

Murawski Magdolna

TÖRTÉNELEM – MÁSKÉNT

Fridél Lajos illusztrációival

Murawski Magdolna

TÖRTÉNELEM – MÁSKÉNT

Fridél Lajos illusztrációival

Copyright © 2019 Murawski Magdolna

Copyright © 2019 Fridél Lajos

A kiadványt szerkesztette: Tumbász István

ISBN 978-963-7283-42-0

A kiadvány megjelenését támogatta:
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár
Új Hevesi Napló Kulturális Alapítvány
Phoenix Aureus Alapítvány

Felelős kiadó: Tőzsér Istvánné
Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtár
3300 Eger, Kossuth Lajos u. 16.
www.brody.iif.hu

Ajánlás

Sokféleképpen lehet tönkretenni az emberiséget. Ehhez leginkább azok a politikusok értenek, akik mindig népboldogító programot hirdetnek meg, majd egyetlen laza mozdulattal hajítják sutba az egészséget, ha már felkapaszkodtak a hatalomba. Sok nehéz dolog van, amivel szembesülniük kell a politika élvonalába tartozó egyéneknek és csoportoknak. Ezek között nem az a legnehezebb, amikor úgymond sikeresnek érzik magukat és talpnyalók egész hada veszi körül őket. Ez is nehéz, de egy valódi egyéniség túllép rajta. A bugyuta dicséretekkel és az azokat zengők kórusával legfeljebb egy Rákosi kaliberű ember törődik. A nagy embernek nagy programja van. Erről ismerszik meg. A pitiáner alakok piti politikát csinálnak. Ennyire egyszerű különbséget tenni köztük, mégis annyi a félrevezetett szerencsétlen, akiknek – szinte törvényszerűen – csakis a nagy hazugok kellene! A lelkük rajta. A nagy konfliktusok akkor kezdődnek, amikor egy politikus szembe kerül saját pártjával. Vagy mert azok nem követik valódi népbarát politikájában, vagy mert mások kérik számon rajta, miért távolodott el eredeti célkitűzéseiktől. Mások hazaárulókként válnak hírhedtté. Nem a haza érdekeit tekintik követendőnek, hanem a saját kicsinyes szempontjaikat. Ezek a „gesztenyesütögetők”. Megint mások inkább választják a halált, semmint hogy elárulják a hazájukat. Ezek a valódi nagy életdrámák és történelmi nagyságok.

Ami miatt nekiláttam, hogy ezt a kötetet megírjam, az a hazugságok túlbujánzása. Hazugabbnál hazugabb, képmutatóbbnál képmutatóbb korszakok szemtanúja lehettem immáron rövidnek se mondható életem során. A történelemhamisításnak annyi módját láttam, napi sajtóban, történelemkönyvekben, szépirodalomban és bulvárbán egyaránt, hogy bennem az igazság és szépség iránti vágy, annak érvényesítése kerekedett felül. Régóta kísérletezem, hogy legalább palackposták formájában, azaz az éteren át elküldhessem azokat az üzeneteket a távoli jelenkornak vagy a még távolabbi utókornak, hátha okul belőle. Aki számára nem áll rendelkezésre választék, annak nincsen miből választania. Az ifjúság elfogadhatja, hogy azok a hazug ideálok voltak kizárólagosan, az emberiség pedig nem is igényelt egyebet. Hányszor hallani nosztalgizáló tirádákat a kommunizmus évtizedeiről! Ezek hangoztatói vagy szenilisekké lettek, vagy szándékosan torzítanak, hogy öngizolást keressenek az általuk is elkövetett bűnökre. Olyan ez, mint a hazug gyónás: formálisan olyan, mintha az lenne, a tartalma mégis elejétől a végéig hamis. Nos, ezzel szemben kell felmutatni azokat a nézeteket, melyeket én és generációm vallottunk, és a nagy renegátok és megalkuvóbajnokok kivételével ma is vallunk.

Máskor a könyv elkészültével írok ajánlást vagy előszót, most viszont ezzel indítom az egész kötetet. Publicisztikákat korábban is tettem már közzé, kötetbe rendezve is, ezúttal kivételt teszek. Olyan ez, mint a drámaírás: előbb felvázolom az alakokat, amelyeket ábrázolni akarok, s aztán fejtem ki őket bővebben. Most a cím és a mondandó motoszkaát folyton bennem, és nem hagy nyugton akkor se, mikor épp egyéb tennivalóm volna. Pénzkereső foglalkozásomat tettem félre az irodalom és a filozófia kedvéért. Ahogy több könyvemben is már, ezúttal is fel kell vázolnom egy legújabb kori filozófia alapjait, a drámahősökhöz hasonlóan, mert az öncélú elmélkedések, a hipokrizis és az intézményesített hazugságok rég zsákutcába vitték az emberiséget. Azt nem állítom, hogy innentől fogva csak rükvercben lehet haladni, hogy innen kijussunk, mert hiszen a társadalmi kollaboránsok ellenzéke soha nem is haladt be az intézményesített hazugságrendszerek zsákutcájába. Azt már csak nem hagyjuk, hogy a saját piszkukat ránk kenjék a levitézlett rendszer avíttabbnál avíttabb alakjai! Az új rendben rendnek kell lennie. Akik továbbra is előremenetben haladnak az egyértelműen képtelen úton, azok magukra vessenek! Csak az olvassa könyvemet, aki képes szembenézni az olykor fájdalmas igazsággal is! Aki akarja, vegye úgy, mint egy társadalmi szintű nagytakarítást, ezt a művet. A régi rend lepusztult romjai nyomán csak úgy épülhet szép, új, vonzó valami, ha előbb eltakarítjuk a

szétbombázott, vagy önmaguktól leomlott romokat. Aki ezek tetejére épít, az olyan, mint aki mocsárra, homokra vagy efféle ingatag alapokra akar nagy, magas házakat felhúzni. Önként vállalja a törvénytörő pusztulást, a korai összeomlást. Előbb minden műtét fáj, de a sebek begyógyultával minőségileg jobbá válik az élet. Ennyi a tét. Nos, ki tart velem?

Murawski Magdolna

Fiaimnak

Történelemszemlélet

Amíg egy ember világlátása kialakul, komoly éresem kell keresztülmennie. Előbb készen kap sémákat, előítéleteket, melyek jellegzetesen magukon viselik az adott korszak alapszókincsét és fogalomvilágát, de legkésőbb a kamaszkor vagy az ifjúkor beköszöntével elkezd ő maga formálni a saját filozófiáját vagy világnézetét (Kérem, ne borzadjanak el ettől a nagyon elkoptatott és rossz hangzású fogalomtól! Volt ennek eredeti értelme is.) Nemcsak az ifjúság ébredése és fizikai kibontakozása szép, a lélek önmagára és küldetésére ismerése is látványos és elbűvölő. Ez nem feltétlenül jelenti az elődök nézeteinek továbbvitelét, sőt. Voltak, vannak korszakok, amikor az ifjabb nemzedék heves lázadással reagált az idősebb generációk elfásult, cinikus vagy opportunistá szemléletére. Kifejezetten a maga útját járta, s ebből forradalmian új világ született. Jóllehet minden korszakra jellemző ez a kettősség, nem minden ifjú lázadásból lett életképes, értékes filozófia. Volt úgy, hogy csak a hatalom- és birtoklásvágy volt az indítatás az útkeresésnek, majd a hatalomátvétellel kihuny a láng, az újnak hirdetett világ pedig ugyanolyanná süllyedt, mint az előző.

Mielőtt útra kelünk és böngészni kezdünk a letűnt korszakok nemes vagy nemtelen hagyatékából, tekintsünk magunkba: vajon ránk nem hatott-e valamilyen formában a félresikerült korszakok eszmehordaléka, s hogy ma már teljesen mentesek vagyunk-e mindattól, amitől szabadulni igyekeztünk egykor? Természetesen nem irhatjuk ki magunkból radikálisan az immár rossznak talált gondolatokat, netán téveszméket. Az ellentmondásokra is szükség van, hiszen maga Isten is kétpólusúra teremtette a világot, hogy az egymásra gyakorolt hatás – ellenhatás fizikai, de elsősorban spirituális ereje mozgásban tartsa az Univerzumot, s benne a porszemnyi, hangyányi embert, aki mégse akar tudomást venni ereje és ideje végességéről. Bizonyos erők hatása alatt cselekszünk, máskor távolodunk, és elfeledjük, hogy mindig az azonos pólusok taszítják egymást. A nagy ellenerek, ellenérzések valamikori azonosságainkból formálódtak, nekünk pedig időnként nincsen módunk, hogy ellenük szegüljünk. Ám egyszerűbb félresöpörni az útból a nemkívánatosat, mindenkori vagy ideiglenes utálataink tárgyát és engedni a bennünket vezérlő erők vonzásának. Haladni, sőt rohanni, ahogyan a szél által felkavart falevelek özöne – valamerre. S hogy melyikünk tudja ezt a „valamerre” irányt pontosan meghatározni, vagy akár csak megfogalmazni, azt hagyjuk az utókorra. Némi távolságtartással ők már biztosabban látják útjainkat, mint azok, akik a kavargó porban, attól elvakulva sodródnak a mával, a mai történelem eseményeivel.

Nagyobb élettapasztalat birtokában azzal is szembesül az ember, hogy az ifjúság szándéka, s nemcsak ellenállása néz vele szembe. Nem feltétlenül farkasszemmel nézés ez, csak ahogyan az utca két oldala nézi folyamatosan egymást, vagy ahogyan az ember keresi a tükörképében azt, ami vele mindenképpen azonos. Máskor a különbözőségeket, de lényeg a szembesülés. Ha már egyszer szembefordultunk, nem kerülhető el ez a pillanat: az önmagunkra és embertársunkra való ráismerés. Mire való mindez? Komoly lehetőséget kapunk ezáltal. A különvalóságra ébredés mellett megadatik az önazonosság felismerésének pillanata is. A generációknak – jó esetben – nem a harcra, az összecsapásra kell koncentrálniuk, hanem a tanulás, az okulás égi adományára. Ha nem fecsérejlük el kicsinyes harciaskodásokra az erőinket, minőségileg nagyot léphetünk előre személyes fejlődéstörténetünkben. Szükség van erre? Az nem kérdés. Ugyan mivégre születik le újra a lélek egy földi élet lehetőségével megáldva? Hogy tanuljon, és korábbi hibáiból okulva felfelé haladjon egy spirituális ranglétrán. Sem a tanulást, sem a fejlődést nem érdemes kihagyni, máskülönben zsákutcában fesheng a megtévedt lélek. A helyes irány mindig felfelé vezet. Ám megtévesztő a Mefisztó által felkínált ellenirány, az anyagi javak hajszolása és bálványozása, a látszólagos haladás. Minél jobban megrakodik az ember ezekkel, annál biztosabban süllyed el vele Kháron ladikja az alsóbb szintek, gyakran a pokolbugyrok felé. Csak azt vihetjük magunkkal, ami a lelkünket fényesítette és egyre könnyebbé tette. Miért könnyűvé? Mert a súlyos, terhes, negatív gondolatok

mindig lefelé húznak. A szeretet lebegtető élmény, a legnagyobb adomány. Földi és mennyei életben egyaránt. Mégis, miért olyan vonzó az ellenkezője? Mert a tükörkép olykor hamis. Vörösmarty miért emleget „kancsalúl festett eget”-et? Mert költő és vátesz lévén tisztán látott. Aki nem érti, ízlelgesse a mives költői szavakat. Töprengjen el, miért éppen azok csengenek olyan tisztán, hogy a némán pihenő papíron is megszólalnak. Évszázadok zárhatják lapok közé, a kellő pillanatban, amely nekik rendeltetett, akkor is előkerülnek és a velük szembesülő ifjú lélekben rezonálni fognak. Ahogyan az adeptusok magukra és feladatukra, küldetésükre ébrednek az adott pillanatban, ugyanúgy történik meg ez sok-sok korban, kései reflexiókban.

Diktátorok korán születtem én, írtam egyik szonettemben. Szerintem nagyon is világos, kire, mire gondoltam, mégis felteszik nekem a kérdést (akik még olvasnak könyveket), hogyan értettem. Nos, talán a nagyon fiatalok kedvéért érdemes elmondani: 1950-ben, születésem évében még élt és kegyetlenkedett Sztálin. Joviálisan mosolyogva az ünnepségeken, ám háta mögött a teljhatalmú ÁVO verőlegényeivel és iszonyú börtöneivel, hatalmon volt Rákosi. Egymást marva, fúrva vele kooperáltak Kádár és Rajk. Politikai forgó, azaz rögtönzött forgatókönyvek szerint egyszer külügyminiszterként, máskor belügyminiszterként basáskodtak a nép fölött, melyet napi szinten, sőt mondhatjuk, másodpercenként megaláztak, megkínóztak, kiszipolyoztak. Kegyetlen bosszúvágy hajtotta őket, mert a kommunizmus történetéhez hozzátartozik az is, hogy a téveszméikkel megmérgezetek hipnotizált, agyamosított szerencsétlenekként követték és sokan máig követik őket. Nekem már csak önisméltás, amikor azt írom, hogy **a kommunizmus olyan, mint az elmebaj: beleesni lehet, de belőle kigyógyulni nem.** Végülis tekinthetnénk őket szerencsétlen áldozatoknak is, ha nem tudnánk: az emberélet azért olyan csodálatos adomány, mert bármely pillanatában megváltoztatható. Aki ráismert tévedésére, rögtön korigálhatja, egyetlen kormányozdulattal. Csupán a tehetetlenségi erő az, amelynek könnyebb engedelmessé válni, mint egy huszárvágással kivágni magunkat az áldatlan helyzetből. És az árat se akarja megfizetni mindenki. Minden nagy döntésünknek ára van. Az isteni útra lépés után már nem lehet bliccelni, lógni, meglépni. **A változás radikális és nyilvános. Nem lehet titokban megtérni.** A tettetés, ártalmas hipokrizis messze elmarad a felfelé törekvő lelkek alatt.

Ne felejtjük el megemlíteni a rettegett Révai és Aczél György nevét, akik a kultúrában vittek véghez szörnyű pusztításokat. Révai akkor már hatalmon volt, Aczél később vette át egy magánpuccsal az aztán évtizedekig bitorolt hatalmát. Mintha egy örült kertész hatalmas metszőollóval és sövénynyírógéppel mindig tövig visszavágna minden kultúrnövényt, a gazokat meg tenyészni hagyná. A prekoncepciók és a korlátozatlanul tombolni engedett gyűlölet világa volt ez, hiába szépítgetik és fényeztetik azok, akik haszonélvezői voltak. Ha igazságot akarunk tenni a két oldal között, próbáljuk beleélni magunkat a leigázottak helyzetébe is, ne csak a korlátozatlanul tombolni engedett diktátorokéba! Abból a perspektívából mindjárt más lesz a helyzet. Megváltozik a nézet, a világnézet is, ha az embert nem engedik élni.

A jaltai egyezményvel kétpólusúvá tett világ bevégezte a trianoni átkot és az emberiség minden sületlen verdiktjét. **A nyugati és a keleti világ birkózott egymással, de egyik se került ki belőle győztesen.** A kommunizmust ugyan meg tudták buktatni némi nyugati szervezéssel, sőt szinte nulla befektetéssel, de az ebül szerzett holmi mindig ebül vész el. A nyugat, vagy aminek még hiszi magát, most öngyilkos tempóval igyekszik a teljes megsemmisülés felé. Egyedüli segítséget épp az általa leigázott és semmibe vett kelettől kaphat, ha ugyan méltóztatik elfogadni. Most még kapadozik ellene, de ha nem is a politikai elit, majd a rémálmából felébredt nép fog rendet tenni és észszerű politikai alkut kötni azokkal, akik tőle mindig csak háttámadást, olcsó leereszkedést, s főként flegma semmibevételt kaptak.

Ne feledjük, hogy **a két világháborúba belefáradt világ nyugatinak mondott része aktív, azaz cselekvő részese volt annak a történelmi igazságtalanságnak és barbárságnak, amely koncként**

lökte oda Közép-Európa egyik legrégebb kultúrájával rendelkező országát, Magyarországot, valamint Kelet-Európa teljes egészét a szovjetek bélpoklos indulatainak és középkori barbársággal végrehajtott hatalomátvételének, majd az atomkori kegyetlenség és rabszolgotartó uralom kialakításának. Beírta azzal, hogy neki jól megy, hogy a jóléti államok létrejövetele neki kedvez, és szemet hunyt afölött, hogy ezenközben a tőle keletre fekvő határokon túl mi folyik. Elfogadta azt a kommunista propagandát, hogy a leigázott és megszegényített, porig alázott nemzetek maguk is olyan alulfejlettek és primitívek, hogy igenlik a kommunizmust, sőt lelkesednek érte, s hogy mindez jól is van így. A legkönnyebb életszemlélet a mások megvetése és lenézése. Igaz, a túloldalról nézve meg éppen ez a primitívség. Legjobb esetben is csak felszínességnek mondható.

A keletivé degradált országokban kettősség alakult ki, vagyis két részre oszlottak: 1.) a kegyetlenkedő kommunistákkal kiegyező, velük politikai alkut kötő, módosabb rétegre, később ezek szekértolóra (mert nekik is jutott pár apró falat a nagyobb koncokból), 2.) valamint az ellenállókra, a diszkriminálándókra. Az egyik vagy a másik oldalhoz való tartozás nem is mindig szabad akarat kérdése volt. Akadtak olyanok is, akiket eleve a rossznak kikiáltott, a hatalomnak kiszolgáltatott réteghez soroltak be, és ebből a kategóriából nem volt lehetőség kikerülni SOHA. Bizonyára igen vadul hangzik ennek az egy szónak a kiemelése, de a valóság éppen az, hogy a fentiekben már csak agymosottaknak, hipnotizáltaknak nevezett emberek fekete-fehérben látták, s máig látják a világot. Nincsenek árnyalatok, átmenetek, köztes értékek, alkuk, kompromisszumok. Csak az ő rögeszméik léteznek számukra. Az ilyen emberrel értelmes vitát folytatni nem lehet, mert meg se hallja, amit a másik fél mond. Rá se néz arra, akivel – prekonceptiói miatt – eleve nem ért egyet. A szemléletbeli kettősség még megoszlott továbbá abban, ahogyan a nyugati világhoz viszonyultak. Voltak, akikben még élt valamiféle nosztalgia, szimpátia a művelt nyugattal kapcsolatban. Mások ugyanebben nem hittek. Cserbenhagyottnak érezték magukat, kiteszítottak. Alig volt hihető, hogy azok, akik magasabb rendűnek képzelték magukat, az empátia teljes fogyatékával éljenek, s hogy az általuk lenézettek irányában legfeljebb hipokrita megnyilvánulásaik gyakorlása idején alamizsnálkodjanak valamit. Árvizek, földrengések, természeti katasztrófák idején. Aztán ezek lecsengésekor már ügyet se vessenek a világ keletinek mondott áldozataira. Megvetés dettó, lenézés dettó, előítéletek dettó.

Mindezt megtette még az a 60-as évektől megnyilvánuló tendencia, ahogyan a nyugat és keleti vezetők egymással összelepedtek. Nyugatról ugyan lenézték a keleti vezéreket (Hogy is ne tették volna?! Tanulatlanok voltak, primitívek, a nyugati kultúrának még a formális elemeit is csak tanulgatták), mégis használták őket. A hidegháborús hangulat után jelentkezett az enyhülés politikája. Valahogyan így nevezték. Az úriemberi viselkedés normáit félretéve már lehetett kezdet fogni tömeggyilkosokkal, népnúzókkal, újonnan jött kiskirályokkal. A kommunisták elfogadták ezeket a gesztusokat, mert valahogyan legitimálni kellett önmagukat és az általuk bitorolt hatalmat. Akkor még mindkét fél megvetette, gyűlölte egymást, de nem fejezte ki expliciten, lett egyfajta formális kommunikáció közöttük, és mindkét fél beírta ennyivel. Aztán ennek is megvolt a maga fejlődéstörténete, ami nem más, mint a kölcsönös korrupció (indítványozása és elfogadása). Ma ennek a velejéig romlott, elkorhadt, sőt rothadt rendszernek az eddigi túlélése látható, tapasztalható az Európai Unió senki által meg nem választott felső vezetése irányultságában. Abban az alig titkolt, mert nem titkolható viselkedési rendszerben (kultúrának már nem nevezhetjük!), ahogyan elfogadják, befogadják az általuk elitnek mondott klubba mindazokat, akik a kommunista rezsimnek kiszolgálói, haszonélvezői voltak, de konzekvensen kiteszítják, továbbra is lenézik és megvetik azokat a nemzeti érzelmű, népbarát politikát folytató vezetőket, akik nem fogadják el elődeik status quo-ját. Az új történelmi helyzetben tiszteletet követelnek maguknak és nemzetüknek. Az előítéletekben tobzódó „nyugati elit” viszont nem kíván elfogadni újabb barátokat, inkább beéri a kommunizmus régesrég levitézlett „elitjével”, amelyet könnyűszerrel korrumpálhat.

A világ közben megváltozott. Európa központi és keleti része ugyan eddig se csupán préri, tajga, primitív, nomád népek által lakott hely volt, ahogyan az elvakult nyugati szemlélet tartotta, sőt komoly fejlődést mutat, különösen ahhoz képest, amit a nyugati Nagy Testvér nekik engedélyezni akart. Azokban az országokban, ahol nem lopják el a befektetésekre szánt pénzeket, gazdasági virágzás indult. A különbség szembeszökő: a migrációs politikát erőltető nyugat ugyanekkor hanyatlik gazdaságilag. Nem azért, mert az ott élők nem dolgoznak, hanem mert olyasmikre költenek hatalmas összegeket, amik gazdaságilag hátrányos helyzetbe hozzák az őslakosokat, sőt demoralizálóan hatnak azokra a békés dolgozó tömegekre, amelyek megtermelik a rossz célokra fordított javakat is. Nem elég munkát adni az embereknek, nem szabad megfosztani őket nemes céljaiktól, mert ezek híján elkedvetlenednek, és már a jó célokért se fognak olyan lelkesen dolgozni. A NÉP LELKÉT TISZTELETBEN KELL TARTANI. Egyáltalán tudomásul kell venni, hogy a népnek is van lelke. Kollektív tudata, közös céljai, elfogadott normái, erkölce, vallása, nemzeti érzelmei. S vannak szimbólumai, amelyeket nem szabad sérteni.

Meg lehet mondani, hová tendál a mostani európai helyzet? Megmondani nem, csak körvonalazni. Annyi világosan látható, hogy az új és a régi rend viaskodik egymással. A réginek még mindig vannak fegyverei, módszerei, mert igencsak kitanulta a hatalomgyakorlás nemtelen módozatait (mindamellet, hogy ő maga elpuhult, lezüllött, amit az egyes csúcsvezetők amorális, aberrált viselkedésmódjai jeleznek szembeszökően). Aki harcba indul ellenük, annak feltétlenül fel kell vértéznie magát ezekkel szemben. Az új viszont mindig a friss, még romlatlan erőt jelenti az elavult, kivénhedt régi rend ellenében. Európának aközött kell döntenie, hogy jó célokat követ, vagy továbbra is a régi korrupciót, a szemétre való. Eddig lehetett hangoztatni elavult eszméket, ígéretet felelőtlenül, odaigérve a Dárius kincsét is – a választások évében. Az emberek azonban kezdik megtanulni, hogy akik eddig is csak a saját önös érdekeik mentén cselekedtek, ezután se változnak. Mások, akik jóléti államokat akarnak létrehozni, példát mutatnak a nyugati országok népeinek is. A nyugati testvérek, még akkor is, ha ők a mi irányunkban nem sok szimpátiát mutattak, tanulhatnak a kisebbnek mondott és mindenféle negatív jelzővel teleaggatott „Kisebb Testvérüktől”. Ha mást nem, azt, hogyan vehetik rá saját vezetőiket arra, hogy őket is emberszámba vegyék, nekik tett választási ígéreteiket teljesítsék. Ha erre nem képesek, távoznuk kell a hatalomból, sőt annak a közeléből is.

A kommunista elittel való mutyizás nemcsak morálisan hatott negatívan az általuk tönkretett országokban. Gazdaságilag akkora károkat okoztak, amiket talán egy évszázad alatt se lehet helyrehozni. Kinek a feladata ez? Mindnyájunké. Elsősorban a saját hazánkban, ahol élünk, és ahol jogunk van beleavatkozni az ország dolgaiba. A jó példa ragadós, ezért nem lehet azt állítani, hogy csak a saját határainkon belül hatnak cselekedeteink. Az önző alakok meg érzék be azzal, amit már eddig is elloptak, eloroztak tőlünk. Jog és igazság szerint ugyan vissza kellene adniuk a nagyközösségnek, amit tőle szembeszökően kicsaltak, de már az is nagy szó, ha ezután élni hagynak bennünket. A magyar nem bosszúálló nép. Más népek felfogása szerint ez hiba, de ezeknek ellenpéldaként hadd hozzuk fel a déli népek értelmetlen vérbosszú szokását, amellyel évezredek óta mérgezik saját magukat és környezetüket. Mi ezeket a nézeteket nem oszthatjuk, lévén, hogy nemesebb ideáljaink vannak, amelyeket követendőnek tartunk. Ha mindnyájan értelmes célok elérésére fordítjuk erőnket, az emberiség példátlan fejlődés elé néz. Csupán ennyit kellett volna megtanulni történelmünk és civilizációnk kialakítása során. Kölcsönös tiszteletben élni, s amennyire lehet, szeretni is egymást. A szeretet törvénye a legfőbb isteni törvény, mégis ezt szegik meg a leggyakrabban és a legcsúnyábban. A változás egyszerű: önmagunkban rejlik a megoldás, a kulcs a mi zsebünkben van.

Eger, 2019. június 22.

Bűnösök és üldözendők

A hírhedt káderlapokról már legfeljebb azok a fiatalok tudnak, akiknek a szülei, nagyszülei mertek beszélni erről. Akiket sikeresen megfélemlítettek, azok mindmáig hallgatnak. Vagy azért, mert ígéretet tettek rá, vagy mert szégyellik, hogy velük efféle megeshetett. Ki szeret egy alantas történet főszereplője, kipécéztette lenni?... Olyan skizoid kommentárt is hallottam már, hogy az egykor megvádolt, majd középiskolás korában sokat diszkriminált személy a következőképpen látja saját, mostani szerepét és a neki sokat ártott személyek viszonyát. Ő nem csinált semmit, őt nem volt miért üldözni, tehát nem is hisz abban, hogy megfigyelték. Na jó, de hát nem ő volt az egyetlen, akit ártatlanul vádoltak meg bűncselekmény elkövetésével, vagy olyasmivel, ami ürügyet adott a hatalmat gyakorlóknak, hogy a megfigyelendők listájára tegyék. Ha megpróbálják provokálni és szidják neki azokat, akiket szeret és támogat, ő szó nélkül túri. Mindent végighallgat, megjegyzést nem tesz, csak úgymond „intelligensen mosolyog”. Mikor megmagyarázom neki, hogy akivel olyankor beszél, az nem intelligensnek tartja ezért, hanem bárgúnak, ő ezt nem hiszi el. Szerinte intelligensnek tartják. Csupán halkán jegyzem meg: hogyan is tudhatnák azok, akik bárdolatlanok és műveletlenek, hogy mi az az intelligencia?! Az én szememben egyébként nagyot esett ettől a beismeréstől, mert értelmezésben ez annyit tesz, hogy nem áll ki a barátai mellett, hanem ellenkezőleg, cserben hagyja őket. A barátság, ugyanúgy, ahogy jó esetben a házasság: szövetség. Ha a szövetségesek gyáván kussolva hallgatják, hogy becsületsértő vádakkal illessék a „szövetségeseiket”, akkor már nem is szövetségesek többé.

Természetesen tudjuk, hogy sokakat félemlítettek meg az „átkosban”, de ez a Stockholm-szindróma túlságosan elterjedt napjainkra. Gyakran a hipokrizis kerekedik felül, mert sokan élnek vissza keresztény neveletésünkkel, tehát valósággal kikövetelik maguknak a keresztényi megbocsátást részünkről. Miközben ők ugyanúgy gyűlölnék bennünket, mint azelőtt, és ha tehetik, ma is ártanak. Bár tudjuk, hogy a proletárdiktatúra, aminek ők nevezték magukat, valóban erőszakos volt, azért nem mindenki állt be a jelentők közé fenyegetés hatására, sőt. Voltak olyanok, sértett kisemberek, akik sikeresen fúrtak meg náluk tehetségesebbeket, csak mert lehetett. Az ő sikerélményeik ebből fakadtak. Hány karrier alapját szilárdította meg ez a viszolyogtató helyzet?! Még csak nem is nehéz kikövetkeztetni normális emberi logikával, hogy kik követték el ezeket a karaktergyilkos akciókat. Azok, akik a kifúrtak helyébe léptek. Lehetett szó hivatali állásról vagy magasabb pozíciókról, de nem maradt ki ebből az oktatás világa, a művészeté, az újságírásé, sőt mondhatjuk, ezek lettek a legfertőzöttebb területek, amelyek ma is alapos nagytakarításra várnak. Ha nem is ugyanúgy, ahogyan ők takarítottak ki minden létező helyről minden riválisukat, de azért, hogy számukra is érthető legyen, mit miért kapnak vissza. S hogy többé ne állhassanak a fejlődés útjában.

Azt hiszem, hogy sokan másféle logika szerint gondolkodunk. Ez gátolja meg az illogikusan gondolkodókat, hogy bennünket megértsenek. Sok szó esik manapság arról, hogy az I. világháború, majd Trianon mennyi kárt tett az emberek gondolkodásában. Hát hogyne. Aki nem érti, annak igyekeznie kell empatikusabbnak és megértőbbnek lenni azokkal, akik elszenvetői voltak azon korszakoknak és a bennük tomboló diktatúráknak, amelyek naponta alázták meg és célzatosan tették tönkre az emberek korábbi értékrendjét. Morál, vallás, hazaszeretet – egyszerre elvetendő, elavult fogalmakká váltak, már „nem voltak divatban”. Mivel a gondolat se volt szabad, sokakat annyira megbéklyózott, hogy évtizedek kellettek, amíg felemelt fővel ki mertek jelenteni, vagy követelni merészeltek valamit, nem pedig lecsüggesztett fejjel, alázatosan vagy szerényen vártak mindig sorukra. Ez a bizonyos sorokra várás alakította ki azt a szemléletet is, hogy majd a nagy magas hivatal mindent elintéz (ha jól viselkedik a szegény, sorban álló állampolgár), és az elvtársak, a párt majd „adnak” (a sajátunkból), csak türelmesen kell várni sorára az illetőnek. Hol van ettől a mai világ büszkén követelőző egyke-társadalma, mely alanyi jogon vár el magának dolgokat?! Annyit azért nem

árt tudni, hogy az alázatos esedezés és a gőgös követelőzés között van egy helyes út is: a tiszteletteljes, ám öntudatos kérés, s hogy aki ezzel él, az tisztában van állampolgári jogaival.

Más volt feljelentőnek lenni, és megint más feljelentettnék. A megvádolt, megrágalmazott személy mindent vitt magával egész életén át. Nem is akárhogyan, hanem a „dossziájában”. Ezt nevezték káderlapnak. Volt egy munkahelyi változata, és egy titkosszolgálati, amely ennél részletesebb volt, vagyis több adatot tartalmazott. Munkahelyi főnökeink így is túl sok adathoz jutottak hozzá, és vissza is élhettek vele. Kisember nagy basáskodása, gyakran csak ennyiről szólt a történet, és ugyanez a nagyobb kutyák nagy lehetőségeiről is. Mindez homlokegyenest szemben állt neveltetésünk alapelveivel. Ennek egyik alapköve a magántulajdon vagy a levéltitok szentsége. Nálunk nem volt szokás egymás holmijában kutatni, és a tőlünk származottak, meg az általunk nevelték is ebben a szellemben nevelkedtek. Hogyan lehet akkor olyan adatok közt kutakodni, ami nem tartozik ránk? Igen, tudjuk, hány film szól ennek az ellenkezőjéről, de ezzel elérkeztünk egy másik problémaforráshoz: *a filmipar és a sajtó szerepéhez*. Minden értékes tulajdonságuk ellenére el kell mondani, hogy ez a két „szerv” túlzottan önállósította magát, és mára „állam az államban” formában működnek és sértenek meg minden illemszabályt, valamint a gentlemen’s agreement sok évszázados hagyományát. Azt mondják, hogy ez utóbbi is a két háború után kopott meg olyannyira, hogy mára ritkaságszámba megy, ha valaki mégis betartja. Ezek olcsó érvek. A háborúk rég elmúltak, a sokat szenvedett emberiségnek volt elég ideje arra, hogy összeszedje magát a nagy traumák után. A helyes viselkedés normáit még a legnagyobb bunkók is megtanulhatták volna, ha nem adta volna alájuk a lovat a kommunista párt. Az erkölcsi rombolás mégse akkor teljesedett ki, amikor ők voltak hatalmon. Napjainkban is folytatódik, mert könnyű lehetőséget nyújt az esendők és a bukott szamarak számára. A nagy hangadók úgy próbálják beállítani műveletlenségüket és neveltelenségüket, mintha az erény és követendő trend volna. Azzal nemigen törődnek, hogy gyakran kisiskolások is lepipálják őket tudásukkal. Műveltségre soha nem törekedtek, mert el voltak foglalva eredeti terveikkel, a mindenkori hatalomátvétellel és annak minden nemtelen módozatával. Ezt követően már dühös állatokként védték a koncot. Több mondandójuk nem akadt embertársaik és választóik számára, legfeljebb négyévente egyszer, korteshadjárataik idején.

Érdemes visszanézni a rendszerváltozás előtti vagy azt közvetlen követő időszakok politikai vitáit, az egykori EKA (Ellenzéki Kerekasztal) akkor radikálisnak tartott, ma viszont már úriúriuk kellemes beszélgetéseinek tűnő áthallásait ezekben a dokumentumokban. Mindez azért szembeszökő, mert jelenkorunk politikai kultúrája, vagy amit annak neveznek, nagyot sülyedt három évtized alatt. A régi rend hívei abban a hiszemben élnek, hogy sikeresen átmosták már az emberek agyát a sok buta propagandával, a reklám- vagy klipszerűen adagolt csekélyke mondandójukkal, ám sűrű látványelemekkel megtűzdelt „beszédpótlékaikkal”. Valójában keresgélni kell a megfelelő szavakat, hogy leírassuk, mivé degradálódott mindez, ám ehhez nem a szókincsünk fogyatékos, hanem azoknak a mondandója ennyire szegényes, akiket helyesen akarunk ábrázolni.

Fejlődéstörténetünk világosan elmondja karakterünket. Sokkal jobban, mint bármilyen káderlap összehazudott vagy összespicliskedett „törzsanyaga”. Ez a kifejezés is most ugrott be hirtelen, holott valamikor igen elkoptatott és rettegett fogalma volt ez a „keleti civilizációnak”. S hogy Cato módszerét kölcsönözzük, nekünk most ez lesz a refrénünk, a „Ceterum censeo”: *a keleti világ nem degradálódott volna odáig, ha nem lett volna a nyugati világ által ránk kényszerített közönyös és cinikus „gentlemen’s agreement” (úriemberek egyezménye), jobban mondva „bunkers’ agreement” (bunkók egyezsége), a máig ható*. Szigorú szavak ezek, de akiket illet, meg is érdemlik, mert milliószámra tettek tönkre emberéleteket. Nagyobb pusztítást vittek végbe, illetve asszisztáltak hozzá, mint a két világháború együttesen.

Eger, 2019. június 23.

Történelem és kollektivizmus

A történelem az, amit ma megélünk, holnap pedig megszenvedjük a következményeit. Azért kell ebben a negatív értelemben említeni, mert ha a lényegét vesszük, túlnyomórészt a háborúk és a velük járó sok-sok szenvedés jelzi ezt a kollektív szerepformálást. Sokan nem vesznek ugyan tudomást róla, hogy egyéni teljesítményük vagy alulteljesítésük egyúttal egy kollektív performansz részét is képezi, de attól még az úgy van. Különösképpen pedig a múlt század óta, amikor az egyén igyekezett saját, privát törekvéseit előtérbe helyezni a közösséggel szemben. Korábbi megnyilvánulásai voltak a reneszánsz óta, amikor is hatalmas egyéniségek magaslottak ki a tömegek közül (s talán azok rovására), ám ezeket az egyház többnyire kordában tartotta. Egyszerűen azzal a hagyománnyal, hogy nem illett mások ellenében vagy rovására érvényesülni. Az egyén mindig tartozik egy közösséghez, még akkor is, ha erről nem akar tudomást venni. A társadalom „termeli ki magából” a nagy szereplőt, ahogyan a hangyaboly vagy a méhraj a saját királynőjét. Még abban is hasonló, hogy amikor az apró rovar-hős ideje lejárt, vagy eltávozik és magával viszi hívei egy részét, vagy agyonszurkálják. Az ember-hősöket is elvetik, amikor idejük lejárt, az agyonszurkálás nemtelen aktusát pedig véghezviszik a kritikusok és az irigykedő apróságok. Igaz, itt disztinkválunk kell. A vérbeli nagy művészt még serkenti is, hogy minél magasabbra emelkedjen, amikor folyamatosan támadják. Embertársai nem tudják, mennyi impulzust adnak neki ezzel az ösztönös idegenkedést kifejező támadásokkal. A kicsinyítés most nem kedveskedést és szeretgetést fejez ki, hanem lefokozást. A társadalmi lénynek ugyanis kellene hogy legyen annyi értelme, hogy felfogja: a tehetséges egyén kiemelkedése az ő javát, az ő jövőjét is szolgálja.

A művészet mindig megelőzi saját korát. Nem azon dolgozik, hogy gyarapítsa az anyagi javakat, bár virágzása idején és azt követően törvényszerűen következik be annak áldásos hatása az emberiségre. Ha szép példákat akarunk kiemelni, tegyük ezt a magyar építészet pár remekével: az Operaházzal, a Zeneakadémia és a Balettintézet impozáns épületeivel. A Parlamentet (jóllehet alkotói előtt le a kalappal) most azért nem soroljuk ide, mert kifejezetten művészeti intézmények példáján akarjuk érzékelteni ezt a folyamatot. A csodálatos intézetek létrejötte valósággal mágnesként vonzotta magához a felfelé törekvőt, mert oda való művészcsapatokat. Ezeknek az iskoláknak és előadó helyiségeknek olyan termékenyítő hatása volt művészeti életünkre, amely elvitathatatlan a magyarságtól. Megvalósulásától kezdve mondhatni önjáró a dolog, azaz nem lehet visszafogni, sem siettetni. Még a falakból is sugárzik az a kollektív teljesítmény, a művészet ereje, amely tovább inspirálja évszázadokon át az oda látogatókat, nemkülönben az ott rendszeresen tartózkodókat. Mindegyik egy-egy nagyobb erőfeszítés révén jött létre, kisugárzásuk pedig akkora, hogy előbb fellendítette nemcsak a művészképzést, hanem a művészetek fejlődését is. A művészet aztán kihatott az élet minden területére, tehát egy nagyon kifizetődő befektetés volt, hogy ezzel a csúnya, mai fogalommal éljünk. Ezért kellene megfontolniuk a magas politika művelőinek, hogy immáron az irodalom fejlődését is megcélozzák, azaz a háttérből segítsék a művészet öntörvényei alapján fejlődni. Ha a szavak nélküli művészetek ennyit tehetnek egy ország fejlődéséért, mennyi mindent tehetnek a nagyon is közérthető szavak?!

Ha valódi értékén akarjuk megbecsülni a fenti intézményeket, akkor gondoljuk el azt is, hogy miféle közegben jöttek létre. Idegen elnyomás alatt élő népünk, melytől újabban már a nemzeti létezését is elvitatják, minden kiszipolyozó kurzus ellenében fogott össze olyan szépen, hogy maradandó emléket hagyott maga után. Ne feledjük, hogy **a túl nagy gazdagság mindig a túl nagy szegénység árán jöhet létre.** Ha az úrgazdagok felfognák, lényegében a kisember mindennapi apró falatkáit veszik el vagy kisebbitik meg túlzott igényeik gátlástalan kielégítésével, esetleg el is gondolkodnának rajta, meddig mehetnek el harácsoló terveik megvalósításában. A magyar azért is különleges nép, mert az

ellene irányuló agresszióra rendre a szépség kultuszával válaszolt. Azok, akik manapság ismét tele szájjal hangoztatják megvetésüket irántunk (kenetes álszentségbe burkolva természetesen), nem is érzékelik ennek a durvaságát. Mindmáig abban a tudatlanságban élnek, hogy ők megérdemlik az anyagi kiváltságaikat. Nekik legyen mondva, ériék be azzal, mert az a fokú lelki durvaság, ami ezeket a gondolatokat a fejükbe plántálja, egyúttal meg is akadályozza őket abban, hogy valódi szerepük mibenlétét felfogják. A fejlődésnek is megvannak a maga trendjei. Ezeken a lépcsőfokokon felfelé vagy lefelé haladni kell, kinek-kinek választása szerint.

Amikor az irodalmat külön lapon emlegetjük, természetesen nem arra a jelenségre gondolunk, amely mintegy külső beavatkozásra érvényesült a II. világháború befejeztével. Fentiekben már utaltunk rá, hogy bizonyos klikk vagy klikkek magukhoz ragadták az irányítást és egyúttal a hatalmat, mintegy rátelepedve a társakra, elsorvasztva mások lehetőségeit. Ezt különféle ideológiákra hivatkozva tették, vagy egyszerűen csak mert lehetett, mert módot kaptak rá. Az ún. bolsevizmus, melynek még megnevezése is hamis, uralkodó eszmévé vált, de nem közakarattól. A 'bolsevik' többségit jelent, míg ellenlábasa, a 'menysevik' ennek az ellenkezőjét, kisebbségit. Az orosz fogalom világszerte elterjedt, és hagyták, hogy elveszítse eredeti jelentését. A bolsevikok ugyanis éppenséggel kisebbségben voltak. Egy agresszív, keményvonalas kisebbség erőltette rá – szó szerint erőszakkal – a maga elképzelését a háborúban legyengült és demoralizált többségre. A ma már csak 'bolsi' kifejezés, vagy társai, a 'komcsi', 'szoci' véletlenül se becéző kicsinyítést jelentenek, hanem maró gúnyt. Akik kiérdemesültek ezekre a jelzőkre, fel se fogják, mennyi megvetés sugárzik feléjük immáron több mint egy évszázados rombolásaik, pusztító ideológiájuk és pártfegyelmük, tettekké konvertált rögeszméik miatt. Az irodalmat épp azért említettük velük együtt, mert máig az az egyik legfertőzöttebb terület, melyet ideológiai harctérre változtattak képtelen rögeszméik erőszakos elterjesztése közben. A klikk, amely ezen a téren túlteng, nem simán kollaboráns volt egy kollektíve elutasított társadalom ellenében. Voltaképpen eszmei leszármazottja szülei, nagyszülei nemzedékének, és ugyanabban hisz, mint elődei, t.i. hogy az írott sajtó és a nyomtatott irodalom révén erőnek erejével hathat az általa elnyomottak tudatára. Megtehetik. Fogalmuk sincsen róla, hogy a szellem ereje nem a fizikai erőszaktól akkora, hogy könnyűszerrel teszi túl magát rajtuk is. A kommunizmus azért koncentrált akkora erőket és engedett basáskodni olyan agresszív alakokat, mint Révai vagy Aczél, mert általuk vélt teljes uralomátvételt megvalósítani a nekik kiszolgáltatott társadalom egésze fölött. Az utódgeneráció már önjáró módon gyakorolja a hatalmat: mivel ők vannak benne minden létező grémiumban, hisztérikusan követelik ki, hogy szinte csak az ő embereik „futhassanak”. Az intézményesített környálás aztán teszi a dolgát. Automatikusan, immár hagyományosan, mert hagyománnyá konvertálták a véleményterrort is.

Talán megbocsátják nekem a csapongó gondolatokat a Kedves Olvasók, az egyre fogyatkozóak. Ki hitte volna, hogy a Gutenberg-galaxis egykor önmagába fordul, és ismét privilégiummá válik az írott, nyomtatott szövegek értése és olvasása?! Valaha küzdöttek az ellen, hogy csak a kivételezett réteg juthasson hozzá a könyvekhez. Hatalmas értéket képviselt egy-egy könyv, s nemcsak az egyedi kivitelezés, a sok éves munka és a ragyogó beltartalom miatt. Talán mert azok, akik hozzájuthattak egy-egy becses nyomtatványhoz vagy kódexhez, még elemien átéreztek, hogy a tudás valóban hatalom. Igaz, a mai „hatalmasok” úgy akarják gyakorolni ezt a hatalmat, hogy másokat meg ugyanettől megfosztanak. Alulfejlettségüket bizonygatják ezzel nap mint nap. Aki valóban méltó a hatalom napi politikában való gyakorlására, az soha nem él vissza a kapott lehetőséggel. Tudom, sokan szisszennek vagy kiáltanak fel erre az egy mondatra, hiszen az ő tapasztalataik mindennek az ellenkezőjét bizonyítják. Nos, nem mindegy, hogy valaki él vagy visszaél vele. Az ellenpéldák sosem azt bizonyítják, amiről szó van, hanem a torzul megvalósított ideák túltengését napjainkban. A sok visszaélést a közösség hasznára való tevékenykedés helyett.

Abból indultunk ki, hogy a ma megélt események holnapra már történelemmé lesznek. Természetesen nem minden, mert nem a pletykaanyagra, a bulvárra gondoltunk. Az lesüllyed valahová, ahogyan a víz mélyére a porszemek. A nép sorsára erősen kiható események viszont igen. Sajnos vagy szerencsére igen. A Hableány szerencsétlensége ugyan már-már bulvár méretű tény volt mindennapjainkban, s ugyanígy az 1989-es Páneurópai Piknik és az azt követő határnyitás a német turisták előtt. Mára ugyanez, úgy érezzük, történelmi jelentőségű. A rendszerváltozást beindító esemény folyamattá lett, s nem azért, mert az utólag mosakodó politikusok mindenfélét belemagyaráznak – öngazolás gyanánt. A kollektív akarat érvényesült a maga rejtélyes módján. A harminc évvel ezelőtti szimpátia a menekültek iránt, akiknek módjuk nyílt, hogy elmeneküljenek egy őket agresszív módon rabként fogva tartó politikai erőszakszervezet elől. Ugyanígy, a mindig szenzációra éhes és azt hajhászó újságíró társadalom lihegését tolta félre az útból a közakarat, hogy a szerencsétlenül jártakat segíteni és menteni kell. A magyarság valódi énje mutatta meg magát, s emelte hőssé a mentőakcióban résztvevő szakembercsapatot, akik ugyanúgy érezhették maguk mögött az egész nemzet támogatását, mint ahogyan egy futballcsapat a szurkolókéét. Egy emberként éltük meg a szinte lehetetlen feladat kivitelezését. Voltak, vannak kibicek, akik a fentiekben leírt irodalmár és újságíró csapathoz tartozva, a társadalom testén belül idegen testként léteznek évtizedek óta, ám az ő álluk is leesett ennyi erő és nagyszerű teljesítmény láttán. Mondjuk ki: ellenükben, az ő, mindenkit csak visszahúzni akaró erőszakosságukkal szemben.

Most felmerül egy kérdés: ***kinek melyik szándéka érvényesül a történelmileg embert próbáló időkben és helyzetekben?*** Helyzete és társadalma válogatja. Másként indul az az életben, akit biztatnak, szeretnek, és maga mögött tudhatja családját és a nagyközösség támogatását. Ám gondoljuk el, milyen érzésekkel indul ugyanezen az úton az a fiatal, akinek folyton csak azt sulykolták, hogy ő, családja és nemzete alávaló, elítélendő, rosszfajta! A már náciizásra, cigányozásra és fasisztázásra szakosodottak fráziskincsét nem óhajtjuk tovább emlegetni, hallja azt eleget mindenki – közéletben és napi sajtóban egyaránt. Hát ennyi a különbség dióhéjban egy amerikai és egy magyar fiatal pályakezdése között. Mehetünk tovább is. Minél primitívebb egy társadalom, annál inkább kiemeli a férfiak szerepét, elnyomva vagy semmibe véve a nőkéét. A szemforgató eszméket hirdető nyugati propagandagépezetnek nincsen semmiféle válasza arra a felmerülő kérdésre, hogyan egyesíthető konfliktusok nélkül az agresszíven patriarchális muzulmán invázió az elemien nőtisztelő, az anyaságot nagy becsben tartó európai hagyományokkal. Természetesen sehogyan. A néhai szüfrassetek forognak a sírjukban ennek a politikai lehetetlenségnek a túltengése hallatán. Mindaz, amiért ők (joggal) küzdöttek, egy az egyben szállna sírba a muzulmánok túlszaporodásával. A jogállam összeomlana a saría bevezetésével, mert nem lenne többé szükség bíróságokra, jogszolgáltatásra. Ezeket is egy az egyben venné semmibe, szüntetné meg az az erőszakos férfítársadalom, amely a nőt a saját tulajdonának tekinti, lélek nélküli, alantas lénynek, akinek akár az életét is elveheti, tanulni, művelődni nem engedi, csupán cselédjének, kéjelgése tárgyának és szaporodó-gépezetnek tartja. A migránspártiak bezzeg nem vesznek tudomást erről a tényről! Még nem tudni, hogy valójában tudatlanok vagy ennyire aljasok, hogy mindannyiunk ellenében ezt az inváziót igenlik, s hogy egyetértenek-e a röviden leírt, elmaradott nézetekkel. Nos, a napi politika ebben is történelmet ír. Az értelmes ember máris a bőrén érzi ennek a veszélyét. Az ostobákra viszont majd csak a hollywoodi séma vár: fejéhez kapkodhat, sikoltozhat, amikor a baj már bekövetkezett.

Még egy összevetést kell tennünk: a ma már félig megvalósult, ám sokak által nem igenelt társadalmi új-hagyomány hogyan néz szembe a vele farkasszemet néző, ide fiatal harcosokat küldő agresszorokkal? A nők újbóli semmibevétele a háború óta félig-meddig már meg is valósult. Az „emberarcú szocializmus” sokféle joguktól megfosztotta a nőket, miközben egyenjogúságunkat hangoztatta. A titkárnő – sofőr „mindenhatóságára” épülő társadalmi rend, vagy mi a fene, visszaélt

hatalmával, és az angol regények szavajárásával élve szajhává tette azokat a nőket, akik beadták derekukat és részt vettek ebben az anyagi és társadalmi emelkedést ígérő rendszerszerűségben. Aki áruba bocsátotta a testét és a kapcsolati tőkét, amit ezáltal szerzett, az részévé vált a gépezetnek, még akkor is, ha ezt váltig tagadja. A szereposztó kanapék nemcsak a színházakban és a filmgyárakban működtek, hanem sok egyéb területen is. Szükségtelen felsorolni mindet, hiszen minden el nem butult ember tud róluk. Nos, ebből a szimplának tűnő konfliktusból is többszörös harc támad, ha mi magunk szembe nem nézünk velük. Szóval a „szereposztó kanapék” világa is szembe kerül a nőket durván semmibe vevő, alulfejlett társadalmak törekvéseivel, ha testközelbe engedi őket. Utólag már meg lehet kérdezni, ahogy a dackorszakban dühöngő kisgyermeket, miután összetört egy játékot vagy törekeny edényt: Na, most akkor jobb? A válasz ugyanaz lesz, mint a még éretlen gyermeké: bömbölés, utólagos megbánás, külső megoldásra, segítségre várás. Itt tartunk most, egyesek kollektív tudatukra ébredten, míg mások annak híján, hisztiző kisgyermek gyanánt. De hol van az a bölcs felnőtt, aki gyöngéden kézen fogja őket és kivezeti ebből az egyre jobban szerveződő káoszról?...

Eger, 2019. június 24.

A félelem légköre: az ötvenes évek

Ezt a korszakot már lehetett bírálni a 60-as években is, de csak felszínesen. Tudjuk, furcsán hangzik ez a fiatal nemzedékek számára, ezért szükséges többször is részletesen kifejteni, mit jelentett a Rákosi-korszakban élni, majd a sokat tömjénezett Kádár-korszakban. Az ellentmondás annál is szembeszökőbb, mert a publikációk és filmfelvételek, amelyeket kordokumentumként leggyakrabban felhasználnak, épp ezekből állnak. Újsághírek, napisajtó, politikai témájú könyvek, pártbrosúrák, dokumentumfilmek, híradós anyagok, s még művészeti alkotások is. Ez utóbbiak egy része, egyes korszakokban nagy része a féltékeny cenzúra vigyázó szeméitől kísérvé jelenhetett csak meg. Épp ezért olyan megtévesztők, ami nem csoda, hiszen direkt a megtévesztés szándékával adták ki őket.

Egy kis történelmi visszatekintést teszünk, hogy jobban megvilágosodjanak a homályban maradt részletek, melyek gyakorta épp a lényegét takarják. A cenzúrát valaha az egyház gyakorolta, szinte minden ennek volt alárendelve. A reformáció megjelenésével komoly harcok folytak ennek a dominanciának a megtartásáért, a folytatást tudjuk. Ellenreformáció, kegyetlen megtorlások, és éppen az önmagát a kereszténység ősvallásának tartó katolicizmus nevében, a kereszténység, Jézus tanításának megtagadásával, minden keresztényi szeretetet és emberbaráti jószágot mellőzve. A folytatás, mert hiszen az ellenreformáció is a magyargyűlölő osztrák császárok és a hosszan uralkodott császárnő uralma alatt esett meg annyi szörnyűség, ugyanebben a szellemben történt. A szellem és a szellem embereinek megtiprásával, szinte minden rebellis szóra vadászva, abszolutista égisz alatt, évszázadokra meghatározva a nyomvonalat. Gyakran, vagy szinte mindig fizikailag is kivégezve az ellenállókat. A cenzori hivatal már világi jellegűvé vált, mégis kegyetlenebb volt a legembertelenebb inkvizitoroknál. Amikor saját felfogásunkat és helyünket meg akarjuk határozni, erről se szabad megfeledkezni. Magyarországon a cenzúra szinte 100%-osan azonos fogalommal vált az osztrák elnyomói rendszerrel. A német, a szovjet, majd a globalista-liberális eszmediktatúra már ezek nyomdokain haladt. Csupán bele kellett lépniük elődeik papucsába, minden bejáratott volt, mindössze személyi cserék történtek, és pár jelszót cseréltek le, modernizációs címszavak alatt. Miért? Ma nem ugyanezt teszik? Retrográd eszméik új csomagolópapírba göngyölve, a lényeg dettó.

Amikor diktátorok szónoklatait nézzük archív felvételeken, lehetetlen nem észrevenni mozgásuk, hanghordozásuk, mimikájuk és gesztikulációik sablonosságát. A diktátor hülyének nézi hallgatóságát,

ezért mindig üvölt, máskor szájbarágósan adja elő csekélyke mondandóját, melyet alig titkolhat: saját személye és fontossága kiemelését, tettei és közlendője eltúlzását. Valódi közlendője nincs, mert hiszen egy rövidke szóban és annak ismételtetésében összefoglalható: ÉN! ÉN! ÉN! Igen, a diktatúra mindig az egoizmusról szól, a szellemi törpe felmagasztalásáról. A rövidke szóban tömörített „mondandó” aztán egyéb szavakkal is kiegészül. A hallgatóság szinte meghipnotizáltan visszhangozza a Führer, a Duce, a Népek Nagy Tanítója, a Conducator, stb. nevét és szavait, mert nem nehéz megjegyezni őket. A híres slágerek is ennek tudhatják be sikerüket: még a legostobább ember is megtanulja együgyű refrénjeiket, aztán dalolhatnak együtt, kórusban...

A Rákosi-rendszer legismertebb szlogenjei az újjáépítésről, a felemelkedésről, a szép jövő bárgyú ígéretéről szóltak. Aztán a külföldről importált kommunista vezérek gigantikus képeiből (ritka csúf emberek voltak), ezekhez csatlakoztak a honi „nagyaságok”, akik szónoki tehetségben igencsak elmaradtak a hazánkban régen megszokott szép tehetségű orátoroktól. A nagy boldog szónoklatok refrénjei voltak az ellenség szidalmazása, ami csak részben hajaz a reformáció, ellenreformáció korabeli hitszónoklatokra, mert akkor még mindkét fél átkozódhatott a másik ellen a szószékről is, míg a kommunizmusban csak a kommunisták fröcsöghették tele a világot a régi rend képviselői és a „reakciók” szabotázsakciói elleni tirádáikkal, azaz saját rögeszméikkel. Másrészt tanításaik részét képezte az a kollektív büntudatra való felszólítás, mely gyakori kirohanásaikban hol rejtve, hol nyílt gyűlölködés keretében megnyilvánult. Talán ebbe is fáradt bele a magyarság, a lefelé kényszerített tartásba, a kötelezően lecsüggesztett fejekbe, amit megköveteltek tőle a két vesztes világháború után. Még a fiatal nemzedékeknek is szégyellniük kellett magukat, hogy felmenőik úgymond bűnösök voltak, és a világ minden bűnéért felelősek. Egyetlen figyelemfelkeltő mozzanat van ebben: ha mindenért a magyarság volt felelős (sokan még ma is annak tartanak bennünket, a retrográd globalisták), akkor igen nagy jelentőséget tulajdonítottak, tulajdonítanak nekünk, az ő szemükben félelmesek vagyunk. Az erőszakkal kicsinnyé zsugorított, megcsonkított Magyarország maroknyi népe ekkora fenyegetést jelent a világ egészére nézve... ugyan már, uraim... Kirohanásaikból ugyancsak visszazeng az Inkvizíció fanatikus tagjainak bosszúszomjas beszéde, amellyel lecsaptak ártatlanul meghurcolt emberekre, akiket boszorkányokká, eretnekekké minősítettek, holott csupán a vagyonkájukat, feleségüket, leányukat akarták megszerezni kapzsi és kéjsóvár alakok. Mindig óvatosnak kell lenni, amikor a zsigeri gyűlölet túloldítja a józan eszet, majd dominál, sőt preponderál afölött!

Rákosi és a többi kommunista vezető mind Sztálin tanítványai voltak. Leninnek nem lehettek, hiszen személyesen nem ismerték. Jóllehet '56 után már egyre több kritikát fogalmaztak meg a vén grúzzal szemben, előbb azonban hűséges talpnyalója volt minden kommunista vezető. Ahogyan utódainak, Hruscsovnak, Brezsnyevnek, Andropovnak, stb. Igaz, mindnyájan hevesen tagadták, sőt utólag hősöknek vallották magukat, aztán az össznépi környalás gyakorlatában egymást. Így hazudták terjedelmessé a Magyar Partizánszövetséget, melynek nagy valószínűséggel egyetlen korabeli tagja se volt, csak olyasmi gittegyletféle, mint *A tizedes meg a többiek* ide-oda tinglitanglizó alkalmi társulása. Azok is csak akkor, amikor az oroszok már bejöttek, és ők „nagy bátran” a győztes mellé szegődtek... Még az igen értelmes Milovan Gyilas is, aki sűrűn találkozott Sztálinnal, bizony későn ébredt rá, kivel is van dolga. A jugoszláv különutasság eredete meg Tito nőügye kapcsán bomlott ki. Orosz barátnőjét ugyanis nem vihette magával Jugoszláviába, ezért rúgta össze a port Sztálinnal. Jóllehet a kommunizmus lényege egyfajta korlátolatlan egoizmusról szólt, a legnagyobb főnök nem engedte meg a kisebbeknek, hogy hozzá hasonló jogaik legyenek. A nagyfőnöki parancsnak a legkisebb láncszemnek, porszemnek is engedelmeskednie kellett, de a közülük kiemelt „nagyoknak” is. Nos, Tito ellenzékiisége Sztálinnal szemben is efféle gyarlóságon alapult, tudtuk meg a később disszidenssé lett Gyilasztól. Amit tanulásként érdemes megjegyezni, az egy személyes megfigyelés. Az emberek hajlamosak összetéveszteni a ravaszsgot az okossággal. A ravasz ember egyáltalán nem

eszes, hanem épp az intelligencia pótlékeként fejleszti ki, akár mesteri fokra is, a ravaszágát. Mivel ellentette, negatív tükörképe az intelligensnek, a reflexió hamisságával képes érvényesülni. Átveri a legokosabb embereket is, amíg azok ki nem ismerik, és ki nem dolgozzák ellene a megfelelő taktikát. Sztálin is „eladta magát”, mintha zseniális volna, pedig csak nagyon dörzsölt és ravasz ember volt. Az intelligens ember nem fél az okosoktól. Az ostoba és a ravasz annál inkább. Erre az averziójára kell nagyon gyanakodni.

A Rákosi-korszak zanzája: a kékcédulás választások, az erőszakos téveszesítés, a hajszolt iparosítás, eszement mezőgazdasági tervek, az ÁVO, majd az ÁVH korlátolatlan hatalma a kisember fölött. Rendőrállam, besúgó hálózatok kiépítése, hiánygazdaság, beszolgáltatások, padláslesöprés, látványos ki- és felvonulások, a szovjeteknek való gerinctelen behódolás. Szólásszabadság nem volt, volt viszont hazug sajtópropaganda, Patyomkin-falu külföldi delegációk fogadására (és „parasztvakításra”). Fizikai és szellemi proletárdiktatúra, az értelmiség és az itthon maradt arisztokrácia elnyomása, helyette új káderpolitika a saját értelmiség kinevelésére. Ennek jegyében NÉKOSZ, gyorstalpaló felsőoktatás, valami nagy lehetőség felmutatása, amit a tanulatlan ifjak még csak-csak bevettek, de a tanulás egyben felnyitotta a szemüket is. Kivételek voltak ez alól is, de a következmények egy része az új értelmiség meghasonlottsága a városi környezetben. Ide még nem, oda már nem tartoztak. A 60-as években ezt követte a nagy kiábrándultság és gyökérvesztettség érzése, a 70-es évektől pedig az öncélú, terméketlen értelmiségi lét, az össznépi hedonizmus. Aki feladta a gondolat szabadságát, annak betömték a száját bőségesebb táplálékkal, viszonylag lazább követelményekkel, de a tőle elrabolt erkölcs és vallás helyébe nem kapott semmit.

A marxizmus csődje korán megmutatkozott. Értelmes ember nem vette be a dogmáit, vitatkozni viszont nem lehetett vele. A tehetetlenség érzése befelé rombolt, emiatt sokan menekültek alkoholizmusba, szexuális szabadosságba, öngyilkosságba. Látványosan megnőtt az öngyilkosok száma ebben a korszakban. Ezt tanulmányozni volna szükséges. Ne feledkezzünk meg a villamosítási programról sem, melynek előnyeit jócskán elhomályosította az erőszakos falurombolás, mely a 60-as évektől teljesedett ki, a városi fiatalság városra csábításával, a falusi életforma és a parasztság ész nélküli pocskondiázásával. A Rákosi-korszak lezárultával fokozatosan kibontakozó káosz a politikai életben, hatalmi harcok, majd miután a nép megelégtelt a nacsalnyikok önkényuralmát, Ötvenhat. Ebben a zanzában felvázoltuk a fejlődési trendet is. Meg kell jegyezni, hogy a sokat gyalázott földművesek őrizték legtisztábban azt az erkölcsiséget, amelynek hiánya iszonyatos károkat okozott, okoz mindmáig. Leminősítésével, a munkássággal való értelmetlen szembeállításával, a Nemzeti Parasztpárt megsemmisítésével és a kolhozosítás erőszakos végrehajtásával olyan érzelmi mélypontot idéztek elő úgy a paraszti osztály, mint a nemzet egészének életérzésében, amit annak a rendszernek a keretein belül nem lehetett helyrehozni. Igaz, szándék se volt rá. Ne feledjük: a kommunizmus, a kommunista eszmék soha nem szóltak arról a kisemberről, akit állítólag kompenzálni szerettek volna sok évszázados elnyomatásáért. Ehelyett gátlástalan önérvényesítésről, erőszakos törtetésről és gerinctelen hajlongásról ellenirányban, azaz a náluknál nagyobb főnökök alfele irányában.

A korszak ellentmondásait és az azt átható hipokrizist Határ Győző foglalta össze egy tréfásan hangzó kis négyesorosában: „Jancsi-pancsi, Atanáz/ Feldördül az égre,/ Zászlóerdő. Ne pofázz!/ Áldása kísérje.” A huncut és agresszív sorok szabályos váltakozása épp erről szól, a Janus-arcúságról, mely minden diktatúrát jellemez. Vélhetné persze valaki, hogy ez a verses történelmi groteszk a régi rendszerről, mármint a Horthy-korszak militarizálásáról szól, de kilóg a lóláb. A zászlóerdő és a „Feldördül az égre” tipikusan korai kommunista jelszavak, mint ahogy a katonai kiképzés mindennapi leordítása a „Ne pofázz!”, amit később Mao-paródiaként így alakított át a pesti humor: „Eltársak, ne pofázzunk ki a sorból!” Határ Győző zanzája egyúttal legyintés a megváltoztathatatlanra. A humor

feloldja valamelyest a nyomasztó életérzést, a nevetés a keserű gondok depresszív hangulatát. Nem volt mit tenni. Vagy nevetett rajta az ember, vagy belepusztult. S hogy mi volt még a Rákosi-korszakban? Szegénység, hadisarcok megfizetése az önmagukat győztesnek kikiáltott országoknak. Elsősorban a Szovjetuniónak, de hazánk szétbombázóinak is, akiknek átkos keze nyomát máig viseli a Duna, a Balaton és az egész magyar határ, nagyjából háromnegyed évszázaddal később. Volt békekölcsön, ami annyit jelentett, hogy az egyébként is lenyomított lakosság a saját vacak fizetéséből kénytelen volt felajánlani annak egy jelentős részét, hogy aztán évtizedekkel később kapja vissza, igen apró részletekben, s közben erősen elértéktelenedve. Ha ezt valaki még most is emberarcú szocializmusnak nevezi, annak nagyon szigorú önkritikát kellene gyakorolnia. Tudjuk, úgyse teszi, de azért mégis...

Természetesen minden korszaknak megvan a maga pozitív hozama is. Az elnyomásé, az elnyomói rendszereké az az erő, amely ellenerőt vált ki a másik félből. Összefogásra, összetartásra ösztönözte az általa nem preferáltakat. A magyarság nagyot cselekedett Ötvenhatban. A világ mindmáig őrzi emlékét, és ki hálásan, ki összeszorított foggal, hipokrita módon, külföldi mintákat majmolva, mégis csak nagyra értékeli. A korábbi osztályok megszűntek, és előbb a marxista tanok szerinti osztályrétegződés jött létre, feloldva a korábbi, csendőrtegzésen alapuló, lekezelő hangvételt. Igaz, aki elfogulatlanul ítélte meg az új jelenséget, hamar rájöhetett, hogy az uralkodói pózból dirigáló kiskirályok ugyanolyan csendőrtegzésben tartották a nekik alárendeltek, csupán a szófordulatok voltak mások. Úr helyett elvtárs, hölgy helyett elvtársnő dukált egyenrangúsítva mindenkit. Egyenlőség azért nem volt, csak annak a látszata. Ötvenhat után valamivel nagyobb szabadság és jólét volt engedélyezve – központilag, természetesen. Polgári jólét nem volt, csak egyfajta szocialista relatív kispolgári jólét. A sokat támadott kispolgárság, melyet meg akartak szüntetni az elvtársak, mégis hordozója volt egy rendnek és műveltségnek, melyet érdemes volt továbbhagyományozni az utódoknak. A műveltség tisztelete, a gyermekek taníttatása, tiszteletre, vallásosságra nevelése, zenei műveltség megadása, nyelvtudás megszerzése különórakkal, stb. A felszínebben gondolkodók együtt „kapartak a többi kurtával”, azaz beálltak a szocialista trend követésébe: lakás vagy ház, kocsi, nyaraló, később háromévente külföldi nyaralás. Ezzé vált az egykori ideológia: a kispolgári elemekkel való feldúsítással, gyarapodással – egy bizonyos határig. Fennszóval hangoztatott kommunista eszmék, a háttérben pedig mutyizások, gátlástalan lopkodás, szerzésvágy, gyakran csak formális párttagság. Kádárék már beérték a formális részvétellel is.

Az ok részben az volt, hogy senki nem tudta, miféle irányt kellene követnie. Csak általános direktívák voltak, egymás noszogatása, mit és hogyan kellene megvalósítani, de senkiben nem volt annyi bátorság, hogy konkrétan meghatározza a most már saját trendként követhető utakat. Ennyit tesz a tudatlanság. A helyeket megcserélheti, de helyi értéket nem adhat a nulla értékű tudatlanoknak. Talán ebben foglalható össze az „emberarcú szocializmus” csődje. Helyi érték = pozíció, társadalmi rang; alak érték = az egyén önálló kvalitásai, műveltsége, tudása, stb. Amikor a kettő nincsen szinkronban egymással, akkor jelentkeznek a nagy ellentmondások. Rákosiék, de még Kádárék is sok képzetlen, buta embert ültettek igen magas pozíciókba, mivel ők maguk is ilyenek voltak. A művelt, tanult emberektől féltek, azt gyanították, hogy át fogják venni az ő pozícióikat, vagy hogy észreveszik az ő butaságukat. Attól még mindenki észrevette, csak nem mert szólni, hogy került a csizma az asztalra? Később maguk közé vettek már általuk kiképzett első generációs értelmiségieket és egyéb kollaboránsokat is. Az összkép kissé árnyaltabb lett, több satírozó vonal akadt a mesterkélt rajzon. A lényeg viszont nem változott.

Eger, 2019. július 4.

Hogy miért jellemezzük a Rákosi-korszakot ezzel az alkalmi szókapcsolattal: a félelem légköre? Aki nem élt diktatúrában, annak sejtelve sincsen róla, hogyan hat egy kóros elme, egy eltorzult egyéniség felülről lefelé, áthatva az általa terjesztett kórral egy egész társadalmat. Akár a fél bolygót is, ahogyan Hitler. Nem igazán tudni, miért engedelmeskedik neki mindenki, és az általa kiadott örült parancsokat miért hajtják végre, csupán azt, hogy a dolog – számára – működik. Azt hiszem, az a tipikus történet, hogy a törtető előbb megnyeri magának a kiszemelt osztályt, népcsoportot, többnyire valami lehetetlen dolgot ígérve nekik. A történet arról szól, hogy ők lesznek a kiváltságos „klub”, ahová más nem teheti be a lábát, csak akinek **ők** megengedik. A sztori mégse ezzel folytatódik, hanem azzal, hogy az önjelölt diktátor felmászik a mások hátán a hatalomba, majd sorra kilökdösi onnan a neki nem engedelmeskedőket, s csak azokat tűri meg maga körül, akik számára az ész nélküli engedelmeség nem gond. Mire észbe kapnak, már engedelmes alkatrészei egy önjáró rendszernek. A gépezet motorja, szíve a diktátor, a többiek fogaskerekeként kapaszkodnak egymásba. Akár hosszú ideig is működhet a rendszer, majd törvényszerűen összeomlik. Nem azért, mert az alattvalói rend felsőbb körei különbek volnának a despotánál, hanem mert a világban minden mulandó. Lejár az ideje, másnak kell átadnia a helyét, akár tetszik, akár nem. Szóval sohasem **ők** irányítanak, hanem ők maguk is irányítottak az adott rendszerben.

Rákosiról és a hírhedt ÁVO-ról mindenki hallott. Az ő uralmukat a később felszabadításnak átnevezett szovjet invázió előzte, működési elveiket is az idegen elnyomói rendszer határozta meg. A rettegés, azaz terror idejét már eleve determinálta az a tény, hogy a Vörös Hadsereg, melynek nevét nem szívesen írom le nagybetűkkel, a legdurvább módon bánt el a polgári lakossággal, mely a háborúról természetesen nem tehetett. Elszenvédője, áldozata volt azoknak a politikai játszmáknak, amelyeket előbb kiszeltek a hatalomtól rendszerint megmámorosodó, piti alakok, mégis rajta álltak bosszút és alázták meg Sztálin katonái, akiket azóta is (háromnegyed évszázad múltán) rettegve és undorodva emleget mindenki, akinek a családját sújtották infámis tetteik. S ugyan kit nem sújtottak? Olyan emléket hagytak történelmünkben és a nép történelmi emlékezetében, mint a tatárok és a törökök. Akármennyi idő telik is el időközben, a gaztettek elevenen élnek és nem halványulnak a kollektív tudatban. Leírták magukat mindörökre. Aki velük paktált, ugyanerre a szintre degradálódott. Ahogy ők nem ismertek kegyelmet, a népemlékezet nekik se kegyelmez. Bevonultak a történelem kisebb-nagyobb gyalázatosai közé, és ott is maradnak mind, a hazaárulók.

Az ÁVH-t többször is átalakították, átnevezték, de évtizedeken át tovább működött és terrorizálta az embereket, a lakossággá degradált nemzetet. Címét, rangját még mindig nem nyerte vissza, mert sokakban továbbélnék a beléjük nevelt reflexek, melyek vagy megbénítják, cselekvőképtelenné teszik őket, vagy a Stockholm-szindróma jegyeit mutatják. A rendszerváltozáskor ezek a poszt-ávósok jól helyezkedtek. Ha ők nem is, de leszármazottaik ugyanolyan kivételezett helyzetbe kerültek, kapcsolati tőkájuk (=magán-korrupciójuk) ügyeskedő kamatoztatásával. Előzőleg, a Kádár-korszak kezdetétől fogva, vagy a titkosrendőrség soraiban tűntek fel, vagy a kulturális életet lepték el és ott kerültek egyre magasabb pozíciókba. Kártételeiket máig nem mérte fel senki, talán mert leszármazottaik most is agresszíven támadják azokat, akik kritizálni merik őket, vagy leleplező írásokat jelentetnek meg róluk. Máig is egyfajta hamis elit-tudatban élnek, és úgy vélik, hogy korábban szerzett privilégiumaik nekik egyszerűen járnak. Egy szűk, de igen agresszív rétegről van szó, amely azokat is lejáratja, akik csendesen és passzívan túrték szadista játékaikat. Van, aki idegenszívűeknek nevezi őket, ám legtipikusabb jegyük a kollektív magyargyűlölet. Az indítékát senki nem ismeri. Azt hiszem, **nem okuk van rá, hanem lehetőségük**. Idegenimádó és hungarofób nézeteik révén érték el azt, hogy sokan máig nem merik vállalni identitásukat, hanem inkább nekik hódolnak be. Mivel épp a kultúrát mérgezik folyamatosan, csak igen nehezen letisztuló folyamat részesei vagyunk, amiért mindnyájunknak jóval többet kellene, illene tennünk.

Aki tájékozatlan történelmünk ezen közelmúltja tekintetében, jól teszi, ha korabeli filmeket néz sorra. Ugyanezt ajánlom mindenkinek az egészen régi filmekkel kapcsolatosan is. Valahányszor egy háború előtti filmet van alkalmam megnézni, mindig történelmi kitekintésnek is tartom a lehetőséget. Vannak olyan mozzanatai is egy filmnek, amelyek önkéntelenül árulnak el vagy fednek fel apró részletnek tűnő dolgokat, ami a rendezőnek fel se tűnt, mert számára természetes volt, hiszen abban élt. Ugyanez vonatkozik a 60-as, 70-es évekbeli filmekre is, melyek részben kiszolgálták a kommunista rendszert, másrészt megpróbálták új utakat keresni, és azok vagy belefértek az Aczél diktálta trendbe, vagy jóval későbbre tolódott ki bemutatkozásuk a közönség előtt. Van ebben valami groteszk játékszerűség, ahogyan a művész és a hivatásos cenzorok bújócskázta egymással. Mindkét fél igyekezett kijátszani a másikat, annak rovására érvényesíteni a saját szándékát, és keserű játékuk révén mégis a korszak lepleződik le.

Valahányszor belefogok, hogy a Rákosi-rendszert elemezzem, végül mindig a késő-Kádár-korszaknál kötök ki. Talán mert mindennek oka és folytatása van, s nemcsak az az oka, hogy kisgyermekkorom felnőtt világáról még kevesebbet tudok. Ez utóbbi állítás is bizonytalan, mert hiszen korán nyiladozó értelmemmel mindent elraktároztam későbbre, sok mindenre utóbb kaptam magyarázatot. De az alapképlet, a szavak, képek, hangok és emlékek színes világa változatlan maradt. Semmit nem változtattam rajtuk, ahogyan a megsárgult fotók se változnak, legfeljebb másképpen tekintünk rájuk, érett fejjel, vagy csak korai felnőttőségünk, ifjúságunk idején. Az áldott emléké szülőkre, nagyszülőkre, nénikre, bácsikra, unokatestvérekre ugyanolyan szeretettel tekintünk, még akkor is, ha időközben megvénültek, megráncosodtak, vonásaikat kevésbé vonzóvá tette a nagy szabász, az Idő. Szóval az „alapanyag” marad, az érzelmek cizellálódnak.

A két korszak összevetésében talán az a fő különbség, hogy ifjúkorom világának alakításában már cselekvő módon részt vettem, és minden túlzást nélkülözve mondhatom, hogy nemzedékem meghatározója volt annak a történelmi folyamatnak, amely alapjaiban rengette meg a szülők nemzedéke által még rettegett korai kommunista világot. Azt a világot, amely számunkra teljesen értelmetlen és megmagyarázhatatlan volt. Mikor a mai fiatalok értetlenül néznek a sok tiltás hallatán, egy magyarázattal szolgálhatunk számukra. Ha meg akarják tudni a sok tilalom okát, kérdezzék meg az egykori nagy hírhedt kommunistákat, illetve azok leszármazottait, lelkes mai követőit, miért akartak nekünk szinte mindent megtiltani. Ha a megkérdezettek háriának, akkor vagy szenilisekké lettek, vagy le akarnak tagadni valamit. Ez az öregek világával kapcsolatosan valamelyest érthető (nem akarják megtagadni egykori önmagukat), de hogy egy szabad világban felnőtt fiatal hogyan azonosulhat ilyen torz ideálokkal, arra egyetlen érthető magyarázat marad: a szellemi képességek hiánya, vagy legalább is erős fogyatékosága. Ha rosszmájú akarnék lenni, felemlegetném nekik a sok rossz helyesírású feliratot demonstrációik során, de néhai barátom, a kedves emléké Lupus szavait idézve csak ennyit mondhatok: „... nem érek én mostan rá arra...”

Amikor 1956-ról írtam egy oratóriumot (Hősök), akkor is ez a kettős vonulat mutatkozott meg, amitől nem tudtam elvonatkoztatni. Ötvenhatnak nemcsak arra a pár boldog emléké napra korlátozódik minden eseménye, amiket a híradós anyagokból, történelemkönyvekből mindenki ismer (az idősebbek saját emlékeikből is), hanem ezek magukban foglalják az előzményeket, majd a folytatást is, a megtorlást, a tömeges emigrációt és az itthon maradtak egyre jobban befelé, önmagukba fordulásának folyamatát, tehát a jövőt is. Az egész így lesz teljes ciklussá. Rákosi és követői nélkül nem lett volna Ötvenhat. Velük viszont törvényszerűen teljesedett ki az a történelmi ciklus, amelynek olyan résztvevői voltak ők, mint Krisztus történetének Júdás. Talán szentségtörően hangzik a következő állítás, mégis így volt: a nagy hazaárulók voltak a kovásza, katalizátorai annak a folyamatnak, mely során egy leigázott nép ismét nemzetté érett és akként tudott cselekedni. Egy emberként. Ez a katalizáló szerep természetesen negatív értelmű és előjelű, de hát a mindenki számára adott és megélni képes lehetőség keretein belül így törvényszerű.

Az idegen elnyomás ténye mindenre rányomja a bélyegét. Az oroszok előbb maguk verték le a magyarság (és minden általuk leigázott nép) ellenállását és cselekvőképességét, majd látszólag a háttérbe vonultak úgymond rendet. Az események előterében mozgó alakok, az általuk hatalomba vitt és ott tartott botcsinálta politikusok mégis csupán kesztyűsbábjai voltak a nagy diktátornak, Sztálinnak és halála után a követőinek. Az itt állomásoztatott monstre hadsereg volt az állandó fenyegetés, melyről már csak azért se lehetett megfeledkezni, mert folyamatosan reklámozták, felemlegették. Így ivódott be a magyarság tudatába ez a „százezres fenyegetés”, mellyel szemben Magyarország kis ország voltát mantrázták, s hogy emiatt nem is tehetünk semmit a nagyok ellen. Aki tanult pszichológiát, annak azt is tudnia kell, hogy **mindig az a fél fenyegetőzik, amelyik fél.** A magyarságtól 1956 után még az oroszok is félték. Minden „hatos évben”, tehát tíz évente, az 1956-os forradalom évfordulója előtt országos készültséget rendeltek el a magyar laktanyákban. Rettegve gondoltak arra, hogy ugyanez a népfelkelés megismétlődhet. Arról nincsen ismeretünk, hogy a szovjet laktanyákban is ugyanez a riadókészültség volt-e érvényben, csupán sejtjük. A magyar hadsereg rosszul felszerelt volt, tisztikara nem állt a helyzet magaslatán, éppen ezért valószínű, hogy a monstre orosz hadsereg bevetette volna minden hadi készségét ellenünk, az erőviszonyok pedig egyértelműek. Igaz, az oroszok emlékezetében is ott élt 1956, s ez olyan félelmetesnek tűnt a számukra, hogy mindent elkövettek, pár kompromisszumba, engedménybe is belementek, csak hogy elkerülhessék a „remake”-et. Így lettünk „a legvidámabb barakk” a nagy szovjet gulágban.

Emlékeim folyton a folytatáshoz, a következményekhez kanyarodnak el. Talán elnézik ezt nekem, mert ahogyan a szülők, nagyszülők nemzedékének az okokból jutott ki elég, úgy a gyerekeknek, a leszármazottaknak az okozatból, a sok következményből. A szülők nemzedékének félelmére, illetve óvatosságára azért nem illik túl kritikusan visszatekinteni. Ha belegondolunk, az ötvenes években még túl közeli volt a háború emléke, az orosz megszállás minden borzalmával, a háborús évek éhezésével, hiánygazdaságával. A férfiak kivonásával a család életéből, amikor már csak levélen keresztül érintkezhetek egymással, azt is csak a hadi cenzúra engedélyével. A katona nem közölhette pontos tartózkodási helyét, nehogy az ellenségnek is tudomására juthasson. Ugyanez vonatkozott haditervekre, várható lépésekre. Szóval szigorú önkontrollra, egyfajta öncenzúrára is szükség volt. Ha kissé visszatekintünk, akkor az akkori idősebb nemzedéknek pedig élénken élt emlékezetében Trianon, amit a fiainak is megtanított. Az I. világháború kudarca visszafogottabbá tette őket még a lelkesedésükben is. Két világháború visszavetette a népesség gyarapodását. Épp a legfiatalabb népcsoporttól vonták meg annak lehetőségét, hogy nyugodt körülmények között házasodhasson, családot alapíthasson, és ez majdnem fatális következményekkel járt. Még napjainkban is érezzük hatását, amikor állam és egyén komoly erőfeszítéseket tesznek ennek kompenzálására. S hogy ez a nagyhatalmak részéről szándékos volt-e? Meg lehetne kérdezni tőlük, de nemigen adnának rá őszinte választ. Ők ma is úgy adják-veszik az embereket, egész népeket, népcsoportokat, mint a vásáron a malacokat. **A világ ugyanúgy két részre szakadt, mint a történelem során sokszor. Vannak, akik csinálják a történelmet, a háborúkat, az esztelen népirtásokat, és vannak, akik ugyanezt elszenvedik.**

Nos, vissza ismét az ötvenes évekhez. A fenti kitérőt csak azért tettem, hogy valamelyes magyarázatot adjak a bennünket előző generáció itthon maradt részének megalkuvásra, azaz kompromisszumra való hajlamáról. Akik megélték mindazt a borzalmat, amit békében született és felnőtt nemzedékek jószérivel felfogni se tudnak, óvatosabbá válnak. Már nem mennek lelkesen és megvezetve a „kutya Szerbia” ellen, de már a „Tito láncos kutya” politikájáért se tudnak lelkesedni. Engedelmes vagy csak passzív láncszemeivé váltak egy aljas rendszernek, de helyzetük valódi mibenlétét csak később ismerik fel. Hogy mennyire nem vették komolyan a fenti jelszavakat, arról legbeszédeesebben az a tény vall, hogy amint enyhült a helyzet Jugoszláviával, a 60-as évektől kezdve a magyarok kedvenc nyaralóhelye a jugoszláv tengerpart lett. A kommunikációval úgymond nem volt

semmi hiba, a fiatalság kedvenc rádióadóí, a Szabad Európa és a Luxemburg Rádió mellett éppen a Radio Beograd lett. A két nép közötti kapcsolattartás kimondottan barátságos volt, a látogatások oda-vissza érvényesek voltak.

Édesapám, aki nagyon rossz kádernek számított, a jugoszláv határ mellett teljesített szolgálatot születésekor. Nagy kitolás volt ez, mert a katonák között gyakoriak voltak a határvillongások. Könnyen lelőhették azt, aki provokálta a szerbeket. Édesanyám örökös rettegetésben élt, mikor a Papa szolgálatban volt, mert ilyen övezetben egy eltévedt golyó is kiolthat egy emberéletet. A Papa idejében nem volt ilyen, sőt kimondottan tisztelték is odaátról. Utóbb visszagondolva értettem meg, hogy a vegyes lakosságú Letenyén a szüleim és az akkor beszélni tanuló testvérem jó kapcsolatot tartottak a szomszédokkal (én mint csecsemő, még nem), akiktől a túloldali rokonaik, ismerőseik megtudhatták, ezért nem volt semmi gondjuk egymással. Nővérem folyékonyan beszélt szerbül kiskorában, a szomszédoktól és azok gyerekeitől tanulta meg. Egyetemista korában mondta el neki a Papa, de akkor már nem lehetett visszahozni a később elfelejtett tudományt, a gyerekes szókinccset. Ám megmaradt a délszláv zene szeretete és a Radio Beograd rendszeres hallgatása.

A hiánygazdaság csupán egy elvont fogalom annak, aki nem ismerte. Emlékeim között élnek a régi népboltok, ahol néhány fajta élelmiszert árultak, meg pár praktikus dolgot: petróleumot (ezzel világítottak), gyufát, légyapírt, efféléket. A cukrot, sőt egészen kis staniclikba csomagolták a boltosok. Lehetett kapni negyedkilós, félkilós adagokat is. Kolbászt, szalonnát vehetett az, akinek odahaza „nem termett”, de ezek már 1956 körüli vagy utáni emlékek lehetnek. A padláslesöprések idején mindenki nélkülözött. Az elvtársakat kivéve. Ők dőzsöltek. Talán ezért is gondolnak gyűlölettel azokra, akik ezt a status quo-t megváltoztatták. *Akik privilégiumokat élveztek, azok azt is elvárták, hogy ezek csak őket illessék meg, mindenki másnak csak ennek az ellenkezője jusson ki. Máig ebben a szemléletben élnek. Nekik csak az a jó, ha másnak rossz.* Mindenért sorba kellett állni. Akár óráig is vártak egy-egy hiánycikkre. Hosszú sorok álltak a boltok előtt. A boltokban hajópadló volt, amit petróleummal fertőtlenítettek. Nagyon bűdös volt. Fűszereket is apró adagokban lehetett kapni. Volt kezdetleges minőségű cukorka, csokoládé is, de az általános takarékoság jegyében ritkán jutott. Kellott az elvtársaknak a békekölcsönre, a hadisarcok kielégítésére. A fizetések igen alacsonyak voltak, és még ebből is levontak 20-30 vagy 40 %-ot, kit mennyivel sújtottak. A fizetések egyébként végig a szocialista időkből úgy voltak kikalkulálva, hogy formálisan ugyan nem kellett adót fizetni, mondván, hogy az kapitalista csökevény, de már eleve meg voltak kurtítva annyival, sőt jóval többel is, mint amennyit egyébként normális körülmények között adózni kellett volna. Minden a hazugságra és képmutatásra épült. Ez is.

Emlékszem a fizetőeszközökre. Volt úgy, hogy lyukas kétfilléresekkkel kellett fizetni. Röstelltük is nagyon, ha ezzel küldtek el a boltba bennünket. Olyan volt az, mint a társadalom legalja, a lenézettek kasztja. Volt aztán ötfilléres, tízfilléres, mind hazai alumíniumból. Az egyforintos már nagy valami volt. Azért lehetett kapni tíz darab tejkaramellát, vagy egy kétgombócos fagyaltot. Kisgyerekeknek becses ajándék volt, ha a kezébe nyomták. A papírpénzeket a felnőttek egyre kopottasabb bőr pénztárcáiban csodálhattuk meg. A tízesen Petőfi, a húszason Dózsa, az ötvenesen Rákóczi, a százason Kossuth. Ezekből, mármint a Kossuth-bankókból pár darab már kitett egy havi fizetést. Nagymamám téesz-nyugdija a hatvanas években 360 Ft volt. A velünk szemközt lakó nyugdíjas katonatiszt bácsié ugyanakkor 850. Utóbb meg se tudjuk magyarázni, hogyan éltünk meg. A szüleink nagy zsonglőrök voltak. A háborús tapasztalatok valóságos túlélő-művészekké tették anyáink, nagyanyáink nemzedékét. Mindez mégis történelem. Tudjuk, hogy legyintés, ferde oldalpillantás, lebiggyesztett ajak jár minderre válaszképpen az elkényeztetett generációktól. Ami miatt mégis fontosnak találom lejegyezni, az egyúttal figyelmeztetés is: **a bennünket megelőző nemzedékek nélkülözései és szenvedéstörténete volt az ára a mai viszonylagos jólétnek, melyet mégse**

becsülnek megfelelő értékén. Azokat, akiket már leírt a korszak és jóval kevesebbet engedhetnek meg maguknak sok évtizedes alulfizetett státuszuk miatt, mégis illenék megbecsülni. Bár kevesebbet kerestek, és kevesebb TB-, meg nyugdíjjárulékot vontak le tőlük, mint a privilegizált helyzetű „jó elvtársaktól, elvtársnőktől”, mégis sokkal többet tettek hozzá a nemzet történetéhez saját szegénységükkel, mint a mások nyakán élőködők, az általuk elnyomottakat végig megvetők. A korábban sokat nélkülözött kisnyugdíjasok juttatásainak el kellene érnie legalább az átlagkeresetet, hogy méltó megbecsülésről beszélhessünk. Az egyenlősdin alapuló nyugdíjkompenzáció továbbra is a korábban privilegizált elvtársakat juttatja aránytalan előnyökhöz.

Ahogy most ezeket a jegyzeteket készítem, arra is gondolok, hogy az egykor büdös olajos-padlós népboltokban árult termékek ihlethették részben az elvtársakat arra, hogy többé ne jusson hozzá olyan könnyen a köznép és a pesti srácok a hírhedt Molotov-koktélok alapanyagához. Előbb a kollektivizálás ment szovjet modell alapján, majd a villamosítás. Morbid, nem?

2019. július 5-6.

Ihlet és szájtépés

Több etimologizáló jegyzetet készítettem már. Most azokról a divatos frázisokról szeretnék szólni, amelyeket nap mint nap hallgatni kell. Egy darabig dívnak, aztán hirtelen eltűnnek a köztudatból. Addig viszont folyamatosan mérgezik az emberek tudatát, és valósággal megbékélyozzák őket, mivel trendként nevezik meg és azonosítják önmagukat. A fiatalok különösen esendők, mert ők a tömegközlés bugyuta eszközein és azokkal élnek. Otthon valószínűleg nem tanítják meg nekik, mi a helyes, mi nem. Ezért nem tudnak megfelelően tájékozódni a világban. Ezért kapnak fel, majd ejtenek el könnyen újabb és újabb divatszavakat, melyeket mindenki ismételtet egy darabig, amíg mindenki meg nem unja őket. Elegendő meghallgatni pár interjút, hogy összegyűljön egy kosárcára való. Mégis inkább így kellene mondani: szemetes-kosárcára való. Kezdjük azzal, hogy 'hogyan is mondjam'. Talán az angol 'well' szópótló szót van hivatva helyettesíteni, mégis inkább hézagpótló. Mondhatná az illető helyette: nos. Ez magyar szó, és ugyanúgy egy pár másodperc gondolkodási időt ad a beszélőnek, mint angol társa. Mégis a divatosabb fordulathoz nyúlnak, unalmassá téve ezzel a beszédüket.

Hasonlóképpen elkoptatott az 'inspirál', 'sőt 'inspirálódik' szó. Az elsőnek még van valami értelme, mert cselekvő ige lévén kifejezi azt, hogy külső hatásra, azaz ihletre valami minőségi változás megy végbe valakinek a lelkében. Ihletet kap, s ennek hatására megalkot valamit, aminek értéke a későbbiekben eldől. A második változata visszaható ige, ami folyamatát tekintve butaság. Nem önmagunkat ihletjük meg, hanem szellemi síkon nyerünk egy üzenet formájú sugallatot, ami termékenyítően hat a szellemre. Tehát ez ugyanolyan értelmetlen, mint a szerelem egyszemélyes változata. Kívülálló számára szárnalmas. Az agyonkoptatott szóval az is a baj, hogy az eredetileg művészekre érvényes folyamatot ma már a legvulgárisabb szakmákra és tevékenységekre is rámondják. Ma már inspirálódik a suszter, a hómunkás, a polgármester, bárki más, csak nem a művész. Az ő tevékenységét viszont olyannyira vulgarizálják, hogy akár kurzusokon is oktathatják, hogyan lehet bárkiből művész. Fogalmi zavarról, sőt zűrzavarról van szó. Hiányoznak a tapasztalt, öreg nyelvészprofesszorok, akik valaha helyreigazították ezeket a nyelvi idiotizmusokat. Ma – úgy tűnik – az újságírók alakítják helyettük a köznyelvet, miközben az íróra rámennydörög a számítógép idegen modell alapján megalkotott helyesírás-ellenőrző programja, hogy ő bezzeg nem formálhatja a nyelv természete szerint maga a nyelvet! Holott irodalmi, nyelvi tanulmányainkból tudjuk, hogy mindig a művészek privilégiuma volt ez. Épp azért, mert az ihletett pillanatokban ők tudtak, tudnak közvetíteni olyan üzeneteket, melyek révén áldott, szép anyanyelvünk ennyit gazdagodott. Az

'inspirálódik' szó egyúttal kifejezi azt az én-központú, önző felfogást, hogy az egyén sorsát kizárólag ő maga irányítja. Ihletet nem lehet szerezni, cselekvő módon megkaparintani. Az ihlet éri az embert, megérinti, magával ragadja. Aki ezt is cselekvő módon akarja megélni, az úgy gondolja, most ő leül és „ihelni fog”, az legfeljebb erőlködik egy sort. Úgy a szó, mint az elképzelés nevetséges. Hiányzik belőle a tisztelet a Fennvaló iránt. A székelyek így mondják, és így is helyes. Vannak fölöttünk levő, bennünket mozgató erők. Ezekkel pökhendin bánni, fölényeskedni nagyon illetlen dolog. Szóval bízzuk az ihlet kérdését a Mindenhatóra és az általa kiválasztott művészekre. Művésszé lenni senki nem tud, mert vagy annak született, vagy nem.

Ugyanígy terjesztették ki – ostoba módon – az *ars poetica* terminust mindenkire, akivel szóba állnak interjúik során. Szerintük *ars poeticája* van a politikusnak, a közgazdásznak, a mesterembernek, szóval akárkinek. Mit se törődve azzal a ténnyel, hogy a latin kifejezésből világosan kivehető a 'költészet' szó, egészében pedig a költészet művészete, a művészi módon művelt költészet fogalma. Ezt pedig nem lehet betonba keverni és kiönteni. A mai politikai sárdobálást pláne nem lehet azonos szintre helyezni a legfelsőbb szellemi régiókból érkező sugallatokkal. De hát beszélhetünk az önmaguktól odalevő közszereplőknek, amikor meg se hallják, sőt rá se néznek arra, aki effélével megszólítja őket. Ők „mindent jobban tudnak”, csak mert beképzelik maguknak.

Egy időben sokat nyúzták a 'papagájkommandó' kifejezést, kommunista időkben pedig minden 'munkás' előtagú kifejezést. Volt munkásosztály, munkásszálló, munkásruha, munkásművelődés, munkáskultúra. Végül egy jókedvű (vagy cinikus) polgártársunk javasolta, hogy vezessék be a 'munkásdolgozó' terminust is (hátha valaki dolgozni is akar, mármint a szocializmus végső, lezüllött korszakában, melyet az elvtársi szibariták félmjeleztek). A legelcsépeltebb szavak mindig valamely politikai kurzushoz kapcsolódtak, máskor efemer természetű divatokhoz, városi szlengehez. Ha azt mondom, termelékenység, szabotázs akció, az imperialisták láncos kutyája, mindenki tudni fogja, hogy az ötvenes évekről beszélek. Igaz, a korombeli hallgatóságnak mindmáig borsózik a háta, ha ilyesmit hall. Ha kényszeres náciizást hallunk minden ellenvéleményre, annak kimondójára, akkor tudható, hogy közel járunk jelenkorunkhoz. Egészen pontosan a 90-es évektől fogva terjed ez az egészségtelen szemlélet, és még mindig nem csengett le. Talán a mai újságíró társadalom azért termeli ki magából ezeket a nyelvi borzalmakat, mert hirtelen reagál, vagy reagálni kénytelen, és kínjában azt a szót dobja be, ami legelőször a szájára jön. Hátterében áll az a tény, hogy művelődésre jóval kevesebb ideje jut, mint külseje mániákus formálására, valami formalizmus jegyében. Természetesen mindkettő fontos, de nem szabad, hogy a fizikai jelenség elnyomja a szellemi. Műveltség nélkül nem lehet valódi mintakép, azaz angol szóval modell, ha nincs kellő municiója az „emeleten”. Ennek hiányában dobálóznak a helytelenül kiejtett idegen szavakkal (valódi műveltség híján, félművelten), légből kapott ötletekkel, melyekkel utóbb trendet teremtenek, félresikerült gegekkel. Már az is sokat változtatna ezen a felborult egyensúlyi helyzeten, ha néha leülnének nyilvánosan beszélgetni művelt, szép beszédű emberekkel, akiktől sokat tanulhatnának. De hát első szempont a 'trendi', a 'celeb', a mennyiség dominanciája a minőség rovására. Jelenkorunk máris ott tart, ahol a sztahanovisták: az anyag, a mennyiség túlharsogja, sőt leszólja és kiszorítja a minőséget.

Valamikor lenézték azt, aki frázisokban beszélt, saját gondolatok helyett mások elkoptatott fordulatait ismételte. Ma, mintha minden médiasztár Higgins professzor neveltjeként felmondaná az aktuális leckét, akárha az időjárásról társalogna Eliza Doolittle kisasszonnyal vállvetve, kegyetlen erőfeszítések árán... Már nem emlékszik kötelező olvasmányaira sem, amikor Kopereczky modorában töri kerékbe édes anyanyelvünket. Nem tesz különbséget formális angol nyelvű tanulmányai nyomán – technika és technológia között. Mivel az angol ez utóbbit használja mindkét fogalomra, majmolva átveszi, és már nem is érzékeli, hogy az első tudomány, a másik gyártási mód, azaz ipari eljárás. Tehát egy balerinának nem technológiája van, amikor előad, azaz művészien interpretál egy szerepet,

hanem technikája. Az úszó se technológiával kísérletezik, hogy felérjen a csúcsra, az olimpiai dobogóra, hanem megint csak technikával. A műszaki tudományok is megérdemelnek annyit, miután annyi értékes találmánnyal gazdagították az emberiséget, hogy ne fosszák meg őket korábbi státuszuktól, és ne degradálják őket valami ipari, gyártási folyamat részévé. Mindkettő fontos, mindkettő értékes, de hogy kerül a csizma az asztalra? Ezt a nyelvi jegyzetet pedig ne vegyék piszkálódásnak, öreges cikizésnek, hanem jó szándékú figyelmeztetésnek: a sok pörgés, rohanás közepett érdemes néha lassítani és a részletekre is odafigyelni. Ha a tudósok le tudnak szállni az anyag mélyére, hogy felszínre hozzák a lényegét vagy a magyarázatot a jelenségekre, akkor a náluk kevésbé rangos és jóval kisebb tudású közszereplők is áldozhatnak egy kis figyelmet a lényegre, a valódi jelentésre és a mélyén rejlő igazi tudásra. Így kerül helyére a lényeg, és így sikkad el egykoron a szájtépés intézménye, mely ma már minden fontos területet valósággal eláraszt. Anélkül, hogy bárki is „inspirálódna tőle”...

Eger, 2019. július 8.

Beszédhibák

Tipikusan fővárosi jelenség a kényszeres szóismételgetés. Van, aki nyomatékosításnak veszi, de a művelt beszéd gyakorlóinak az idegeit tépi, hogy beszélgetőpartnere egyszerűen nem képes normálisan kiadni magából a szót, hanem monomániásan ismételteti ugyanazt az előzőt, háromszor-négyszer, esetleg többször is. Ez rendkívül modorossá teszi az illető beszédét. Nemhogy nem nyomatékos, hanem szájbarágós lesz tőle a stílusa. Ő maga se tudja, mit akar mondani, vagy nem képes normálisan kifejezni magát, és ebbe a nyökögést kikerülni akaró, de mégis nyomasztó nyögdecselésbe megy át. „... hogy... hogy... hogy...” ragad bele a mondat közepébe, és csak nagy erőfeszítések árán tudja kivágni magát belőle. Annál talán jobb, mintha 'izé'-t mondana, de ez minden stílus kerékbe törése. Mondjuk ki, hogy egyik se jó, helyesnek főként nem helyes, senkit nem szórakoztat. A fővárosi származás vagy oda meggyökeresedés hangsúlyozása ezzel a nagyon helytelen szófordulattal senkit nem győz meg, jöllehet legtöbbször csak valami képzelt szellemi fölényt igyekeznek kétségbeesetten bizonygatni vele. A vidéki ember egyébként se ismeri el a főváros magasabb rendűségét, és helyesen teszi. Eredetileg is soknemzetiségű település volt Budapest, és éppen ezért nem dominálhat a tisztán magyar közösségek fölött. A magyar nyelv fejlődését elsősorban az írók, költők, a nyelv művészei, a kitűnő szónokok határozzák meg, nem pedig azok, akik maguk se tudják helyesen használni. Még a számbeli fölény se meggyőző. Igaz, hogy a magyar népesség egyötöde a fővárosban él, a másik négyötöde viszont nem. Már megint a sztahanovista szám-harcnál kötünk ki. Kérem, értsék meg, hogy nem a mennyiség, hanem a minőség adhat helyes fejlődési irányt az evolúció minden nemének!

Rendkívül árulkodó, ha valaki nem tudja közérthetően megfogalmazni a mondandóját. Olvasatlanságra vall, az ilyen ember komoly irodalmat nem olvas, legfeljebb bulvár szintű lektűröket. Az angol nyelvű félműveltség jele is lehet a fenti jelenség. Félig helyesen, félig helytelenül tanultak meg valamit, de azzal a kevéssel is kérkednek. Részben oka a nyelvórákról kiszorult fordítás, ami egyébként valósággal adja a diákok szájába a szinonimákat, hogy minél árnyaltabban fejezzék ki magukat. Az egynyelvű oktatás megfosztja ettől a tudástól a fiatalokat. Ezért dobnak be spontán az angolhoz hasonló szavakat, amiknek jelentése a magyarban viszont időnként árnyalataiban eltérő, máskor teljesen más. Aki mindennap olvas klasszikusokat, annak a stílusán is érződik, hogy helyesen értelmez dolgokat, és nem kell egy-egy szóra felakadva vergődni, nyögdecselnie, hanem fogalmilag és stílusban egyaránt helyükön vannak nála a dolgok.

Kirívóan elkoptatott szavak még az 'abszolút', a 'fókuszál'. Ez utóbbi kiszorította a koncentrálni szót, ami maga is idegen átvétel, de már elfogadott. Lehet helyette az 'összpontosít' szót használni. Egyetlen akadálya van, hogy azok, akik mindig a hírközlésből, a bulvárból szedik fel napi divat szerint változó stíluszerűségüket, azok nem hajlandóak más stílusjegyeket úgymond emberszámba venni. Nekik a divat a döntő. A 'fókuszál' kimondottan fénytani kifejezés, tehát a fizika területére illene vonatkoztatni. Természettudományi ismereteink birtokában külön elfog bennünket valami irtózás, magunk előtt látva egy lencse által begyűjtött fénysugarak erejét, amely könnyűszerrel felgyűjthatja akár a legkeményebb gyémántot is. Nos, ha valaki koncentráció helyett, ami mentális teljesítmény, a fizikai erőt használja, akkor könnyen megsemmisítheti azt is, amit eredetileg nem akar. S ugyan miért kellene megsemmisíteni munkánk vagy kutatásaink tárgyát?! Ha erősen ráfigyelünk, azaz koncentrálnunk, sokkal többre jutunk, ugye, kedves nyelvtörők?

Az 'abszolút' az angol 'absolutely' szó szolgálja átvétele. Magyarul helyesen így hangzana: teljesen, teljes mértékben, igazán, valóban, mindenképpen. Az angol másképpen építkezik szóanyagából. Ők egy szót többféle helyen és értelemben használnak, míg a magyar árnyaltabban fejezi ki magát. Szinonimák sokaságát tudjuk felsorolni a legegyszerűbb fogalmakra is. Mindez nyelvi gazdagságunkat bizonyítja, azt meg minek elsovasztani elcsépelet fordulatokkal, helytelen idegen átvételekkel? Nem attól lesz magyarrá egy szó, hogy fonetikusán átírjuk, mielőtt eldőlne, valóban kell-e nekünk, azaz magyarrá válik-e valaha. Ehhez mindig időt kell adni. A divatszavak jelentős része úgyis kihullik magától, a fonetikus átírás csak megzavarja a fiatalok idegen nyelvi helyesírási érzékét.

Rendkívül helytelen több névmás felcserélt használata. 'Ő'-t mondani 'az' helyett, vagyis tárgyakra és állatokra vonatkoztatva úgymond személyé emelni az élettelen dolgokat és a háziállatokat. Ez is angol átvétel, mármint az állatok illeténefajta „megszemélyesítése”. Az angol azért használja rájuk ugyanazt a névmást, mert nincsen neki más. Az állatokat pedig nemük szerint is megkülönbözteti egymástól. Akik ebben a zűrzavaros felfogásban élnek, gyakran összecserélik a vonatkozó névmásokat is. Állatokra vonatkoztatva azt mondják „aki”, míg személyekre vagy embercsoportokra ellenkezőleg, az „amely”, amelyek” névmásokat, ami nyelvi barbarizmus és tiszteletlenség. Felminősíteni az állatot, tárgyat, és leminősíteni az embert. Ha egy magyarul csak most tanuló és gyakorolható, idegen ajkú személy összecseréli ezeket, valamelyest érthető, bár rögvest korrigálandó. Akkor meg fogja tanulni helyesen, de rossz példát mutatni neki, s még írásban is, az nemhogy nem követendő, hanem azonnal piros betűsen törölnendő.

Sokan nincsenek tudatában, hogy azzal, ahogyan cselekszenek, ahogyan megszólalnak, valakinek vagy valakiknek példát mutatnak. Olykor rosszat is. A nyilvánosság előtti megszólalásunk: felelősség. Ha ostobaságot tanítunk azoknak, akik bennünket példaképpül vesznek, nagyon sokat ártunk. Nekik is, magunknak is. Amint kiderül a turpisság, odalesz a nimbusz, a csalódott közönség még azt se fogja elhinni, amit aztán helyesen mondanak előtte. Bár ez a szereplés nem éppen történelmi szerepvállalás, mégis érdemes odafigyelni és adni ennek minőségére. Az olvasás pedig nem lehet azonos a kutyuk képernyőjére meredéssel, mechanikus gombnyomkodással. Míg ez utóbbi passzív időtöltés, az olvasás aktív szellemi tevékenység. Fejleszti a képzelőerőt, nem csak lexikális tudást ad.

S hogy mindezt miért volt szükséges elmondani? Történelmi kitekintésként, hogy legyen összehasonlítási alapunk a mostani kor és a régebbiek között. A proletárdiktatúra ideje fizikailag és szellemileg egyaránt megbéklyózta és lebénytotta áldozatait, az átlag állampolgárokat, a jelenlegi meg éppen a leglényegesebbet veszi célba, az intellektuális képességeket. Ezeket látszólag fejleszti az információözönnel, mégis megfosztja valamitől: a szellem szabadságától. A képzelőerő szabad szárnyalásától, amit egy jó könyv forgatása jelent, vagy egy jó előadás felszabadító élményétől, a katarzistól. Az ordibáló, agresszív, undorkeltő színház nem azonos a nevelő, jobbító szándékú társával. A katarzis felszabadítóan hat a nézőre, és megrendíti az előadókat ugyanúgy. Kettejük közös

játéka a jól sikerült műsor. Nemcsak a színészek tesznek meg mindent az eredményért, hanem a közönség is. Nem cikizni, rosszindulatú megjegyzéseket tenni, ruháját, ékszereit mutogatni, pletykálni megy oda, egyfajta társadalmi pótcselekvés gyanánt, hanem a klasszikus színházi élményért. Fogalomzavaros világunkban persze még ezt az alapvető fogalmat is meg kell magyarázni, nehogy ezután is csak átcsusszanjon fölötte a felszínes érzelmi világú és intellektusú kortárs.

2019. július 9.

Az elhallgatottak

A kommunista büntetések tárának egyik kevésbé ismert változata az elhallgatás. Ezt előzi sorrendben az elhallgattatás, aminek egyenes következménye, ikertestvére az előbbi. Gyermeteg felfogásra, lelki éretlenségre vall mindkettő. Magyarul ennyit tesz: a parancs kiadója és kikoholója lelkileg éretlen, nincsen egyéb eszköze, tehát gyámoltalan, kétbalkezes, jobb híján vagy kétségbeesésében a saját tehetetlensége fölött, ehhez az eszközhöz nyúl. Van, aki úgy képzeli, hogy amit ő nem lát, nem érzékel, az nincs. Így próbálja megsemmisíteni riválisát, ellenségnek tartott társait, akiről tudja vagy legalább sejti, hogy szellemileg magasán fölötte állnak, ám ezen a síkon nem tud fölébük kerekedni. Ezért nyúl az erőszak eszközához, amiben nem nagyon szűkölködött a ma már csak átkosnak nevezett korszak és annak embere sem.

Voltak, akik, nem tehetvén a fentiek ellen, vállalták a szilencium éveit. Kivártak, hogy előbb-utóbb majdcsak rájönnek tévedéseikre az elvtársak, s akkor lehet ismét publikálni. Többeknél bejött. De a legragyogóbb gyémántok mindvégig belső emigrációban maradtak (Hamvas, Kodolányi). Volt, akit megkínáltak egy rendesebb állással, mások kiérdemesültek egy-egy kitüntetésre (Szabó Magda). Másokat csak eltűrték valami huszadrangú helyen, kénytelen volt műfordításokból élni (éledgelni), mint Kálnoky. Renegátok is akadtak. Van, aki a lelkét is eladja, csak hogy érvényesülhessen. A karrier felkínálását kísérik a legcsábosabb szirénhangok. Ember legyen a talpán, aki vissza tudja utasítani a behízelt modorban közölt „No, lám csak, nem is tudtuk, mekkora talentum lappang a lázadó álarca mögött! Ugye, most már megértjük egymást?” típusú bevetéseket. Van, aki belefárad a kilátástalan küzdelembe, más meg úgy mond „elcsábul”. Olybá veszi a dolgot, hogy onnantól fogva már látható, ami addig nem, vagyis hogy ő tehetséges, nem pedig valódi értékén érti el a dolgot: t.i. hogy ellenoldalról be akarják cserkészni, le akarják kenyerezni, hogy azontúl ne írjon „rendszerellenes” dolgokat, és ne kritizálja folyton az önmagukat minden kritika fölött állónak vélő alakokat. Sok variáció van, és azok a legszerencsésebbek, akiket soha nem környékeztek meg ilyesmivel, így nem kellett szembenézniük azzal a lehetőséggel, hogy rossz esetben esetleg önmagukkal is meghasonlanak.

De vajon hol van, hová lett az a sok tehetséges ember, akikkel sikeresen számolt le az átkos rendszer? Élnek még, vagy csendesesen belehaltak – Szép Ilonka módjára – a kitaszítottság érzésébe, a kilátástalanságba, hogy nekik soha nem jut babér? Sokan öngyilkosok lettek. Magyarország vezető helyet vívott ki magának ezen a téren. Ki fogja rábírnai a hajdani nagyokosokat, hogy szembenézzenek tetteik következményeivel? Az általuk lezüllesztett, devalválódott világnak vannak-e effajta elvárásai még? Biztos választ senki nem adhat erre. Az egyik fél nem meri feltenni a kérdést, a másik meg továbbra is hárit, tehát semmiképpen nem fog válaszolni, önmaga és társai ellen nem vall. Azok, akik abban a hamis tudatban éltek, hogy egész népeket, népcsoportokat tehetnek felelőssé politikusaik bűnös politizálásáért, utóbb önmagukra nézve soha nem vállaltak semmiféle felelősséget. Tehát a képlet: *a kollektív felelősség, bűnösség mantrázása után áttértek a felelősség mindennemű háritására*. Mármint önmagukra nézve. Másokra nem. Lelkileg valószínűleg úgy élték meg a dolgot,

hogy a felelősség háritását véglegesnek tekintették, vagyis hogy őket soha többé ilyesmi nem terheli. Hamis tudat? De még mekkora! És ezen éltek több mint fél évszázadig. Máig ugyanezek a téveszméik. Ezért nem lehet párbeszédet folytatni velük, mert erről a kiváltságukról nem akarnak lemondani. Igaz, jogi értelemben semmilyen bíróság nem adna igazat nekik ma már, mégis meggyőzhetetlenek. Isten előtt meg főleg nem kapnak felmentést. A háritás ezt odázza el akkora hévvel. Az idejét egyedül Isten tudja. A türelmetlen ember butasága Őellene fordul, amikor felelőtlenül a Mindenhatót vádolja, amiért úgymond nem bünteti meg azonnal a bűnösöket. Azt fel se fogja, hogy a porszemnyi ember a teremtésben hangyányi, hogyan is szabhatna határidőket a nála jóval bölcsebb Istennek?!

Ebből a történetből azonban nem ők a fontosak. Újból és újból megkérdem (ceterum censeo), hogyan és hová tüntették el a legtehetségesebb magyarokat, akiknek a méltán megérdemelt helyét rendre közepes tehetségű vagy még annál is silányabb alakokkal töltötték fel? Kialakították a kisember-társadalmat, amit még hangoztatni se áttaláltak („Merjünk kicsik lenni!”). Eltűntető gépezetük hírhedt volt, de pontosat csak azok tudtak erről, akik maguk is ennek a rendszernek a fogaskerekei voltak. Aki elhagyta őket valamilyen nagy szerencse folytán, annak örökös hallgatási fogadalmat kellett tennie. Karthauziak társadalma? Hmmm... olyasmi. Némi különbséggel persze. Az általuk megfélemlített, megkínzott állampolgár nem önként vállalta a némaságot, hanem rákényszerítették. Ha most vetünk egy oldalpillantást a „művelt nyugat” felé, ismét felmerül a felelősség kérdése. Ha ezt nem látták, miért nem látták, vagy ha látták, miért nem tiltakoztak miatta? Egyszerűbb volt egy legyintéssel, vállrándítással elintézni a dolgot, és azt mondani, hogy mindenki, aki a vasfüggöny túlsó oldalán él, az agymosott, szerencsétlen fogyatékos, értelmileg nincs rendben. Magyarán szólva: úgy kell neki. Cinikus? De még mennyire!

A kevés szerencsések külföldön, emigrációban kötöttek ki. Ezen azért lehet vitatkozni. Más az, ha valaki nyughatatlan természetű, egy született Szindbád, egy bolygó hollandi, és megint más az, aki életét, sőt családját életét mentve kel át idegen határokon, hogy mindenét elveszítve teremtsen új egzisztenciát. S hogy odaát is kockáztassa a karrier lehetőségét. Sok művésznünk, tudósunk tudott külföldön érvényesülni. A magyar talentumnak igen magas az ázsiója. Sok művésznünk, tudósunk lett híres, ám még ezt a hírnevet és anyagi jólétet is elemezni kell. Mennyire lettek boldogok, mindvégig abban a tudatban élve, hogy talán soha többé nem térhetnek vissza a szeretett szülőföldre? Nemcsak az édesanyánkhöz, hanem a születési helyünkhöz is kötnek láthatatlan szálak. Ezek eltéphetetlenek. A legváratlanabb időben és helyen törnek fel elemi erővel azok az érzések, amelyeket csak itt lehet megélni, és jaj annak, aki nem tud azonnal hazarohanni! Az egyik barátnőmből egy virágzó akácfa alatt törtek elő ezek az érzések. Nem is értette, miért, csak amikor felnézett a fára, jött rá, miféle érzéki asszociáció lobbantotta fel elemi erővel benne a honvágy érzését (A történet különlegessége az, hogy a ma már egyik legmagyarabb fának tartott akác Amerikából származik, honfitársunk pedig ennek a növénynek a segítségével élte meg az érzés és a hovatartozás kettősségét. Ott is otthon volt már, sok évvel letelepedése után, és az ismerős hazai illat ilyen megrázó erővel hatott rá, miközben a kanadai fa erről mit se tudván, szintén otthon érezhette magát. Paradox helyzet, már majdnem a tyúk – tojás eredettörténetét idézi).

Az elvtársak pontosan tudták, hogy honfitársaink szenvednek a honvágytól, és nagyon visszaéltek vele. Aki már kijutott külföldre, annak a családját nem engedték utazni, látogatóba sem. Ekecs Géza barátom, művésznevén Cseke László még kerülő utakon se tudott találkozni az édesanyjával, miután a Szabad Európa Rádió munkatársa lett. A mamát a Jugoszláviába induló autóbusról szállították le és parancsolták haza, hogy aztán soha többé ne láthassa viszont imádott fiát. Gonosz? Bizony, nagyon gonosz, aki ilyesmit kikohol, sőt végre is hajtja. Semmiféle önkontroll nem tartja vissza, hogy bosszúvágját ki ne élje. Nem néz magába, és amit ott láthat, a feneketlen mélységet, attól nem retten vissza. Lelkileg ez egy feketelyuk. Nem tudni, mi van a legmélyén, csak azt, hogy mindent

elnyel, lényege pedig az örvénylés, a lelki szivattyú, a fékevesztett rombolási hajlam. Jóllehet, jelenkorunk nem azzal van elfoglalva, hogy ezeket az alakokat felelősségre vonja, vagy legalább szembesítse tetteik következményeivel és azokkal az emberekkel, akiket sikeresen tönkretettek, a lehetőséget azért csak fel lehet vetni... ceterum censeo... Felelősségvállalás nélkül nincsen társadalmi lény, felnőtt, autonóm személyiség. Van viszont a szellemi törpék birodalma... ceterum censeo... S hogy mindez hová vezet? A következmények nélküli társadalomhoz... ceterum censeo... Vele szemben fel kell mutatni egy másik lehetőséget, hogy a megalázottak és megszorítottak, az egész életen át lehorgasztott fejűek fel merjék emelni végre a fejüket. Anélkül ugyanis képtelenség, hogy meglássák, mi van körülöttük. És ezt addig ismétlem, amíg... ceterum censeo... Nem Karthágót természetesen, hanem azt a torz rendszert, amit ezek az amőba lelkületű emberszabásúak összetákoltak... Ceterum censeo...

Eger, 2019. július 10.

Lélekvesztő

Nem hajózásról és annak nyomorúságos körülményeiről akarok most írni, hanem annak az átkos rendszernek a lélekölő szándékairól és tendenciáiról, amelyik kéjelegve törte meg embertársai lelkét, ambícióit, és avatkozott bele az egyén életébe, annak minden részletébe, és amely közel fél évszázadon keresztül gyakorolta ebben a formában az uralmat, majd az anyagi gondoktól elkínzott honfitársaink lehetővé tették számukra az újrázást három újabb ciklus idejére. A rombolást, amit véghezvittek, azóta is igyekszik helyrehozni a társadalom, a levitézettek pedig ujjal mutogatnak az őket követő és háromszor újraválasztott kormányra, mintha mindenért az lenne a felelős és hibás, nem pedig azok, akik a nemzetellenes bűnököt elkövették. Világuk mindig hazugságra épült, amit mézes-mázos formában adagoltak be a kiszemelt áldozatoknak. Egy részükön annyira sikeresnek bizonyult az agymosás, hogy máig ragaszkodnak azokhoz a rögeszmékhez, amelyekkel kábítják őket. A felismerés hiánya nagy baj. Az ember csak akkor tudja kivágni magát szorult helyzetéből, ha autonóm személyiség. Máskülönben csak külső erő segítségével szabadulhat, és még akkor se biztos, hogy hálás lesz a segítő kezeknek. A buta ember tévedhetetlennek hiszi magát, tévedései eredőjét és következményeit rendre másokra hárítja.

Már a fentiekben is szó esett róla, hogy a kommunizmus nem elégszik meg a szolgálai részvétellel, hanem előbb megadást, majd teljes azonosulást követel meg a neki alávetettektől. Ha úgy vesszük, rabszolgáinak tekint másokat, ő maga rabszolgatartóként viselkedik. Bárhová nézünk a világban mindenütt felismerni ennek a rég letűnt rendszernek az elemeit. Olyanok ezek, mint a himlőfoltok. A beteg túlélte a fertőzést, de maradandó nyomait magán viseli, amíg csak él. Sérül a lelke, a sérült lélek pedig mit is termelhetne újra, mint a saját nyavalyáit? Olyan, akár a génhiba: nincs pozitív transzkripció, csak negatív replikáció, azaz szolgálai másolás.

Az első és legalantasabb lélektorzítás, amit utóbb hamar kihevert a társadalom java, a parasztság mindenestre: a földosztás, a legszegényebb osztályok felemelése, amire szándék talán volt, csak annyi gáztett után már nem hisszük el. Ennek valódi indítéka nem annyira a segítségnyújtás volt, hanem a valódi mozgatórugó az arisztokrácia elleni fékevesztett gyűlölet. El akarták venni tőle megélhetése alapját, a földet. Ők maguk, mármint a kommunisták, nem szándékoztak áttérni a földművelő életmódra, mert hiszen csak uralkodni akartak mindenki fölött, ezért juttatták előbb a parasztság kezére. Kitolásból, hogy kéjelegve végignézhessék a földbirtokosság megaláztatását (lélekvesztését), majd a földművesek igyekezetét, hogy kicsiben, de megvalósíthassák saját álmaikat, a kiscgazda álmat, hogy utóbb rajtuk is rúghassanak egy jó nagyot. A háború alatt sok földet

elhanyagoltak, a katonaság letaposta, lepusztította a csaták során. Kellett valaki, egy jó balek, aki mindent helyrehoz, a parlagokat újra termővé varázsolja, az elgazosodott határokat rendbe hozza. Ez meg is történt. 1948-ra már öröm volt nézni, hogyan újult meg a határ, mindössze három év alatt, mesélte Makovecz Imre. Minden rendezett volt, az emberek boldogan és büszkén tették mindezt, abban a boldog tudatban, hogy ezt magukért és a családjukért teszik. Aztán jött a feketeleves: a kolhoz és a padláslesöprés. Amikor még lehetett volna kicsit haladni, a háború után fejlődni, jöttek megint az elvtársak. Ugyanazok, akik azzal hitegették a parasztságot, hogy övék a föld és a hatalom, s hogy eztán maguknak termelnek, majd mindent elvettek azoktól, akik verejtékes munkával értük és helyettük is dolgoztak. Ezt azért fontos kiemelni, mert a kommunisták egyik legfőbb bűne az volt, hogy mindent ideológiai alapon akartak megoldani. Társadalmi rendet, új erkölcsöt, gazdaságot és gazdaságpolitikát, kultúrát, tudományt, mindent. Aki szembeszegült, ellenállt, azt eliminálták. Szó szerint, tettelesen is.

Hogyan lehet ezzel az elfajult emberfélével kommunikálni? Sehoggy. Csak a durva fizikai erőből és az erőszakból ért. Önmagából, amit csak ezen a módon képes kifejezni. Mindez arra vall, hogy úgy emberileg, mint szociálisan alulfejlett, ám nagyon agresszív. Jelenleg is azon mesterkedik, hogy erre a torzképre alakítsa át az Isten által szépnek és jónak teremtett világot. Hogy azon túl minden és mindenki csúf és gonosz legyen. Sátáni munka ez? Az bizony a javából. Aki egy ilyen tervnek adja (már majdnem azt írtam: szenteli, de az szentségtörő volna!) az életét, az egyre mélyebbre süllyed. Haladhat a társadalmi ranglétrán, akár egészen magasra is, de facto mégis végilény marad. Tengeri vagy folyami üledék, még annak is káros.

Tudom, hogy most arról illenék írnom, hogyan lehetne kilábalni a jelenlegi helyzetből, de hogy méltó választ tudjunk adni, előbb tanulmányozni szükséges a letűnt rendszert, hogy annak hibáin okulva többé ne hagyjuk hatni magunkra és embertársainkra ezt a mótelyt. Sok értelmiségi dőlt be nekik, mert a megtévesztés mesterműve a teremtés paródiája is egyben. Szépet-jót ígér, majd durvaságot és alantas rendszert valósít meg. Annak tetején úszik, mintegy úszó szigetként a kiváltságosok kasztja, gondosan elzárva másoktól a magasabbra jutás lehetőségét. Ennyire primitív a rendszerük, és ennyire primitívek, akik ezeket az elveket vallják és gyakorolják. Csoóri Sándor bevallotta egy interjúban, hogy ő is hitt a szocializmusban a kezdetekkor, majd 1952-ben felébredt. Akkor szembefordult vele és az elvtársakkal, emiatt vált kitalált, folyamatosan üldözendővé. Mármint a kommunisták felfogása szerint kellett azzá lennie. Az alacsony származású, első generációs értelmiségiek persze, hogy „elcsábultak” a hirtelen kapott ígéretektől, tanulási, művelődési és haladási lehetőségektől. Az „értelmiségi sztahanovizmus” jegyében egy polgári iskolát esetleg félig elvégzett, majd főiskolára, egyetemre beíratott fiatalból két év alatt professzort neveltek. Elképzeljük, miféle tudással, ám ezek az emberek még a hetvenes években is professzorok maradhattak, s közben dehogyis fejlődtek egyre többet! Ugyanazokat a sztálinista módszereket gyakorolták, amiket ifjan megtanultak, ugyanúgy letiporva mások egészséges tudatát és természetes önérzetét, mint „nagy tanítómestereik”, Rákosi, Sztálin, meg a többi önhitt kommunista.

Az ifjabbaknak azt is el kell magyarázni, miért gyártották úgymond futószalagon az új értelmiséget. A régi rendszerben a magasabb társadalmi osztályok gyermekei tanulhattak, mert csak ők tudták megfizetni a magas tandíjakat. Ugyanez a szegények számára elérhetetlen magaslat volt. Őket a fizikai erő és teljesítőképeség megbecsülésére nevelték, mondhatnánk úgy is, hogy tenyésztették ki évszázadokon át. A társadalmi osztályok kasztrendszerként működtek, és akként is fogadták el őket. Néha előfordult, hogy a papság kiemelt egy-egy jó képességű ifjat, kitanítottatta, ám akkor se volt nyitva előtte bármilyen karrier lehetősége. Papnak, néptanítónak vagy jogásznak mehetett jó esetben. Kivételt képezett a református kollégiumok belső rendje, amely gondot fordított a jó értelemben vett egyenlőség elve alapján a tehetséges ifjak értelmiségivé képzésére. Ennek alapja a

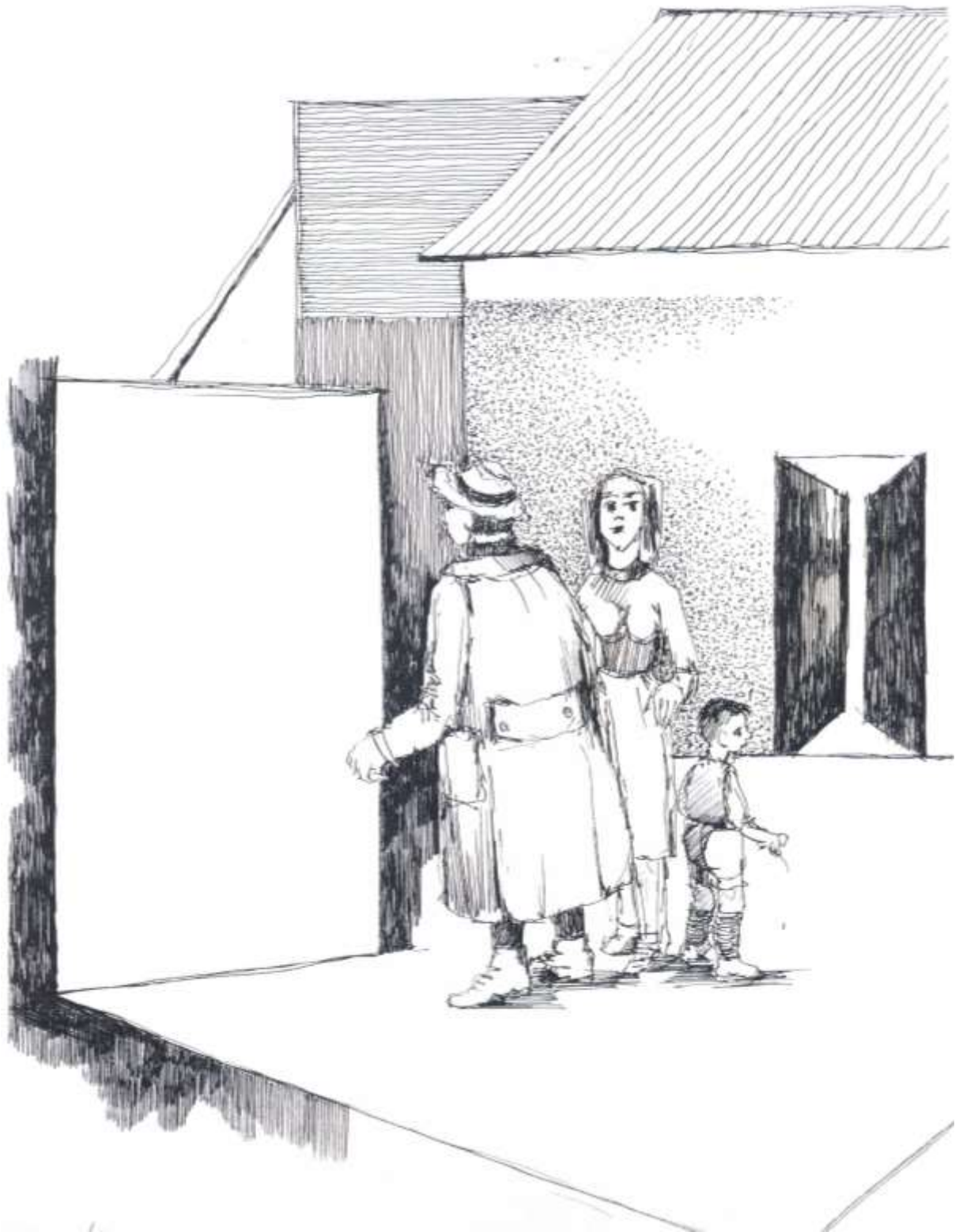
vallási türelem és az ebből fakadó demokrácia. A különböző vallásokat egyenlőnek tekintette, ugyanúgy ezek gyakorlóit. Sok éves tanári gyakorlattal magam mögött egy kaján kacskintást is megengedhetek magamnak. A legtehetségesebb mindig a „népi fi”. Az egészséges vérvonalú gyermek, szemben az arisztokrácia beltenyésztett leszármazottaival. Az unokatestvér-házasság, amely Európa-szerte dívott a magasabb körökben, utóbb meghozta áldatlan gyümölcsseit. Nos, az idegileg gyakran terhelt fiatal, aki erről nem tehetett, odahaza ráadásul olyan nevelést kapott, amely már kiskorában rászoktatta a csendőртеgezésre a nála alacsonyabb rangúakkal szemben, nem volt ambiciózus. Elég megidézni irodalmunk kiválóságát, Mikes Kelemt, hogy belássuk, nem az író elfogult, hanem az érintettek – önmagukkal szemben: „az gazdag ifjak rend szerént rosszabb erkölcsűek másoknál... restek, a munkát gyűlölök ... nagyravágyók, ... kevélyek,... másokat megvetők, engedetlenek, az oktatásokat bé nem veszik ... gyakorta hamisak,... a gazdagsághoz való szeretet” uralkodik bennük. Van a társadalomnak törekvő, hasznosabb rétege is: „ellenben pediglen az olyanok akik szegények vagy közép értékűek... jó erkölcsben elébb mennek, a henyélést kerülnek, a munkát szeretik, a tanulást keresik és azt hasznokra fordítják.” A bölcsesség és jó erkölcs nélküli gazdag ifjú „olyan lesz mint egy cifrán felöltöztetett ló, aki minden ékességivel is csak okosság nélkül való állat” (Mikes Kelemen francia fordításából – Gobinet XVI. századi szerző: Ifjak Kalauzza, Irodalomtörténeti Közlemények). Nem is szükséges olyan messzire menni időben, hogy példákat találjunk rá. Az ún. „elit iskolákban” máig lehet találkozni efféle szemlélettel. A párhuzam Mikessel azért adódott olyan könnyen☺))

Nos, az akkori tanítómesternek bizonyára sokkal nagyobb öröme telt a jófejű, törekvő és magát megbecsülő kisdiákban, mint az órákon unottan henyélő gazdagabbakkal, akiket nem fűtött semmiféle ambíció, hiszen egyértelmű volt, hogy ők lesznek örökösei mindannak a gazdagságnak, amit apáik birtokoltak, anélkül, hogy a kisujjukat mozdították volna érte. Erre is adódnak példák szép számmal a „kommunista arisztokrácia” gyermekei között. Igaz, a ma könnyen szerzett és könnyen megörökölt vagyonokat könnyen el is lehet herdálni, főleg, ha az ifjak követik a sátáni trendeket, azaz eldrogozzák, elmulatják a kapott apanázst, majd az örökségüket (Easy come, easy go...)

Mondhatja most a nem túl jóindulatú ellendrukker, hogy no lám, régen is volt efféle divat, nem kell mindent a kommunistákra fogni. Ezt szívesen elismerem, ám azzal a megjegyzéssel, hogy a rossz divatokat nem szükséges szolgálai módon átvenni és másolni. Ha erről van szó, az illető nem ússza meg a jogos kritikát, miszerint részéről csak kenyéririgység volt a nagy társadalmi „megváltás”, nem pedig szociális érzékenység terméke. Ennél nagyobb cinizmussal és erőteljesebben az általuk kifejlesztett módozatát ennek a felfogásnak nem gyakorolta senki. Sőt még azt se képzelhetik be maguknak, hogy Istentől van a hatalmuk, mint a szomszédos Ausztria Habsburgjai hitték. Lehettek ők is a példaképei a honi kommunistáknak? Mi az, hogy! Nagyon is☺)) Ők már csak abban versenghetnek egymással, hogy ki tudja alulteljesíteni ezen a téren a másikat.

A „lélekvesztés” társadalmi rendjét mi se bizonyítja jobban, mint az a tény, ahogyan a magyar nép kollektíven fellázadt 1956-ban az elvtársak és szovjet helytartóik ellen. Hatás és ellenhatás, rugóelmélet, betelt a pohár, lehet frázisokkal is jellemezni az adott helyzetet. Ám ebben a lázadásban legfőképpen a magyarság szabadságszeretete és igazságérzete apellált saját jogaiért. Ha rendben lett volna a monarchia társadalmi rendje, nem pedig a magyarellenesség dominált volna benne, megfejlelve az antik „Oszd meg és uralkodj!” cinikus elvével, talán vitatkozhatnánk ezen is. Ám vitaképesnek csak azokat minősíthetjük, akik kellő tudással és műveltséggel rendelkezhetnek az adott témában, nem pedig az ellenkezőjével: végtelen göggel, pökhendiséggel és letaroló szándékkal, mint amit a nyugat-európai politikai elit részéről is tapasztalunk napjainkban.

Lélekvesztő volt az a szándék, ahogyan Istent ki akarták iktatni mindnyájunk tudatából. A vallásos hitet, s mindent, ami régi volt, elmaradottnak, szükségtelennek nyilvánították, és minden fölé

emelték a modernség elvét, vagy amit annak hittek. Ennek egészen szélsőséges megnyilvánulásai is voltak, s nemcsak hazánkban. Elég a kínai kulturális forradalomra gondolni. Idehaza a tévesítésre, meg a falurombolásra, az erőltetett iparosításra. Ennek se gazdasági okai voltak, hanem ismét csak a zsigeri gyűlöletből eredt minden. Gyűlölték a parasztságot, az arisztokráciát, az értelmiséget, mindenkit, aki más és több volt náluk. Így került pellengérré az értelmes ember, bárhová tartozott is, mert a két-három, esetleg négy elemi végzett elvtársakhoz képest toronymagasan állt. Felfogásuk, EU-s elvtársaik felfogása is ennek a rögeszmének van alárendelve: szerintük minden, ami régi, az egyúttal elavult is. Ami újat, másat ők kikoholnak, lett légyen az bármekkora ökörség is, azt azonnal modernné, haladóvá nyilvánítják, fenekestül kiforgatva a felvilágosodás eszméit, melyekre annyit hivatkoztak egykor. Politikai gyakorlatuk mára ebben a mocsárban tesped: mindenki buta és elmaradott, aki nem ők, akik monomániásan kinyilvánítanak bolondságokat. Ennek lényege az, hogy ők mindent jobban tudnak mindenkinél. Aki nem hiszi el állításait, az retrográd, maradi, szellemileg alulfejlett, a haladást egyedül ők képviselik. És még hisznek is abban, hogy kijelentéseik valóra válnak, elegendő hozzá ez a negatív szómágia, a mindent porig rombolásé.

Erről beszéltem a fentiekben: mennyire mérgező hatású az efféle felfogás, s hogy visszafordíthatatlan károkat tudnak okozni embertársaik tudatában. Ezenközben nem fogják fel, *hogy aki minden rend ellen lázad, az anarchista, és amit megvalósít, az a teljes társadalmi anarchia.* Lelkileg rendkívül elmaradottak, orvosi szóval szólva retardáltak, s ha nincsen bennük szándék a fejlődésre, hát bizony nem is fognak fejlődni, csak önnön bűneikben tobzódni és fetrengeni. Mégis mindenkit erre a szintre próbálnak lerángatni, és ha áldozatuk a szépnek tetsző ígéretekre se hajlik, akkor jönnek az ütlegek. Fizikaiak és lelkiek, minden mennyiségben. Lelkileg ez is a gyermekkor kezdete: a dackor „törvényei szerint” cselekszenek és követelnek maguknak, kvázi verik magukat a földhöz, ha valami nem úgy van, mint ők akarják. **ÉS ŐK NAGYON AKARJÁK.** Mit is? A nihilt. Mert aki csak rombolni és dúlni tud maga körül, az a semmi teremtésén munkálkodik. Módszerük: az erőszak. Mindig itt kötünk ki. Napjaink EU-s politikai eseményei mutatják legéktelenebbül, miféleképpen is a most Európára rászabadult magyarjaink és EU-s társaik, akik magukkal meghasonlottan magyarelleneselek. Ez aztán a fenekestül kifordított világ! Mielőtt még valaki behódolna nekik, fel kell hívni a figyelmüket: *a demokrácia, a demokratikus rend felforgatása nemcsak antidemokratikus, hanem egyenesen a káoszba vezet.* Olyan rendnek álcázott rendellenességbe, ahol semmilyen szabály, semmiféle törvény nem érvényes, csak az egyén őrzöngése létezik, mindennek és mindenkinek nekimenve, aki ellentmondani merészel neki. Magyarul ezt úgy hívják: diktatúra. Előretolt hadállásaik, a sajtó (lezüllött ága), valamint a kultúra felforgatói már rég bevezették torz eszméiket, és most megpróbálják valahogyan kodifikálni, minden védtelenné tett emberre ráerőltetni nézeteiket és politikai gyakorlatukat. A diktatúrának behódolt ember viszont nem lehet más, mint alattvaló. S ki akar az lenni? Aki még az önmagukat modernnek hirdető alakoknál is alulfejlettebb. Szellemileg és érzelmileg egyaránt.

Az ötvenes évek lélekpusztító világa megint csak így fog kezdet mai utódaival, akik oly modernnek hiszik magukat. Ha belegondolunk, eszméik már több mint egy évszázada nem működnek, azóta nem tudtak újabbat feltalálni, de hát, ha valaki retrográd, az éppen ez a csapat. Élen nem járnak, legfeljebb előretülednek minden pénzszerzési lehetőség hallatán. Akár a disznók a vályúnál. S ugyan ki az, aki az ötvenes évek szellemi-ideológiai nyomorát visszakívánja? Erre hadd ne adjunk választ, mert csupán a stupiditás szinonimáit variálhatjuk, ha erre kényszerülünk.

Eger, 2019. július 14.

Úttörők, kizesek

Az idősebb nemzedékekben nem kelt valami kellemes érzéseket, ha a minden korosztályra kiterjesztett mozgalmat emlegetjük, akárcsak egy higgadt visszatekintés erejéig is. Mégis meg kell tenni, mert a múlt szembenézésre készítet. Aki nem mer belenézni a tükörbe, az nagyon nem akar szembesülni a saját arcképével. Úgyszólván mindenkit megfertőzött ez az ideológiai rögeszme. Nem a beleélésre vagy az érte való lelkesedésre értem, hanem, hogy sokan kénytelen-kelletlen túrték a mellékhatásait s attól érezték magukat bepiszkolódottnak. Maga az alapképlet pedig igen egyszerű, mondhatni primitív. A hataloméhes klikk előbb megalakította önmagát, kikiáltotta valamivé (párttá, egyesületté) a saját körét, s eztán „találta fel” (értsd: lelte fel) hozzá a plebszet, melyet szó szerint annak tekintett: páriának, rabszolgának, mindenki balekjának, átverendő kisembernek. Felépítése így már nem is lehet demokratikus, azaz alulról felfelé építkező, hanem csupán egy törtető csapat rátelepedése a jóhiszemű, ám nem túl éleslátó közemberekre. Még akkor is, ha azok nem pusztán közemberek szerettek volna lenni, hanem normális tempóban fejlődni, majd felfelé avanszálni. Elvégre az evolúció rendje ezt követelné meg. Ám jöttek a kommunisták, akik sok rossz módszert vettek át gyűlölt elődeiktől, hogy aztán eladják modern, újító, nagyszerű kelléktáruk eleme gyanánt – megint csak az általuk lenézett rabszolgacsapatnak.

A mozgalmi jelszót azért hirdették meg, mert attól féltek, nem lesz elegendő tömegtámogatottságuk, amire egyébként nagyon vágytak. Nem a közösségi ember tudatával, hanem a ragadozó hajlamúak kapzsiságával. Úgy vélték, ha van mozgalom és tömegbázis, akkor mindent elérhetnek általa, mert hivatkozási alapot képeznek a megtermelt javakból való részesedéshez. Bizony, ennyire „előrelátók” voltak. A zsákmányt soha nem tévesztették szem elől. A fentiekben azért említem több társadalmi osztályra kiterjesztve ezt a sémát, mert mások is lemásolták, és hasonlóképpen alapítottak pártot vagy egyesületet a rendszerváltás után. Mivel általános jelenségről van szó, megint csak nem szabad kizárólag a kommunistákra értelmezni a negatív jelenségeket. Annyit azonban meg kell jegyezni, hogy

soha senki nem ártott annyit a magyarságnak, mint a kommunizmus és a kommunisták. Alapvetően ez volt a szándékuk, és ma már mindegy, hogy azért tették, mert valaki nagyon nagy pénzt és lehetőségeket ígért be nekik érte, vagy csak azért követték el ezt ellenünk, mert nagy éleslátással átlátták a helyzetet és az abból kiaknázható kincsek körvonalait. Egy részük nagy opportunisták voltak. Átalakulásuk azonban rácsúfol az evolúció természetes trendjeire. A kommunisták leginkább a dögevőkre hajaznak, az alkalmi potyázókra, amelyek sündörögnek, lesik, várják, mikor csíphetnek le egy kisebb vagy egy jókora cafatot a nagyvadak által elejtett prédából. Ám a kommunisták csak eleinte dögevők. Mikor megragadják a hatalmat, onnantól fogva veszett dühvel marják el a közeléből is minden riválisukat, vagy akitől féltik a hatalmukat. Tehát fejlődésük során nagyvaddá válnak, vagy legalább azzá minősítetik át magukat. Az evolúcióban ilyen nincs. Már többször, többféleképpen elemeztem, hogy a viskóból a palotába nincsen közvetlen átmenet. Ha mégis erőltetik, torz, groteszk jelenségek sikerednek belőlük. Aki nem tudja feldolgozni az élményt, hogy hirtelen túl nagy lehetőséget kapott, abból a következők lehetnek: karrierista, törtető, akarnok, sznob, procc, felfuvalkodott alak. Jó esetben, nagy intelligenciával maga teremtette nagy ember (self-made man, ahogy az angol mondja), ám az esetek többségében nem így szokott lenni.

De ne térjünk el a témától! A kommunisták a negyvenes évek vége felé történt hatalomátvételük után nem érték be azzal, hogy tömegbázist hoztak létre ideológiájuk terjesztése céljára. Ki akarták nevelni saját kádereiket, és ehhez már az óvodában, elemi iskolában kezdték az agy mosást. Az ötvenes évek ordító mozgalmi dalai mellett, amelyek idegenek voltak a magyar népdalkincstől, írtak kommunista gyermekverseket, meséket, olvasókönyvi történeteket, majd regényeket, novellákat, kitől mit tudtak megrendelni. Az iskolákban pedig – szovjet mintára – megalapították az úttörőmozgalmat, és akit csak tudtak, beszerveztek. A burkolt fenyegetés egyszerű volt: aki nem engedi a gyerekének, hogy belépjen, azt nem fogják hagyni továbbtanulni. És akkor ki nem akarta taníttatni a gyerekeit?! Épp a meghirdetett egyenlőség jegyében. Aztán még fiatalabb szintre léptek: létrejött a kisdobos mozgalom, aminek tagjai egészen bizonyosan nem ideológiai alapon váltak lelkes tagokká. Az úttörőmozgalomból kinőtt fiatalok számára jött létre a Kommunista Ifjúsági Szervezet, azaz a KISZ, mely a kommunista párt számára képezte, vagyis készítette elő, hogy annak is legyen elegendő tagja, tömegbázisa. A fentiek nem voltak mások, mint kádereképző intézmények, amelyeket ki-ki túrt, támogatott vagy... nos, harmadik lehetőség nem volt. A kisember hogy is tilthatta volna be a nagy pártkonglomerátumot?!

Ne higgye senki, hogy a sok belépő tag mind kommunista volt! Gyermekkorban ez képtelenség. A fiataloknak nem ideológiákon jár az eszük, hanem kiskorukban a játékon, majd a szórakozáson, és természetesen – normális esetben – a tanuláson. De az egypártrendszerre csontosodott klikk beérte azzal is, ha valaki formálisan vesz részt az általa meghirdetett mozgalmakban. Megvoltak neki a saját kiszemelt káderei, akiket vezető posztra szánt. Ez utóbb olyan kaszttá nőtte ki magát, amely ugyanolyan beltenyésztetté vált, akár az arisztokrácia krémje. Éppen ezért ne vegye senkise túlzásnak, amikor folyton összehasonítást teszünk a kétféle égisz alatti, mégis sokban hasonló társulás között. Megint csak evolúciós hasonlatokhoz kell folyamodnunk: a természetben normális kiválasztódási trendek élnek és hatnak, míg a kasztrendszerben nem. Ez utóbbiban ellentétes irányban alakul az ún. fejlődés: visszafelé, ellenirányban, minden józan emberi eszet meghazudtolva, és konokul tagadva az isteni teremtés jól kialakított irányát. Ezért van eleve kudarcra ítélve.

A nagy párt- és KISZ-karrierok a fentiek ismerete nélkül nem érthetők meg teljesen. Ezek a párt által kitenyésztett jó káderek tudatában voltak annak, hogy egykor a nagy öregek helyébe lépnek. Igyekezetük azonban nem a minél több ismeret megszerzésére, azaz kiváló tanulásra irányult, hanem a pozícióharcra: ki tudja kitűnni a helyéből a társait. Előbb az idősebb kádereket még tiszteletben is tartották, és csak egymást fúrták, majd, mikor nem bírták kivárni, hogy az öregek kihaljanak, azokat is

támadták. Könnyen tehetők. Az idősebb pártmuftik mind képzetlenek voltak, míg az ifjabb nemzedék már továbbtanult, és ha nem is a nagy eszére való tekintettel végzett vörös diplomával, hanem mert „leszóltak telefonon”, melyik jó elvtársnak vagy elvtársnőnek kell mindenáron jól vizsgáznia, mégis überelte a négy elemi. Gyakran egészen hülye évfolyamtársaink tartoztak ebbe a kategóriába. Aki viszont rossz káder volt, annak a statisztika kedvéért úgymond le kellett rontani a jegyét. S melyik professzor nem tudja belezavarni a diákjait, akik amúgy is idegesen mennek el vizsgázni?! A kiváló vizsgajegyekkel szereplők meg egyre gögösebbekké váltak, és az egymás iránti ellenszenvük vagy rivalizáló hajlamuk ellenére is megtanulták „összezárni soraikat”, tehát kifelé nagy egységet mutattak, míg negatív érzéseiket és hajlamaikat velünk szemben éltek ki, akik nem tartoztunk köreikbe. Velünk azt éreztették, hogy hiába tudunk többet, ők mégis jobb érdekérvényesítő képességekkel rendelkeznek. Ez eleinte bosszantó volt, majd ki-ki hozzászokott és a maga módján dolgozta fel a tapasztalatot. Közönyösen, flegmával, cinikusan, enyhe iróniával vagy szatirikusan. Mások beletörődtek és igyekeztek igazodni, azaz maguk is bekerülni a „körbe”, ami csak az alsóbb szintjéig engedett bárki kívülállót. Ők voltak a hasznos hülyék, merthogy azoknak tekintették és nevezték őket.

Akárhányszor nekilátok, hogy leírjam és kategorizáljam az átkosban tapasztaltakat, mindig odajutok, hogy a képlet erősen cizellált volt. Sokkal több rétege keletkezett, mint azt a nagyfőnökök tervezték és hasznosnak tekintették volna. Olyanok voltak ezek, mint a tektonikus mozgások következtében keletkezett repedések: minél tovább tartott a geológiai esemény, annál több hasadékot képezett, míg végül bekövetkezett a katasztrófa, a vég kezdete. A régi rendszerben négy osztály volt: arisztokrácia, polgárság, munkásság és parasztság. Ezekben belül is voltak alosztályok: főrendi, középnemesség, kismemes, dzsentrí. Nagypolgár, közepes vagyonú polgár, kispolgár, hivatalnoki réteg, egyéb értelmiségiek. Zsíros paraszt, középbirtokos, kisbirtokos paraszt, föld nélküli zsellér, cselédek. A három osztály teljes tagozódási rendszerét már az én generációm sem ismeri teljesen, sőt megközelítőleg sem. Németh László olvasásakor döbbsentem rá egykor, miféle szemléletben éltek eleink, de az már nem volt világos számomra, hogy a nagy írók által ábrázolt falusi társadalom milyen alapon rétegezte magát ennyire sokféleképpen. A megítélés alapja az egyén és a család vagyoni helyzete volt, a mai ember számára ez épp annyira nem érthető, mint az egykori csendőrtégezés sem. Annyi viszont világos számomra, hogy a társadalom legtöbbször dolgoztatott és éheztetett osztályt, a parasztság szenvedett a legtöbbször, mégis őt nézték le a legjobban. A társadalmi változás mindenképpen szükséges volt, ám nem abban a formában, ahogyan a kommunisták elképzelték.

A végeredmény, a kommunista összeomlás is önmagát termelte ki. Semmi normális kontaktus nem lévén köztük és a társadalom többi osztálya között, a dolog kiüresedett, majd elemeire hullott. Mivel a rendszert az erőszak és a félelem tartotta össze, a repedések lassacskán kezdtek feltűnni. Radikálisan senki nem kezelte a „beteget”, azaz a társadalmat és a benne élő egyéneket, a repedések még tovább terjedtek és egyre számosabbak lettek. S hogy visszacsatoljunk kezdeti képletünkhöz, az úttörő és KISZ-mozgalmakhoz, el kell mondani azt is, hogy ezek egyre formálisabbá váltak. Már nyíltan is ki lehetett mondani, hogy aki részt vesz benne, az nem hisz a nagy jelszavakban, sőt, ellenkezőleg. Végül a KISZ is csak egy nagy pénzbeszedő intézménnyé vált, a diákok sarcolásával. Állami támogatást is sokat kaptak, és a kettő együtt jelentős vagyonná nőtte ki magát. Székházak, üdülők, egyéb intézmények, mint az úttörőházak utóbb nagy vagyonokhoz juttatták a felsővezetőket, akik éltek, azaz visszaéltek ezzel a lehetőséggel a rendszerváltás körül, amikor mindenki a társadalmi és gazdasági összeomlással volt elfoglalva, nem pedig az elvtársak lopkodásaival. A felfújott lufi kipukkadt, ripityára szóródott szét minden eleme, az elvtársak (a lufifúvatok) pedig a legkülönfélébb helyeken landoltak. Természetesen a legjobban fizető helyeken, pozíciókban, sokan a hirtelen magánosított vagyon birtokában az üzleti szférában kötöttek ki. Úgy szóródtak szét és rakódtak rá,

égték bele a társadalom testébe, mint a ráfagyott láva, azóta is kiirthatatlanul a nekik ki nem járó helyekről, azokon élőködve, akik ezt nem érdemlik.

A társadalom átalakítása természetesen szükségszerű. Társadalomtudósoknak, politológusoknak, szociológusoknak, közgazdászoknak, magasan képzett értelmiségieknek, íróknak, művészeknek kellene közösen dolgozniuk rajta, hogyan lehetne megszabadítani az örökké csak letaposottakat, akik a fent említett „repedések” mentén kénytelenek élni, túlélni, és nincsen idejük, energiájuk, anyagi tehetségük ahhoz, hogy maguk tegyék rendbe a rettentően elhanyagolt Augiász istállóját. A gazdasági alapok szépen épülnek, ám ideje volna a felépítmény anomáliáit is szemügyre venni. Bűnöző és bűnöző hajlamú alakoknak nem volna szabad a Parlamentben ülniük és ott terjeszteni az anarchiát és a műveletlenséget. Önmagukat etalonná megtenni különösen nem. Egyelőre még megvan a kétféle huncut ember: aki a disznóságot műveli, és a másik, aki mindezt túri. A társadalmi fejlődés rendje megköveteli a jó szervezettséget és alaposságot. **A tanulás, művelődés helyett nem tűrhető el annak ellenkezője, a bárdolatlanság, műveletlenség és tahóság – mint elfogadott trendek.** A műveltség tagadása a civilizáció összeomlását vonja maga után. És az kinek jó? Nyilván ellenségeinknek. Az ellenség szolgálata: hazaárulás. Meddig lehet még mindezt fokozni?!

Eger, 2019. július 15.

Funkcionális analfabéták

Egykor nagyravágyó terveket szőttek hozzá egész nemzedékek, hogy legalább gyermekeik írástudókká váljanak. Az analfabétákat sokan átverhető, kijátszható balekoknak tartották, a felsőbb osztálybelieknek eszük ágában sem volt együttérezni velük, nemhogy segítő szándék ébredt volna fel bennük. Ma már minden civilizált társadalom gondoskodik róla, hogy állampolgárai kivétel nélkül hozzájuthassanak a szükséges tanulási lehetőséghez. Mintha belátták volna, hogy a tudás alapú társadalomban bizony szükség van azokra a tömegekre, amelyek kezelni tudják a rájuk zúduló információhalmazokat, s nem mellékesen azokat az okos szerkezeteket, mesterséges intelligenciákat, amelyek rendelkezésére állnak az élet sok területén. Ennek ellenére nem állunk jól ezen a téren, sőt sokhelyütt éppen hadilábon állunk az adottságokkal vagy az új lehetőségek kezelési képességeivel, magyarul szólva: az alulképzettség gátolja meg a fejlődést.

A sok ügyes elektronikus berendezés (mai gyűjtőnevük: kutyák) mintha felülírná a korábbi normákat. Az utánunk jövő nemzedékek esendők velük szemben. Nem mernek nemet mondani az új kihívásoknak, a divatnak, így könnyebben követik az üres, felszínes dolgokat, mint a klasszikus értékeket. Innen már csak egy lépés a könyvtáraknak való majdnem végleges háttér fordítás, és az olvasás elvetése – általánosan vagy egyetemlegesen. Magukat műveltnek vélő emberek nem olvasnak könyveket, s mintha már mindezt szemétre való kacatnak tartanák, a „könyves” kortársakat pedig elmaradottnak. Az kétségtelen, hogy az interneten sok információ könnyen és gyorsan megtalálható, lehívható, de ez csak akkor jelent igazi segítséget, ha kellő műveltséggel rendelkező személy kezeli, megfelelő formában. Tömegével zúdul ugyanis ránk a dezinformáció, a félműveltségnek minden mellékterméke, ami által csak megvezetett, szerencsétlen balek lesz az, aki 100 %-osan ezekre a fél-információkra hagyatkozik. A tudatlanságot vagy nem-tudást gyakran leplezik hatalmas öntudattal, felfújó egóval, és ebben élen járnak a sajtó közismert személyiségei, akik mintha már nem adnának annyit magukra, mint neves idős kollégáik egykor.

A közszereplés komoly kihívás egyénnek és társadalomnak egyaránt. Az egyénnek azért, mert a nagy nyilvánosság előtt lepleződik le mindaz, amit nem tud, s legfeljebb a nálánál is tudatlanabbakat vezetheti félre, aki ilyen helyzetbe csöppen. Nem akar szembesülni azzal a ténnyel, hogy túl korán került a közfigyelem középpontjába, ahelyett, hogy előbb műveltséget szerzett volna, s annak birtokában tanítana másokat a helyesen adagolt ismeretek átadásával. A társadalomnak is kihívás ugyanez, mert az önmagát lejárató, alkalmatlan közszereplő „futtatása” leleplezi a köz hiányosságait is: nem megfelelő rostán esnek át a kiválasztottak, slendrián a képzésük, nincs megfelelő követelményszint, amelynek segítségével folyamatosan emelni lehetne az általános műveltséget. A televíziózás, rádiózás komoly oktatási-művelődési médiumok lehetnének, ha nem mentek volna le időközben a mostani gagyi szintre.

Általános hiba a mennyiség túltengése a minőség rovására. Amit hangsúlyozni szoktak, az többnyire arról szól, hogy ez vagy az a termék, szellemi produktum vagy csak reklámozott árucikk mennyivel nagyobb, több, hányszorososa valami más konkurens terméknek. Mennyit nyer a vásárló, ha a kínált árut veszi meg más helyett. Igaz, azt hiába reklámoznák, hogy ha egy bizonyos cipőt vásárolunk, mennyivel műveltebbek leszünk, de olyasmit már szokás hangoztatni, hogy bizonyos ételektől, tápszerektől a hülye ember is okossá válik. A lelke rajta, aki adja, és aki ezt (be)veszi. A nagy mennyiségi túlkínálatban aztán ki se veszi észre, hogy ami után legfőképpen vágyakoznia kellene, az most ott porosodik a könyvespolcokon, elárvult könyvtárakban, amelyek úgymond profilt váltanak, és berendezkednek, még az olvasótermekben is, a számítógépes közönségre. Már nemcsak a divatos otthonokban nincsen könyv, hanem lassan a könyvtár is szégyenlősen teszi ki maradék, még ki nem árusított könyvkínálatát az olvasótermi polcokra. Sic transit gloria mundi, mondhatná valamelyik cinikus kortársunk, de az egykor hősnek, zseniálisnak kikiáltott Guttenberg most odaát sóhajtozik a túlvilágon, kiért és miért is strapálta magát a maga idejében... Misztótfalusi Kis Miklós, Wesselényi Miklós báró megaláztatások sorát szenvedték el, mert úgy vélték, hogy nekik is joguk van könyveket nyomtatni, s nem szükséges sem az egyháztól, sem egy zsarnoki államtól engedélyt kérniük erre.

Amikor nincs rendes nemzedékváltás, azaz a fiatalokat megelőző generáció nem tudja, nem akarja átadni az elődök által felhalmozott ismereteket, pl. féltékenységből, pozícióféltésből, vagy mert az ifjabbak elutasítják ezek átvételét, akkor törvényszerűen következik be a társadalmi kataklizma. A társadalmi lények halmaza önként mond le az összetartás (divatos mai szóval: kohézió) lehetőségéről, és sodródik valami atomizálódó állapot felé. Ebben a szerencsétlen állapotban pedig megint csak törvényszerű, hogy ne tudjon egészségesen élni és reagálni közösségi lény szerepében, tehát beindítja a nagy bedaráló gépezetet. A helyes váltás a nemzedékek között akkor is szükséges, ha egyébként vannak vitáik (kinek nincsenek?). Ezeket tudni kell okosan rendezni, örökös konfliktusok helyett együttműködésre váltani. Így a felhalmozott tudás sem mennyiségileg, sem minőségileg nem vész kárba, hanem a társadalom és az egyén javát egyaránt szolgálja.

A fent leírt, szerencsétlen helyzet jellemzi pl. a mai nyugat-európai társadalmakat. Folyamatosan importálják a képzetlen, alulfejlett társadalmakból származó embertömegeket, amelyek ráadásul irigyliek és gyűlölik őket. Az így becsempészettek csoporton belül is durva harcokat vívnak egymással. Köztük az ököljog uralkodik, és ugyanezt importálja velük együtt az önvédelemre immár képtelen civilizált társadalom, amely valamilyen formában hasznosítani kívánja ezeket az emberi „árucikkeket”. Kereskedik velük, mint a vásári állatokkal, törvényt szeg, hogy bevihesse saját határain belülre őket, majd az általa selejtesnek, szükségtelennek tartott egyedek tömegeit rá akarja sózni az általa szintén csak lenézett posztkommunista államokra, amelyek hevesen tiltakoznak a diktatórikus eljárás és intézményesített erőszak ellen. A posztkommunista kifejezés voltaképpen helytelen, mivel ezekben az országokban a lakosság tömegei soha nem voltak kommunisták, tehát posztkommunisták se lehetnek. Posztkommunistának azokat az egyedeket tartjuk, akik minden változás ellenére is ragaszkodnak korábbi, rég megdőlt álláspontjukhoz, hitvilágukhoz. Nem akarják elhinni a változásokat és azok mozgatórugóit. Csökönnyösen megmaradnak elavult dogmák mellett, és nem akarnak tudomást venni arról, hogy őket is becsapták, félrevezették. Akik irányítják őket, fékevesztett dühvel fordulnak azok ellen, akik a mostani világban a valódi haladást és változásokat képviselik.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy **egyfajta fogalmi zűrzavar is uralkodik**. Azokat szokás konzervatívoknak, s ezzel együtt elmaradottnak, vaskalaposnak titulálni, akik a fejlődést és szociális igazságosságot képviselik. Gyakorlatilag azok a szocialisták, akik az elkoptatott és kiüresített fogalom elől valósággal menekülnek, míg az elmaradottak és vaskalaposok épp azok, akik többre tartják ócska dogmaikat, mint embertársaikat és azok érdekeit, s közben másokat vádolnak ezzel. Nagyjából egy évszázados eszméket vélnék mindmáig modernnek, holott ezek se nem újak, se nem modernekek. Idejük rég lejárt, csak hirdetőik, az egykori-mostani ál-forradalmárok nem látják meg az idő múlását. Önkritikahiány vagy kétségbeesett vergődés, egy letűnőben levő rendszer agóniája? Talán mindez együttesen. Az átmeneti korszakok gyakran turbulensek. A miénk feltétlenül az.

S hogy ki mindenki funkcionális analfabéta? Mindazok, akik hisznek abban, hogy képesek lesznek úgy újat teremteni, hogy közben folyton csak rombolnak. Ehhez ugyanis anyagot is tudniuk kellene alkotni. Az Univerzum teremtése óta ugyanaz az anyagmennyiség áll rendelkezésre, erről pedig még a marxisták is tudják, hogy nem vész el, csak átalakul. Az örökös tagadásban élő ember rajta tapos azokon az értékeken, amelyeknek morzsányi mennyisége is megmenthetné őt a rá váró büntetésektől. Analfabéta továbbá az is, aki tagadja a lélek létezését, valamint örökkévalóságát. A különböző életek: adományok. Általuk magasabb szintre léphetünk, ha helyesen élünk velük. A rombolási ösztön, a durvaság egyben a lélek esélyeit is rontja. Így nem lehet felfelé haladni, csak lefelé, pokol iránt. De az az út, amely egykor visszafordul és elindul újra felfelé, nagyon rögös. A szándékosan vállalt analfabéta állapotból igen nehéz a visszatérés, és az ezzel járó jóvátétel, azaz vezeklés. Ki tudhatja mindezt követni? S vajon akarunk-e poklot járni azokkal, akik semmiben nem hisznek, csak saját pusztító-magukban?!

Eger, 2019. július 23.

Falu és város

Az ötvenes években az olvasókönyvek révén kötelező olvasmány volt a faluról és városról szóló kis történet. Két kisfiú vitatkozik egymással, melyikük lakóhelye ér többet. A városi fiú arról beszél, hogy az ipar által előállított kék, evőeszköz nélkül a falusi fiú enni se tudna. Vidéki társa meg azzal érvel, hogy mindaz, amit a városiak esznek, falun terem meg, így a kenyér és a vaj, is, amit a kenyerekre kennek. Parttalan vita, meg kell adni, de legalább sugall pár gondolatot, kinek mihez illik tartania magát. Nem is lett volna ilyen mini-konfliktus, ha mindezt a politika és a sajtó nem sugallja. A kisember józanul gondolkodik, és eszébe se jutott volna, hogy másokat lekicsinyeljen, leszóljon, tehát értékrendi vitákat nyisson evidens dolgok fölött. Ám a kommunisták olyannyira gyűlölték a parasztokat, hogy legalább ebben a formában, de fel kellett vetniük a témát. Kisgyermek megint csak nem koholtak volna ki ilyesmit magukban, szóval az egész dolog mondvacsinált. Miért is vetekedne egymással a kenyér, a vaj, és a kék, amely ezeket szeli és megkeni?

Az ellentmondás eredetét, amely utóbb averzióvá súlyosbodott, nem tudjuk, legfeljebb sejtjük. Az első kommunistákat, akik terjeszteni kezdték a marxista tanokat, nem szívesen fogadták faluhelyt. Csupa felforgató eszmét igyekeztek rátukmálni az egyébként békés természetű parasztokra, azok meg előbb-utóbb kiutasították őket. Bár az ő életük se volt könnyű, mégse akarták feladni hagyományos életformájukat. Abban legalább rend volt. Amit a kommunisták kínáltak, abban mindössze az anarchia volt jelen, tehát nem volt vonzó a számukra. A kommunisták viszont butának, elmaradottnak tartották a parasztságot, mivel nem hallgatott rájuk, és ennél a véleménynél meg is maradtak. Ennyi észszerűséget lehet találni kettejük kapcsolatának megromlásában, máskülönben az egész úgy, ahogy van, értelmetlen.

Ha mélyebben belegondolunk, ugyanaz állhatott a népi – urbánus vita háttérében is. A nemzetállamokat már akkor is felszámolni törekvő kommunista értelmiség mindent megvetett, s máig megvet, aminek csak a nevében benne van a „népi”, „nemzeti” jelző vagy előtag. Ez az eltorzulás máig tart, sőt eszkalálódott az Európai Unió dogmáira, pártcsoportjaira is. A mai, nemzetállamokat felszámolni kívánó tendencia egyre erősödik, és aki nem ért egyet ezzel a téveszmével, azt igyekeznek kiközösíteni, vagy legalább háttérbe szorítani. Mindehhez rögtön hozzá kell fűzni azt is, hogy a kommunistáknak is megvoltak a maguk „talpasai”, vagyis párttagozódásuk, alapfelépítésük azonos volt a korábban már vázolt bolsevik típusú pártszervezéssel. Bolseviknak hirdették magukat, holott jócskán kisebbségben voltak a tőlük idegenkedő többi osztállyal és népréteggel szemben. Gyakorlatilag ők voltak a menyevívek, de többséginek hazudták magukat, hogy ezáltal tért hódítsanak. A történetet ismerjük. Nemhogy nem váltak népszerűbbé a kapitalizmus hazugságai révén, hanem egyre fogyott a velük szimpatizálók száma, ezért kényszerültek rá úgy mondani a választási csalásaikra, a hírhedt kékcédulás szavazásra.

Elemzéseimben igyekszem mindig a gyökerekig nyúlóan visszamenni, merthogy gyökeres megoldásra volna szükség ennek a társadalmi rákfenének a kiirtásához. Minden és mindenki, aki másokon élőködik, megregulázandó. Rákos elfajulás esetén pedig kiirtandó. Mármost a jelenség, amit okoztak. Ők természetesen ugyanezt gondolják rólunk. Bennünket igazol viszont az a nagyarányú többség, tehát demokratikus képviselet, amely velünk ért egyet és nem óhajt olyanokat a nyakába venni, akik folyton ellene dolgoznak, iránta ellenszenvet éreznek, sőt egyre jobban gyűlölik. Gyűlöletre nem épülhet semmiféle értelmes társadalmi rend, szóval egyértelmű, hogy a többségnek kell kitakarítania a gyűlölet ganaját ebből az Augiász istállójából.

Már korai megjelenésekor, tehát a 40-es, 50-es évektől fogva fel kellett volna lépni ezekkel a torzító eszmékkel szemben. Nem diktatórikusan, csak megadva a lehetőséget a normális társadalmi vitára, és érvek – ellenérvek hatására engedni, hogy kifermálódjon a közakarat, amely eldönti, milyen rendet akar a saját hazájában. Merthogy hazára szükség van. A gyökértelen ember ezt nem érti. Olyan, mint az elszabadult elektron: oda csapódik és kötődik, ahol pillanatnyilag lehetősége nyílik. A világ rendje viszont épp attól rend, az Univerzumnak ez a zuga attól rendezett és kiegyensúlyozott, hogy már jó ideje statikus rendet tart fenn benne a „konszenzusra jutott” elemek többsége. Ha rendes bolygólakók vagyunk, akkor mindenképpen arra kell törekednünk, hogy szülőhelyünk rendje szerint éljünk. Nos, a torzító eszmék legfeljebb csak felszínesen váltak halványabbá, kiiktatásukról szó se volt. A nagypolitika épp ellenkezőleg cselekedett, és kavarta tovább a belpolitika állóvizeit. De hát hogyan lehet meggyőzni azokat, akik már legelső fellépésükkor azt hirdették, hogy ők holnapra felforgatják az egész világot?!

Nem győzzük eleget hangsúlyozni és ismételni, hogy a kommunisták téveszméken és rögeszméken éltek. Mai követők dettó. Rögeszmékkel nem lehet vitatkozni. Rögeszmecesteréket legfeljebb örültek folytatnak. Normális emberi tartással rendelkező egyének az ilyesmit alpból elutasítják. Az ember nem lesz orrszarúvá, csak mert a fél világ már orrszarú... Vagy mégis? Mindig vissza kell térnünk ahhoz a megfigyelésünkhöz, hogy a meghirdetett népboldogító eszmékkel szemben a kommunisták karrierista, hataloméhes emberek voltak, és ma is azok. Az ellenzéki marakodásokból az derül ki, hogy mindig, változatlanul, a koncról, annak megszerzéséről van szó. A nemzetnek viszont már több mint fél évszázados tapasztalata van abban, hogyan bántak el vele a korábban hatalomra jutott elvtársak, s őt magát hogyan szorították ki ebből a hiénaharcra emlékeztető marakodásból, amiből leginkább a hatalmas állkapcsok csattogására emlékszik mindenki. A piti szemléletűek persze a nekik meghagyott morzsákra is, ami miatt utóbb nemeslelkű jótévedőknek látták a már jóllakott dögevőket. Az általuk mesterségesen kialakított nagyvárosi életforma nemigen felel meg a társadalom többségének, hiszen az elidegenedett, lélektelen és lélektorzító, mert gyűlölség fűti kívül és belül. Más szinteken a közöny uralja, ami semmivel nem jobb az előbbinél, legfeljebb nem támad rá vadul az általa gyűlöltekre, csak hagyja őket tönkremenni és elpusztulni. Ez volna a modern és követendő életforma, a világot felforgató, hipermodern eszme?

A falu – város, népi – urbánus vita kikoholói és gerjesztői nem gondolták végig, mivé fog elfajulni a hazugságokra épült világ. Soha nem tették fel maguknak a kérdést, nem volna-e jobb, ha hazugságok ismételtetése helyett inkább igazat mondanának végre, és mindenkivel közölnék, köpnek rájuk, mert csak a saját meggazdagodásuk érdekli őket. Igaz, akkor elkergették volna őket a hatalomnak még a közeléből is, de legalább tiszta vizet öntöttek volna a pohárba. A helyzet pedig a kezdetektől fogva ez. A legértelmesebbek és legéberebbek hamar ráébredtek erre a svindlire. Nekik komoly üldöztetésekben volt részük. Amikor egy társadalom végleg elromlik, korrumpálódik, akkor radikális váltásra van szükség. A hatalomba korábban sikeresen felkapaszkodottak viszont ragaszkodnak a status quo-hoz. Ahogyan az állkapocszárral áldozatát tartó véredek, ők se engednek semmiből. S vannak-e egy ilyen helyzetben észérvek, melyek úgy hatnak, ahogy kell?

Marad a gyűlölet, a kölcsönös ellenszenv, hatalmi igényéből pedig egyik fél sem enged. Feltételezem, hogy mindkettőnek megvannak a maga indokai, ám döntő az az érv, amelyik a köz akaratát szolgálja, nemcsak hivatkozik rá, majd úzi kisded játékait a színpalak mögött. Megint a hipokrizis jelenségénél kötünk ki, merthogy emögött is az húzódik meg. Túl régóta élnek már ezen egyes csoportok, sőt néprétegek. Kivette belőle részét állam és egyház a történelem során bőven. Mielőtt még máglyára küldenének bennünket, halkan meg kell említeni az inkvizíció viselt dolgait, melyekről rendre kiderült, hogy piszkos anyagi érdekek húzódtak meg mögöttük. Hasonlóképpen a gyarmatosítást, amelyből szépen profitált a hittérítő egyház, nemcsak a konkviztádorok és az uralkodók. Mindezek

történelmi tények, nem pedig szemrehányások. Annyit azonban elvárunk, hogy a mai egyházak már ne azonosuljanak elődeik tévedéseivel és bűneivel, és ne akarják megkövezni azokat, akik fel merik említeni, mi minden terheli az elődök lelkiismeretét. Ugyanez az elvárás a mai kommunistákkal szemben, akik már csak afféle díszpintyek elődeikhez viszonyítva. Azok még gyakran életüket kockáztatva cserkésztek be egyes falvakat, kisvárosokat, ahol nagyon nem szívesen látták őket, míg a mostaniak prostituáltakra emlékeztető módon tartatják ki magukat valamelyik eszement nagytőkessel, gyanús módon meggazdagodott alakokkal, akik maguk akarják irányítani a politikát, sőt az egész világot. Tehát más a megélhetési politizálás és a szemforgató vallásgyakorlás, mint a valódi azonosulás egy ideológiával vagy vallási tanokkal.

Egyelőre nem tudni, vajon valóban adódik konszenzusos megoldás, vagy csak ismételt történelmi bűneit és apái vétkeit a világ fanatikus, mert fanatizálható része. Komoly történelmi ellentétek oldódhatnak fel, ha megfelelő vezető kerül egy ország élére, aki képes megegyezésre jutni hazájával korábban konfliktusban álló országokkal is. A politika eredetileg az országvezetés, a diplomácia művészi szinten való gyakorlása, nem a XX. századra már teljesen kifejlett formáit mutató intrikák, egymás elleni áskálódások világa. Az természetes, hogy két embernek és két országnak nem feltétlenül azonosak a nézetei, de bölcs érdekegyeztetéssel és józan kompromisszumokkal sok minden helyrehozható és rendben tartható. A mai ember ezt várná el leginkább hazája vezetőitől és más országok politikai irányítóitól. Mindazok, akik a korábbi gyakorlathoz ragaszkodnak foggal-körömmel, csak tovább gyarapítják a hibákat és ugyanolyan bűnökbe esnek, mind elődeik.

Megoldás mindig van, legfeljebb a konfliktuskeresők és abból hasznot húzók nem törekszenek rájuk. Nekik még mindig jövedelmezőbb a politikai méregkeverésből való megélhetési bűnözés, ami már jócskán meghaladja a normális emberi igények szintjét. Senki nem kénytelen azon a luxus szinten élni, amit ezek a köztörvényes bűnözők, a fehérgallérosok és kitarítottjaik folytatnak. Ha már annyit hivatkoznak az emberiségre és humanitárius eszményekre, akkor megoszthatnák soha fel nem élhető javaikat azokkal, akiket az általuk folytatott politika juttatott arra a nyomorúságos szintre, amin kénytelenek tengődni. A kommunista—globalista felfogás azonban soha nem fog ezen gondolatig eljutni, mivel önmagát kellene felszámolnia azzal, ha önzését és hataloméhségét valaha is feladná.

Eger, 2019. július 25.

ERDÉLY SZABAD!

Politikai szlogennek tűnhet a fenti mondat, ha valaki felületesen szemléli a dolgokat. Elődje egy valódi transzparens, amely 1977-ben jelent meg a világ minden televízióján élő adásban a futball világbajnokság idején: ERDÉLY MAGYAR! Dél-Amerikában élő erdélyi magyarok feszítették ki, amikor feléjük irányult a televízió figyelme, a nézőket pásztázva. Tiltakozásnak szánták ezt Ceausescu rezsimje ellen azok a hazájukból elüldözött magyarok, akik nem bírták tovább a „Kárpátok géniusza” kínzásait és titkosrendőrsége üldözéseit. Nemcsak afféle zaklatásról volt szó, hanem sokak öngyilkosságnak álcázott kivégzése, „autóbalesete” és egyéb rafinált eliminálási módja tanúskodott róla. Ezek olyan hírhedtté váltak, hogy ugyanabban az évben szándékoztam írni egy hosszabb prózai művet Suicidium címmel. Az akkori körülményeim másként alakultak, nem volt megfelelő hely és alkalom, hogy ezt az írásomat, befejezzem, a vázlat pedig rég elveszett.

Azóta is sokat töprengtem rajta, mitől vált olyan durván agresszívvé a románság, amint hatalom közelbe került vagy abba beleült, s hogy miért nem akad köztük egy olyan ellen-mozgalom, ami

ellensúlyozhatná a fékevesztett dühvel és középkori barbársággal gyakorolt hatalmat, annak mindenkori gyakorlóit. Mint tudjuk, a dákoromán elmélet rég megbukott, ugyanúgy, ahogyan a finnugor elmélet is, de attól még vannak erőltetői itt is, ott is, mert megélhetési érdekeik fűződnek hozzá. Éppen ezért anakronizmusnak tűnhet a fenti cím, mert hiszen miféle szabadság az, ahol még a kisebbségivé lett őslakosság elemi emberi jogait is elvitatják, őket naponta megalázzák, lehetőségeit korlátozzák?! A kétszavas mondat erkölcsi tartalmának azonban mégis meg kell valósulnia, mert a történelem nem ragadhat le egy nagy amorális tévedés, mondhatni, történelmi bűn mellett, még akkor se, ha ahhoz tömegesen ragaszkodnak, és épp az egyháztól kapnak támogatást hozzá. A pópák, ugyanúgy, ahogy a múlt században, most is területhódításra biztatják híveiket, s hogy ezt saját templomaik építésével jelezzék, még akkor is, ha az adott területen alig akad, vagy semmi görögkeleti felekezet nincsen. Kisebbségi komplexusok túltengése, mi más, mondhatná a történelmileg jól tájékozott hazafi, de az adott helyzeten ez még nem segít. Ki kell mondani végre, hogy az erdélyi, partiumi, stb. magyarságot naponta sértik elemi jogaiban, amikor azt a képtelenséget sulykolják nekik, hogy ők az idegen betolakodók, míg a románság őslakos (akikről nem mellesleg tudjuk, hogy az illírek földjéről, azaz a mai Albániából származnak, olcsó munkaerőként telepítették be őket, a dákokhoz pedig semmi közük nincsen). Többségi jogaikat a legnagyobb durvasággal gyakorolják és hisztérikusan reagálnak akár egy magyar vagy erdélyi zászló kitűzésére is, az égvilágon semmit nem tolerálnak, miközben hivatalos jelentéseikben rendre az szerepel, hogy tiszteletben tartják az etnikai kisebbségek jogait.

Székely zászló

A szabadságot a szívünkben hordozzuk, azért nem tudnak valójában megfosztani tőle. Az ember testét megsemmisíthetik, de a lelkében élő szabadságvágyat NEM! Bennünket, magyarokat épp ez jellemez a legjobban. Nagy történelmi megmozdulásaink, forradalmaink és szabadságharcaink mindig erről szóltak. Aki ezt elvitatja tőlünk, az semmit nem tud rólunk. Jóllehet 1-es számú képviselője a művészetben Petőfi Sándor, akit mindenki ismer, érdemes lenne elgondolkodni azon is, hogy az Aczél György által az ismeretlenség homályába taszított nagy magyar grafikusművész, Görög Rezső is

előkelő helyet érdemelne ebben a sorban. Ezt Magyarországról való távozása bizonyítja a legékezebben. A legnagyobb veszélyeket vállalva, egy szál könnyűbúvárruhában úszott le a megáradt Tiszán – a vágyott szabadság felé. Nem a könnyebb megélhetés vonzotta, hiszen egyáltalán a megélhetés volt a fizikai tét, mert az őt üldöző Aczél György még ezt is megtagadta tőle. Amilyen kenetesen leereszkedő vagy hajlongva elismerő tudott lenni Aczél György más művészekkel, ugyanolyan durvasággal ment neki másoknak, akiket nem állhatott. Uralta a művészeti életet, pedig sem képzettsége, sem műveltsége nem tette volna lehetővé, hogy annak csak a közelébe is juthasson. EGY NORMÁLISAN VEZETETT ÁLLAMBAN, ám nem a kommunisták által lehengerelt Magyarországon. Görög Rezső nagy kiűzése olyan volt, mint a partra vetett hal vergődése. A legtöbb hálnak nem sikerül onnan a túlélés, Görögnek viszont más volt megírva a sors könyvében. Egy művésztől nem várna senki ekkora fizikai teljesítményt, hiszen legtöbbjük fizikailag gyenge, ám nagy úr a szabadságvágy és az életösztön! Görög úszott a szabadságért és a művészetért, amiben hivatása, küldetése volt. Azt teljesítenie kellett, anélkül nem távozhatott, mert az életfeladata megtagadása lett volna.

De nézzük csak Erdély ügyét! Eléjük példaként már felmutattuk Görög Rezső életét, bár nem azzal a leegyszerűsített céllal, hogy ők is ússzanak le a zavaros Tiszán, amikor már nem bírják a posztkommunista rezsim kínzásait. Épp ellenkezőleg. Saját történelmi hagyományaik adják a legszebb példákat, hogyan lehet szembeszegülni törökkel, tatárral és a gyilkos hajlamú Habsburg-hódításokkal. Hogyan lehet megtagadni a tömeggyilkos császár dicsőítését amúgy Arany János módjára, s hogyan lehet dacolni a legvéresebb kezű diktátorokkal is. Amikor a fanatizált románság saját nagy múltjára hivatkozik, nem lehet látatlanba, hallatlanba venni azt a tényt, ahogyan dúlta és pusztította a magyarság által létrehozott építészeti remekműveket, mi volt az a nagy, több évezredesnek hazudott kultúra, amely erre vette rá őket, jobban mondva lelki-értelmileg legsilányabbjaik vetemedtek efféle történelem- és művészetpusztításra. Ez még csak nem is egy magánvélemény, hiszen számtalan filmfelvétel tanúskodik róla, hogyan néztek ki a Trianon után elbitorolt emlékművek átadáskor, majd pár évtizeddel később... Ma mégis viták hosszú sorát folytatják arról, hogy a törvény által visszaszolgáltatni köteles birtokokat, egyházi épületeket, ingatlanokat miért ne adják vissza, sőt kizárólagosan románoknak nyilvánítsák. Nemcsak az erdélyi magyarság, hanem a világ közvéleménye is feltehetné az egyszerű kérdést: ki építette, kinek a birtoka volt? Esetleg mai nyelven: kinek a pénzéből készült? Akkor hogyan lehetnének kizárólagosan román intézmények a magyarság által létrehozott remekművek?! Nagy kultúrájuk birtokában nyugodtan építhetnek a románok sokkal szebbeket, különbeket, ahelyett, hogy ezeket az általuk megvetett, mert lepusztulni hagyott építményeket tisztelnék meg kulturális inváziójukkal. Nekünk, magyaroknak az az egyik legnagyobb tévedésünk, amikor észérvekkel akarunk megvitatni egyes kérdéseket, miközben a vitapartner olyannyira agresszív, hogy csak az ököljogból ért. Észérvek csak logikusan gondolkodó teremtményekkel szemben hatnak. A zsigeri gyűlölet nem tartozik ebbe a kategóriába.

Ismételjük együtt: ERDÉLY SZABAD! ERDÉLYNEK SZABADNAK KELL LENNIE! A demokráciát hazudó, és annak ellenkezőjét gyakorló politikai körök méltatlanok arra, hogy bármilyen tisztséget viseljenek. Aki ugyanis úgy akar szabad lenni, hogy másoknak nem engedi meg, hogy szabadok legyenek, annak fogalma sincs a demokráciáról, a népfelség elvén alapuló államrendről. Abból csak despota lesz, mások jogait tipró, alantas alak.

A változás, a változtatás azzal kezdődik, hogy az igazságot kimondják, majd hatni engedik. Enélkül csak egyhelyben topogás van. A demokrácia, éppen a néppel való speciális kapcsolata miatt, alulról felfelé építkezik. Soha nem telepszik rá másokra, erőszakkal nem gyakorol hatalmat. Minden, amit erőszakosan vezetnek be és hajtanak végre, ellentétes vele, azaz antidemokratikus, despotikus. Erdély pedig hogyan is lehetett volna szabad, mikor még nemzeti létét is tagadták, tagadják, és

mindent elkövetnek az ellen, hogy a székelyek, erdélyi, partiumi magyarok, csángók és egyéb, etnikummá degradált népcsoportok valaha is felemelhessék a fejüket? Amelyik egyház egymás ellen hergeli a többségi elemeket, méltatlan arra, hogy Isten földi szolgájának, helytartójának vallhassa magát. Nem olyan nehéz kimondani ezeket a szentenciákat, csak merni kell. A szabadság egyúttal bátorrá is tesz. A szabad ember tisztában van a saját jogaival, és azokat bátran gyakorolja. Az anyaországnak kötelessége, hogy felügyelje a gyakorolt vagy bitorolt jogokat és azokat az etnikumokat, amelyek erőszakosan mások ellen törnek. Legyen szó helyi atrocitásokról, erőltetett népvándorlásról vagy spontán primitívségről, az államrendnek mindenképpen RENDnek kell lennie. Ami ez ellen irányul, az anarchia, ugyanennek a lerombolására törekszik, tehát ártalmas és nem indokolja semmi.

Nos, akkor ismétljük még egyszer, hogy senki ne feledje: ERDÉLY SZABAD, mert a benne élő székelyek, magyarok, hun-származékok, partiumiak, mezőségiiek, bánátiak lelke szabad. Aki ezt nem érti, mert gyűlöli őket, s velük együtt mindnyájunkat, magyarokat, az törekedjen az ellenkezőjére, ám a történelem nem őt fogja igazolni, hanem simán félresöpri majd az útból. Isten teremtményei szabad lelket kaptak ajándék- és adományként a Teremtőtől, ezért kötelesek azt tiszteletben tartani és másoktól is elvárni a tiszteletet maguk iránt. Az Isten által adott törvény egyszerű és érthető, csupán élni kell vele. A demokratikus jogok gyakorlói és élvezői közé az erdélyi magyarságnak is bele kell taroznia. Nem lecsüggesztett fejű, immáron mindenről lemondó, elfásult, agyondolgoztatott és agyonsarcolt etnikai elemként, hanem egy több ezer éves kultúra büszke fiainak, folytatóinak. Még a rabszolgatartók kegyetlenkedő, mai utódainak se engedje meg, hogy ezeket a jogtalan „jogokat” vele szemben gyakorolják! Aki középkori vadsággal és barbársággal támad mások ellen, az ma is a sötét középkor butaságában és kulturálatlanságában él. Erről a jegyről ismerszik meg összetéveszthetetlen mivoltában. S ha még mindig nem érti, ERDÉLY AKKOR IS SZABAD!

Eger, 2019. július 28.

A bosszú

A bosszú egyes népek, népcsoportok kultúrájának alapeleme. Ebbe belegondolni hátborzongató, mert hiszen a bosszúról elsősorban vérbosszúra asszociálunk. Ennek minden neme visszataszító és embertelen. Olyan, mint a lincselés: pillanatnyi felhevült vagy felhergelt állapotban elkövetett, kollektív önbíráskodás. A kérdés logikus: hogyan lehet kultúrának nevezni azt, ami végtelenül primitív, vadállatias és mélységesen igazságtalan?

Mégis vannak olyan országok, ahol ez máig bevett gyakorlat. Hivatkozási alap: hagyományok, népszokás, családi elvárás, becsületbeli kérdés, vallási követelmény. Mint tudjuk, (jó) érvet találni sokkal nehezebb, mint olcsó ürügyeket. Máig közismert helyeik: a Közel-Kelet, Latin-Amerika, Szicília és a Mediterráneum államai. Az európai hagyományoknak is szerves része volt pl. a középkorban, de túlélte azt, nem véletlenül kerül elő a Hamletben, tehát a XVI-XVII. században, a ma már ettől igen távol álló kultúrájú Dániában, illetve a szerző hazájában, Angliában.

Természetesen nem tekintjük helyesnek, sem jogosnak, ha a gyilkosságok büntetlenül maradnak. A büntetés mértékét és formáját azonban nem a nekivadult tömegnek vagy ugyanilyen hozzátartozóknak kell kiszabniuk, hanem az erre szakosodott és jogosult bírói szervezeteknek, azaz a mindenkori igazságszolgáltatásnak. Feltétlenül zárójelbe kell tenni és lejegyezni, hogy a mára alaposan degenerálódott igazságügyi jogszolgáltatás, amit nem véletlenül nevezünk annak, megkülönböztetve elődjétől, az igazságszolgáltatástól, mert nemcsak nevében, hanem gyakorlatában is eltér eredeti rendeltetésétől, jobban védelmezi a bűnözők jogait, mintsem védelmezné a sértetteket és a gyilkosságok áldozatait. Ez utóbbiak legalább halálukban megérdemelnék, hogy a nekik kijáró tiszteletet megkapják, ám ez gyakorta nincsen így. Sokan üzletnek tekintik a foglalkozásukat, és azért védik foggal-körömmel akár a brutális gyilkosokat is, mert azoktól biztosan számíthatnak busás fizetségre. A tiszteletet megérdemlő kivételeket itt is megemlíjtük, de kissé visszafogottan, mert ők vannak manapság a legkevesebben. Oka: a globálisan elterjedt szabados szemlélet, mely az egyén jogait mindenek fölé helyezi, s vele ellentétben másokét semmibe veszi.

A bosszú: szemlélet kérdése. Ennek is sarkköve az egyén szabadsága (szabadossága) és ítélkezési joga mások fölött. Még akkor is, ha egyébként lennének jogi eszközök a sérelem helyrehozatalára. Ám mi sem egyszerűbb, mint első felindulásban cselekedni, a gondolkodást, tetteik mérlegelését későbbre halasztani. A megtorló akciót lehet végrehajtani egyedül vagy csoportosan. Primitív társadalmakban fontos a társak meggyőzése és magukkal vonása az akcióba, mert ezzel saját jogosultságát próbálja megerősíteni a feldühödött egyén. S rögtön adódik a következő gondolat: mennyire lehet jogos és alapos az a cselekedet, amelyet a józan ész mellőzésével, minden mérlegelés nélkül hajtanak végre? A magyar nyelv ebben is segítségünkre van: ítélet-végrehajtásról van szó, amelynek révén az elkövető vagy elkövetők önmagukat afféle hóhér szerepbe süllyeszti. Anélkül, hogy elegendő időt és figyelmet adtak volna a jogos és kellő mértékű ítélet kiszabásához.

Akarmelyik oldalról szemléljük is a dolgot, folyton oda jutunk, hogy a bosszú intézménye valamilyen hiányosságot takar. Vagy az egyén (közösség) jogosultságában, vagy a kellő képzettség hiányában, hogy elfogulatlanul meg tudja ítélni kitervelt tettei következményét, vagy hogy nincs megfelelő társadalmi támogatottsága, azaz legális támasza annak, amit cselekszik. Ahol hiányosságokat észlelünk, bizony szükséges az alaposabb átgondolás és a kellő idő megadása ehhez, ám többnyire ennek az ellenkezője igaz. Esztelenül dühöngő egyén vagy népcsoport tombolja ki gyakran más eredetű frusztrációit egy kiszemelt ellenfélén (áldozaton), nem pedig a valóban megtörténekekkel foglalkozik.

Gyakran elég megvádolni valakit egy vétekekkel vagy bűncselekménnyel, hogy a felhergelt tömeg nekiessen és meglincselje. Utóbb aztán kiderül, volt-e egyáltalán alapja a megvádolásnak vagy csak megrágalmazták, így esett áldozatul a tömeg őrjöngésének. Sok ilyen esetről tudunk, s nemcsak elmaradott országokban, hanem az időközben társadalmi és jogi profilt váltott USA-ban is, ahol az 50- és 60-as és években még dívott a lincselés szokása, többnyire faji alapon. Abban a korban az efféle csoportos gyilkosság legfeljebb arab országokban volt szokás (megkövezés), Európában pl. nem.

Ki és mi indokolhatja akkor az efféle rituális gyilkosságokat? Senki és semmi. Az a tény viszont, hogy mindmáig létezik ez a társadalmon kívüli „intézmény”, a vérbosszú, azt jelzi, hogy az emberiség társadalmi fejlettsége nemhogy nem egyenletes, azaz azonos szintű, hanem nagyon is eltérő. Minden nemzetközi egyezmény és gyakran szemforgató egalizálási törekvés ellenére és annyi értelmetlen háború után azt kell mondani, hogy a túlságosan eltérő kultúrák nem hozhatók csak úgy azonos szintre és közös nevezőre az egyén és a csoport tetteinek megítélésében. Még mindig vannak olyan országok, amelyek úgy mond „kiskorúak” másokhoz képest, s nem feltétlenül azért, mert más, gyarmatosító szándékú országok lerohanták és alacsony szintre kényszerítették őket. Azért, mert a fejlődésnek, az evolúciónak is szabott rendje van. Ezt nem lehet külső szándékok alapján felgyorsítani, kívülállóként irányítani. Az viszont kapitális tévedés volt, hogy hadseregekkel bevonultak a fejlettebb országok, mert úgy mond rendet akartak csinálni egy diktátor kényuralmi rendszerében. Utóbb ugyanis mindig kiderült, hogy nem a diktátorok személyével, sem tetteivel volt bajuk, hanem a hódító hadak és az őket irányító politikai körök kapzsiságáról és szerzésvágyáról szólt a történet. A valódi ok mindig valamilyen természeti kincs, ásványkincs, jó termőföld, hatalmas erdőségek, ivóvíz, vadászterület, stb. megkaparintása volt, az emberiség józanabb része pedig időközben megtanulta, hogyan ismerje ki magát a politikusok és az általuk felbérelt sajtó hazugságai között. **Jelenleg egy ébredési időszakot élünk meg, amelyben a „megvezetett” nép le akarja rázni magáról az értelmetlen uralmakat.** Új politikai trendet kíván meghatározni, és esze ágában sincsen a naponta fülébe harsogott politikai szlogenekre hallgatni. Innen már csak egy lépés választja el, hogy elkergesse a hatalomból azokat, akik ezekkel a hazugságokkal etették.

Az irodalom, a zene és a filmművészet és ezek jeles alakjai voltak azok a bátrak, akik ki merték mondani ellenvéleményüket a bosszúval és annak művelőivel szemben. Gondoljunk a Rómeó és Júlia

vagy az Othello történetére! S hogy kicsit hazabeszéljünk, A walesi bárdokra, mely remekművekből a fél-analfabéta is megtanulhatja, mennyire értelmetlen folytatni ezt a nemtelen tradíciót. Tudjuk természetesen, hogy közönsége válogatja, ki hogyan értelmezi a nagy mesterek munkáit és a belőlük levonható tanulságokat. Érdeemes volna tesztelni, ki hogyan reagál rá, hogyan dolgozza fel a klasszikus remekművek által tanított nagy leckéket. Egészen bizonyos, hogy mást és mást találnának pozitív hősnek, követendő mintának az afrikai, szicíliai, amerikai, a csendes-óceáni és a magyar nézők. Ki kell mondani: más fejlettségi szinten vannak azok, akik már évszázadok óta tanulják a művészek legkiválóbbjai által eléjük állított minták alapján, mik a helyes viselkedés normái, mint azok, akik férjijogú társadalmakban élnek évezredek óta, a jogosztás gyakran csak pofonosztás és egyéb testi büntetés formájában jelenik meg előttük. Napjaink történései, a gyakori konfliktusok jelzik, mennyire hamvába holt törekvés a fejlettségi szintjükben nagy különbségeket mutató népek elegyítése, különösen ilyen ad hoc alapon, csupán anyagi meggondolásból, alantas kapzsiságtól vezérelve.

Amíg ezek a különbségek ennyire szakadéknyi mélységűek, nem szabad erőltetni a közeledést. A most még gyermekkorukat élő társadalmakat békében kell hagyni, hogy saját elképzeléseik szerint alakítsák ki belső rendjüket. De csakis a saját határaikon belül! Fel lehet kínálni a fejlődés lehetőségét, de soha nem erőltetve, a visszautasítást az értelmes félnek pedig el kell fogadnia. Mindaz, ami jelenleg a világban folyik, az erőltetett népvándorlás, ellentmond a józan észnek. **Konfliktusokat gerjeszteni: háborús bűn. Aki ezeket elköveti: háborús bűnös.** Ezt nemcsak az irodalomnak és a közíróknak kell kimondaniuk, hanem jogilag is feltétlenül definiálandó kategóriává kell tenni. Oka egyszerű: a még fennálló rend védelmében. A rend ellen fellépőket, akik ráadásul ekkora felfordulás és annyi tisztességtelenség árán valósítják meg ördögi terveiket, jogi úton is rendre kell szoktatni. Az egyén túltengése a közösség rovására mindig anarchiához és képtelen helyzethez vezet. A közösség akkor működik helyesen, ha, ugyanúgy, ahogyan a tiszta víz, mindig kitisztítja magából a salakot, az oda nem való elemeket. Érdekes megfigyelni, ahogyan a víz önmagával, azaz a vízzel mossa önmagát. A benne található elemek egymással harmonikusan súrlódnak, a végeredmény pedig a friss illatú, egészséges, tiszta víz, az élet alapja a Földön. Jobb lenne mindenkinek erről példát vennie, nem pedig az öklöt rázó, hadonászó, fenyegetőző, lövöldöző, „népvándoroltató”, torz agyúakról. Még akkor is, ha ezek fejlett társadalmakban élnek, privát luxusgettóikban. Vajon ők hogyan reagálnának, ha a jelenkor nagy inváziója az ő privát szférájukat is elárasztaná?!

Hogyan kerültek ők is bele ebbe az eredetileg jogi és filozófiai fogalmakat boncolgató írásba? Mert egyértelmű, hogy őket valami elvadult bosszúvágy hajtja. Aki ennek a torz érzésnek életre szólóan átadja magát, annak komoly pszichiátriai kezelésre van szüksége. A társadalmaknak pedig, amelyekben él, alapos megtisztulási folyamatra, egészséges önvédelemre.

Külön elemzést kívánna a kommunisták bosszúszomja. Erről bőségesen lenne anyag Magyarország történetéből, ha lehetne elfogulatlanul foglalkozni ezzel a témával, a PC béklyóját levetve. Elegendő történelmi távlat is van hozzá, hiszen a kommunizmus bukása óta eltelt 30 év. Három évtized, de még mindig nem hagyják magukat. Olyanok, mint egy nagyon virulens vírus: számtalanszor képesek átalakulni, s talán még az ürbe kiteve is túlélnének mindent. Mindig a kaméleonkodásaikkal tévesztették meg párthíveiket, a talpasokat és a naiv szemlélt, a külhoni közönséget. Bármikor váltanak színt, zászlót, pártházat, mikor mit kell. Nekik jelenleg a túlélés a tét, de úgy általában a hatalom megragadása, illetve megtartása. Mivel materialista szemléletűek, őket elsősorban vagy kizárólagosan az anyag érdekli, az is minél nagyobb mennyiségben. A sztahanovista mozgalom nem véletlenül az ő idejükben jött létre. Ez a 'minél többet', 'minél nagyobbat', 'minél nagyobb mértékben' vonzalmuk és célkitűzésük jellemzi őket talán a legjobban. De ki kell egészíteni azzal, hogy kéjelegve gyilkolják le vagy semmisítik meg erkölcsileg az ellenfeleiket, és ehhez minden aljas eszközt képesek felhasználni. És nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a bosszú is központi

kérdés náluk. Mivel nem hisznek Istenben, nemhogy megengedik maguknak a gyűlölet permanens életérzését, hanem büszkék is rá, ami nagyon perverz.

Világnézetüket van szerencsém ismerni, ezért tudok részletes leírást is adni róla. Már középiskolás korunkban elkezdtek ezzel tömni az agyunkat, és akkor is, eleve olyan erős ellenérzést váltott ki legtöbbszörünkben, hogy visszagondolva is felidézhető bármikor. A „Világnézetünk alapjai” nevű tantárgy volt az első pártpropaganda, amivel egy fiatal akkoriban, a 60-as években találkozhatott. Egyetemen volt politikai gazdaságtan, ami arról nevezetes, hogy a tankönyvek nagy része csak mellébeszéléseket tartalmazott. Utóbb már tudok humorosan is visszagondolni rá, de akkor sok bosszúságot okozott nekem. Az első vizsgámon meg is buktam belőle. Ma már büszke is lehetek rá, de ezt csak azzal indokolom, hogy nem volt benne semmi logika és értelmes gondolat, ami engem más tantárgyakból vonzott. Leginkább Weöres Sándor kisfiúk ciklusának egyik darabjára emlékeztem, amiből az derül ki, hogy mindenki hülye, csak a falra rossz helyesírással firkálgató kisfiú nem. Logikájuk és mondandójuk abban merült ki, hogy a kapitalizmusban minden rossz, mert az kapitalizmus, a kommunizmusban viszont minden jó, mert az kommunizmus. Ez egy az egyben az a gondolatmenet, mint amit a fent említett versikében megismerhettünk: „KARESZ HÜJE./ GYÖNGYI HÜJE/ csak én vagyok okos/ énnekem a segembe is felyem van.” Valahogy így képzelték el az elvtársak is az ideológiai agymosodát. Érdekes, hogy ifjúkoromban, Weöres Sándort olvasva, nem asszociáltam erre, holott éber figyelemmel tanultam a sorok közt olvasni. Még csak azt se állítom, hogy Weöres Sándor effélére utalt volna. Ki tudja ma már, mi volt a költő szándéka... Ám azt se lehet tagadni, hogy a párhuzam logikus és kézenfekvő. Az elvtársak valóban máig hisznek abban, hogy elegendő kijelenteni magukról, ők mennyivel különben másoknál, s akkor az meg is valósul. Ebben a képtelenségben akkor is rendületlenül hisznek, ha kiderül, mekkora ostobaságokat állítanak magukról vagy másokról. Weörest meg zaklatták és diszkriminálták eleget, hogy megszólaljon szarkasztikus éneke is ebben a kedves kis versciklusban. Finom visszavágás volt, ha az volt, az őt ért sérelmekért. Csupán zárójelben jegyezzük meg, hogy a fenti helyesírásnak ma is vannak követői az ifjabb posztkommunisták köreiből. Nevükkel nem terheljük az utókor memóriáját...

Aki megtapasztalta már valaha a zsigeri gyűlöletnek azt a lávaszerű kitörését maga ellen, előbb visszariad, és első reakciója az lesz, hogy azon tépelődik, vajon mit rontott el. Később, többszörre már gyakorlata lesz benne, és még sokkal később rá kell jönnie, hogy valamit pizok jól kellett csinálnia, ha ilyen heves érzelmeket váltott ki a nála képzetlenebbekből és műveletlenebbekből. A tapasztalat tudássá válik, s mint ilyen, már nem tud fájdalmat okozni az ok nélkül megbántott ember lelkében. Ez a feljegyzés sok évtizedes tapasztalat összegzése. Csak azért tartottam fontosnak megírni, hogy mások is okulhassanak belőle. Aki nem az „ÉN mindent jobban tudok” megközelítéssel szemléli a világot, annak tippet adhat, hogyan viselje el könnyebben félművelt alakok fontoskodásait és nagyképű lekezelési akcióit.

Eger, 2019. július 30-31.

1989: az eufória éve

Máig ezzel az érzéssel gondolunk vissza a rendszerváltás évére, jóllehet, időközben kiderült, hogy erre nem sok okunk volt. Jobban mondvá, túl nagy árat kellett fizetnünk a mai szabadságunkért, ami még mindig csak relatív, hiszen nem szabadultunk ki az adósságcsapdából. Jó tempóban fizetjük vissza, de elég belegondolni, mi lenne, ha mindazokat a javakat, amiket a nép megtermel, a saját magunkra és saját igényeink szerint használhatnánk fel, egészen más lenne a helyzetünk. Egyénileg is, és országosan, a nemzet szempontjából.

Mégis, annyi lelkesítő esemény történt és annyi lehetőség csillant fel előttünk, hogy ezt az érzést nem lehet elvenni, sem az eseménysortól, sem az egyénektől, akik ezt átélték. Nem kicsinyelhetjük le, mert hiszen nagy szó volt kiszabadulni a szovjet kötelékekből! Máig az, óriási történelmi vívmány, még akkor is, ha ma már tudjuk, hogy előzetes nemzetközi megegyezések alapján történt, elég gondosan (és aljasul) kitervelt protokoll szerint. Ha zanzásítani akarjuk a történetet, abban tömöríthetjük pontosan, hogy Magyarországot és benne a magyar nemzetet a balek népek közé sorolták be azok, akik főszereplői, vagy még inkább főkolomposai voltak ennek az ördögi tervnek. Természetesen a nyugati agytrösztökre gondolunk, nem a hazai megvezetettekre.

Ami bennünket lelkesített, az a rabságból való szabadulás élménye volt. Ha nem is olyan szépen, mint 1956-ban, de attól még nagy volt az érzés és a tapasztalat. Nem sokkal Kanadából való hazatérésem után, 1983-ban lefordítottam egy latin-amerikai (guyanai) szerző, John Agard egy verseskötetét (Man to Pan), melynek egy sora kísért, amikor felidézem az élményt: „szabadon, nem leláncolva, pajtás...” Azt nem hiszem, hogy csupán mi éltük meg ezt az óriási energiákat felszabadító érzést. Sokkal inkább minden nép, amely sikeresen rázta le magáról a rabigát. A saját élményeinkre mégis sokkal jobban

emlékszünk, mivel azokat mi magunk éltük meg, s rájuk gondolva, újra átéljük a készülődésnek, az átmeneti kornak az érzését.

1989 a nagy „csillaghullások” éve is volt. Mindjárt az elején eltávozott az élők sorából Márai Sándor, az írófejedelem, aki mégis azzal az elkeseredett érzéssel ment el, hogy „minden hiába volt”. Utólag persze könnyű nagy szavakkal ecsetelni személyét és munkásságát, ám a korszak már megint süket és vak volt – vele szemben is. Természetesen a hivatalos szervekre és intézményekre értem, amelyek indexre tették itthon, és kvázi kitörölték a köztudatból. Ő maga távol a szeretett hazától, kétszeresen is hontalan érzéssel szenvedte meg a honvágy naponta mardosó érzését. Nem volt visszaút. Önmagán, a saját árnyékán nem léphetett keresztül, az elveit nem adhatta fel. A rendszerváltozást is ő látta a legtisztábban és összegezte zseniálisan: az egyik kommunista helyett most majd másik kommunista ül elődje helyébe, nem lesz valódi változás. Ha az „állam az államban” struktúrájukat nézzük, valóban változatlan sok helyen és sok területen a becsontosodott, ócska rendszerük. Ők a szemtelen túlélők, az emberiség vírusai, rovarvilága, és mindennemű alantas élőlény, amely mintha embertársai bosszantására született volna a világra. Materialista elveik illusztrálására el lehet mondani őket parafrázálva: a kommunista nem vész el, csak átalakul. Mindnyájunk sajnálatára, akik már azelőtt is sokat szenvedtünk tőlük.

A másik nagy lehullott csillag Weöres Sándor volt. Költőfejedelem, akire, jelentéktelenebb tehetségű kollégájával, Illyés Gyulával ellentétben, soha nem aggatták rá ezt a címet, holott, ha volt a kortársak között valaki, aki ezt megérdemelte volna, az épp Weöres Sándor volt. Annyira birtokában volt a nyelvnek, s ezt olyan játszi könnyedséggel tette, hogy szinte melléje telepedtünk a porba, ahová a korszak tanulatlan főcenzora taszította, hogy ismét gyermeknek érezhettük magunkat köteteit forgatva. Többek is részesültek azokból a pálcasuhintásokból, amelyekben előbb Révai, majd Aczél részesítették az általuk tiltott kategóriába utalt művészeket. Még Nagy László, a másik költőfejedelem cikkét is betiltatta Aczél, amikor a költő védelmébe vette az Aczél által kipécézett Béres Józsefet, az azóta hungaricumává vált Béres-csepp feltalálóját. A már „nagy neveket” csak szőrmentén büntette, de a megalázás ténye, a hiperérzékeny emberek lelkében, kitörölhetetlen nyomokat hagyott. Amikor Görög Rezső nagy kiűzése után számvetést teszünk művészbarátai további karrierje és túlélése szempontjából, lesújtó a leltár: Kondor Béla, Nagy László, Latinovits Zoltán, Domján Edit igen rövid időn belül távoztak az élők sorából. Pilinszky hasonlóképpen. Csurka István jóval túlélte őket, ám őt is alaposan megrugdosták, utóbb már nemcsak Aczél György, aki maga is múlt idővé vált a rendszerváltozással, hanem lelkes utódai is. Ezek soha nem tesznek le arról, amit egykor parancsba kaptak. Számukra nincs fejlődés, változás, érés, csak a kőbe vésett dogmáik léteznek.

1989 a páneurópai piknik éve is. A politika ezt is kisajátította magának, holott két nép közös akarata volt. A szellemi erők olyan kedvező formában adódtak össze, hogy a politika nem tehetett egyebet, minthogy engedelmeskedett nekik. Mára már csak a sajtó által összehordott elemekből tevődik össze, de mélyebben belegondolva bárki összerakhatja ezt a mozaikot, csupán jó szándék kell hozzá. Az eufória közös volt a két nép részéről, ahogy a félelem is – mindkét oldali politika tekintetében. A két oldal úgy értendő, hogy a magyar és német részről egyaránt, nem pedig a honi jobb- és baloldal elkülönülése szerint, ahogy máig becsontosodott a politikai közbeszédbe. Mindent összevéve elmondhatjuk, hogy a magyar baloldal sokkal többet profitált belőle, mint a jobb, mert az első szabadon választott kormányt hamar újra váltotta a kommunista összefogás, az pedig nagyon kihasználta az akkori német politika engedékenységet irányunkban, majd az elismeréseket kisajátította magának. Azért még mindenki tudja róluk, hogy alaposan berezelve várták a fejleményeket. Mint a ragadozók áldozatai, amelyek halálra dermednek a félelemtől és képtelenek megmozdulni. Aztán elmúlt a számukra félelmes pillanat, és egyből támadásba lendültek. A jobboldal vagy nemzeti oldal örökös hibája, hogy nem számol a kommunisták aljasságával, hanem a

saját logikája szerint akar cselekedni, ahelyett, hogy rögtön megszervezné a saját önvédelmét. Ez 1848 és 1956 tanulsága is. Agresszív partner esetén ez lenne az első kötelező lépés. Helyette rendszerint a kései ébredés van, amikor már elszállt a történelmi pillanat. Azt nem mondhatjuk, hogy ez végzetes volna mindnyájunkra nézve, de azt igen, hogy a ballépéseket nem szükséges ismételni. Sokkal inkább korrigálандók a további balsikerek elkerülése végett.

2019. augusztus 2-4.

A kettészakadt emberiség

Az emberiség mintha végtelenen két részre oszlott volna: az egyik nem meri megenni mindazt, amit a hűtőszekrényében vagy a kamrájában felhalmozott, attól való félelmében, hogy elhízik tőle és nem felel majd meg a jelenleg érvényes anorexiás trendeknek. Azok viszont, akik mégis megeszik, inkább kihányják, amit megettek, szintén a fenti megfontolások alapján. Megint mások megeszik és elhíznak tőle, mivel az élelmiszerek minősége sok kívánnivalót hagy maga után. A világ másik része ezenközben ész nélkül túlszaporodik, és nincsen mit ennie. Ha van, akkor is kevés van, mert nem gondoskodik megfelelő módon az utódairól, vagyis nem annyi utódot hoz a világra, amennyit képes lenne emberhez méltó módon eltartani, hanem valahonnan kívülről várja a segítséget. Túl sokan osztozkodnak a szerény mennyiségű ételmen, önmaguk és családjuk ellátását pedig nem tudják sikeresebbé tenni. A fejlett világban eközben rengeteg ételmyszer kerül a szemétre, mert ott meg azt nem tervezik meg rendesen, valójában mennyi ételmenre van szüksége az egyénnek vagy a családnak. A két világ összezapása körvonalazódik a nyugati világ aljabbjai által még elő is mozdítva. A migráció szervezése és ránk szabadítása nélkül nem itt tartanánk. Azok, akik ezt gonoszul kitervelték, még a mások nyomorán is csak gazdagodni kívánnak.

Mindig ketté kell választani az emberi nyomort, annak körülményeit és a nagypolitikát, amely erre kényszeríti őket. Van, ahol nincs meg a megfelelő mezőgazdasági kultúra ahhoz, hogy előállítsák a szükséges terményeket. Másol nincs elegendő termőföld, mert a területek jelentős része sivatagos vagy dzsungel borítja. Mindkettőre szüksége van az ott élő lények élettere miatt, a kontrasztot a megváltozott életmód és a hozzá nem alkalmazkodás okozza.

A fejlett világnak is megvannak a maga anomáliái. Részben életmódbeli kérdés, hogy az emberiség egy része csúnyán elhízott. Arról viszont soha nem beszélnek, miféle adalékok, tartósítószer, stb. kerülnek a boltban kapható élelmiszerekbe, amik ilyen elváltozásokat provokálnak az emberi szervezetben. Azelőtt nem ismert betegségek bukkannak fel, és úgy a média, mint a tudósok csak egy részéről beszélnek a jelenségnek, holott legelőször is a kiváltó okokkal kellene foglalkozniuk. Nem monitorozzák, hogyan hatnak hosszú távon a mesterséges színezékek, tartósítószer, a kapszulák anyagai, amelyekben a táplálék-kiegészítő szereket fogyasztjuk, károsítják-e ezek a méregtelenítő szerveket, hogyan hatnak az idegrendszerre, stb. A médiumok rendre beszámolnak az egyre több ámokfutó dühöngéseiről és halálos áldozatairól, de senki nem emlegeti, hogy jelentős részük drog hatása alatt volt, vagy olyan gyógyszerrel fogyasztott, esetleg alkohollal keverve, ami ezeket az idegrohamszerű tüneteket kiváltja. Nyilván magas politikai körök érdekeit sértené, ha feltárnák ezek összefüggéseit, az elkövetők felbujtóit vagy drogdílereit meg lesittelnék. Netán a nagy drogbárókat... A nemzetközi gyógyszergyártók felelőseit, akik tudatában vannak, hogy mit termelnek, mégis előállítatják és rásózzák a naiv fogyasztókra...

Ha börtönbüntetés várna azokra, akiknek a felelősségét megállapítják, ritkítani lehetne a bűnesetek számát is. Ám sem a sajtó, sem a jogszolgáltatás nem foglalkozik a felelősség kérdésével. A sajtónak az az érdeke, hogy minél több szenzációt hajtson fel, nézetesebb legyen a rémhíradója, a bíróságok pedig nem foglalkoznak az igazsággal, hanem csak a jogszabályok betartásával, illetve megszegésével, azok szankcionálásával. A megoldáshoz viszont logikusan kellene gondolkodni, hogy valaha a végére lehessen érni a dolgoknak. Logikus gondolat nélkül csak zűrzavar, majd teljes anarchia van. Elég nyugat felé tekinteni, ahol ez látszik megvalósulni, immár irreverzibilis változatában, egy gonosz vénember aljas tervei alapján. Az ő logikája ez: ha már ő elpusztul (életkora alapján nem túl soká), akkor pusztuljon vele az egész világ. Ebben kellene megállítani őt és fanatizált köreit. Ez a kötelezettség elsősorban annak az országnak a jogszolgáltatását illetné, amelyben él. Tiltakoznia

mindenkinek lehet ennyi aljasság ellen, de az őt befogadó országot, amelyet nyilvánvalóan nem tekint hazájának, tudná fölön csípni és legalább gondnokság alá helyezni, hogy több kárt már ne okozzon.

Ez is történelem. Annak is legmocskosabb lapjai íródnak, oda nem való alakok által. A kibontakozni tűnő rendszer: a rend felszámolása, s helyette az anarchia megvalósítása. A kommunizmus is efféle alapokról indult, éppen ezért kellene észbe kapnia az emberiségnek, hiszen már vannak ezzel kapcsolatos tapasztalatai. Szükséges lépések: a kiszabható büntetések megszigorítása, bűnmegelőzés. A bűnmegelőzési szervek megerősítése, maximális támogatása. Olyan tettek letöltendő életfogytiglani büntetése, amelyek tömegesen viszik romlásba, elkeseredett helyzetbe embertársainkat. A népvándorlás szervezését, az embercsempészetet, a migráció más népek ellen való irányítását háborús bűnné kell nyilvánítani, mivel szinte háborús körülményeket okoz a célországokban, valamint a bűncselekmények megszorodását. A bűnismétlés feltétlen megakadályozása, hogy ne lehessen tovább tetézni a bajokat.

Fontos volna a migráció epidemiológiai kockázatainak feltárása és közzététele. Elég logikusan gondolkodni ahhoz, hogy valaki belássa, mekkora veszélyek rejlenek az óriási néptömegek mozgásában. A fejlett világ fogalmai szerint ezek a népek civilizálatlanok, vagy legfeljebb fél-civilizáltak. Óriási szeméthegeket hagynak maguk után, akárhová mennek. Mivel odahaza senki nem tanította meg nekik, hogy ezeket nekik illene feltakarítani maguk után, ezért nem is törődnek vele, sőt vannak olyan elvetemült alakok, akik ráadásul azt tanítják nekik, hogy ők a magasabb rendűek, míg a nyugati ember nem érdemel semmi tiszteletet (fanatikus imámok hamis tanai). Az afrikaiak jelentős része HIV-hordozó vagy HIV-fertőzött, így el lehet képzelni, mi történik járványügyileg is, amikor ezek az emberek csoportosan megerőszkolnak nőket, gyermeklányokat, kisfiúkat. Túl az esetleg soha ki nem heverhető lelki traumán és testi sérüléseken, az ártatlan áldozatok fertőzöttekké válnak. Egyéb trópusi betegségeket, rovarokat, parazitákat is hurcolhatnak be Európába a migránsok, akiknek egy része már odahaza is drogos volt (afrikai slum), vagy útközben szoktatták rá őket a drogdílerre. A jólétre vágyó és azt akár erőszakosan is kikövetelni hajlamos tömegek ellátása, kezelése, a velük utazó és általuk meggyalázott, elfertőzött nők, gyermekek lelki rehabilitációja és orvosi kezelése is óriási terheket ró Európára, és immáron Észak-Amerikára is.

A migráció kapcsán feltétlenül meg kell említeni az energiakérdést. Az emberiség nagy dilemmája, hogyan oldja meg ezt. A szülőhelyükön tartott és ott ellátott embertömegek energiaigénye kisebb, mivel az éghajlati adottságok miatt lenge ruhákban járnak, míg a hidegebb északon meleg ruházatról kell számukra gondoskodni. A ruhaipar is erősen energiaigényes ágazat, plusz környezetszennyező. Otthon a lakásaikat nem szükséges fűteni, északra vándorolva viszont nagyon is. Vajon melyik közigazgatás kalkulálta már ki, mennyivel kerül ez többre a fejlett államoknak, ha valóban humanitárius módon segíteni akar az ide vándorló tömegeken? A probléma felvetve, a szakemberek innentől fogva nem mondhatják, hogy őket erre senki nem kérte fel. Szakmai kötelességük megtenni mindannyiunk érdekében. Mint ahogy annak a megválaszolása is, ugyan honnan lesz elegendő energia, ha mégis tovább erőltetik az EU-s vízfejek eredeti terveik végrehajtását? Felmerül a kérdés, kik a felelősök mindennek a kiprovokálásért. Eléggé egyértelmű, hogy azok, akik erőszakosan követelik a migráció folytatását és az embercsempészek által Európába szállított embertömegek befogadását. S hogy ki fogja megtermelni a rávalót? Akkor most ez a történet Európa rabszolgasorba való kényszerítéséről szól? Muszáj sarkítva feltenni ezeket a kérdéseket, egyébiránt az érte valóban felelősök soha nem fognak elgondolkodni ezen. A problémák kezelésén nem akkor kell meditatálni, amikor már sikeresen összehozták őket, hanem értelmes módon jó előre, tervszerűen, megelőzve őket. Ha már ilyen sztahanovista módon kiviteleztek őket, minden tervszerű elgondolás híján, csupán a nagy számok törvényét érvényesítve.

S hogy ne maradjon válasz nélkül egy alapvető kérdés sem, gondoljunk bele, mely országok voltak azok, amelyek felelőtlen és kíméletlen gyarmattartó politikájuk révén embermilliókat tettek tönkre, tehát valójában kik felelősek a most begyűrűző problémahalmazért? Ha arról merészelnek papolni, hogy az általuk ugyanúgy tönkretett közép- és kelet-európai országok (mert felelőtlenül odavetettek bennünket két világháború után felelőtlen és kíméletlen politika körök szadista bosszúvágyának), akkor ezt a vádat és a következményeket feltétlenül vissza kell hárátanunk rájuk, akik mindig egoista módon ítélték meg a népek helyzetét, most pedig hipokrita módon emberbarátságról szólnak. Éjjel-nappal, minden hullámhosszon.

Jóllehet arról se illik beszélni, mert politikailag nem tartják korrektnek, hogy komoly vallási ellentétek is vannak kilátásban, s talán akár vallásháborúkba is torkollhatnak, mégis meg kell említeni, hogy a kereszténység és az iszlám már korábban is vívtak egymással csatákat, s mindig eredménytelenül. Ha visszagondolunk, Európában a nők hogyan harcolták ki egyenjogúságukat, hogyan követelhetnék meg tőlünk jó száz évvel később, hogy ezekről a szerzett jogokról lemondjunk?! Hogyan volna elfogadható civilizált világbeli nők milliói számára, hogy másodrendű állampolgárokká váljanak, ne legyen joguk szavazni, hanem egy erőszakos és vad férfiuralmú (iszlám) állam lenézett tagjaivá degradáljanak bennünket?! Sőt felejtünk el írni-olvasni, váljunk analfabétákká, csak mert nálunk ostobább alakok így szeretnék fölény kerekedni? Váljunk alávetett szolgálói erőszakos férfiaknak, akik mellettünk még számos feleséget tarthatnának (miből?) Aki ezt nekünk szánja, az valószínűleg nincs rendben mentálisan. Ha viszont úgy képzelem, hogy majd az ide érkező és hazájukban vad és civilizálatlan körülmények között élő embertömegek fognak egyik napról a másikra átállni a fejlett világ viselkedési normáira, az nagyot téved. Ahol egy utcán megtámadott embert meglincselhet, megkövezhet a feldühödött tömeg, bírósági ítélet nélkül lefejezhetnek fanatikus vallási megszállottak, azok az emberek se nem alkalmazkodnak, se el nem ismernek semmiféle más jogrendszert, mint a saját sariájukat és az ököljogot. Miért? Mert az az egyszerűbb és felfoghatóbb a számukra. Ahhoz, hogy megértsék, nekik nincsen joguk megtámadni, meggyilkolni ártatlan embereket az utcán vagy a szomszédságukban, több évszázadnyi civilizációs fejlődést kellene átugraniuk hirtelenjében. Ez olyan mértékű kultúrsokkot okozhat nekik, hogy esetleg több emberöltő se lenne elegendő a feldolgozásához. Erre csak erőszakkal lehetne rákényszeríteni őket. Egy önmagát demokratikusnak aposztrofáló társadalom pedig hogyan viheti véghez az elképzeléseit ököljogot és erőszakot alkalmazva?!

Nos, a fentiek csupán pár gondolat a felmerülő sok szövegből. Néhány érv az eddig még meg nem válaszoltakból, s amelyekről sejtjük, hogy nem is igen lehet méltóképpen megválaszolni őket. Ismerve a magasnak mondott politikai köröket, ha van rá módjuk, eztán is csak a problémák szőnyeg alá söprésével és hazugságok százaival reagálnának mindegyikre, ha egyáltalán kénytelenek volnának. Eddig senki nem kényszerítette, sőt nem is szembesítette őket, hogy belenézzenek ebbe a nagyon őszinte tükörbe, a romlatlan lelkiismeret által nyújtott képbe. Itt az ideje, hogy ezt megtegyük. Talán mi is kollektíve, a józan közösség jogait érvényesítő erejével.

Eger, 2019. augusztus 4-5.

Népköztársaság

A leghazugabb név, amivel egy államformát illettek az emberiség történetében. Mikor én születtem, Magyarország is ezt a nevet viselte, a kommunisták jóvoltából. Bár a legtöbb ember hozzászólt, hozzászóltunk idővel, mégis mindvégig idegen maradt a számunkra. Nem fejezett ki semmit, holott nagyon hivalkodott valamivel, ami sose volt sajátja: a nép akaratával és támogatásával. Üres ballaszt volt, és az is maradt. Mégis sok ország viselte kénytelenül vagy stréber módjára, egy olyan államforma kifejezésére, amit nem mertek valódi nevének nevezve viselni: proletárdiktatúra. Így tanították pártiskolákon és állami iskolákban, ezt erőltették rá mindenkire, a demokrácia szinonimájaként. Természetesen más volt, és kaméleon módjára többször változtatott alakot és mondandót, de a lényeg maradt. Egy szűk, erőszakos csoport igazi diktatúrája, mely előbb számos erőszakos bűncselekménnyel írta be magát a népek emlékezetébe, majd elévült, felpuhult, és gőgös szibariták erővel összetákolts rendszereként végezte.

Bűncselekmény volt az, ahogyan a hatalmat megragadták és erővel maguknál tartották, mindegy, mit akart a nép. Kékcédulás választások, egy idegen hadsereg támogatása, rémuralom. A parasztság átverése a földosztás nevű látszat-osztogatással, a földművesek magukhoz édesgetésével. Amit hirdettek, idegen volt a legszegényebb és legtöbbet sanyargatott osztály számára, mely, mondhatni, kevésbé csalódott bennük, hiszen soha nem is voltak illúziói az idegen tan hirdetőivel szemben. Túl a parasztok fizikai sanyargatásán, lelki tortúrát is jelentettek, mivel elvették hitét, tiltották vallásgyakorlását, s helyette üres frázisokat kapott, kiürült, vagy talán soha tartalommal nem is bíró valamit. Egy izét, amit csak ezzel a szópótló szóval lehet kifejezni, értelmes szóval nem.

Ha nincs a monstre hadsereg mögöttük, a nép talán hamarabb is fellázadt volna ellenük. Igaz, ezen agyalni már fölösleges, mert épp a kellő történelmi pillanatban jött a forradalom és szabadságharc, a lehetőségek visszamenőleges latolgatása meg úgyis érvénytelen. A hazánkban „ideiglenesen állomásozó” milliósnak tűnő szovjet hadsereg viszont olyan elrettentő erő volt, amit nyíltan hangoztattak is, mennyire képtelenség vele szembeállni, hogy pár évtizedre (majdnem fél évszázadra) bebetonozta az elvtársakat pozícióikba. Voltak persze nagy, látványos bukások, lebukások és még nagyobb, sunyi fúrások is, de a közös bűn összekovácsolta őket, emiatt tudták tartani helyzetüket. Közben folyton azt sulykolták, hogy ez már mindörökre így marad, ám az is inkább csak afféle önszugesztio volt. Ők olyannyira elhitték, hogy máig hisznek benne☺))

Köztársaság helyett maffia, melyet összetartott a közös érdek és a néptől való mániákus félelem. Aki csak úgy megragadja a hatalmat és erővel magánál tartja, az tudatában van annak, hogy előbb-utóbb úgyis el fogják venni tőle. Ez a rettegés tette őket erőszakossá, páni félelmüket és elemi gyávaságukat leplezendő. A demokrácia látszatának fenntartása érdekében voltak ugyan rendszeresen választások, de azok formája szánalmas és nevetséges volt, hiszen a választócédulákon csupán egy név szerepelt, valamelyik megbízható elvtársé, választani tehát nem volt miből. Sokunkat olyannyira felháborított, hogy elutasítottuk a részvételt ezen a szánalmas komédián, s csupán fenyegetőzéssel lehetett rávenni bennünket diákkorunkban, hogy odamenjünk és úgymond szavazzunk. Volt úgy, hogy összefirkáltam a nevet, máskor eltéptem a választócédulát, de a kihirdetett eredményeken ez semmit nem változtatott. Nyilván kicserélték egy el nem rontott példányra a szavazatszámoló biztosok, s talán bosszantotta őket a diákcsíny, ám mindenre volt megoldás. Érvénytelen szavazat nem volt. A legőszintébbek akkor lettek volna, mármint saját eszközeik tekintetében, ha a mindig 99,98%-os támogatottsági eredmény helyett valami sztahanovista 200%-ot vagy 500%-ot hirdetnek ki, fennen kérkedve a soha meg nem kapott össznépi támogatottságukkal.

A démosz tehát szavazott, mert mást nem tehetett. A megjelenés feltehetőleg azért kellett, hogy az aláírt íveken szereplő szavazók listája alapján hivatkozni lehessen a közel 100%-os eredményekre. Függetlenül attól, hogy ki hogyan szavazott. A passzív rezisztencia nem számított. Aki nem támadt ellenük fegyveresen, azt támogatóként könyvelték el maguknak. Ez is a „hasznos hülyék” kategória volt, amit nyilvánosan nem mondtak oda senki szemébe, de ők azért annak tartottak mindenkit, aki elviselte őket valahogyan. Hogyan történt meg az átmenet az alkotmányos monarchiából a népköztársaság nevű államformába, arra már kevesen emlékeznek, mivel egyre kevesebben vannak, akik akkor még éltek. A korabeli történelemkönyvekben ne keressük nyomát, mert még a hetvenes években sem írtak róluk, arra való hivatkozással, hogy nincs meg a kellő történelmi távlat a megítélésükhöz. Ötvenhatról ugyanezt a maszlagot választották kelletlenül és kissé zavartan, a kérdező diákok pedig jól megjegyezték maguknak. A szabadon gondolkodók ugyanis mindig a gyanús kategóriába tartoztak. A történelmi hazudozás aztán annyira beleivódott a beletörődő állampolgárok tudatába, hogy kényes kérdéseket úgymond nem bolygattak, a történelemtanárok pedig olyan képzést kaptak, hogy évtizedekkel később se mernek másként tanítani, mint ahogy akkor megszokták. Ezért van annyi anomália, tévhit és félremagyarázás a saját történelmünket illetően, hogy ember legyen a talpán, aki pontosan ki tudja olvasni a korabeli sorok közül az igazságot.

Egyéni tapasztalatai mindenkinek vannak, akik abban a korszakban születtek és nevelkedtek fel. Ezek sokban függenek a családi tapasztalatoktól, a nem ritka büntetésektől és szankcióktól, amelyek az adott családot sújtották. Nemigen akad család, amelyik megúsza volna lelki törések, sérülések és negatív tapasztalatok nélkül a zűrzavaros korszakot, legfeljebb ki-kí másként reagálta le és alkalmazkodott, illetve illeszkedett a későbbiekben. Mert erre is van példa szép számmal. Még népi fordulatok is akadtak a kimagyarázkodásra: „Szél ellen nem lehet...”, „Erősebb kutya...”, stb. Az eredmény: behúzott farok, lesunytt fej, majd az elvtársak példáján eltanult lopkodások, az államinak mondott köztulajdon egyre gátlástalanabb fosztogatása. Ez is jellemző volt a népi demokráciára. Hivatkozás megint valami kollektív felelőtlenség: „Ha az elvtársaknak szabad, nekünk is.” Élt mindenki mindenki ellen, vagy ahogy Nagy Gáspár írta: „Hajrá, mindenki, mindenki ellen...” Az eredmény, akár a nyitott házasságoké: általános nihil és kiábrándultság, evés-ivás, értelmetlen önpusztítás.

Ha cáfolni akarja valaki a fentieket, hát tegye, de nem lesz sikeres. Ez az össznépi nihilizmus egyre mélyebb lett, az amorális viselkedésformák utánzása hasonlóképpen. Természetesen nem állítjuk, hogy mindez jogos vagy helyes lett volna, de a meglétét tagadni is értelmetlen. Fényeztetni, idealizálni egy korszakot, csak mert részesei voltunk, fölösleges, attól még nem változik ellenkező előjelűvé. Magát a fejlődési trendet kivenni belőle, értelmes formában legalább is, nagyon nehéz. Miféle fejlődés az, ami egyre mélyebbre süllyed, magával süllyesztve a korszak szereplőit is, kicsiket, nagyokat egyaránt?!

Mivel a korábbi erkölcsi rendet alapjaiban rendítette meg, követhető változatot nem alkotott meg, ezért volt logikus a nihilista válasz a köz részéről. Nem indokolt, de azt is hamis állítani, hogy elemi rosszaságból történt, az alaposan kifényezett állam és annak fenntartói, hivatalnokai, bürokratái ellenében. Kiváltó ok nélkül nincsenek ellenreakciók sem. Az általános elmocsarasodás márpedig ellenreakció volt. Válasz arra az amorális államformára és annak amorális képviselőire, amellyel és akikkel a köznépek szembesülnie kellett. Falurombolás, demoralizált rétegek, deklasszált elemek tengődése a nekik nem való, és őket semmiképpen be nem fogadó, sőt kistasító rétegek által. Felforgatott rend, megmagyarázhatatlan és elfogadhatatlan cselekedetek sora, melyek egyre távolították egymástól érzelmileg és fizikailag is az „uralkodó osztályt” és a köznépet. Hogyan is sült ki volna ki ebből épkezláb dolog?

Nos, röviden ennyi volt a népi demokrácia és a népköztársaság, amelyben ez létezni mondatott. Hogy mennyire értelmetlen és sikertelen államforma volt, arról legbeszédesebben vall az a tény, hogy nincsen egyetlen ország, amelyben prosperált volna, vagy hogy közmegelegedésre működött volna. Hazudni továbbra is lehet róla, csak hát ki hiszi el ennyi történelmi tapasztalat birtokában?!

Eger, 2019. augusztus 5.

Népbolt

A korai kommunizmus tipikus „intézménye”. Korábban úgy mondták volna, szatócsbolt, aztán vegyeskereskedés, majd a kisbolt és ABC szerepét töltötte be, jóllehet, ez utóbbival nem vetekedhetett árukínálatát tekintve. Igaz, a Kádár-korszakbeli ABC-k is roppant szegényesen hatnának egy mai kisbolthoz viszonyítva, nem beszélve a szupermarketekről, akkor azonban már a fejlődést jelképezték a korai népboltokhoz képest. Az öregek még ismerték a „Hangyát”, azaz Hangya szövetkezeti boltokat is, de ez már ismeretlen volt az én nemzedékem számára.

Nos, a népbolt. Sötét, hajópadlós, szűk kis boltocska falun, aminek volt azért valamivel nagyobb változata is, amely vegyeskereskedésként működött. Az, hogy minden kapható lett volna benne, óriási túlzás, de valahogy törekedett arra, amikor a kereskedelem központi megszervezése még csak tervbe volt véve. A hajópadlót petróleummal „tisztították”, azaz fertőtlenítették, amitől átható szag terjengett odabent. Nem éppen élelmiszerek közelébe illő dolog volt, de ki törődött azzal, mint ahogy a vevők igényeivel is?! A népbolt elnevezés homályosan utalt a népi demokráciára, tehát annak intézményeként szerepelt mint a népjólét fellegvárára☺))

A boltban rosszkedvű boltos szolgálta ki a hosszú sorban várakozókat, a jónépet. A sót, cukrot, lisztet, rizst barnás színű papír staniclikba előre csomagolták. Egészen kis kiserelésben, negyedkilós, félkilós változatban is kérhették a vevők. Lehetett a helyszínen kimérve kérni, a vevő jelenlétében. Pazarlás nem volt, mindenki szegény lévén a háború után, sőt még évtizedekkel később is. A vevők enerváltan tudomásul vették, hogy flegmán, barátságtalanul vagy cinikusan beszélnek és bánnak velük. Nem volt választék, hová menjenek, egyébiránt máshol is ugyanez dukált, s akkor többet kellett gyalogolni a

beszerzett holmival. Nagyobbacska boltokban két eladó dolgozott, akkor két hosszú sor álldogált sorára várva, pl. az egyik gyanús kinézetű, nagy fém tejeskannából osztotta a friss tejet kora reggel a kisebb tejeskannákkal sorban álló vevőknek, míg a másik a tartós élelmiszereket mérte, nem egészen pontosan. Palackozott, csomagolt, tartós tej nem volt. Hazatérve azonnal forralni kellett, máskülönben összement a tej. Reklamáció ritkán volt, mivel a reakció arrogáns lett volna, a vevőnek pedig másnap is vissza kellett térnie ugyanoda, s akkor még jobban kitoltak volna vele. A boltos ezekből az elcsalt kisebb mennyiségekből élt, fizetése igen vacak lévén. Időnként ellenőrzést kapott, ezektől láthatóan félt. A komolyabb leltárhányt szankcionálták, bár a kádárizmus idején ez már mutyizásba fulladhatott, mert az ellenőröknek is meg kellett élniük valahogyan. Snassz volt, mint maga az egész rendszer, az emberek pedig mély apátiával vették tudomásul, hogy nincs más választásuk, tehát tűrtek. A boltosnak is, és a rendszernek is, ami a nyakukra ültette ezt az orosz típusú boltféleséget és közellátást. A háború alatt és után még sokakat elhurcoltak, málenkij robotra fogtak a Szovjetunióban, másokat internáltak származásuk miatt vagy bebörtönöztek valami ürüggyel, többnyire politikai alapon. Aki oda került, azt akár ki is végezhették, mert volt rá törvény, a bíróságok pedig megrendelésre dolgoztak. Ki ne hallott volna a koncepciók perekről? Nagy szó volt az is, ha valakire szabotázst, szabotórt kiáltottak, mármint hogy szabotálja a „szocializmus építését”, s ha abból kirakatper lett, nem volt menekülés.

A bolt tartozéka volt a pult, ahová a kért portékákat kirakta a boltos, akinek füle mellé dugva ceruza kukucskált, népies nevén: plajbász. Ezzel írta fel és számolta ki, kézzel írva, gyakran egy darab csomagolópapírra, az összegeket, aztán összeadta őket. Számla nem volt, a boltos egyébként is függébben számolt, mint aki megfordítva, fejfelé látta a számokat, tehát ez is alkalmat adott az eladónak, hogy egy kicsit ismét zsebre dolgozzon. A pénztárgépeket jóval később vezették be, a 60-as évektől kezdve, és gyakori téma volt, különösen a fővárosi üzletekben, ahová az öntudatosabb, nagyobb szájú pesti közönség járt. A mérlegeket ugyan hitelesítették valamikor, de a dörzsöltebb boltosok azon is tudtak manipulálni, ha másként nem, a mérleg megbillentésével mérés közben, vagy a nem pontosan vízszintes beállítással. Gyerekeknek, éppen emiatt, előre gondosan kiszámolta az anyukájuk, mennyibe fog kerülni a beszerzendő áru, ilyenkor nem tudtak többet behajtani a megszeppent gyereken, legfeljebb morogtak vele, vagy csökkentették az áru mennyiségét. Kisemberek apró-cseprő gondjai ezek, jó alkalommal szolgálva, hogy lefelé, a föld irányába nézzenek, ne pedig fölfelé, a nagypolitika kacifántos, szövevényes világa felé, ahonnan a gondjaik eredetét kikémlelhették volna...

Mivel az asszonyok nagy része akkoriban még háziasszony volt, nem volt jellemző a mostani, munka utáni bevásárlás. Inkább az otthon kifogyott vagy fogytán lévő élelmiszerkészlet pótlása történt, és a gyerekeket is gyakran szalajtották el a boltba napközben ezért-azért. Az ifjúság részvétele a beszerzésekben természetes volt, senki nem tiltakozott, fanyalgott miatta, mint ma tennék. A családi munkamegosztás a mindennapok szerves része volt. A háziasszonyoknak semmiféle kényelemben nem volt részük, a háztartási gépek már csak azután kezdtek meghonosodni, hogy a nők is dolgozni jártak, így kevesebb idejük jutott a háztartási munkákra. Amikor ez kezdett terjedni, előbb a fővárosban, majd fokozatosan lefelé a kisebb városok irányába, az volt a szocialista „jóléti társadalom” kezdete, amit utóbb gulyáskommunizmusnak neveztek el jókedvű pesti humorgyárosok. A boltokban, ha akadt cukorkáért kitarotán kunyeráló gyerek, könnyen kaphatott egy nyaklevest. Az „édes igényeket” odahaza elégitették ki házi süteményekkel, mézes vagy lekváros kenyérrel, flanc, túlfogyasztás nem volt.

A boltokban árultak alkoholt is, a munkásosztály ezt fogyasztotta munkába menetel előtt, majd hazafelé is. Katonatisztek élen jártak ebben, őket jobban fizette az állam, amely nagyon féltette nem éppen tisztességes úton szerzett pozícióit. Gondolom, ez, mármint az alkohol, nem volt túl drága,

egyébként hogyan engedhették volna meg maguknak az italozásra hajlamos honfitársaink? Az italokat kis féldecis üvegekben árulták, a férfiak a bolt előtt ittak és beszélgettek. Volt, aki a kocsmában kezdte a napját, és eleinte még nem sokat törődtek vele a gyárakban, munkahelyeken. Népszokás volt, nem éppen követendő. Az oroszok bejövetele óta még inkább elterjedt a tömény italok fogyasztása (az oroszok vodkáztak), ez a hatvanas, hetvenes évektől kezdve meredeken haladt felfelé. Proliknak rum, törköly- vagy szilvapálinka, alkoholista nőknek kevert, diólikőr, az „uraknak” konyak vagy a 60-as évektől divatba jött cseresznyepálinka, familiáris nevén: Cs.P.

Kisebb településeken, ahol nem voltak szakboltok, a ruhaneműt, asztalneműt is a népboltokban lehetett beszerezni. Az igényesebbek az ilyesmit a fővárosban szerezték be, ahol jóval nagyobb volt a választék, ám a többség helyben vásárolt. A mostani életben elképzelhetetlen, hogy nem volt butik, divatárubolt, sőt írószerbolt sem, csak az egyen-bolt, a népbolt. A háború utáni kifosztott országban hiány volt szinte mindenből, kivéve a kommunista propagandát. Annak képes reklámja mindenfelé látható volt.

Az elcsalt, „félremért” dekákkal nem sokat törődtek, a boltosnak viszont sok kicsi sokra megy alapon hozott valamit a konyhára. Természetesen voltak rendes boltosok is, mások meg, különösen a kései Kádár-korszakban, amikor kialakult máig működő szövetvényes rendszerük, az önérvényesítésnek ez a felelőtlen fajtája, egészen nagy vagyonokra tettek szert. Kinek-kinek természete, hajlama és erkölcsé szerint. Ez az az üzletember-réteg, amelynek úgymond mindig jól ment. Jelentősen meggazdagodtak, a megszerzett életszínvonalat nem hagyják csökkenni, holott már mindenük megvan. Az ötvenes években, amikről most beszélünk, természetesen megvoltak még a régi rendszer neveltjei, az udvarias modorú, készséges bolti eladók is. Olykor a volt tulajdonosokat degradálták erre a fokra, hogy megalázzák őket, de ha az illető szívesen végezte a munkáját, esetleg attól is megfosztották, és vagy internálták, a legalantasabb fizikai munkákat végeztették vele, vagy bebörtönözték mint rendszerellenes, antikommunista elemet. Akkor szinte minden a hurrá-optimizmusról és a büntetésekről szólt. Ez is kinek-kinek alapon. Aki velük volt, az velük ujjongott, hurrázott, hogy hirtelen kiemelkedhetett korábbi sanyarú állapotából, s akár „nagy valaki” is lehetett, vagy ellenoldali volt, akkor meg büntetések sora várt rá, diszkrimináció, mindennemű kedvezmény megvonása, óriási lemaradás másokhoz, a „pedálpityukhoz”, azaz a nagy stréberekhez képest.

Magyarország legyőzött, leigázott, megalázott ország volt. Azzá tették a nemzetközi egyezmények kiközlői és végrehajtói. A győztes nyugat gyáván kussolva tűrte, sőt gyakran némi kárörömmel figyelte, hogy nem őt csépelik, hanem másokat, akiket amúgy se nagyon szeretett, sőt egyeseket, mint bennünket, magyarokat, gyűlölt is. Az okát elemezze ki valamelyik jól képzett pszichiáter, ez nem az író tiszte. Ha mi gyakorolnánk ugyanezt, rasszizmusnak, sovinizmusnak hívnák, ma viszont nem illik róla beszélni, mert nem PC. Ez ugyanolyan politikai frázis, mint akkoriban a békeharc, a munkásosztály, a szabotázs, az osztályidegen vagy a klerikális reakció. Ez utóbbiba nemcsak a papság tartozott bele, hanem mindenki, aki gyakorolni merészelte a vallását. Rögeszmék uralta társadalomban élünk, mert akikre az ország vezetését bízták, a mindenkori bábkormányok vagy katonai háttérű junták, csakis klisék mentén tudtak tájékozódni az újonnan formálódó (deformálódó) társadalomban.

Aki az ávosokkal került összetűzésbe, azt legelőször lefoglák, félholtra verték, majd bebörtönözték és ott kínozták tovább. Gyakran letartóztatási vagy fogva tartási parancs se kellett hozzá, internálni lehetett bárkit a szovjet típusú államirányítás alatt nyögő társadalomban. Voltak, akiket agyonverték. Elfogatás közben vagy a börtönben, kihallgatás címén. Az utóbb készült ötvenhatos filmekben látottak gyenge illusztrációknak hatnak mindahhoz képest, amit a kommunisták és pribékjeik a nép, a saját nemzetük ellen elkövettek. Akik mégis kiszabadultak, azok gyakran besúgókként éltek további életüket, mert fenyegetéssel, veréssel rákényszerítették őket. Zsarolták őket a családjukkal, munkahelyi kirúgással, kecsgették őket jutalommal, jól fizetett állásokkal vagy csak olyan lehetőségekkel, hogy ellenlábasaikkal művelhetik ugyanazt, amiben őket részesítette a kommunista rendőrség vagy az ÁVO, majd az ÁVH-vá alakult pribékszervezet. Az is előfordult, hogy szálásista verőlegényeket, szadista alakokat vettek át ugyanabba a „munkakörbe” a kommunisták. Aljas munkakörre mindig találtak hozzájuk hasonló aljas alakokat, hasonló a hasonlóknak örül felkiáltással.

Ez csupán egy picinyke illusztráció ahhoz, hogy miért éltünk úgy, miért tűrte a magyar nép mindazt, amit ellene elkövettek. Voltak, s talán mindig lesznek olyan elvetemült alakok, akik bármire képesek, bárkit hajlandóak letaposni, eliminálni, ha a saját érdekeik érvényesítéséről van szó. Megőrzi őket a népemlékezet, a legaljasabbakat legalább is. Vannak nevek, mint Rákosi, Gerő, Révai, Kádár, Apró Antal, Biszku Béla, Gyurcsány Ferenc, Bokros Lajos, a modern kor labancai, akik akárhányszor cserélnek zászlót, mint a Plankenhorst hölgyek, akkor is tudja róluk mindenki, hogy kicsodák. Éppen ezért soha többé nem hisznek nekik. Az ötvenes évek nagy népjóléte, s annak jelképe, a népbolt, meg hadd maradjon mementóként mindnyájunk, s főként az ifjúság előtt, hogy soha ne feledje: ha még egyszer rájuk bízta az ország kormányzását, ugyanide fogják süllyeszteni, akárhányszor is!

Eger, 2019. augusztus 6-7.

1968

Volt néhány év, amikor nyugtalanabb volt a közép-európai vidám barakkok valamelyike. 1953, 1955, 1956, 1968, 1989, hogy csak párat említsünk. Sztálin halálának éve természetesen némi reménységgel töltötte el a szíveket, de aztán jött a kő-valóság: a kommunizmus és a kommunisták nem akarnak csak úgy elmúlni. A gyerekek a felnőttek suttogásából, elfojtott hangú párbeszédeiből értesültek minderről, sokan csak szőrmentén, mert a titkokat meg kellett tartani, a gyermek pedig kifecsegheti, amit nem kellene. Belőlem ugyan harapófogóval kellett kihúzni a szót, még számomra érdekes témákról is, nem locsogtam, de nővérem, barátnőim annál többet. Sose értettem őket, de nem vitattam a kérdést. Ha van mondandójuk, hadd mondják, én viszont csak a lényegről beszéltem, azt is valamelyik felnőtt felszólítására.

Nagypapámnak az akkori kezdetleges rádiók között érdekes készüléke volt. Világvevő, egyszerűbb változatban, s mikor bekapcsoltuk, zöld varázsszem világított rajta. A keresőjét tekergetni kellett, úgy lehetett beállítani rajta a különféle adókat. Nekünk, kislányoknak érdekes játék volt a gombok csavargatása, a felnőttek viszont óvatosan bántak ezzel. Finoman kellett hangolni, hogy a külföldi adók bejőjenek. Igaz, az akkor használatban levő monstre zavaró berendezések miatt nem túl sokat lehetett hallani az adásokból, de azért érdekes volt kísérletezgetni vele.

A válságosabb években gyakran láttuk a felnőtteket összegyűlni a rádió mellett. Fejük összehajolt, némán vagy suttogva hallgatták a legújabb híreket. TV, internet természetesen nem volt, a mindenkit lehallgató világháló csak jóval később épült ki. Az öregek ezt már nem érhették meg. Talán nem is örültek volna neki, annál óvatosabbak voltak, semmint hogy önként kiadják adataikat, ahogyan a mai

világban ez már szinte természetes. Nem volt indiszkréció, kóros magamutogatás, exhibicionizmus. Mindenki élte az életét a maga privát szférájában, ami nem volt publikus.

Sztálin halála, majd Rákosi menesztése nagy szenzáció volt. A remény úgy gyűlt, mint az egyre növekvő feszültség. A parasztok remélték, hogy visszakapják erővel elkommunizált javaikat, s hogy többé nem söprik le a padlást. A városi lakosság abban bízott, hogy jobb lesz a közellátás, s hogy nem kell mindenért sorban állni. Hogy meddig volt érvényben a jegyrendszer, nem tudhatom, hiszen a szüleink efféle gondokkal nem terheltek bennünket. A beszolgáltatásnak nevezett szabadrablás azonban még működött az én korai gyermekségem idején is. Egészen 1956-ig, amikor a forradalom söpörte el, egészen pontosan Nagy Imre rendelete.

Táncdalfesztivál, 1968, Szécsi Pál

A külföldi nyugtalanságokról és hamar elfojtott felkelésekről nem értesültünk, azt gondosan takargatta előlünk a párt és a sajtó révén működtetett cenzúra. Túl fiatalok is voltunk még ehhez. Eszméledésünk ideje kamaszkorunkra esett, akkor már éberebb figyelemmel voltunk, igaz, elsősorban a hazai események iránt. A prágai tavasz híre azonban ide is elérkezett, bár nem tulajdonítottunk neki akkora figyelmet, mint a rettegő pártelit. Belügynek tekintettük, afféle jókedvű ébredésnek, ami egy nép életében bármikor megeshet. Elterelő akciónak épp megfelelt az akkor népszerű táncdalfesztivál, ami az egész országot lázban tartotta. A fiataloknak volt a legfontosabb, mert az akkor szokásban levő köznevelés és közvélemény-formálás nemigen tűrt visszabeszédet. Ukázok voltak, frontális közlések, amelyeknek „szíves tudomásulvételét” elvárták. Hang nélkül, tiltakozás nélkül, csendőrtégezésben. Nemzedékem azonban nem sokáig tűrte ezt a bánásmódot. Megtalálta az egyetlen kiutat, amit nem, vagy kevésbé tudtak befolyásolni az általunk csak vén hülyéknek tartott pártfőnökök, KISZ-vezérek, egyéb politikai bürokraták, akik viszont a mi véleményünkkel nem törődtek. Nos, az ifjúság először az öltözködésben és a hajviseletben fejezte ki, mennyire nem kér a slampos konfekcióipari termékekből és ódivatú frizurákból. Legtöbbünknek volt saját varrónője, aki egyéni méretre készítette el, amit kértünk. A cipőipar kezdett élénkülni és már divatos termékeket is piacra dobott. Mindennek „kelléke”, szerves tartozéka volt a zenei ízlésvilág érvényre juttatása, így válhatott a táncdalfesztivál egyfajta művészeti, s titokban politikai arénává, ahol a fiatalság is előadhatta magát. Már nemcsak az ötvenes években elterjedt gejl táncdalok voltak, hanem feltört, jobban mondva élre tört az Illés, a Metró és az Omega, a három vezető popzenei együttes, mellettük pedig kisebb jelentőségű bandák és énekesek is.

Miközben az egész ország azon izgult, vajon kinek a gusztusa érvényesül, s hogy a zenei cenzúra el tudja-e fojtani az ifjúság lázadását ebben a formában, a szovjet vezetésnek egészen máson főtt a feje. A Dubček vezette reform-szocializmus, amit Prágai Tavasz néven emleget ma már a történelem, túllépett a szovjetek által engedélyezett vagy eltűrt kereteken, és hozzánk hasonlóan önállósítani kívánta magát. Az inváziót megtervezték, végrehajtották, mi pedig szégyelljük magunkat a politikusok helyett. Újabb precedenst szolgáltatott arra, hogy a nagy internacionalizmus nem működik, csak felülről irányított zsarnokság van. Augusztus 20-án elárasztották az utakat a Csehszlovákia felé tartó tankok, de hírt nem lehetett hallani róla, mi az, s hogy mit terveznek a vezetők. Magyarországon különösen sok fejfájást okozhatott a pártvezéreknek, itthon hogyan tudják tartani a helyzetet, ha az egész hadsereget kiküldik az országból. A rendszert a félelem tartotta össze, ahogy minden zsarnokságot is: a zsarnok retteg az alattvalók dühétől, a nép pedig fél a zsarnok bosszújától. Mindez úgy hatott, mint egy pocsolyába belevágott hatalmas kő. A koszt szétterítette a népen, a csehek és szlovákok haragja ellenünk fordult, holott tudható volt, hogy ehhez a néptől semmiféle felhatalmazást nem kaptak a nacsalnyikok.

Maradt az áldatlan helyzet, ami sokáig rányomta bélyegét a két nép közötti kapcsolattartásra. A leggyorsabb művészeti reakció az Omega együtteséről érkezett (Megszólal egy kis harang). Ők emlékeztek meg az összecsapás valamelyik hősről, aki 1968 szimbólumává vált. Azóta se tudjuk, ki volt. Talán nem is egy fiú volt, hanem több, de a dal által felmagasztosult az emléke, az Omegát pedig szívükbe fogadták a csehek és a szlovákok. Immáron tudható volt, hogy a táncdalfesztivál nem pusztán könnyűzenei esemény, hanem az ifjúság demonstrációja is. Sikeres demonstrációja, mert a népszerűség olyasmí, amit nem tudnak megakadályozni hivatalból. Működött persze a cenzúra, s ez különösen a könnyűzenében érvényesítette erőszakosan saját elképzeléseit. Voltak betiltott és átíratott dalszövegek, és természetesen érvényesítette saját ízlésvilágát a lenullázott tarkójú, kopasz, pocakos nemzedék is, amelyik nagyon szeretett érzelegni. Na ja. Az erőszakos természet, az agresszív hajlamok másik oldala, Janus-arcának másik fele az érzélgés, a gejl, szirupos szövegek, amikhez ugyanilyen melódiák passzolnak.

1968 viszont adott egy újabb reményt a kommunista blokk országainak. Ha elfojtották ezeket a megmozdulásokat, akkor is repedezett már a nagy kommunista akol. A nagy szovjet testvérnek kicsiny falat volt Csehszlovákia, melyet a szláv testvériség ellenére bekebelezett és megbüntetett. A háta mögött kuncogott viszont az ifjúság: azért mégis megszívatták az orosz medvét! Hatalma már nem olyan egyértelmű, mint volt. A megosztó nemzetiségi politika mellett elképzelhetetlen volt még akkor egy V4-szerű összefogás, hiszen mindezen országok élén megbízható pártkáderek álltak, Orbán Viktor pedig még nagyon kisfiú volt akkoriban. Az öregek nagy balfogásait és az egykori Monarchia megosztó politikáját majd az ő fellépése oszlatja el. Nemzedékemnek még be kellett érnie az időszaki lázongásokkal, az ellenvélemény kifejezésével, egyre hangosabban. Mi készítettük elő azokat az eseményeket, amelyek aztán végleg megroppantották a kommunista fenevad gerincét. Így van ez jól. Minden generáció hozzátette a magáét a történelemformálás végzetes folyamatához. Mindenkinek volt benne szerepe, de a vezető szerep csak az arra rátermetteké. A többi hangyaboly tagjaként vagy építgető kőművesként, téglákat egymásra rakosgatva alakítja népe jövőjét. Igaz, voltak másféle téglák is, akik gátlói vagy megakadályozói voltak ugyanennek a folyamatnak. A lelkük rajta.

1968 élménye a mostani V4 összefogásban teljesedett ki. Mind a négy nép felismerte, hogy nem egymásban kell keresnie az ősellenséget, hanem azokban, akik évszázadokon át manipulálták és egymás ellen irányították őket. A mostani élmény a szolidaritásé, és így van ez jól.

Eger, 2019. augusztus 8.

A 80-as évek

Valaha azt tanították nekünk, hogy a kapitalizmus rothad. Elméletben mindenki felmondta, ledarálta, ki-ki temperamentuma szerint, de gyakorlatilag nem sok jelét észleltük ennek. A „rothadó kapitalizmus”-ból érkeztek az amerikai csomagok, az itthon sose látott divatos ruhák, szép nylon harisnyák, Nestlé kakaó, rágógumi, és csupa olyasmi, ami nem éppen a rothadás szagát árasztotta. Itthon ugyanakkor hiánygazdaság volt, szinte minden hiányzott. A „hiánycikk” szóval is aposztrofálhatnánk a korszakot.

Ezt a bűzt a 80-as években ismertük meg igazán, és nem a túloldalon, hanem idehaza, saját berkeinkben. Az elvtársak már túlságosan belekényelmesedtek pozícióikba, kivételezett helyzetükbe, és szinte nem is strapálták magukat, hogy megvívjanak érte. Csak voltak, s valahogy mindenki úgy érezte, ennek sose lesz vége, hatalmuk olyan megalapozott, a nagy Szovjetunió pedig annyi támogatást nyújt nekik, hogy azt senki nem ingathatja meg. Nincs ebben semmi különös. Mindig ilyen a vég kezdete. A múlhatatlanság illúziója mindent körüllebeg, s mindenről szó van, csak a lényegről nem. Mindenki mellébeszél, a politikai „elit” és a köznép egyaránt. A korrupció légköre minden területre rátelepszik. Már mindent csak pártösszeköttetéssel lehet elintézni: állást, kinevezést, kiténtetést, hiánycikkek beszerzését. Pult alól minden van, és a bennfentesek valósággal kegyeket osztogatnak. Ki ne emlékezne erre az időszakra?!

Már az egykori lázadók is belefásultak az ellenállás érzésébe, s valahogy nem gyakorolják többé. Megszedték magukat valahogyan, már van mit félteniük, ellentétben ifjúságuk nincstelenségéhez képest, az Egypárt pedig mindent elvehet, bármit eltörölhet, hiszen volt rá elég precedens. Az egykori lázadó szövegeket felváltotta a diszkó- és countryzene, az utáztatok, amelyek idegenek tőlünk, ám egyfajta nosztalgiát keltenek a hallgatóban: odaát, a rothadó kapitalizmusban, ami nem is rothad, van valami, ami idehaza elérhetetlen. Szavakkal kifejezhetetlen. De talán mégis. Szabadság a neve, és az nekünk, magyaroknak nagyon fontos. Mindennél fontosabb. Újabb illúzió. Senki nem tudja, hogy a szabadsághoz nem hazát kell váltani, hanem odabent, a lelkünk mélyén valósul meg. Jobban mondván ott él. Így marad a nosztalgia, az olthatatlan vágyakozás az elérhetetlen partok és a képzelt gazdagság után.

Vannak, akik elindulnak utána, hogy felkeressék. Ezeknek neve disszidens, megbélyegzi őket a hatalom, és ha teheti, meg is bünteti őket. Akkor még elképzeldhetetlen, hogy valaki útnak induljon és világot lásson. Nem rosszaságból, csak hogy mást is tapasztaljon, mint amivel idehaza teletömték a fejét. A szankció: nem lehet hazatérni, vagy ha igen, csak börtönbüntetés árán, azt meg ki kockáztatja meg? Aki itthon maradt, az meg borba, sörbe fojtja bánatát, a tehetetlenség érzését, eszik-iszik, csak mert ez vált népszokássá. Ezt még megteheti, telik rá, s csak az az övé, amit megeszik, megiszik, mondják az öregek, akik szintén belefásultak az egész életbe. Sokan öngyilkosok lesznek. Pedig látszik már az alagút vége. Hírek is érkeznek odaátról, hogy itt már döglődik a rendszer. Ennek jeleit ők is látják. Egyre jobban felpörög az infláció, amit keresnek, azt gyorsan tartós cikkekbe, ingatlanba kell menteni, különben a pénz értékét veszti, nem lesz semmi látszatja annak, amit az ember megkeres.

A felpuhulásnak folyamata van. Sora, mint a rétesnek. A gazdaságban több kísérlet történt, hogy megreformálják azt, ami nem működik. Az új gazdasági mechanizmust, kigondolójával együtt benyeli a történelmi vaskohó. Nem szabad kibeszélni a sorból, ám lesznek újabbak, sikeresebbek, akik tudnak lazítani a szovjet típusú, működésképtelen gazdasági kötelékeken, a centralizált nihilen, melynek egyedüli lényege, hogy a párt akar mindent kézben tartani és irányítani. Ahhoz ugyan jó koponya és kiváló közgazdasági képzettség, valamint termelési tapasztalat is kellene, de azzal törődnek a

legkevesebbet. Lényeg a számléltra, az aszerinti haladás, a gazdasági szempontok a legutolsók a pusztán ideológiai rögeszmékre épült rendszerben.

A 80-as években úgy boldogulnak az emberek, hogy az egyre gerjedő infláció negatívumait leküzdhessék, hogy GMK-znak, azaz munkaidő utáni túlórákban keresik meg azt, ami az alapbérükből hiányzik. Ez gyakran csak a munkaidőben történő munkakerülésről szól, máskor a rossz szervezés miatti hajrák kivédéséről. Addigra már annyira individualistává vált a nagy átlag, hogy nyíltan is felvállalja: ő a fontos, nem pedig a közösségi szempontok. Formálisan még létezik a párt és kistesója, a KISZ, de senki nem tiszteli, hinni pedig már senki nem hisz abban, amit fennszóval hirdetnek. Már rég átlépték azt a küszöböt, amit a kommunizmus felépítésére kitűztek, és ebből látható, hogy hiába odázzák, soha nem is fog felépülni. Pláne, hogy nem is akarja senki, mert az egész rendszer, úgy, ahogy van, mindenkinek az agyára megy. Formális, nevetséges szónoklatok, még nevetségesebb pártvezérekkel, hová is vezethetne mindez? Ha legalább a fele igaz volna, de már nemcsak nem az, hanem el se akarják hitetni senkivel. Elég, ha csendben tűröd, és nem beszélsz vissza. Tettetés, meg tettetés.

Az évtized elején még volt valami rend, de ahogyan múltak az évek, már minden a leplezetlen lopkodásról szólt. Az elvtársak mintha a vesztüket érezték volna, hol keménykedtek, hol teljesen lazán vették a „szocialista erkölcs”, vagy mifene elvárásait. Buliztak, dorbézoltak, „titkárnoztek”, csak a kisembert tudták leordítani nagy hangon. Már mindenük megvolt, lakás, ház, nyaraló, kocsi, külföldi nyaralások, s ezen felül egyéb utak kiküldetés címén a kiskedvessel, kezdték szétfeszegetni a kereteket. Nem volt mibe fektetni a pénzt. Jóval többet kerestek az átlagpolgárnál, marxista képzésük viszont nem engedte meg a nagyobb mértékű „felhalmozást”, amit a kezdeti, rákosista korszak nagyon beléjük sulykolt, hogy tilos. Aztán elkezdődött a pénzmentés külföldre is. A sógorok is jól jártak vele, mert a CW Bankba vándorolt a sok keményvaluta itthonról. Erről hívhatták le a kikiruccanó pártfejesek, vállalati főnökök a kupira valót, az ajándékpénzeket – anyunak haza, és a velük tartó hölgyvendégeknek.

Aztán valami megroppant. Nem kicsit, nagyon. Nemzetközi megegyezés született róla, hogy rendszerváltás lesz. Akkor kezdődött a futkosás, akár a mérgezett egerek... „Mentették” a pártvagyon, a KISZ-vagyon, ami csak látszatra volt kicsi, a gyakorlatban nagyon is nagy pénzekekről és vagyontárgyakról volt szó. 1989 környékén, majd azt követően is sokat privatizáltak el ezekből, mert a köznép a saját bajaival volt elfoglalva, a nagy lenyúlásokra nem jutott figyelme. A géemkázás bedöntötte a maradék termelést. Már akkor is annak hatáskörébe kerültek a lényeges dolgok, amikor nem volt indokolt. Lényeg a különkereset volt, de hogy nincs rá elegendő keret, az senkit nem érdekelt. Mindenki az államot akarta büntetni, amit önmagától idegen fogalomnak tartott, s közben nem fogta fel, hogy maga alatt is vágja a fát. A korhadt fa végül kidőlt. Lelepleződött sok minden, csak a nagy lenyúlások, elprivatizált közvagyon valós értéke nem derült ki soha. Becslések szerint ezekből ki lehetett volna fizetni az összes államadósságot. Az elvtársak viszont inkább további kölcsönöket vettek fel, tehát visszafizethetlenné tették, már csak a kamatok révén is, a hatalmas tartozásokat.

Ráadásul a szovjet piac is bedőlt. A leszállított termékekért nem tudtak fizetni. Talán nem is akartak. Megint mi voltunk a bűnbakok, ahogy a történelem során már sokszor. Nagyon jól jöttünk azoknak, akik a felelősséget rendre lepergetik magukról. A körbetartozások hatására aztán dőlt az egész KGST-piac is. Megértük a szabadulást, a rendszerváltást, kikiáltották a köztársaságot, de eleinte nem sokra jutottunk vele. Az elvtársak helyzete más volt. Nekik jelentős megtakarításaik voltak, különösen azoknak, akik jókora falatokat hasítottak le volt munkahelyükből vagy az állami vagyonból. Azok, akik külföldre is loptak ki pénzeket, még inkább. Az önmagukat ügyesnek, élelmesnek tartó nagy haramiák ekkor tettek szert hatalmas vagyonokra. Gyár eladó 1 forintért! Na, nem a munkásoknak, hanem

csakis a bennfenteseknek! Üzem, gyár, vállalat, vállalkozásokká konvertált cégek keltek el fityíngékért. S nemcsak a hazai „jómódúak” kaszáltak úgymond, hanem azok a külföldi „befektetők” is akiknek egyetlen fillérjébe se került a vétel, mivel az átvett árukészlet értéke jóval magasabb volt, mint amit a részükről befektetésként jegyeztek. Cserébe a nekik átjátszó bectelen alakok csúszópénzeket kaptak. Úgy hozzászótkak, hogy azóta is mindent schwarzban szeretnének kapni.

A páneurópai piknikiről már írtam. A szibarita elvtársaktól egyre kevésbé féltek az emberek. A végén már csöppet sem. Már egyre többen mertek kibeszélni a sorból. Aki lopkod, nőszik, a munkájával meg keveset törődik, annak nincsen tekintélye. Így süllyedt, fokozatosan, a nagy hajó, dőlt árokba az ország szekere, és már egyik fél se bánta. Az oroszoknak megvolt a maguk baja, mert el ne feledjük megemlíteni, a mi főnökeinknek felállított adósságcsapda az oroszoknál is működött. Ekecs Géza mesélte, akkor még kedélyesen, hogy az egész jól ki lett találva. Mármint a kommunizmus „bedöntése”. Később aztán kiderült, hogy nem a kommunizmussal és nem a kommunistákkal volt bajuk a nyugati hitelezőknek és kormányoknak, hanem csak extraprofitra akartak szert tenni. Egyértelműen bebizonyosodott ez, amikor a lakosságot kezdték belecsalogatni a devizahitelekbe. Az embereknek semmi tapasztalatuk nem volt ezen a téren, így nem volt nehéz lépre csalni őket. A rendszerváltás előtt meg az elvtársakat se volt nehéz beetetni. Akkor megesett, hogy még nem létező hiteleket is aláírtak, amik soha nem realizálódtak, pénz hozzánk nem érkezett, a kamatos kamataik viszont azóta is terhelik az államkasszát. Hát ugyan jó lenne, ha valaki felgöngyölítené ezeket a történeteket, s megszabadítaná a magyarságot a fiktív hitelekből keletkezett kamatterhektől. A leléptetés előtt álló kommunisták úgy vélték, jól kitolnak velünk, ha ezt meglépik ellenünk. Hát meg is lépték, és jól ki is toltak mindnyájunkkal. Csak azóta nem akadt egyetlen gazdasági szakember, sem politikus, aki lefűlelte volna őket infámis tetteikkel.

1989-ben nagy, eufórikus időket éltünk meg. Aztán megfizettük az árát. A Nagy Kárörvendő azóta is röhög a markába. Azok, akik részesei voltak a Nagy Lenyúlás fedőnevű akciónak, legalább szégyellhetnék magukat. Mindnek börtönben a helye. Aki a saját hazáját ilyen helyzetbe hozza, anélkül, hogy mérlegelné, mivel és mekkora értékben károsítja meg a nagyközösséget, rég méltatlanná vált arra, hogy hazája továbbra is befogadja és megtúrje lakosai között, nemhogy további haszonélvezőjeként mulathasson továbbra is a „buta népecskén”, amelyiket ilyen sikeresen megvezetett. Aki tudja, cáfolja, de nemigen akad már ember, aki hazugságait továbbra is bevegye ennek a maffiózus felépítésű, az omerta törvényei szerint élő gengsztercsapatnak.

Eger, 2019. augusztus 8.

Ki nekünk Ady? Mindenkinek kötelező iskolai stúdiuma. A költőnek jó barátja, méltó elődje, korának vátesze. Klasszikus mérték. A bigottnak botránykő, az együttérzőnek szegény Adybandi. Az epigonok nehezen utánozható, nagy előd, önmagát mégis csak Hozzá méri. Igen, onnan, a béka feneké alól. A sznobnak ki más, mint ő – és Ady Endre! Ebben a sorrendben. A filozofnak? Szétszedni való munkadarab. A lusta diáknak: afehéremármegintegybecsúszható! Az érzélgőnek: egy romantikus történet, mi más? Ám piszkálják innen, szekálják onnan, értékelgessék amonnan, mindenki megkapja a főúri söprést, ami ellen nincs apelláta: „Én voltam Úr, a Vers csak cifra szolga,/ Hulltommal hullni: ez a szolga dolga,/ Ha a Nagyúr sírja szolgálakat követel.” (Hunn, új legenda)

Azontúl mesélhetünk. Nincs olyan ember, akit ne érintett volna meg. Ez a legnagyobb privilégiuma. Az egyik sztárolja, imádja, a másik pocskondiázza ész nélkül. Vagy fanyalog, ahogy a kádárista középszertől, a hangadó műveletlenektől megszoktuk. Vele szemben nincs közönyös, unott legyintés. A zenekar tust húz, amikor Ady belép, a közönség állva ünnepel. Ma már megkapja a neki kijáró, méltó tiszteletet. Mindannyiunk közös kincse ő, aki hatalmas távlatokat nyitott meg az utód-költészet számára.

A költő élete és munkásságának „színtere” csupa ellentmondás. Hatalmas ellenerők dolgoznak azon is, hogy megszülethessen, és főként azon, hogy életének és művének párkái lehessenek. Kellenek az ellentétek a művészet születéséhez. Az unalmas szürkeség hogyan is teremhetne költészetet?! Az a tér és az az idő az epigonoké, az utólag-mindent-tisztán-látó okoskodóké. Ők nyugodtan szánthatnak-vethetnek rajta, miközben a fényes Nagyúr fehér lovon vágat el mindannyiuk mellett. Neki minden szabad volt. Azért az egy pillanatért, azokért a fényes felragyogásokért, amikor egy szupernóva fényességével tündökölte világgá azokat a műveket, amelyek azóta is világosan mutatják az utat a botorkáló utóhadnak.

És mégis oda tudta lökni azt a büszke sort, melyben tudatja, hogy ebben a rövidre mért földi létben őt szolgálja még a költészete is. Minden az Ady-jelenséget szolgálta, ettől teljes az életmű. Diáknak nehéz elmagyarázni, hogyan válik ilyenné a költő, mert hiszen nem más válhatott ilyenné, csakis Ady Endre. Mindenki másnak más a sorsa. Az egyediség, az egykori pillanat nem hozható vissza, és nem is teremthető meg külső erővel. A pillanat Isten erejével és az ő adománya révén adatott meg. Ismétlés nincs, ráadás-szám nincs, csak a megrendült univerzális kivetülés: itt volt, és mégse láttuk! Velünk volt, és mégse értékeltük teljes értéke becsén!

Félrevezető dolog azt gondolni, mekkora megbecsülésben volt része a kortársak részéről. Gúnyolták is, sőt büntették, be is börtönözték. A siker Janus-arcú. Egyfelől éltet, dicsőít, megtapsol, a másik arcával kénkövet fúj, gyűlölködik, érzeleg, és valami főinkvizitori szerepben ítél el. Középút nincs. A langyos pocsolások a langyos közepszer számára vannak fenntartva. Ady szelleme szabadon száguld azokon a mezőkön, amelyek az ősök számára adattak. Ők vezették rajta végig a költőt, aki, ugye, nem válhatott nagy költővé, merthogy már eleve annak született.

Nehéz a diákoknak Ady betegségéről beszélni, pedig a mai ifjúságnak már annyi illúzió se adatott meg, mint nemzedékemnek. Jóval többet tudnak ők a szexről és a társak drogozásairól, mint a szüleik. Amit diszkréten csak fehér porokként emlegetnek a szemérmes filozofok és követőik, azokat bizony orvosok írták fel a szenvedő és állandó halálfélelemben élő költőnek, bajait enyhítendő. A mai diák azt is tudja, vagy legalább sejti, hogy a drog és az alkohol együttesen szörnyű koktéllá változik az emberi szervezetben. Nagy dühkitörésekké válik, rettenetes jelenetekké durvul az emberi kapcsolatok terén, maga körül mindent lerombol. Végül már csak a függőbetegség kiürült nyomora marad: Szer – Beszerezni – Bevenni – Elkábulni, semmiről tudni nem akarni – Feleszmélni és Undorodni – Őrült vággyal ismét akarni a Szörnyűséget, mert ami még maradt a jelenből, az Túrhetetlen és Elviselhetetlen – Szer! – Szer! – Szer!!!! Egészen a végső elbukásig.

Ady korában mindezt még valami tiszteletteljes diszkréció vette körül. Az orvos „nem tehetett mást”, mert beteget szenvedett. A kór gyógyszere előbb ismeretlen volt, majd higannyal, arzénal, nehézfémekkel kotyvalt szert ajánlott a sötétben tapogatózó orvostudomány és gyógyszerészet. SALVARSAN. Ma már nemigen ismerik ezt a nevet, ám a szifilisz betegek kapva kaptak utána. A betegséget középkorias rettegés és idegenkedő félrehúzódság vette körül. A kesztyűviselet nemcsak eleganciát adott, hanem óvott is a fertőzéstől. A fekélyes, csúnya bőrű beteget pedig takargatta. Mennyi mindent nem tudunk a régi korok szokásairól és viseleteiről! A sétatbot nem piperkőc hajlamoktól sújtott fiatalok vagy megfáradt, beteg öregemberek mindennapi kelléke volt. Díszítő értékén túl megvédte a gyalogost a kóbor kutyák támadásaitól. Bach azért járt magas szárú csizmában, mert az akkori utak sárosak, latyakosak, kövezetlenek voltak, s joggal feltételezhető, hogy a templomi orgonáláshoz tisztább cipőt viselt.

Mielőtt bárki is fölényeskedve csatlakozna Ady korabeli ellen-fanjaihoz, elfogulatlanul vissza kell tekintenünk kortársai világára. Nagy magyar írók egész sora kritizálta a főúri dorbézolásokat, férfiak ivászatait, nőséseit. Az alkoholizálás egyfajta természetes kommunikáció volt, és csak ne játsszuk meg magunkat: ma is az! A mai jelszó talán nem ez: buli – pia – csajok?! A korabeli kávéházak világa, ahol egyrészt fiatal és kevésbé fiatal szerkesztők gyártottak újságcikkeket, a jobb költői remekeket is, egyúttal ismerkedések helyszíne volt. A színházokról, orfeumokról már nem is beszélve! Nemcsak a később kifigurázott Schneider úr támogatta úgymond a művészetet... Ady Endre, ahogy sok más fiatal társa, még kuplékat is írt. És ki gondol ma már arra, hogy a műfaj neve félreérthetetlen célzást rejt magában a piroslámpás házakra: kuplé – kupleráj. Szóval hogy a ma már bevett zenés szám akkor még nem volt szalonképes, ahogyan eredetileg a kánkán nevű tánc sem.

A mai költőtárs természetesen nem menteget és nem relativizál, csak igyekszik tárgyilagos maradni. Ellentétben azokkal a médiamunkásokkal, akik mindent összemosnak bármivel, ha jó sokat fizetnek érte. Adyt megmagyarázni olyan hamvába holt vállalkozás, mint megmagyarázni a naplemente vagy a csillagos ég költői jelenségét. Természettudományos magyarázat mindenre van, s ha nincs, majd lesz☺)) A költőről és képi világáról, sorai indíttatásáról viszont csak beszélgethetünk. Vannak racionális érvek pro és kontra, de attól Ady titka még titok marad. „Észak-fok, titok, idegenség”, ahogyan ő fogalmazta meg. A fenti értelmezés a betegségéről, melyre az akkori medicina válasza az volt, hogy a betegből szenvedélybeteget csináltak a „fehér porok” és a ráivott borok közreműködésével. Azért még meg kell említeni, hogy intő példa gyanánt álljon a késő utókor előtt: ÍGY NE! Vagyis hogy életmódunkat magunk szabjuk meg, a gyógymódokkal azonban továbbra is az orvostudomány kísérletezget.

Ady modernségét sokan azzal magyarázzák, hogy kora szellemi áramlataival korán megismerkedett. Ebben Léda közreműködése jelentős. A párizsi utak, valamint a kortárs újságírás nagyjai is háttérként szolgáltak ehhez. Kapcsolata a szabadkőművesekkel tény, mint ahogy az is, hogy rajta kívül sokakat akartak még megnyerni céljaikhoz. S miért éppen ne a Legnagyobbat akarták volna magukénak tudni?! Külön elemzést igényelne, hogy az újságírás eredeti célja is ez volt. Már a XVIII. században, amikor először a hölgyeket tekintette célközönségnek, a család 1-es számú véleményformálóját. Szóval a tanok terjedtek, egyre terjedtek, amíg végül ki lehetett robbantani egy-egy forradalmat. De hiszen ma is ugyanezt ismételtetik a halálos dögunalomig: a Majdan-tértől Líbiáig, da capo al fine...

Ady úgy modern, hogy egyúttal benne él a magyarság minden hagyománya. Összegez, felhív, ragyogásával világítja meg az utat mindenki számára. Ma is. Még mindig nem ragyogta túl senki. Voltak azóta jó költőink, nagy költőink, kiválóak és zseniálisak is, de Adyban egy sámán hite és ereje is élt. Ősmagyar Nagyúr volt ő a javából. Küzdeni és verekedni is tudott, míg a többiek, a kortársak és utódok csak kidőlték a sorból vagy félreálltak. Igaz, két világháború, két nagyon destruktív társadalmi rend és eszmehordalék gondoskodott róla, hogy így legyen. No, meg pár évszázados Habsburg-uralom, amely tűzzel-vassal irtotta a szabad gondolatot, „gondoskodott róla”, hogy épp a legjobbaink hulljanak mindig el a csatákban, vagy legalább lejárátódjanak a békés középszer előtt, mint afféle renitensek. Ám aki gyűlöletet terjeszt, az a saját fejére vonja a gyűlöletet. Ma is ennek a propagandagépezetnek az áldozata a magyarság. Az előítéletek világa már csak ilyen.

A szakember meg tudja különböztetni egymástól a daktilust és az anapesztust, de arról legfeljebb találgathat, miért éppen a Fekete Zongora lett Ady egyik legfontosabb szimbóluma. Vagy a Disznófejű Nagyúr, az Ős Kaján. Iskolai tanulmányaink során sokat halottunk ezekről, magyarázatokat és belemagyarázásokat, bőszéggel. Végül mindig oda jutunk, hogy a verseket leginkább átélni kell. Átadni magunkat a vers zeneiségének, ritmusának, gondolatritmusának, hogy azok vigyenek bennünket Ady Szent Mezőire, ahonnan ezek a gondolatok származnak. A gondolatok aztán a vers zenéjével együtt valósággal a vérünkbe válnak. Így élhető meg a költészet, ahogyan a népzene is. Ehhez viszont értő, szép előadás szükséges, mentes minden monotóniától és modorosságtól, vagy jobb híján az értelmes olvasás. Csak úgy, magunknak.

Vannak szerencsés diákok, akiket kiváló tanárok oktattak a magyar nyelvre és irodalomra. Ez esetben a memoriter se lesz kelletlen vagy fájdalmas feladat. Bennünket jutalmaztak a felmondott Ady-versekért. Így aztán, amellet, hogy plusz ötösöket gyűjthettünk be, még a költő gondolatai is pontosan vésődtek be az emlékezetünkbe. Ezekon lehetett később is eltöprengeni. Személyes élményeim között szerepel egy *Fotó Székely Aladár*. c. kötet, melynek első borítóján Ady Endre és Csinszka híres fényképe látható. Középkorban koromban spóroltam meg a rávalót nem túl nagy zsebpénzemből. Boldogan vittem haza az utcai, bódészerű elárusítóhelyről, ahová időnként visszajártam vásárolni. A mai napig az egyik könyvszekrényünk vitrines részén áll ez a könyv, és

változatlan örömmel veszem kézbe a jeles fotóművész képeit tartalmazó könyvecskét. Az árán akkor vehettem volna 45 darab kiflit. Vagy 5 kiló kenyeret. Esetleg 6 liter tejet vagy pár pohár tejfölt. 10 darab rágógumit. 9 darab kétgombócos fagyaltot. 18 darab Sport szeletet vagy egyéb aprócsokoládét. Ennyit ért 18 forint. De ne váltsuk ennyire aprópénzre a költőóriást! Mindezt csupán annak érzékeltetésére jegyzem fel, hogy szembeállítsam azt a csábítást a mindennapok sivár valóságával. Ne feledjük: még csak 23 év telt el a II. világháború vége, és 12 év Ötvenhat óta! Ezek a kataklizmák óriási pusztítást vittek végbe Magyarországon is. Az árak és a termékkínálat ezen a szegényes szinten mozogtak. De nem a gondolatok. S nekem akkor is a költészet volt az első, a Legfontosabb. Azonos szinten a Zenével.

Amikor a táncházak népszerűségének okát kutatják, nem is gondolnak arra, hogy a korabeli ifjúság számára az egyedüli önkifejezési lehetőség a zene és a tánc volt (a ruha és a frizuradivat mellett). Előbb a könnyűzenében, a rockban, majd a táncházban is. A tánc nyelve nem mindenki számára dekódolható, pláne nem közérthető – annyi évtizedes népbutítás után. Akik ma még megtaníthatják az ifjú nemzedékeknek, azoknak ez kötelessége is. Minden háritás olcsó kibúvó lenne.

S hogy visszatekintsünk egy pillantás erejéig a kezdő idézetre, tegyük fel a kérdést: miért is kell hullania a cifra szolgálónak a Nagyúr hulltával? Mert ősi hun szokás szerint így dukált a Nagyúrnak, ahogyan Attilának: a szolgálók, a ló, a kutya, a feleségek vele haltak. Önként vagy kényszerűen, ki tudja ma már? Valószínűleg az előbbi miatt. Ady ugyan csak a verseit vitte magával, de azokat is úgy, hogy egyúttal közkinccs maradtak. Amit egyszer már kinyomtattak, az ajándék a költőt magából odaadó közösségnek, a nemzetnek. A Vers jogát, a nagyon nagy, váteszi, sámán-erejű, nagy költészetet bizony vitte. Élete nagy tanulságait is nyilván. Bibliai átkokat szórt azokra, akik a Hazát bántalmazták, de megkorbácsolta azokat is, akik a Haza vesztét okozták. Mert eltunyult urak voltak. Mert mások meg sunyi honfoglalók voltak, ki akarva szorítani a magyarságot onnan, ahol évezred óta élt joggal, rengeteg vérvesztésért áldozva ezért a területért, melyet még kisebbre zsugorítottak a honszerelmet nem ismerők, a történelem rosszindulatúi.

Vannak, akik azt állítják, hogy Ady átkozódva halt meg. Lehet, hogy nehezen tűrte maga mellett az őt gondosan ápoló Csinszkát, de nem gondolják, hogy azért űzte volna onnan, hogy ne kelljen végignéznie azt a szörnyű véget, amit voltaképpen gyógyszeresen provokált ki a tudomány a szervezetében? Mert a halálban amúgy is szomorúan és véglegesen egyedül vagyunk. El kell engednünk szeretteink kezét, mert a lelkünket készülünk visszaadni Annak, akitől ajándékba, kölcsönbe kaptuk – egy röpke földi élet tartamára. Ady végül megbékélt a halálban. Halotti arcán ez a békesség tükröződik. Már ha szabad ilyen szentségtörő mondatot leírni egy nagy halotról. Csinszka nem volt azonos az ifjúkori asszonyideállal, Lédával. A nyomában koslató epigonok se voltak azonosak a Csittvári Krónika széplelkű, tehetséges, egyenrangú diákbarátaival. Elindult fiatalon a Fény Városába, majd visszatért meghalni az övéi közé. Pestre, annak züllött világába, mely vitte, sodorta egyre magával, hogy közben kipréselje belőle azt a Legmagasabb rendű Költészetet, amely mindannyiunk közös öröksége. Kérdés: hányan élnek vele manapság? Hogyan kódolnák ezt az sms-ek nyelvére, s vajon kellene-e bármit is kódolni rajta, mikor a rejtjelek a verssorokban élnek, lüktetnek ma is? Nem hagyják primitivizálni magukat. Ős Kaján módjára megbirkóznak minden legyűrni való ellenféllel. De nagyon tudják szeretni azt, aki kellő figyelemmel és áhítattal tekint rájuk. Egyenesen a kódolt üzenetek tengerszem mélységű világába. Költői, tűzvészes lobogással, és a letisztult magashegyi vizek jeges hidegségével. Egyszerre és azonos mértékkel. A költői lélek már csak ilyen.

Eger, 2019. február 27.

Szabó Magda és Szobotka

Sztárszerzőnk életművét ma már minden művelt embernek illik ismernie. No jó, legalább a leghíresebb regényeit. Élete párjái azonban szinte máig rejtve maradt. Nem azért, mintha újabban nem adnák ki, hanem mert a filozok, akiknek kötelessége lenne helyére tenni, azaz a magyar irodalomban meghatározni Szobotka Tibor helyét, mélyen hallgatnak. Akár a történészek annak idején 1956-ról. Mikor gimnazista koromban rákérdeztünk, azzal ráztak le bennünket, hogy az még nem aktuális, nincsen kellő történelmi távlat hozzá, hogy megítéljék. Talán hasonlóan gondolják Szobotkával kapcsolatban is. Nem helyes, de mégis ez a helyzet.

Szinte árnyként húzódott meg Szabó Magda mögött, holott nagy szerelme és élete párja volt, amíg a tüdőbajra hajlamos író maradék egészsége teljesen el nem fogyott. Egyenrangú partnerek voltak, ők is így tekintették magukat, habár Szobotkának nem mindig jutott ki a korszak elvárásainak megfelelő családfenntartói szerep betöltése. A háború után olyan mélységes nyomor uralkodott, amiről még szépirodalomban is csak pár utalásnyi anyagot találhatunk, már ami nem a sematizáló szocreál modorában íródott, s az is a háború előttre vonatkozott. Azt a stílus már eleve az megfosztotta az igazmondás esélyétől is, hogy eleget kívánt tenni afféle párt-előírásoknak, tehát nem hitelesen ábrázolt, hanem szépítgetett. Kozmetikázta a korai kommunizmus éveit, s benne az elvtársak szerepét, hibáikat bagatellizálta, erényeiket felnagyította. Nos, ennyi elég is, hogy érzékeltesük: erre az anyagra nem hagyatkozhatunk. Legfeljebb abban a formában, hogy kihámozzuk belőle, ami igazságmagva lehetett, a többi meg mehet a hulladéktárolóba.

Szabó Magda és Szobotka Tibor se panaszták fel a háború utáni viszonyokat, ám mindennapjaikban meg kellett vívniuk harcaikat még a betevő falatért is. Olyan rossz káderek voltak, hogy az íróknak még a Baumgartner-díját is visszavonták, írói karrierje pedig, hosszú évek kihagyása és nélkülözései után azért ívelhetett fel, mert sikerült külföldre juttatniuk egy kéziratát. Az alapján, s nyilván, mert nem volt sematikus, rendszerreklámozó fércmű, rögtön felfigyeltek a kiadók. Ezek után már nem tagadhatták le sem a létezését, sem alakuló életművét az egyébként éber figyelmű elvtársak. Fogukat

összeszorítva, vicsorogva, de kénytelenek voltak elismerni, hogy Szabó Magda tehetséges író, a keményvalutában érkező honoráriumok javára meg rátették a kezüket. Ugyanúgy, ahogy az olimpiakonokéra, más híres művészek díjaira. Magda néni meg kapott belőle, amit kapott, s hozzá a lehetőséget, hogy utazhasson.

Óriási ellentétek feszülnek az adottságok és lehetőségek között. Miközben tudjuk, hogy az egész ország a hadisarcfizetés és a padláslesöprések terhe alatt nyögött, azt olvassuk, hogy Szabó Magda rendszeresen repülővel közlekedett Budapest és Debrecen között. Nem tudni, mi volt ennek az ára, de valószínűleg kényelmesebb volt, mint valamelyik vicinális vagy kofajáráttal hazabumlizni, majd vissza. A vonatok igen koszosak voltak, minden a háború utáni lepusztultságot mutatta, még évtizedekkel a vészidőszak után is. Ugyanakkor megtudjuk azt is Szabó Magda és Szobotka Tibor életrajzi jegyzeteiből, hogy sokat nélkülöztek. A fent vázolt korszakokban rossz volt a közellátás, élelmiszerhiány lépett fel, egyáltalán minden rosszul működött, mert rosszul szervezett volt. Nos, igen, mint mikor a feje tetejére áll a világ, a fej helyére pedig az alfele kerül...

Szabó Magdát és Szobotka Tibort többször is elbocsátották az állásukból. A Jóisten gondoskodása viszont úgy rendezte a dolgot, hogy felváltva alkalmazták őket. Ha az egyiknek nem volt állása, akkor a másik került a gondoskodói szerepbe. Hol rokoni, hol baráti gondoskodás révén hozzájutottak egy-egy jobb falathoz. Hát igen. Az még nem a mostani individualista világ volt, éltek a régi beidegződések, a keresztény jótékonyosság se veszett ki az emberekből. Természetesen nem a rendszer kiszolgálóira értjük, hanem a kedves kisemberekre, akik nem vesztették el józan ítélőképességüket, sem keresztényi neveltetésükből fakadó humanizmusukat. Az ember szíve összeszorul, amikor a nélkülözésnek ezekről az epizódjairól olvas. Hogy egy művészpár éhezzen a nagy csinnadrattával hirdetett „szocialista jólét” idején, ez már azért mégis!

Nos, így nézett ki a reklám a közellátásról, a népboltokról, a kemény valóság meg, ahogy a két jeles szerző műveiben leírta. Nem propagandisztikus céllal, csak művészi ecsetvonásokkal felvázolva a korszakot. Még csak célzatosság se volt ebben, úgy hisszük. Nem vádoltak, nem panaszkodtak, csak hitelesen ábrázoltak. Azért a figyelmes szemet se lehet becsapni. Ha alaposabban szemügyre vesszük

a fenti fotót, feltűnő, hogy a polcok javarésze konzervekkel, befőttekkel és italokkal van tele. Előttük szerényen húzódik meg a sajtos és felvágottas pult, ennél jóval kisebb kínálattal. A Patyomkin-falu kulisszái máris lehullanak, az eladók arcán a megviselt, gondterhelt kifejezés nem azt mutatja, mintha az ő életük is nagyon rózsás lett volna akkoriban.

Hát igen. Az ÁVH bárkit elvihetett, akár egy egyszeri feljelentés alapján, alapos gyanú vagy terhelő adatok híján is. Ez a bűnszervezet Damoklész kardjaként lebeg a magyar társadalom feje fölött. Ám a Szobotka házaspár nem róluk írt, hanem a hétköznapi életet örökítette meg finom ecsetvonásokkal, hogy aki figyelmesen olvassa, az mindent kiolvashat a sorok közül. Szeredás Emerenc kemény, szigorú erkölcsű, sebzett lelkében a mélységes emberi jóság honol. Szobotka a szennyes Mariska néni alakjában örökítette meg a macskaimádó öregasszony alakját, ő viszont egyáltalán nem olyan szimpatikus változatban, mint Az ajtó szerzője. Mariska néni (Menyasszonyok, vőlegények) piszkos, lompos, bűdös, gondozatlan. Emerenc rendkívül tiszta, és szándékaiban is tiszta, mélységesen emberi. Mindkettejükben közös, hogy akarataikat rá akarják kényszeríteni azokra, akiket becsülnek, s hogy ebben kudarcra vannak ítélve, az valahogyan sorsszerű. Emerencnek fel kell adnia, hogy az általa szerzett giccses dísz tárgyakat az íróházaspár lakásában helyezze el. Mariska néninek viszont a zsarolási kísérlete kap gellert, amikor összetalálkozik a szellemidéző Ilkával, akit meg Helénke vezet az orránál fogva. Vagy csak mindketten túl együgyűek, hogy megértsenek valamit abból, amit akkora elánnal hajszolnak. Ilka, azért, hogy barátnőjét mentse Mariska néni zsarolásától, jól ráijeszt a tudatlan vénasszonyra, aki feladja a továbbiakban anyagi igényeit a szerencsétlen lánnyal szemben.

Modern pikareszk a *Menyasszonyok, vőlegények* c. Szobotka-regény. Már ha feltétlenül valamilyen kategóriába kell kényszerítenünk ezt a rendhagyó írást. Talán *Határ Győző: Pepito és Pepita*, valamint *Anibel* c. regényeinek világához hasonlítható. Igaz, Határ győző meseszövése jóval „meseibb”, mint Szobotkáé, aki félig reálisan, félig cinikus kiábrándultsággal és a későbbi latin-amerikai misztikus meséjű regényekből híressé vált technikával fejti ki és oldja meg a történet rendkívüli bonyolultságát. Piti alakok piti véget érnek a *Menyasszonyok, vőlegények* történetében. Jobban mondva történetük megszakad, s mintha Szobotka elunta volna történetük további kifejtését, a végére kerekít egy

hozájuk illő lezárást. Mint a 60-as évek filmjeiben: megoldás nincs, mindenki azt képzel hozzá, amit akar. Valójában azonban Szobotka Tibor ítélkezik anti-hősei fölött. A regény eszmei mondanivalója szerint senki nem kerülheti el a büntetést és bűnhődést tetteiért. A szélhámos Szatmár és a vele bukó helyettese lakat alá kerülnek, mert végül lelepleződnek üzelmek. Mariska nénit is letartóztatják, mert ugyan nem szándékosan, hanem gondatlanságból patkányméreggel megmérgezi kenyéradóját, a kupleros Fridát. Lili életképtelen vőlegénye, Ernő a Dunába öli magát, Edit vőlegény nélkül marad. Ez a kupleráj és törvényszegések sora köré épült világ törvényszerűen bukik alá a mélybe. Nem mintha az őket váltó proletárdiktatúra világa szebb és különb volna, de azért jó ideig el tudják hazudni, mintha azok volnának.

Jóllehet egy művész intimitásai nem tartoznak a széles nyilvánosság elé, a *Nyusziék* c. szerelmes naplójegyzetekből sokminden odakerül. Azon lehet vitatkozni, hogy vajon ki kellett volna adni vagy sem, ez már ugyanolyan életrajzi adat, mint Szabó Magda felmenői, iskolái, munkahelyei, pozíciói vagy kitüntetései. A személyiségi jogok védelme mindenképpen kíméletesebb bánásmódot feltételez, a közönség pedig ugyanezt várná el, ám a gyakran indiszkrét filoszok más véleményen vannak. Ők az írókat csak köztulajdonnak tekintik, és ebben közös vonásokat mutatnak a bulvár újságírókkal, akik vad hévvel üldözőbe vesznek bárkit és bármit, hogy a saját kíváncsiságukat kielégítsék, s mellesleg a hozzájuk hasonló olvasóikét is. A *Nyusziék* történetéből mégis sok történelmi adat is kiderül. Amellett, hogy megtudjuk, a házaspár szándékosan nem vállalt gyermeket. Nemcsak azért, mert kizárólagosan akarták egymást, hanem mert nem akarták kitenni magukat és esetleges utódaikat, hogy általuk vagy ezek révén zsarolni tudja őket a rendszer. Történelem? Akárhonnan is nézem: történelem. Merthogy a Szobotka házaspár története szorosan kapcsolódik az Újhold-nemzedékhez. Szabó Magda leírása szerint mindnyájuk határozata volt ez. Nemes Nagy Ágnesé és a többi barátjuké is. Nagyon nagy és keményen önkínzó döntés: Szabó Magda egy ízben nagyon szerette volna megtartani az egyébként nemkívánatos gyermeküket. Sokat vívódtak rajta, míg végül is a Nagy Nem mellett voksoltak mindketten. Nem lehet ítélkezni fölöttük, de elfogadni sem. Ez nem lehet a követendő példa, még akkor sem, ha embertelen korszak szülöttei és kénytelen résztvevői voltak.

Szobotka Tibor fent említett regényéből is többször kiderül, hogyan nélkülöztek az emberek. A kupleros madám, Frida a szélhámos Szatmár kegyeiből él. Szatmár azon az osztrák tulajdonoson élőszködik, aki a háború utáni körülmények között nem mer visszatérni Magyarországra. Ezen felül az államon is, mert cége éveken át nem fizet adót az államnak. Mindenki, aki velük kapcsolatba kerül, valakin élőszködik, a paraziták valamely nemévé válik. Konkrét foglalkozása nincs, vagy ha van állása, azon belül kerüli a becsületes munkát. Megtudjuk, hogy Szatmár ajándékokkal s némi pénzzel támogatja Fridát, amiért az kiközvetített neki egy becsületes lányt, aki Szatmár hidegen számító felesége helyett rendszeresen nyújt neki pár lopott szerelmes órát. Merthogy Edit beleszeret a furcsa módon szerzett „vőlegényébe”, akiről sejthető, hogy soha nem fogja elvenni. Frida beéri az ütődött Oszkárrel, aki belegárgyult feleségei elvesztésébe, s eköré valami misztikus legendát, összeesküvés-elméletet sző. A „trágyadombon nőtt lilom”, Lili se lehet boldog, s nemcsak azért, mert épp oda született, ahol él, hanem mert akit szeret, az szegény, Szatmárt pedig alapból elutasítja. Jobban mondva kölcsönösen taszítják egymást. A férfi műveletlennek tartja Lilit, s nála ezért nem jöhet számításba, még szeretőnek sem.

A mondjuk úgy, hogy pikareszk regény eltér a klasszikus értelemben vett társától, mert nem egy cinikus alak bolyong benne céltalanul vagy léha módon, hanem több is. Egy egész társaság forog valami láthatatlan centrum körül, akár a bolygók csillaguk körül, ám úgy a planéták, mint a rossz csillag(zat) megérett a végzetes napra. Mindennek törvényszerűen kell összeomolnia. S hogy mi ebben a történelem? Mondjuk az, hogy a régi világnak valóban pusztulnia kellett, olyannyira devalválódott. Régi életformáját ebben a mocskos, ragadós és képtelen formában tudta fenntartani.

Már semmi nem működött, csak mindenki reménykedett valamiben. Talán abban, hogy egy jó parti révén kiemelkedhet belőle, s pillangóként szárnyalhat valami képzel magasba. Edit is, az úrilány, aki formálisan és szívesen eladja magát a hedonista Szatmárnak, a levitézlett katonatisztnak, vacsorázni jár vele, de pénzt, amire nagy szüksége lenne, mégse fogad el tőle. Mert azt reméli, hogy így nem tartja szajhának a férfi. Nem is, de épp ettől válik kétségbeejtővé a helyzete, amit sehogyan se tud megoldani. S ez nemcsak fizikai nyomor, hanem a lelki lesüllyedése is. Mindenki deklasszálódik, majd az egész társaság buborékja széjjelpattan.

Nyomor a köbön, mondaná a hatvanas évekbeli diákhumor. Szabó Magda könyveiben is kibontakozik az emberi nyomorúságnak szinte minden szintje. A *Freskó*, mely az első nagy sikert hozta az íróknak, egy nagy érzékenységgel kifejtett történet. A családot, amelynek tagjai egy temetés kapcsán jönnek össze, csupán a látszat tartja össze. Vagy talán az se. Mindenki széthúz, menekül, a látszatot pedig leginkább a családfőnek, a papnak leginkább az érdeke, hogy fenntartsa. A szökött lány és természetes apja, akit művészi hajlamokkal áldott meg Teremtője, nagyon kilógnak a sorból. A főhősön leszámolni, szembenézni érkezik vissza a szülői házba, ahonnan egykor elmenekült, és mindentől megtisztultan távozik. Mikor visszanéz a vonatból, még a visszakapott ezüstnemű is mintegy jelképesen kihullik a kezéből, elveszíti, többé nem köti oda semmi. Eredettörténete is ekkor válik világossá előtte, és az olvasók előtt is. Anyakönyv szerinti apja, a nyomorult, mégis erőszakos természetű pap Ingmar Bergman édesapjára emlékeztet, akit a zseniális filmrendező annyiféle formában megörökített öngyógyítást célzó filmeposzaiban. Ám az efféle lelki betegségekre nincsen orvosság, legfeljebb egy másik inkarnáció. Mindenki menekül a közeléből. A felesége megtévelyedik, szexuális kicsapongások jelzik a véglegesen zárt intézetbe kerülés közeledtét. A szökött lány immáron mindennel leszámolva visszatér élete párjához. A pap a nagymamát kidobja egyetlen fillér nélkül, az általa sztárolt Árva pedig gátlástalanul lopkod és még nagyobb lopásokra készül, hogy ezáltal elmehessen hazulról ő is.

Szabó Magda és Szobotka Tibor rendkívüli érzékenységgel érzékeltetik az összeomlást, egy régi világ letűntét, ám nem a proletár internacionalizmus jegyében. Annál tisztábban és finomabban látják a kérdést és a világfordulót. Irodalmunk két gyöngyszeme ők, azonos foglatban. Csupán az erre szakosodottaknak kellene végre meglátniuk: nem véletlenül vállalták egymást, minden körülményben. Jóban-rosszban egyaránt. A siker Szabó Magdát éllette, Szobotkát annak hiánya felőrölte. Nem kívánt a neki szánt tudósi szerepben tetszelegni, bár műveltsége erre is feljogosította. Neki is a szépírói siker hiányzott. A magyar politikai hagyományoknak a bűne, s mindazoké, akik soha nem képesek odafigyelni a kiemelkedő tehetségekre az erre adott időben. Minden korban elmulasztják a legjobbak felkarolását, viszont éltetik, kitüntetik és futtatják a középszerűeket, akiket e sorok szerzője képtelen tehetségeknak nevezni. Ők ketten érik el, hogy mindig sikeresen terelik el a figyelmet a legjobbakról, legkülönbekről, s rendre azokat állítják rivaldába, akiket a Jóisten nem látott el ugyanolyan tálumokkal, mint kiváló társaikat. A dilemma mindig ez: hogyan lehet megkülönböztetni a legkiválóbbakat a közepesektől? De hát valóban kérdés ez? Nem afféle pozícióféltésről, kóros féltékenységről van szó? Mintha az vakítaná el az egyébként nem hülye ítéseket is. Sajnálom, hogy kemény szavakkal kell megróni a kóros mulasztókat, az utólag (a művész temetése után) hirtelen „látókká váltakat”, akik azért mégis kiválóan el tudják játszani a sunyi szerepet, amíg minden ki nem derül. Hát nem örület? Ha valaki, valami megérdemelné a végleges lesüllyedést, a kontraszelekciónak ez a magasiskolája az.

Eger, 2019. augusztus 13.

Utazás az „emberarcúban”...

Gondolom, már az eddigiekből is kiderült, hogy szívemen viselem az ifjúság sorsát. Ebbe az is beleértendő, hogy nem szeretném, ha félrevezető anyagokon nőnének fel, az agyukat teletömnék propagandaanyagokkal. Talán „nem tudnak mindent jobban az öregeknél”, és elfogadják azokat a megfigyeléseket, tapasztalatokat, amelyek nélkül védtelenek lennének a beetető praktikákkal szemben. Olyanokkal, amelyekben bőséggel részesítettek bennünket az elvtársak abban a bizonyos emberarcú szocializmusban.

1948-49-ig, amíg a teljhatalmú kommunista állam meg nem alakult, azaz Rákosi hatalomra nem lépett, még volt lehetőség nyugati utakra. Többen éltek vele és emigráltak, ám ezzel az utolsó, félig szabadnak mondott évvel le is zárult minden lehetőség. A vasfüggöny mindenkit elzárt a szabad mozgás lehetőségétől, kivéve persze a nagyon megbízható elvtársakat. Az ő szabadságuk is relatív volt, hiszen a besúgói rendszerüket úgy építették ki, hogy egymást is folyamatos megfigyelés alatt tartották. Egyrészt, mert egyfajta lojalításban éltek „kenyéradó gazdájuk” iránt, másrészt féltékenyen figyelték, és ha tehették, fúrták egymást a gyorsabb előmenetel érdekében. A valós okok inkább ez utóbbiban rejlettek, a fedőnév, azaz hivatalos verzió viszont a proletár internacionalizmus és annak dühödt védelme volt. Pedig nem támadásoktól kellett tartaniuk, hanem a mélységes közönytől vagy undortól, amit embertársaikból kiváltak ezzel. Ahogy telt-múlt az idő, egyre inkább efelé tendáltak az érzelmek, a lehetőségeit pedig az átlagpolgár az egyéni (nagyon kicsiny!) vágyak kielégítésében látta és élte ki.

Nos, hát az utazás. A háború után még egy évtizeddel is olyan általános szegénység volt „természetes”, hogy a luxusszámba menő külföldi utazások az átlagos magyar családban szóba se jöhettek. Mikor az ország romokban hevert, legelőször is újjá kellett építeni. A sok lebombázott ház, lakótömb miatt gyorsan meg kellett oldani a lakhatási kérdést, azaz elhelyezni emberek millióit.

Márai Sándor budai házát széjjelbombázták, könyvtára szinte teljesen megsemmisült. És ő egy volt a sok millióból. Akkoriban nem volt szokás hitelből építkezni, hanem előbb összespórolták a rávalót. Ez sok lemondással járt. Már majdnem azt írtam, nélkülözéssel, de nem szeretném, ha bárki azt vélné, túldramatizálom a helyzetet. Nem is kell. Drámai volt az az én szavaim nélkül is. Határ Győző egyik hőse egy romos templomban lakott, s talán nem ő volt az egyetlen. Ha valaki mégse az emigráns íróknak akar hinni, az nézze újra a Ház a hegyen c. filmet Psota Irén parádés alakításával. Ott se csupán szerelmi drámáról szólt a történet, hanem arról, hogy a nyomorék lány kiszorul örökségéből, az egyszobás parasztházból, majd a dohos kamarában lakik, csak hogy maradhasson. Sok fiatal házasság kezdte így: kamrában lakva, mivel másik lakószoba nem volt a házban. Szóval mindenki megpróbált túlélni, és szigorú beosztással élve előteremteni az önálló lakhatásra való.

Az ötvenes évek a beszolgáltatások, békekölcsönök, hadisarcok ideje még mindig. Nem volt flanc, sőt normális emberi körülmények sem. Túlélés, túlélés, túlélés. Aztán 1956-ban elszakadt a cérna. Nemcsak mert az oroszok itt voltak, hanem mert talpnyalóik, az elvtársak is velük voltak. Elképzelhető, miféle irányítás volt az, amikor Moszkvából mondták meg, hogyan osszák be a megtermelt javakat, és amikor négy elemi végzett „jó kádereket” ültettek a nép nyakára. Primitív országokban talán elmegy, de a magyar elemien értelmes és szabadságszerető nép. Nem sokáig tűri az efféle direktívát. 1956-ban a szovjet vezetés megrettent. Nemcsak azért, mert egy általuk csak maroknyinak tartott nép fel mert lázadni ellenük, hanem mert precedenst szolgáltatott arra, hogy a szovjet hatalom se megdönthetetlen. A lengyelek szolidaritásáról, együttérzéséről senkit nem kell meggyőzni. Az van, és kölcsönös. Ám még a velünk ellenséges trianoni utódállamok is meglátták a felcsillanó reményt: lám, van kiút.

Nos, az ötvenes években még szinte zárlat alatt tartották az országot. Ide se utaztak sokan turistaként, nyugatra pedig nem engedték a közönséges magyar állampolgárt, nehogy megszökjön a hazai nyomorból, vagy ha mégis visszatér, ne tudja elmondani másoknak, hogy a rothadó kapitalizmusról szóló kommunista doktrína merő hazugság. Nyugaton se volt fenéig tejfel, de ott már mutatkoztak a fejlődés jelei. Előbb megvonások, megszorító intézkedések, majd jött a Marshall-terv, és ezzel úgy Amerika, mint Nyugat-Európa jól járt. A jótékonykodási mesét tessék elfelejteni! Egyik pénzember se ad pénzt emberbaráti szeretetből. Annak mindig komoly pénzügyi oka van, magyarul piszkos anyagi érdekek fűződnek hozzá, ha egy országban befektetnek és fejlesztenek, vagy csak simán hiteleznek.

Ötvenhat után úgy dolgozták fel a történeteket, úgy a belső, mint a külső ellenségeink, hogy lazítani próbáltak az addig túl szorosra fogott gyeplőn. Kisebb engedmények, jobb fizetések, jobb ellátás, már nemcsak a népboltok szintjén, hanem közelítve a gazdagabb országok trendjei felé. A hatvanas évek kifejezetten erről szóltak. Már természetes volt, hogy kisebb hiteleket is felvettek a dolgozók, és részletekben fizették ki a hűtőszekrény vagy a mosógép árát. Ekkor már lehetett külföldre is utazni. Az okai a javuló keresetek és életkörülmények voltak. Átlagpolgár számára a keleti blokkbeli országok üdülőhelyei jöttek számításba. Minimális valutakerettel, értsd: egy személynek meghatározott pénzmennyiséget lehetett igénybe vennie. Az étkezést megoldotta a magyar találékonyság: konzerv, rúd szalámi, tartós élelmiszer, s nemcsak azért, hogy erre ne kelljen költeni, hanem mert olyan kevés pénzzel bocsátották útra honfitársainkat, amiből nem futotta étteremre, kávézóra, plusz még múzeumi belépőre is. Divatba jött a kempingezés, a külföldi utazás legolcsóbb változata. Igaz, kényelmetlen volt, de már legalább lehetett világot látni. Megnézni, mi igaz abból, amit a pártiskolákban, szemináriumokon és az iskolai kötelező anyagban oktattak.

Ismét utalnom kell Szabó Magdára és élete párjára, Szobotka Tiborra. Ők, mivel az írónőnek külföldi kiadókkal is kellett tárgyalnia, rendszeresen utaztak több országba. Nem tudni, hogyan érték el, hogy mindketten kapjanak útlevelet, de lényeg, hogy együtt vettek részt ezeken az utakon is. Igaz, ők

mindig vissza akartak térni, megfigyelésükről pedig bizonyára gondoskodott az államvédelmi szolgálat. Kompromisszumos megoldás volt. A honoráriumok feltehetőleg egy állami számlára futottak be, ahonnan Szabó Magda bizonyos összegeket igénybe vehetett és utazásra, saját személyes kiadásaira fordíthatott. Ám a kommunista magyar állam még annyit se adott a formaságokra, hogy emberhez méltó körülményeket biztosítson egy kiváló művészének, akit azért, férjével együtt, nagy gyanakvással figyeltek. Aki nem volt jó káder, az életfogytig elnyerte ezt a titulust, vitte magával a káderlapján, amíg élt. Szabó Magda görögországi jegyzeteiből (Hullámok hátán, Zeusz küszöbén) tárul eléink az ötvenes évek nyomora, amit ő nem vádiratként írt meg, csak mert meg akarta örökíteni a rég vágyott utazás minden emlékét. Ebből tudjuk meg, hogy hivatalos kiküldetése Görögországban hamar véget ért, majd szinte az egész utat végigbetegeskedte, s hogy férjének szörnyű fogfájása volt a többhetes út során. Fiataljaink bizonyára értetlenül néznek most, mert azt már fel se tételezzük, hogy elolvasták a nevezetes, papírnyomatú úti jegyzeteket. Nem kütyü, nem lehet nyomogatni, tehát nem is érdekes... Ami ma természetes, hogy értelmes ember vásárol biztosítást, mikor itthonról kiruccan, az akkor ismeretlen fogalom volt. Szabó Magda magával vitt egy csomó gyógyszert különféle betegségek ellen, ám a fogfájásra nincs más gyógyszer, mint a fogorvosi kezelés. Az ő körülményeik között ez megengedhetetlen volt. Útjaikat nem szervezte meg senki, mert nem voltak szervezett társas utak, itthonról befizethetők, ahogyan manapság szokás. Egész útjukon vitték magukkal az összes pénzüket, amit Magda asszony egy nagy piros retikülben tartott és mindenhol nála volt. Mikor a bőröndjük elszakadt, se megjavíttatni nem tudták, se másikat vásárolni helyette. Madzagolták. Sehol nem volt előre lefoglalt szállásuk. Mikor megérkeztek egy újabb helyre, mászkálniuk kellett bérelhető szoba vagy olcsó szállodai elhelyezés érdekében. Sötét mellékutcákon, sikátorokban bolyongva, este későn vagy rekkenő hőségben, mikor hogy esett.

Fentiekről elmondhatjuk, hogy őskori körülmények voltak, és a 60-as évektől fogva ez már másként alakult. Akkor indult be a nyugati turizmus is. Háromévente 50 dollár, majd 75 dollár, ennyit igényelhetett valutában a szerencsés állampolgár, aki kaphatott útlevelet. Manapság fityingeknek számítanak ezek az összegek, és akkoriban se értek sokat. Aki mégis világot akart látni, az megigényelte, majd beosztotta valahogyan. Kiegészítve az otthonról magával vitt élelemmel, majd később az élelmesebbek szereztek valahonnan valutát, jóval magasabb árfolyamon, mint a hivatalos, banki. Mivel a kommunista állam folyton kijátszotta a saját állampolgárait (ők maguk bőségesen költhettek a sportolóktól, művészektől elsibolt pénzekből), a kisember se tartotta bűnnek, ha viszonzza ezt a gesztust és él, ahogyan tud.

Summa summarum, utazás és turizmus nem éppen modern fogalmak szerintiék és semmilyen standardnak nem feleltek meg. Mindig hozzá kell tenni, hogy a kivételezett állampolgárok, azaz a jó elvtársak, elvtársnők másként éltek. Ők ezt privilégiumnak tekintették, és mindmáig elvárnák, hogy a különféle praktikákkal, kapcsolati tőke-csereberével, burkolt prostitúcióval elnyert status quo ne változzék meg soha. A józanul gondolkodó fő azonban kizárja ezt a lehetőséget. Nemcsak azért, mert az ő idejük rég lejárt, hanem mert a világban nincsenek változtathatatlan dolgok. Az Univerzum törvénye az, hogy minden mulandó, változékony. Ami az előbb még egyben volt, az később széjjelhullik, és ami elemeiben lebegett, sodródott valami bizonytalan létben, az utóbb összeáll kerek egészé. Azért érdemes okulniuk ebből a történetből is, hiszen aki elutasítja magától a tanulás lehetőségét, annak a saját kárán kell újból megtanulnia, amit készen kaphatott volna a felmenőktől.

Ne higgye senki, hogy Szabó Magdának csak a nyugati útjai voltak ilyen szervezetlenek. Mikor a Szovjetunióba utaztak, ott is voltak problémái, különösen, hogy voltak egyéni elképzelései, mely látványosságokat szeretné látni. Ott kisegítette a helyi írószövetség, mely sok mindenről gondoskodott számára, gyakran udvariasságból, egyéni megoldásokkal, erőn felül. Honfitársaink azonban nemigen utaztak a Szovjetunióba, s nemcsak azért, mert legtöbbünk nem volt jó káder. Oda

privilegiumnak számított a meghívás, illetve az utazási jog. Egyetemisták, akik kötelező részképzésen vettek részt nagyobb orosz városokban, nem utazhattak, mert ahhoz, belső útlevelekre lett volna szükség, azt meg nem kaptak. Sok rejtegetnivalója volt a szovjet államnak, s nemcsak katonai titkokra gondolunk. A nagyvárosokban jobbak voltak az életkörülmények (nem hazai, s főleg nem nyugati értelemben), és azt nem engedték, hogy akár a diákok, akár turisták szabadon mászkálva felfedezzék mindazt a nyomort, amit gondosan takargattak. Ám hogy a magyar turizmus nem nagyon akart megindulni keleti irányba, ahhoz elegendő visszagondolni, hány család volt érintve málenkij robotra elhurcolt családtagjai révén. Aki, ami oda irányult, annak a visszaútja nem volt garantált, és már nagyon régóta. Hát ki vágyott arra? A ma horvát, akkor jugoszláv tengerpart, Bulgária, Románia, nem-fázósoknak a kelet-német tenger, Warnemünde, Lengyelország, Csehszlovákia.

S hogy elgondolkodjunk rajta, mi volt a különbség egy világhírű író akkori útjai, meg az átlagpolgár között, nem nehéz kitalálni: nem sok. Amit mindenki megkapott, az oroszos nemtörődömség a kisember irányában és az örökös gyanakvás. Társasutakon csakis megbízható elvtárs, elvtársnő lehetett a tolmács, idegenvezető, és mindig volt néhány hivatalból megbízott alak, aki szemmel tartotta, kihallgatta az útitársak beszélgetéseit, s ha gyanította, hogy le akarnak lépni, akkor közbeavatkozott. Sokszor feltettem már a kérdést, miért volt annyira fontos a kommunista államnak, hogy határain belül tartsa azokat, akiket nem szeretett, de máig nem tudom a választ. Talán valami beteges bosszúvágy, talán egy kutyaszerű hűséges ragaszkodás „A Gazdához”. Erről ők tudnának nyilatkozni, de sejtem, hogy soha nem fognak. Mégis tudjuk: úgy maradtak. Számukra a világ statikus, s talán még akkor is ugyanazokat a szövegeket fogják mantrázni, amikor már elemekre hullva lebegnek s távolodnak a világűr mélye felé, tömegesen. Mert ők ezt is csak bandában szeretik, egy rosszul értelmezett kollektívizmus jegyében...

Eger, 2019. augusztus 14.

Hidegháború

Ha háború, nagyon forronganak az indulatok, és kemények az összecsapások. Egyik fél se kíméli a másikat, mert véglegesen el akarják dönteni, melyikük az erősebb. Ez egészen addig folyik, amíg valamelyik fél javára el nem dől a kérdés és a harc, vagy egyikük, esetleg mindkettőjük olyannyira kimerül, hogy képtelenek folytatni a küzdelmet. Klasszikus értelemben erről szól minden háború, a győzelem kikiáltása pedig azért olyan fontos, hogy eldöntsék, melyikük viszi a konc javát (s régen a nőt, ld. Szép Heléna).

Ma már inkább a pénzről és a hatalomról van szó, a birtoklásról, mely ugyanolyan durva, mintha kőbaltákkal és husángokkal verekednének. Többnyire egyik fél se enged, sőt mindig akad egy nevető harmadik, aki az egészet megszervezte, a feleket egymás ellen uszította, és arra vár, hogy a másik kettő valóban a végkimerülés szélére sodródjon. Utána színre lép, majd besöpri a nyereséget, aláírja a békeszerződéseket, sőt gyakran úgymond „közvetít” a verekedő felek közt, tehát felöltheti a jótékony öregúr álarcát, amely mögött, ki tudja, miféle sátáni valóság húzódik meg valójában.

Mikor hidegháborúról beszélünk, legtöbbször a II. világháborút követő korszakról esik említés, amikor kiderült, hogy a háború alatt szövetséget kötött felek nem is voltak igazán szövetségesek, csak használni, kihasználni akarták egymást. Utána összeacsarkodtak, majd csatlakoztak valamelyik fél ellenfeléhez, és onnan fújják egymásra a hideget-meleget, ahogy a mai újságíró zsargon mondja. Magyarán szólva ellenséget cseréltek, illetve a korábbi szövetségesek ellenségekké váltak. Van úgy,

hogy egy ország valóban nem akar háborúzni, távol akarja tartani magát mások konfliktusaitól, azok veszélyzónájától, aztán mégis úgy alakul a helyzet (mert úgy alakítják a háttérben manipuláló kibicék), hogy kénytelen véleményt nyilvánítani a szomszédok vagy távoli országok háborúskodása ügyében. Valahogy így lépett be Amerika és Kanada a II. világháborúba. Az okok részletesebb elemzést kívánnának, ezt most nem fejtjük ki.

A hidegháború fogalma ezután alakult ki, hivatalos oka az amerikaiak félelme az oroszok atomfegyverbirtoklásától volt, a valódiakat ki tudja? Lényeg, hogy az atomháborús összecsapást elkerülendő, jelentős sajtóhadjáratokat indítottak egymás ellen, és ez folyik ma is, időnkénti megszakításokkal. Ha a sajtó az volna, aminek eredetileg is aposztrofálta magát, akkor ilyesmire nem kerülhetett volna sor, ám mára mindkét fél, sőt a harmadik világból innen-onnan csatlakozott újabb felek is afféle privát hadseregüknek tekintik a sajtómunkásokat, akiket kénytelenek vagyunk így nevezni, mivel erkölcsi tartásról az ő esetükben nemigen lehet beszélni. Feladták a kötelező távolságtartást a témáktól, nem folytatnak kellő oknyomozást, hanem egymásnak esnek, csak mert ide vagy oda elkötelezték magukat, illetve egyszerűen eladták magukat, akár a zsoldosok vagy a prostituáltak. Nincsen szó skrupulusokról, csupán tarifákról, és a „gazdiként” körbecsaholt politikai kalandorokkal való dicsekvésről, ez is erőfitogtatás gyanánt.

A sajtó szerepét nem szabad se felfújni, se lekicsinyelni. Sokat tehet pro és kontra. Ezzel az adottságával rendszeresen visszaél, ezért igyekeznek magukhoz édesgetni a „mérvadó”, azaz véleményformáló újságírókat, akik korrumpálni kívánják őket. Ma már nincs ebben semmi különös, olyannyira elterjedt szokásról van szó. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy helyeselhetnénk vagy mi is elfogadottnak tekinthetnénk a korrupciónak ezt a nemét, amely egészen háborús helyzetek teremtéséhez is vezethet. A szavakkal vívott csaták sokszor gyilkosabbak az egykor divatban volt párbajoknál vagy a katonákkal vívott háborúknál.

Korai emlékeim a hidegháborúról családiak. A családban a férfiak bújták az újságokat, rátapadtak a rádióra, láthatóan fontos volt számukra, milyen hírekhez jutnak hozzá, a feszültség pedig szinte kézzelfoghatóan mérhető volt. A rádióban különböző politikusokat szidták, folyton mocskoltak, s mintha ezen a téren máig nem lenne változás. A fanatizálható, tanulatlan tömegekre bizonyára még nagyobb hatással volt ez, mint minden háborús propaganda. Így hergelhették bele annak idején Magyarországot is a „kutya Szerbia” kezdetű rágalomhadjáratokkal vagy az amerikaiak saját népüket a

„sárga emberek” megvető, lekezelő kifejezésekkel elsősorban a japánok ellen, akikkel kemény csatákat vívtak. S hogy az átlagembert miért izgatja mindez olyan hevesen, arról elegendő megjegyezni, hogy a II. világháború idején elegendő volt más nemzetiségűnek lenni, függetlenül a politikai meggyőződéstől, hogy egy személyt vagy egész népcsoportokat internáljanak. Amerikában a sárgákat, Franciaországban az idegen állampolgárokat, akiknek hazájával háborúban állt Franciaország. Hiába éltek integrálódva az adott társadalomba, azonnal gyanúsakká váltak és akár kémkedéssel is vádolhatták őket, amiért akkoriban halálbüntetés járt. A „kutya Szerbia” ötvenes évekbeli megfelelője a „Tito láncos kutya” volt. Ugyanolyan gyerekesen csúfolkodó, megbélyegző, mint a legfiatalabbak játéka. Éretlenségre vall, sehová nem vezet. De működik. Két világégés bizonyítja, hogy mennyire.

Mivel a háborúskodásnak ez a neme semmilyen irányban nem dőlt el, maradt egy permanens háborús helyzet, amely senkinek nem jó, viszont vannak olyan (szűk) csoportok, amelyek hatalmas hasznot húznak belőle. Így volt ez mindig. Mára kiderült, hogy a jelenleg folyó „népvándoroltatás”, azaz szervezett, illegális migráció a legnagyobb hasznot hozó „üzletág”, ám akik kiöltötték, azok nem annyira zseniálisak, mint unalmasan agresszívek, s hogy tippjeiket a régműltből veszik. Az egykori buta szlogeneket modernizálták kissé, lényegüket tekintve azonban teljesen azonosak: az ellenfél, a kipécézett, szerencsétlen másik nép befeketítése és démonizálása, majd harci indulók megfújása. Verbális agresszió. Máskor két nép egymás ellen ugrasztása. Ez is sajtórágalmak terjesztése útján történik.

Jelenleg patthelyzet állt be, mert az atomnagyhatalmak rég belátták, hogy egy esetleges atomháborúval nemcsak az ellenségeiket pusztítanak el, hanem a sajátjukat is. Nincs győztese egy atomháborúnak, csak totális pusztulás. Saját fajunk kiirtása, ha kellőképpen nem fejlett intellektusú emberek kezébe kerülnek az indítógombok. Az ellenséges viszony viszont nem szűnt meg, mert már túl régóta folyik az oda-vissza mószerolás, ez a virtuális számháború. A dolog morbiditásához az is hozzátartozik, hogy ez a palástolt háború mégis rengeteg pénzébe kerül a feleknek. Nemcsak a két szembenálló nagyhatalomnak, hanem azoknak is, akik, kisebbek lévén, kénytelenek valamelyikkel szövetséget kötni, azaz védőszárnyai alatt meghúzni magukat, mert önállóan egyikkel se bírnának meg.

Az ötvenes évek hidegháborújából a hatvanas évek béketárgyalásai és 70-es évekbeli egyezségei jelentettek kiutat. Az újjáépített Európa és a jócskán megerősödött Amerika tárgyalóasztalhoz ült, és létrejött a SALT-I, majd SALT-II, mely további békés fejlődést biztosított a fejlett államok számára. Ugyanez folytatódott a START-1 és 2 tárgyalások során, ám ezeket egyik fél se ratifikálta. Az megint más kérdés, hogy a két világháborúban „eladott”, azaz az agresszív szovjet birodalomnak kiszolgáltató országok mennyit tudtak fejlődni ez alatt a háborúmentes időszak alatt. Mondjuk így: relatíve. Legalább nem lőtték szét a fejük fölött a háztetőt, ám a rájuk szabadított csillapíthatatlan étvágyú szovjetek és hazai csatlósai teljesen lerágták úgymond a csontot, és amikor kénytelenek voltak átadni a hatalmat, vállalva a demokratikus választásokat és az ezektől remélt demokratikus fejlődést, mindent vittek, ami nem volt lebetonozva. Ismét csak a pesti zsargon szavaival élve.

Hogy van-e most hidegháború? Mindig van, amikor van elegendő korrump újságíró, történész, politológus, filozófus, egyéb szobatudós, aki hajlandó jó pénzért azok zsoldjába szegődni, akik mindig mások megkárosítására szakosodtak. Nem nehéz elgondolni, mekkora jövedelmekre tesznek szert a fegyverkereskedők, embercsempészek, s a hozzájuk csapódó droggereskedők, „prostitúció-iparosok”, egyéb alantas üzletágakban érdekelt nagymenők, a bűnözés magasiskoláit kijárt csirkefogók. Túl azon, hogy a fél világot elfertőzték már elferdült szemléletükkel, a mindennapi kommunikációt is tönkretették az emberek között. Ami még súlyosabb, az a módszer, ahogyan a fiatalokat manipulálják a ma divatos kutyü-mániájukkal (a másik nagy üzlet!), mely révén elérték, hogy emberek

folyamatosan mocskolják egymást, valami ostoba trendhez igazodva. A trendeket is ugyanazok az üzleti megszállottak szabják meg. Elég beleolvasni a kommentekbe szinte bármely csatornán, hogy szembeötlő legyen: ez a mai Cloaca Maxima, csak nem fizikai szennyet közvetítve, hanem szellemit. Olyan „szellemiséget”, amely az ősemberi közlés legprimitívebb szintje alatt van. Ám ez nem direkt, mint az egykori letámadás (szemből), hanem gyakran sunyi és észrevétlen. Akik művelik, sokat hivatkoznak a gentlemen’s agreement nevű hagyományra, megfélelkezve vagy mit se tudva arról, hogy mik az úriemberi viselkedés alapszabályai.

Ez a jelenlegi patthelyzet. Ebből kellene levonni azokat a tanulságokat, amelyek a jövő nemzedékei számára kiutat nyújthatnak. Ehhez legelőször is félre kellene söpörni az útból azokat, akik permanens hazugságban élnek és másokat is abba kényszerítenek. Amíg ennek a jelei nem körvonalazódnak, mindenki elkezdhet rendet tenni a saját portáján. Már az is nagy lépés előre. Amennyiben valódi rendtételről van szó, nem egymásra mutogatásról.

Eger, 2019. augusztus 19.

EU-fória

Hát nem éppen eufórikus hangulatban, de Magyarország is megünnepelte az EU-csatlakozás előestéjét és ünnepnapját. 48 órás buli, hogy a fiatalok szóhasználatával éljünk. Ugyanannyi töprengés, sokaknak pedig permanens aggodalom, ha az idősebb, tapasztaltabb nemzedékek hangulatát akarjuk idézni. Ki-ki a maga módján, vérmérséklete intelligenciája és tehetsége szerint vette ki a részét belőle, de egy biztos, senki nem maradt ki abból, hogy a gondolatlan foglalkozzon.

Ha mindent mérlegre teszünk, mindenképpen azt kell mondanunk – és nem a hivatalos ünnep sikere kapcsán –, hogy a döntés helyes volt, a belépés pedig történelmi szükségszerűség. A Trianonban miniatűrre nyírbaft Magyarország a világ hatalmak szorításában eldöntötte, hogy oda akar tartozni, ahová eddig is mindig: a nyugati kultúrához, és vele együtt ugyanazon gazdasági érdekszférához. Jó tizenöt évvel a szovjet birodalom összeomlása után igen nagy felelőtlenség lenne azt állítani, hogy az orosz fenyegetés megszűnt volna hajdani csatlósállamaival szemben. Mivel spiclijeik, bérenceik, elvtelen kiszolgálók mindmáig itt élnek közöttünk, és a világpolitika, valamint a hazai választási rendszer defektes voltának következtében politikai erőként is részt vesznek a közéletben, sőt szimpatizánsaik közé tartozó, meggondolatlan vagy cinikus honfitársaink „jóvoltából” a gazdaságban is, sokunk számára egyértelmű volt, hogy két szövetség közül a kevésbé fenyegetőt választjuk, mikor erre szavazunk.

Egyszóval kormányunkkal ellentétben mi nem egyfajta EU-fória jegyében döntöttünk a csatlakozás mellett, hanem azért, mert a magyar, ha békében hagyják, voltaképpen reálpolitikus alkat. Tisztában vagyunk azzal, hogy voltak, vannak és lesznek xenofób hangok és posztszovjet államok elleni megnyilvánulások, úgy, ahogyan a berlini és Írország-beli tüntetések képeiből is láthattuk. Oktalanság volna azt hinni, hogy a hajdani monarchiabeli „oszd meg és uralkodj” elvek és azok politikai gyakorlata mára már megszűntek volna. Valamit elrontani sokkal könnyebb, mint tökéletes rendet teremteni az egykor gyűlöletre hangolt lelkekben. Ahhoz évszázadok kellenek és igen tartós békekorszak.

Azért jó volt látni, hogy a nyugati unió lelkes várakozással teli ünnepléssel fogad bennünket. Minden országnak lehetősége volt bemutatkozni egy-egy klippel és némi zenei műsor keretében. Mivel mi magunk se tudunk eleget egymásról, újabb csatlakozók, nagy érdeklődéssel figyeltük, ki mit tart fontosnak magáról, és mi az, amit a legszívesebben megoszt a ránk figyelő EU világgal. Többen éltek is az alkalommal, és egyfajta turisztikai reklámfilmel nyújtottak az érdeklődők számára, a mi marketingeseink azonban ennél ügyetlenebbek voltak. Semmi puszták, kies vidék, kellemes növény- és állatvilág, magyar termékek vagy tudós-, művészportré, hanem valami egészen lapos képanyag, zenészeink közül pedig egy modern zenei utánpótlást bemutató jazz-együttes, amelynek programjából alaposan kihipóztak minden magyar elemet. Később a rövidfilmek, dokumentumanyagok világa sem mutatott kedvezőbb képet rólunk, sőt. Míg mások vadregényes tájakat, játszadózó gyerekeket, vidám arcokat mutattak a világ felé, addig a mi filmeseinket a sorban álló hajléktalanok „bűvölték el” leginkább, és Európának úgy mutatkoztunk be, mint rongyos koldusok, akikről ez a legtöbb, amit el lehet mondani. Semmi Kodály, semmi Bartók. Semmi Teller Ede vagy Neumann János, volt viszont egy szárnalmas Fame-utánpótlás, egy csetlő-botló táncosnővel, aki – mindenki számára érthetetlen módon – bűvölte el a vizsgabizottságot, mintha azt sugallná: ugyan kétféleképpen vagyunk, de a jóindulatú felvételi bizottság megkegyelmezett nekünk, és fel vagyunk véve...

Tudjuk, hogy van egy értelmiségi csoport, mely létszámát tekintve jelentéktelen, de összeköttetéseit és befolyását tekintve egyáltalán nem. Ezek az emberek, nem tudni, milyen megfontolásból, folyton

arra törekszenek, hogy efféle előítéleteket ültessenek mások lelkébe, azaz hogy a saját, rólunk alkotott torzképüket mindenáron, erőszakosan elfogadtassák a rólunk mit se tudó külföldiekkel – immáron honfitársainkkal. Nos, ha ez sikerülne is, akkor sem érthető, nekik ebből mi lenne a hasznuk. Attól, hogy a szomszéd ostoba, még egyáltalán nem biztos, hogy mi magunk nagyon okosak vagyunk. Azaz hogy ők, akik attól érzik nagynak magukat, hogy másokat folyton kigúnyolnak, lejáratnak és megrágalmaznak.

Az ünnepi hangulatot valahogy mégse tudták igazán elrontani azok, akik szinte már erre szakosodtak nálunk. Az Örömóda hangjai annyira univerzálisak és mindenkire szólunk, hogy azt a mindenkori áskálódók se tudták megtörni, örömeinket nem tudták elrontani. Valami olyasmi történt, amiről Beethoven is álmodott egykor: huszonöt országban gondoltuk azt sokan, hogy a közös ország határain belül – egykor összeszokván – valóban mindnyájan testvérekké válhatunk. Tudjuk azt is, hogy az emberi mértékkel nem, de üzleti léptékkel annál inkább mérő egyes politikusok ezen a hétvégén kezüket dörzsölgetve söpörték be már előre is, gondolatban, a várható hasznot, de még jobban tudjuk, hogy az embertársaikat darabszámra mérő, mindenkori számító alakok úgyszólván eltűnnek a történelmi süllyesztőben. A nagy civilizációk nyomán mindig fennmaradnak a nagy alkotások, ám a külügyminiszterek és hadügyminiszterek nevére ritkán emlékszik vissza a mindenkori utókor.

Jó érzés tudni, hogy eltűntek az országhatárok, hogy szabadon közlekedhetünk és anyagi helyzetünk megerősödve, egykor utazgathatunk is az eddig előlünk is szigorúan őrzött határokon túlra. Jó elgondolni, hogy törekvéseink nyomán gyermekeink, unokáink sorsa jobbra fordulhat. És ezt nem valami elvakult EU-fória jegyében gondoljuk így, hanem mert jól tudjuk, hogy nekünk is alkalmunk nyílik a bemutatkozásra. Nemcsak a hajléktalanok hosszú, rongyos sorai gyanánt, hanem élő, ható, tudós és művelt emberek soraival is, akiket már nem tagadhat le egyikőnk az egykori cenzori gárda. Ugyanis figyelni fogunk egymásra. A régi tagállamok egészen biztosan kíváncsiak rá, milyenek vagyunk mindennapjainkban, mi pedig nem fogjuk eltitkolni előlük valós gondjainkat sem, de büszkeségeinket sem. A jelenlegi vesztesékből előbb-utóbb úgyszólván nyertes és egyenrangú partnerek lesznek. Erről pedig már nem a levitézlett nómenklatúra dönt.

Eger, 2004. május 2.

Napló

(részlet)

Márai elmékedése a nyugat fogalmáról André Siegfried írásai kapcsán. Az én kislánykoromban, amikor Márai ezt a jegyzetet készítette, a nyugat fogalma valóban Európát és Amerikát (Észak-Amerikát) jelentette. Márai ezt, mint az ő ifjúkorához képest Európától nyugatra tolódást élte meg. Most, mikor immáron 40 éves lettem, az én ifjúkoromhoz képest egy újabb nyugatra tolódás jelentkezik. A fiaim a japán autókat „nyugati kocsi” titulálják. Igaz, ez már az ő fogalmaik szerint csupán annyit tesz: „nem kelet-európai”. De ez egyúttal most azt is jelenti, hogy a „művelt nyugat” és a „civilizáció” fogalma még nyugatabbra, Amerikától is nyugatabbra, a hajdani ősi kelet hazájába tolódott. S ez nem véletlen, mivel a II. világháború után épp az ott élő népek abszorbeálták leggyorsabban az ún. nyugati kultúrát, s bennük jelentkezett a leggyorsabban az iránta való igény. Ma már ott tartunk, hogy a Kodály-módszer hazájában a Kodály-módszert nem művelik. Gyerekeinkre ráfognak, hogy botfűlűek, s nem baj, hogy nem igaz, döntő a szakvélemény, a művelt szakbarbár kolléga szakmai lustasága.

Ma már az is luxus, hogy az emberek egymásra odafigyeljenek. Egyszerűbb egymáson keresztül nézni. S hogy a végeredmény egyáltalán nem „nyugatos”? Ki törődik azzal? Szép hazánk szellemi összképe hamarosan azonos lesz egy karavánszeráj ázsiai bazár-forgatagával. De a szereplők rózsaszín szemüveget viselnek hozzá, s az egészről nem észlelnek semmit. Nekik az még mindig „műveltség”, „Európa” és „Nyugat”. Holott most a Nyugat Keleten található. Az eredetileg nyugatnak tartott valami immáron dekadenciába fulladt. Műveltségről, civilizációról, nyugatról és szellemiségről csak ott beszélhetünk, ahol él erre az igény az emberekben. Igényességüket megőrzik, és nem hagyják magukban elsorvasztani azt az értéket, ami a szürke sivárságból kiemeli őket. Egymás kultúráját megérteni, megtanulni igyekeznek, nem pedig leszólni, lebecsülni. Mert az már megint csak nem műveltség, hanem vaskos műveletlenség. Korea, Japán, Hongkong, Formosa, Sziám ma valami nagyon szépet reprezentálnak. Nem a gazdasági felvirágzás pusztá ténylegét, hisz az csak egy következmény. Mindezt megelőzte a szorgalmas tanulás, a kulturális felvirágzás időszaka. S ez az, ami a gazdaságot is felemeli. A mi sötét agyú politikusaink ezt nem látják be. Még mindig ott tartanak, hogy a bunkók akarnak irányítani bennünket. Kontraszelekcióval és a leghülyébb módszerekkel.

Ha ez a nyugatra tolódási tendencia tovább folytatódik, lassacskán majd csak megérjük, hogy újból visszatér hozzánk. Környezetszennyezési szempontból sanyarú sorsú utódaink aztán megérik ezt a kulturális felvirágzást. De hogy ez milyen úton fog elérni hozzánk, azt ki sejtetheti? Hiszen útközben hátra van még a kulturális és szociális szempontból legjobban megkínzott Szovjetunió, na meg Kína. Vagy ez a kulturális felemelkedés a pusztító háborúk nyomán jelentkezik olyan elemi erővel? És akkor a jelenleg harcban álló arab országokon, a muzulmán világon söpör végig először és hozzánk majd a Balkánon keresztül jut el újból? Ebben is lehet valami. Egy magasabb gazdasági-technikai színvonalú ország bekebelezi a nálánál primitívebbeket. A szenvedő fél erre azzal reagál, hogy a másik kultúráján keresztül próbálja meg lebíri és bekebelezni – vagy csak megérteni? – a másikat. Tehát veszi magának a fáradságot, hogy odafigyeljen az előbbi kultúrájára. S az eredmény mi? Ezáltal az ő kultúrája kap óriási lökést, egy idegen, távoli kultúra termékenyítő hatása révén, s ezáltal olyannyira gazdagabbá válik, hogy az előbbit felülmúlja.

Eger, 1991. február 4.

„... nagyon sok idő kell még, amíg ez az önnön biológiai erejétől továbbfejlődött amerikai nép a műveltség igényére ébred, megérti, hogy a szaktudomány nem műveltség... A proli, a vigéc, a technikus, a gyakorlati szakember otthont és feladatot talál itt. Az író – még sokáig – egyféle udvarias gyanakvással túrt szemtanú, nem egészen kívánatos egyén. A televíziós filmekben az írástudó mindig a »villain«, aki sötét pillantással ül a kocsmá sarkában, amíg az előtérben a cowboyok rugdalják egymást. A pillanat, amikor egy nagy társadalom megérti, hogy az íróra legalább olyan szüksége van, mint a technikusra vagy a prolira: válságos pillanat.”

(Márai Sándor: Napló '55)

Ezt az udvarias gyanakvást magam is megéltem Amerikában. Rossz volt, hideg volt, kirekesztő élmény volt. Aztán hazajöttem ide, s megéltem az udvariatlan gyanakvást. Kilenc éve nyomon kísér, épp olyan rossz, épp olyan hideg, épp olyan kirekesztő élmény. De míg Amerikában mindezt udvariasan csinálták, tehát megadták a kijáró tiszteletet, idehaza ugyanezt a gorombaság vadsága kíséri, a szabad kezett kapott bunkó dühének kitöltése, mert mindegyre jogosítványa van, a csizmás talp rúgásra emelt mozdulata, s minden, ami ezzel jár és visszatartó. Nincs tisztelet, nincs távolságtartás, nincs semmi. Csak a dühöngő barbárság. S hozzá a fájó gondolat: Amerikában idegen voltam, de itt idehaza lennék, nemde? S itt még a tisztelet se jár ki, vagyis kevesebb jogom van, mint idegenben, hontalanként. De hát mindez nem engem kvalifikál, csupán a környezetemet, mely az emberi együttélés legalapvetőbb szabályait se tartja be: a kölcsönös udvariasság megadását, mely ugyan fenntarthatja magának az el nem fogadás lehetőségét, de azért biztosít jó szándékáról. S épp ez az, ami ebből az attitűdből hiányzik.

Eger, 1991. február 5.

Tizennyolc év telt el a fenti jegyzet készítése óta. A helyzet itt, ahol élek, nem sokat változott azóta. Akik „ahhoz az oldalhoz” tartoztak, ma is ugyanazokat az elveket vallják változatlanul, vagy már elveik sincsenek, csak megrögzött szokásaik. Amiről a fentiekben írtam, rigolyáikként élnek tovább. Maradtam a kirekesztett, soha el nem fogadott és el nem fogadandó furcsa, idegen személy, akit ők, egy felbolydult tyúkudvar lakóiként időről-időre megcsipkedhetnek. Amikor erről a jelenségről először írtam, még nem tudtam, nem tudhattam, hogy Aczél György által személyesen kipécézett valaki vagyok. Ez csak Görög Rezső emlékiratainak tanulmányozása után sejlett fel bennem és vált bizonyossággá. Mivel Görög Rezsőt Aczél személy szerint üldözte és szó szerint ki akarta csinálni, a mi barátságunk Göröggel is szálka volt a szemében. Rudit kevésbé tudta üldözni, miután külföldön élt, én viszont visszatértem – az oroszlankekre –, mit sem sejtve arról, ami rám vár. Azt tudtam, hogy kanadai állampolgárként nem sittelhetnek le, ám mivel a csendesebb, nyugodtabb vidéki életet választottam, a háttérből annyi piszkálódásban volt részem, ami csak belefért. Olyan volt ez, mint a régi rendőri módszerek: hogyan lehet valakit úgy összeverni, hogy ne is látszódjék rajta. Vagyis hogy ennek az aljasabb, rafináltabb módja, a szellemi-lelki megkínzások arzenálja, amit nekem szánt a vén alkoholista. Nos, ennyit újabb adalékként a kommunizmus történetéhez. Nem panaszként, bár akként is megtehetném, csupán mementóként. Emlékeztetőül mindazoknak, akik bedőlnek az időnként mézesmázos, szirénhangokat hallató, „megbízható káderek” torkából vagy burkolt jelentéseiből, amelyeket máig megtesznek, mert máig vannak, akik ezt tőlük elvárják, vagy csak eltűrik és elfogadják. A kommunizmus döghulláma sokáig tart még, amíg levonul. Kicsiny történetem apró epizódja annak a nagy történelemkönyvnek, ami Odafent íródik rólunk, s főleg: róluk: Ezekről, ahogyan sokan legyintenek rájuk. Pedig az effajta jelenségre nem legyinteni kell, hanem orvosi kifejezéssel élve eradikálni szükséges.

Eger, 2019. augusztus 20.

Maszek

A kádárista korszak kettős jelentésű fogalma ez. Tartalmaz kiváltságos státuszt, furcsa idegenkedést a köznép részéről, majd a rendszerváltást követően ugyanannak a népnek a megvetését is, mert akkor már valóban csak a kiváltságos bennfentesek, párttagok vagy párthű zsaruk és hozzátartozóik kaphattak maszekolásra engedélyt. Piaci kofaként, büfésként, éttermesként, gebinesként (bár ez utóbbi fogalom még az „átkosból” maradt fenn, hasonlóan jó kapcsolati tőkével rendelkező káderek kiváltságaképpen).

A háború után bizonyos szektorokban kénytelenek voltak meghagyni magánkiszármazásnak olyanokat, mint a cipész, az úri szabó, a fagyaltos, mert nem volt konkurenciájuk, azaz senki nem tudta azt a színvonalat produkálni, amit ők. Így hát megtűrték őket, de a státuszuk magas ára volt. Ahogy a téveszbe beverni nem tudott földműveseket, úgy a maszekokat is jól megsarcolta az állam. Adóval, társadalombiztosítási összegekkel. Aki önálló munkára vágyott, mégis inkább elviselte a kirekesztettségnek ezt a nemét, mert nem volt kénytelen elviselni egy ostoba, zsarnokoskodó főnök vegzálásait, vagy a vállalati párttitkár basáskodását, meg a besúgó rendszer minden szörnyűségét és hátrányát.

A társadalom kezdetekben még együttérzően viselkedett azokkal, akiket az államhatalom üldözött vagy nemkívánatosnak tartott. A maszek szónak, ami eredetileg privát tulajdont és/vagy foglalkozást, magántulajdont jelentett, lett egy kedveskedő árnyalata, mondhatni, bukéja, ami ezt ki is fejezte. Aztán, ahogy lazultak az erkölcsök, fokozatosan felhígult minden a Kádár-korszak olvasztótégelyében, az együttérzés, szolidaritás is távoli fogalmakká váltak. A „kaparj, kurta” mentalitás épp az elvtársak beltenyészeti társadalmában honosodott meg és vált közönségesé, ha nem is teljesen elfogadottá, majd beteljesítette nemtelen szolgálatát: épp cinizmusa volt az, ami révén beleszervült a magyar társadalom életébe és mentalitásába. A szimpátia és szolidaritás pedig szórványokban, szigetekben, diaszpórákban élt tovább, hogy táplálja ma is a magát erkölcsileg még össze nem szedett „lakosság” jobb szándékait és jó irányú tendenciáit.

A rendszerváltást megelőzően, majd azt követően, ahogyan a fentiekben is említettem, csak egy bizonyos társadalmi réteg kaphatott engedélyt az iparúzésre, s ennek révén az egyre gátlástalanabb meggazdagodásra. Eltűrt háttérben az adóelkerülés ált, mert az államilag kiszabott adókat talán nehéz is lett volna megfizetni. Igaz, ebben a rablómentalításban élők nem is igen törekedtek rá, hogy mindent becsülettel meg- és befizessenek. Kapartak maguknak, hajnalonta pedig ölték-taposták egymást, de inkább a naiv őstermelőket a piacon, a jobb helyekért, hogy aztán kartellezve szabják meg a piaci árakat. Lett belőle előbb zöldes Mercedes, márvánnyal burkolt mellékhelyiségek, sőt egyeseknél már a kacsaól is efféle burkolattal épült. Hozzá pökhendi modor dukált, rengeteg bankóval kitömött pénztárcák és a köznép iránti lenézés, megvetés. Természetesen nem mindenki vette át ezt a stílusféleséget, de hogy általános volt, azt se lehet letagadni. A mai nagy vagyonok ezen az alapon nyugodtak, a gondolatmagva pedig az volt, hogy aki nem csinálja utánuk, az buta, ostoba, élheterlen, az lehetőleg haljon meg, de legalábbis takarodjon arrébb.

Aki nem ismer rá erre a típusra, az talán nem figyelt eléggé, vagy nem volt eléggé igényes az emberi kapcsolatok tisztaságára, vagy magának sincsenek túl nagy elvárásai embertársaival szemben. Mára milliárdosokká váltak, és tele szájjal szidják a kormányt, amely szerintük mindent rosszul csinál, származása pfuj (itt rasszista megjegyzések szoktak következni), és számukra minden elviselhetetlen. Miközben a legnagyobb, és a legkevésbé megérdemelt jólétben élnek, vagyonuk alapja pedig a már a felvilágosodás korában is sokat kritizált lopás, azaz embertársaik megkárosítása. Elügyeskedett

dekákkal, becsempészett hibás gyümölcscsel, zöldséggel, soha ki nem állított számlákkal, kispórolt alapanyagokkal, ki milyen üzletben érdekelt.

„zöldséges Mercsi”

Ez a leírás nem túlzó, igaz, nem is általános, csupán egy nagyon ártalmas hatása van: önmagát akarja megtenni etalonná, követendő példaképpé, s ebben a könnyen korrumpálható sajtó is segítője, állandó visszhangja. Már-már ott tartunk, mint az ókorban, amikor az aranyborjú dicsőítése volt a trend, és akkor egy Mózes kellett hozzá, hogy kemény szigorral eltérítse, legalább a saját népét, a fenti alantas szokásoktól. Emlékszünk még? A 90-es, 2000-es években hányszor, hány formában próbálták becsempészni az aranyborjút, fizikai voltában is köztereinkre? A budapesti Bazilika előtti térre is, modern műalkotásoknak kikiáltva és éltetve a modernkori giccseket. Provokálva ezzel az oda imádkozni, áldozni betérő híveket, valamint az arra járó keresztény embereket. Ugyanezek az alakok (szabadjon annak nevezni őket) nagy kenetes ájtatossággal utasítanak el minden keresztény jelképet, s ha tehetnék, ki is tiltanák őket még a vallási intézményekből is. S mindezt az általuk képzelt tolerancia jegyében. Valódi oka természetesen a krisztianofóbia, azaz keresztényellenesség, bár ezt nem szokták beismerni.

Mára, amikor már rég visszatértünk a magánvállalkozások tolerálására, sőt buzdítására is, sokan megértették, hogy erre a szektorra is nagy szükség van. A 'maszek' kezd semleges kifejezéssé enyhülni, s egykor talán még szebb magyar szót is találunk majd rá, hogy rossz emlékű társait feledni lehessen valahára. Addig azonban ne feledjük: akik máig a fenti torzképet tekintik ideálnak, azok rég lemaradtak a társadalomba újonnan visszailleszkedő, eredetileg tanulatlan rétegektől is. Nem kevésben, abban, hogy a most rendes dolgozóvá vált emberek rendes, adófizető polgárokká váltak, míg a régi rossz fazonú maszekok továbbra is megmaradtak adóelkerülőnek. És még ez a legfinomabb kifejezés rájuk nézve.

Eger, 2019. augusztus 20.

Ideálok, értelemzavarok

Minden kornak megvan a saját fráziskincse, amelyek divatos kifejezésekből, felkapott fogalmakból állnak. Utóbb ugyanezek kimennek a divatból, hogy átadják a helyüket újabb szavaknak, szóképeknek, kifejezéseknek, amelyek ugyanolyan felszínesek, ám egy darabig valahogy elkápráztatják a kandi nagyrődeműt.

Miután kimennek a divatból, félrelökve hevernek valahol, de van úgy, hogy az írók, korabeli szerzők munkái megőrzik őket az utókor számára, s megint előkerülnek. Időközben azonban úgy a korszellem, mint a divatirányzatok sokat változtak, és a régi szavak más értelmet kaptak, egészen más szövegkörnyezetbe kerülve teljesen eltérő jelentést tartalmat hordoznak. Ne feledjünk azonban valamit! A divat nem a klasszikus értékekről szól, hanem a könnyen jövő, könnyen távozó, súlytalan dolgokról. Máskülönben nem is válhatna divatossá és könnyen elfogadhatóvá az antik szerzők által csak vulgárisnak tartott köznéppel szemben, mely a nagy írókkal szemben alacsonyabb szinten válik közízlés- és közhangulat-formálóvá.

Jósika Miklós és Eötvös József korában még „redős rém”-nek nevezték a ráncos képű öregasszonyokat. Ma már el kell gondolkodnia annak, aki olvassa, miről is beszél az illető szerző, akit nem sokan olvasnak a filozofokon és irodalom szakos hallgatókon kívül. Vannak, akik Arany Jánost is átírnák, mert nincs meg a kellő szókinccsük hozzá, hogy teljes mélységében megértsék egyik legnagyobb klasszikusunkat. Pedig az ő szóképei, utalásai jóval egyszerűbbek, mint az avantgárd révületben élő költő-epigonokéi. S mit tennének akkor Ady Endre költői vízióival, valóban nehezen érthető, ám számunkra génjeink szintjéig érthető, ősi sámként felhangzó soraival?!

A művelt ember számára teljesen egyértelmű, hogy bizonyos dolgokhoz alpműveltségre van szükség. A fiatalokat be kell vezetni a klasszikus színjátszás, az opera, a klasszikus zene és balett világába. Ugyanúgy, ahogyan megtanítunk nekik nyelveket, a zene nyelvét is akkor fogják érteni, ha ehhez elegendő segítséget kapnak. A fentiekben már említett Kodály-módszer arról is híres, hogy a botfűlűnek mondott gyermek fülét is képes megnyitni. Onnantól fogva „hallóvá”, azaz zeneértővé és -élvezővé válik, intelligenciája nagy lépésekkel ugrik előre. Kibontakozik, és már nem az igénytelen dolgokat fogja fogyasztani, hanem megtanul különbséget tenni jó és rossz, színvonalas és színvonal alatti között, a giccset meg pláne nem fogja összekeverni a magasztosnak mondott értékekkel.

Ezek mind esztétikai alapfogalmak. Szép – csúf, magasztos – alantas, fenséges – alacsonyrendű, igényes – igénytelen. Klasszikus művészeti példákkal illusztrálva könnyen elsajátíthatók. Igaz, mondhatjuk reggeltől estig, ha közben mindenből musicalt csinálnak, a közönség pedig úgy megszokta, hogy lassan két percre nem tudja elviselni a prózát, ha közben nincsen pár érzélgős betétdal. Ez is egy műfaj, létjogosultságát elismerjük, csak azt a természetét nem, hogy minden más, értékes műfajt kiszorít. Legyen, de ne csak az az egy legyen. Ha úgy vesszük, ez egy zenei despotizmus, mivel egyeduralomra törekszik.

Ha drámát mondunk, sokan azonnal a fejükhöz kezdenek kapkodni, és nem hallják, nem is fogadják el, hogy ez nem azonos a tragédiával. Igaz, a tragédiát se kellene elutasítani. Hamlet, Machbeth, Lear király vagy a Rómeó és Júlia történetének ismerete nélkül mi más lehet a mai nem-olvasó, csak műveltségpótlék-fogyasztó közönség, mint bárdolatlan és műveletlen?! Nemrégiben egy belvárosi, fásztó vásárlási körút után hazatérve visszavonultam a nappaliba, a ventilátor közelébe. Az utcai könyvárústól fityingekért jutottam hozzá egy Aiszküloz-kötethez. Leültem olvasni, és csodálatosan felfrissültem. Igen, kánikulában, tragédiát olvasva. Nemcsak maga a történet, amit régóta betéve ismerek, hanem a nyelvezet, a stílus, ami olvasónak és közönségnek egyaránt megadja az emberi

méltóság megőrzésének a lehetőségét. Olyan értékeket sugall, amelyek hiányoznak a mából. Rég megkoptak, más értelmet nyertek, és bizonyára vannak olyanok is, akik ezt a jegyzetet nevetségesnek tartják, csak mert ezt is megtehetik. Ahogy a külföldről való hazatérésnek az élményét kommentáltam korábban, ugyanaz a hiányérzet visszhangzik azoknak a fanyalgó megjegyzéseknek a hatására, amelyek nem tudván mit kezdeni az emberiség legszebb hagyományaival, egyszerűen a szemétre vetnék őket. Akár be is tiltanák, ahogyan az ötvenes évek négy elemis „kultur-bajnokai” tették náluknál jóval műveltebb író társakkal. Hát igen. Rombolni igen könnyű. Ész se kell hozzá, csak izomerő és primitív elszántság. Emlékezzünk a kulturális forradalomra Kínában! A népet fanatizálni képes kommunista vezérnek és hozzá hasonló társainak elegendő volt a népet is fanatizálniuk, és több ezer éves kerámiakincsek mentek a szemétkébe. Igen, elismerjük, hogy ilyen is van, de elfogadni nem kötelező. Különösen azoknak nem, akik fel tudják mérni a nagy „átértékelők” rejtett, azaz burkolt szándékait, amelyek ezek mögött a vad akciók mögött húzódnak meg.

A XIX. században elképzelhetetlen volt, hogy egy hölgy hiányos öltözetben jelenjen meg nyilvánosan. A bokáját látni közbotrány lett volna, de aztán jött a XX. század, ez a nagy ideálromboló korszak, és a kabarétáncosnők már sokkal többet is megmutattak magukból. A kényes úri dámák előbb felháborodtak, majd követték példájukat. A film sokat tett ez ügyben. A 60-as évek első, szolid minijei ma már murisan hatnak, és nem a látvány miatt, hanem mert emlékszünk arra is, milyen megjegyzéseket kaptak aztán a merészebb miniszoknyák, míg végül mára eljutottunk a minimális anyagfelhasználású ruhatárhoz, valamint a minden fórumon közzétett intim testrészekig. Aki megjegyzést tesz ezekre, azt meg kikiáltják prűdnek, elmaradottnak, s közben nem veszik észre, hogy akik erre biztatják őket, azok feltehetőleg perverz alakok, és ebben a leskelődésben, modernkori peep-show-ban élük ki (kizárólagosan) magukat. Arról már nem is beszélünk, hogy a divat jegyében ma már a férfiak viselhetnek tangát, a lányok meg gatyafazonú alsóneműt. A férfiak, ha megértenék ennek a teljes értelmét, visszariadnának: a lányok veszik át a férfi szerepet, míg az effeminált férfiak a nőit, a gyengébbet, az elnyomhatót.

Igen, értelmezünk és átértelmezünk. Változik a szavak értelme, változik a divat. A lányok ma már nem zongorázni tanulnak, nem elvárás, hogy finom legyen a lelkük, hanem küzdősportokat, militaryt, kemény edzőtermi testformáló gyakorlatokat művelnek, hogy elég formásak legyenek, egészen a túlizmosodásig, ami már megint csak nem feminin vonás. A középút? Valahol a redős rém és a vén banya, a pasis és a csajszi között? Hiszen már az se trendi, mert a gender-pártiak epeömlést kapnak, ha valaki csak két nemet emleget, ahogyan a természetben is természetes! A hangsúlyok eltolódtak, de nincs a világban semmi, ami örökké tartana, vagy ha kisiklott, akkor vissza ne lehetne billenteni normális egyensúlyi helyzetébe. Szóval ez az írás se pesszimista kicsengést kap, hanem annál több biztatást: a jövőt már nem az öregek számára formálja a fiatal nemzedékek sora, hanem saját magának. Éppen ezért őrizzék meg annak lehetőségét! Aki önként rombolja szét, amit a felmenők az ő számára is szépnek terveztek és gondosan berendeztek, az visszamehet akár az ősrobbanásig is, mégse fog jobbat találni ahelyett, hogy gondoskodni kell, és a gondoskodást jó szívvel elfogadni. A szülőnek nem rátukmálnia kell a gyermekére a saját, régi világát, hanem megtanítani arra is, hogy helyesen élni tudjon annak alapelemeivel. Ahogyan a géneket sem utasíthatja el senki, úgy a kultúra „génjeit”, alapértékeit sem. Máskülönben jön a Nagy Reccs!

Eger, 2019. augusztus 20.

Napló
(részlet)

„... a nagy méretek nem jelentenek az író számára a szó alkotó «értelmében», nagy »lehetőséget« is. Csodálatosan el tudnak sülyedni a nagy nyelveken belül írói egyéniségek, írói életművek. És a «kis nyelvekből» – idétlen megjelölés, mintha lenne más is, mint érett, művelt nyelv, s aztán kezdetleges, barbár! – vakítóan ki tud sugározni egy szellemiség. Nem szerencsétlenség, magányos, társtalan nyelven írni, amíg vannak, akik ezt a nyelvet értik – inkább nagy ösztönzés.”

Márai Sándor: Napló '55

Köszönjük, kedves Márai Sándor! Ez olyan ösztönzést ad, mint Arany János: „Ha későn, ha csonkán, ha senkinek: írad” kicsipentett idézete. De bizony, lehet senkinek is írni! Mert a „senki” az az utókorra vonatkozik. Aki még nincsen, nem született meg, az számunkra nem lehet „valaki”, az megfoghatatlan, mint mondjuk a mennyország. De annak írjuk, aki a számunkra egyelőre nem létezik, a potenciális valakinek, vagyis a senkinek. S ez éppúgy nem abszurd, mint József Attila sorai: „A semmi ágán ül szívem, / kis teste hangtalan vacog...” Ehhez meg kell érni az önkéntes belső emigrációt, a visszhangtalanság teljes mélységét. Van ilyen tátongó úr, és vannak, akik túlélnek, áthidalják, megtalálják a kiutat belőle. Mert kiútnak mindig lennie kell. Aki látszólag magára marad egy lehetetlen élethelyzetben, az sincsen egyedül. Vállunk fölött áthajol Isten, lelkünket megsimítja, és megmondja, hogyan lépünk tovább. Az ember, aki úgy érzi, elhagyta őt az Isten, az nagyot téved. Ő mindig ott van. Az ember hagyja el Őt, s nem megfordítva. Elég szétnézni a világban: mennyi istentagadás, Isten-hiány, mely megint csak József Attila: A kutya c. versének záró soraiban cseng, visszhangzik vissza: „És Istenhulladékot,/ Istendarabkákat/Keresgél.”

Eger, 1991 február

Úti élmények. Márai szerint az utazás lényege nem az, amit közben látunk, hanem amilyenekké válunk általa, vagyis a lényünkben végbemenő változás dominál. Azt hiszem, ezt éltem én most át olyan intenzíven: a bennem rejlő ismeretanyag valamiféle minőségi változáson ment keresztül. Leülepedett, átminősült, a tudásom elmélyült általa, én pedig más lettem, boldogabb. A lelkemben visszhangzanak azok a szín-csodák, színélmények, képben és formában való változatosság tájban és építészetben, melyből egyelőre éldelni fogok, hogy ezzel a régies kifejezéssel éljek.

Néhány kép alaposan megragadta a képzeletemet. Az egyik faluszéli ház mellett (a ház régi és eléggé igénytelen kinézetű volt egyébként) egy anyaló legelt, tőle nem messze a csikája heverészett. A ház közelében egy tavacska volt, a partján még tavalyi, száraz nád és sás, de a vízében tükröződött a gyönyörű kék ég, és a felszínét szél borzolta. A ló és a csikó is tarkák voltak, mint az indiánok lovai, s nem is voltak túl szépen gondozottak. Külsejük, akár a házé. De bennem felsejlett egy érzés: milyen csodálatos lehet, ha valakinek saját tavacska van a háza körül! Kiülhet a partjára, elnézheti a szél és a víz játékát, belemerülhet ebbe a végtelenséget idéző érzésbe, és a lelke folyton töltődhet ettől.

A másik helyszín mellett is valószínűleg gyorsan haladtunk el, mégis állókép gyanánt maradt meg az emlékeim között. Egy falusi futballpályán meccs volt. Viszonylag sokan álltak körül a helyi szinten

jelentősnek számító eseményt, és hangosan drukkoltak. Büntetőrúgáshoz készülődtek, és két hosszú hajú fiatalembert pillantottam meg először, akik egy szokványos mozdulattal eltakarták és védtek, amijük van. Erre nyilván szükség van, csak hülyén néz ki. Tőlük nem messze állt, közvetlenül a pálya szélén, egy féllábú bácsi. Mankóra támaszkodott, két mankóra, és úgy állt ott, mint a cövek. Meg se rezgett, meg se ingott, csak állt és nézte a mérkőzést. Tőle nem messze egy üres pad. Nekem először az jutott az eszembe, ugyan miért nem ültetik le szegényt? Majd az, hogy talán az unokája játszik, azt nézi olyan belefeledkezve s talán büszkén. Végül pedig az, hogy vajon mit érezhet egy féllábú ember, mikor másokat egészségesen és vidáman rohangálni lát? Arra tippeltem, hogy talán boldog és büszke, no meg izgatott, ha az unokája játszik. Aztán átéltem a fájdalmas hiányérzetet. Végül arra a következtetésre jutottam, hogy a lélek mindenképpen emlékezik a boldog vágta élményére, és úgyis az az elsődleges, amit lélekben átélünk.

Megbeszéltem ezt a képi élményemet a gyerekekkel. A J. verziója tetszett a legjobban. Ő azt mondta, hogy általában egyik öregember se teheti már meg azt, hogy együtt rohangál a fiatalokkal, mert hiszen az ő lába akkor is fájós és fáradt, ha kettő van neki. G. többnyire a részleteken akad fenn valamilyen formában. Szerinte a bácsi azért állt ott olyan rendíthetetlenül, mint az ólomkatona a mesében, mert otthon felejtette a szemüvegét, és ülve nem látott volna olyan jól. Mikor én megjegyeztem, hogy azért nem minden öreg szemüveges, van, aki egészen jól lát, ő tovább érvelt: de bizony, a legtöbb öregnek beszűkül a világa, s ezért van szükségük szemüvegre. Az indoklás jó, csak az általánosítás nem. De végül is maradtunk ennyiben, mert a lényeg – számomra – az volt, hogy ugyanazt a képet más-más személyek milyen aspektusból látják. A magam kreálta képet pedig úgy tettem helyére, hogy lám, ez a költői látásmód. Más kívülállóként annyit jegyez meg, hogy a falusiak rúgják a labdát, na és? A helybeli ezt úgy látja, hogy valami lényeges esemény történik a pályán. És van, aki észre se veszi az egészet, mert keresztülnéz másokon, vagy éppen alszik a buszon. Én viszont ezt is szép, színes fotográfia gyanánt őriztem meg emlékeim között: ragyogó zöld fűvön búzavirágkék mezbe öltözött fiatalemberek rúgják a fekete-fehér pöttyös labdát, miközben az égen haragos szürke, fekete fellegek gyülekeznek és az eső lába a levegőben lóg. Körülöttük mindenféle színű ruhába

öltözött emberek biztatják őket, szurkolnak nekik, mögöttük pedig lombos, zöld fák, távolabb falusi házak, virágos kiskertekkel és gyümölcsfákkal. Önmagában ez a kép is színes és látványos.

Sok szép képet őrzök még magamban a leírtakon kívül. Az út lényege a változáson kívül az volt, hogy szembesültem az ország keleti részével, úgy, ahogy van. Néhol sivár és egyértelműen magán viseli a jelenkor legnagyobb bűnének, az igénytelenségnek a nyomait, de mégis a miénk. Ez a múltunk, ez a jövőbe ívelő jelenünk, minden idősíknak, és főként ez a nekünk rendelt tér, a hely, mely a Szózat óta egyértelműen tudatosult mindenkiben, aki egyszer is végiggondolta ennek a csodálatos költeménynek a soraiban rejlő értelmet. Tudom, hogy a táj képe az emberek lelkébe plántált igényeken keresztül változna. Azt is tudom, hogy ez a jelenleg rendelkezésre álló eszközök hiányában szinte lehetetlen vállalkozás. És mégis hiszek a lélek kisugárzásában, mely akkor is hat, ha a prózai, fizikai síkon tengődő világ ezt nem akarja megengedni neki. Van valami a fizikai burok erején túl. Ez a lélek ereje.

Eger

Élek ebben a csendes kisvárosban, melyet annyian megcsodálnak. Tudom, az építészet, a városkép kialakításával üzent valami olyan lényegeset az utókornak, melynek kedvéért sokan szívesen zárandokolnak el ide. Aki teheti, vissza is tér, de aki az Egri csillagokat olvasta vagy csak egyszer is ráérezett a város hangulatára, az szívébe zárja ezt a helyet, és többször is meglátogatja.

Rám is szokott jönni olyan hangulat, hogy muszáj bemennem a belvárosba és kóborolni egy kicsit az utcákon, minden cél nélkül, csak úgy, a hangulat kedvéért. Az ember feltöltődik ettől a kis művészettörténeti kiruccanástól, és utána egy darabig minden máshogyan, szebben s jobban megy.

A városban békés, polgári élet folyik. Sziget ez a környező magyar valósághoz képest, a külső szemlélő hajlamos mindezt idillikus színben látni. Mert hiszen a városkép rendezett, az utcák tiszták, Eger levegője a legtisztább az országban. Van valami, ami alól viszont mi se vagyunk kivételek: a közerkölcs, mely országszerte hitvány, nálunk is alacsony szinten leledzik. Aki túlzásnak tartja mindezt, kérem, gondolja végig velem a következőket.

Igaz ugyan, hogy minden kornak megvan a csak rá jellemző morális rendszere. De Dobó népe nemcsak hogy nem értené, ami itt folyik, ha Mikszáth új életre keltett Zrínyijéhez hasonlóan ismét közénk elegyedhetne, hanem egészen bizonyos, hogy rossz véleményrel volna rólunk.

Az ország ugyan formálisan lerázta magáról egy idegen hatalom rabigáját, de gyakorlatilag visszavette azt magára, vagy legalább is tűri, hogy rákényszerítsék az idebent garázdálkodó maffiák által. Ezek jelenlététől Eger se mentes, bár Pesthez viszonyítva mi még nagyon erkölcsösnek számítunk. Az országot nem magyar hazafiak irányítják, hanem lezüllött alakok, akik bármit kiárusítanak pénzért, és így bárki által lefizethetők. Magyarul: kufárok. Akiknek a fülében a fénylő aranyak csengése a legszebb muzsika, az nem hallja meg a másfajta zenét, tehát érzéketlen a művészetekre, ezek híján csak tengődik a lelke, érzéketlen baromként él, s a kultúrát nemhogy támogatná, hanem gátolja annak szabadon létezését, jelenléte az ország életében kártékony. Elég, ha megnézzük az ezen lesüllyedt lelkek által magasba emeltetett „kompozíciókat”, a méregdrága, ám többnyire sablonos, sematikus és ízléstelen házakat, melyek valósággal taszítják a tekintetet. Nem esztétikusak, így hát művészileg nem fognak semmit se hagyományozni az utókorra. Akár a 60-as évek építésze és köztéri szobroknak csúfolt szörnyűségei.

Meddig fog még tartani ez a Quasimodo-kultusz? Amíg az emberiség eltűri, hogy a lelki nyomorékok irányítsák az országokat. Míg be nem látja, hogy a művészet nem fölösleges kacat, műtyürke, zsuzsu a

láncon, hanem mindennapi, értékes szellemi tápláléka, mely nélkül alultáplált minden társadalom. Egyszóval nem luxus, hanem alapvető igény minden normális egyén és minden normális emberi közösség számára.

Ha Dobó végigsétálna vagy kilovagolna a mai Eger utcáin, bizonyára elégedett volna a rendezett, szép városképpel, az áptolt műemlékekkel. Az omladozó, régi, értékes házakért neki is fájna a lelke, akárcsak nekem, de ha őt vagy a lovát céloznák meg a gördeszkázó, bicikliző vagy motorozó fiatalok és ő lenne az, akinek az útjából nem térnének ki, bizonyára nyakon hajítaná őket. De esetleg a szüleiket is, akik nem nevelték meg a csemetéiket, mielőtt rászabadították volna őket a gyanútlanul sétáló városi közönségre. Lenne egy-két mennydörgő mondata a falat rondító graffiti-gyárosokhoz, és egészen biztosan szétkergetné a szobrokon mászkáló, üvegből vedelő, káromkodó és olykor részegen kinyúló, és a róla elnevezett téren rókázó ifjakat. Nem örülne az általános rombolásnak, mely általa megnyilvánul.

És ha már itt tartunk, velem együtt ő is ezt gondolná: miféle haszontalan emberfajzat az, mely az országot benépesíti, hogy az ifjúság nevelésére ennyire nem fordít gondot? Valóban azt képzei, ha másokra bízta a gondozásukat, az idegen személyek majd az ő képére fogják formálni az utódokat?! Amennyire kényelmesnek tűnik a megoldás, éppúgy veszélyes is. A fiatalokat nem tanítja meg

küzdeni, bátran helytállni senki. Hogyan várhatná hát el tőlük bárki, hogy a családjukért kiálljanak bárkivel szemben is?! Egert valamikor az emberi bátorság és hősiesség, szenvedélyes hazafiság védte meg az óriási túlerővel szemben. Kihalt volna az az emberfajta, mely ezt a tudást továbbadhatná a mai ifjúságnak? Gyáva és megalkuvó, kalmárkodó, kufárkodó népség ilyen tanítani nem tudhat. Miféle jövőt tervez akkor a mai város lakó a gyermekeinek?

A béke ára, úgy látszik, túl nagy. A nemes hazafiság, melyet valaha Egerben tanulhattak a más vidékről jöttek, már szinte meg se található. Az emberek pénzről, társadalmi érvényesülésről, rangokról, zsíros állásokról álmodoznak. „Nagy ház, vaskerítés, kocsi az udvaron...” – évekkel ezelőtt még ezzel gúnyolták a falusi álmokat. Immáron a város falain belül is ez az ideál.

-Vannak-e lantosok, vándordeákok, poéták e helyt? – kérdeznék tőlünk Dobó.

– Vanni vannak ugyan, de senki nem törődik velük.

-A vitézséget, nemes cselekedeteket akkor hát ki énekeli meg?! Koldusbotra juttatjátok, alamizsnát kéregetni kényszerítitek a jótét lelkeket, ebadta, lánchordta népség?! – hallom a haragos és kíméletlen szavakat.

Nos, hát mit mondjak én erre? Ha csak fel is merül bármi a művészettel kapcsolatban, bármit akarunk tenni, lépni, legelőször is létre akarnak hozni egy bizottságot, mely azt felügyeli. Magyarul: leadminisztrálják. De a bizottság nem adminisztratív tevékenységet folytat, nem menedzseli a művészeket, hanem miután felvette a fizetését, széttárt karokkal közli, hogy művészeti tevékenységre márpedig nincs pénz. Vagyis ahelyett, hogy segítené a létezésünket, megbéklyóz, gúzsba köt, halálra ítél a pusztaság létevel, melyet sokan megkérdőjeleznek, de nincs sajtóorgánus, ahol ez meg is jelenhetne.

Istenem, ahogy most végiggondolom, mi mindent vethetne a szemünkre a néhai Dobó, a város szellemi jelképe... Amiért ők harcoltak, abból „csupán” a szabadság, függetlenség, egységes nemzet, vitézség, szilárd erkölcsök, nemzeti kultúra hibádzik, s ha olyan szigorú akarok lenni, mint ő, hát ki kell mondanom, hogy az egészről hiányzik Isten áldása. Kedves embertársaim! Komolyan ennyit tudunk csak nyújtani egymásnak? Mivégre vagyunk hát akkor a világban?

Ennyi? Egymás és a haza árulóivá lettünk? Azért, hogy egyre hitványabb nemzedékeket bocsássunk utjukra? Hogy egymás arcába hazudjunk, mindez jól van így?! Aki a nemtelen, morál nélküli „renddel” azonosul, hogyan tud szemközt állni Dobó emlékével, s hogyan vallhatja ide tartozónak magát, ahol István király szent helyet látott és Dobó népe ezt még hűségesen védelmezte?!

Tudom, a negatív morál mellett ágálók most hevesen reagálnak és hangosan lehordanak engem mindenek. De mielőtt átmennek fortissimóba, kérem, olvassák át velem együtt azt a két listát, amelyet ideírok, a két évszázad, a XVI. és a XX. század összehasonlítása végett!

Dobó István, Balassi Bálint, Bornemissza Gergely, Tinódi Lantos Sebestyén, Ferdinánd király, Szapolyai János, Dózsa György, Werbőczy, Tomori, Nyári Pál, Copernicus, Kálvin, Luther, Zrínyi- és Wesselényi családok, stb.

Horthy, Szálasi, Rákosi, Gerő, Kuczka Péter, Kádár János, Marosán György, Dobi István, Fock Jenő, Veres Péter, Illyés Gyula, Teller Ede, Szent-Györgyi Albert, Bartók, Kodály, Lázár György, Grósz Károly. S hogy a világba is kitekintsünk, Ceaucescu, Erich Honecker, Edward Gierek, Leonid Brezsnyev, Szaddám Husszein, Kadhafi, Arafat, Pinochet, Jaruzelski, Mao-Cetung, Gorbacsov, Jelcin, soroljam tovább?

A művészeket és tudósokat természetesen azért soroltam fel, hogy ne érjen az a vád, hogy egyoldalúan fogom fel a dolgot. Gondolatban már bocsánatot kértem tőlük, mert hiszen olykor sértő a gondolat: egy sorba állítva lenni diktátorokkal, kisstílusú politikusokkal. De a korszak a művészre is rányomja a bélyegét. Vagy azáltal, hogy lesüllyed és versenyt politizál a hivatásos politikusokkal, vagy mert kénytelen-kelletlen el kell tűrnie, hogy a kortársai azok, akik. De hát annál szebb dolog, ha valaki nemtelen koron alkot nagyot.

Azt hiszem, el fogok menni Dobó síremlékéhez és gondolatban tőle is bocsánatot kérek, amiért erre a nemtelen seregszemlére síri nyugalomból előcítáltam. A szigorú kritikával, tudom, ő is egyetértene, hiszen miféle nevelő az, aki a gyerekekre minden ráhagy, és ahelyett, hogy jó példákat állítana elé, ezáltal alakítva jellemét, meghagyná műveletlen, bárdolatlan fajankónak?! A neveletlen gyermek előbb-utóbb szülei nyakára hág. A gondatlan szülőnek pedig nem akkor kell fölötte háborognia, amikor már bekövetkezett a baj, hanem jó előre tennie kell arról, hogy az ifjak jó nevelést kapjanak, s míg élnek, a jó felé törekedjenek.

Milyen érzés Egerben művésznél lenni? Különleges, hányatott sorsot jelent, ez tagadhatatlan. Életérzésnek pedig olyasmi, mint egyik kedvenc hősöm, a Kobold képében odalépni az emberekhez, megszólítani őket, megkérdezni, mit miért tesznek, s aztán hallgatni a válaszaikat. Kié kedves és közvetlen, kié goromba vagy értetlen. Gyakran megijednek tőlünk, és olyankor megpróbálnak lerázni. Vagy támadást intéznek ellenünk. Művésznél lenni semmiképpen nem unalmas életforma Egerben. Az értetlenség és a hallgatás falai magasak ugyan, de ha belegondolok, hogy mindezt a társadalom rakatta olyan nagyra velünk, akkor már tudom is a megoldást. Minden falon kell lennie egy kapunak, és minden házon ablakoknak. Ezek nemcsak arra szolgálnak, hogy a ház lakói kitekintsenek rajtuk a nagyvilágra, hanem mint minden normális kommunikációs út, ez is kétirányú. Kezdeményezni kell hát a párbeszédet. Bekopogni ajtón-ablakon, ráköszönni az emberekre. Nekem ez a szívből jövő üdvözlés és közeledni próbálás a publicisztika volt. Soha annyi kedves, emberi közeledésben, köszönetben és

hálában részem azelőtt és azóta nem volt, mint amit akkor kaptam a város lakóitól. A fal tehát illúzió. Csak azok számára átjárhatatlan, akik rossz szándékkal közelednek az emberekhez.

Kedves nekem ez a város. A szüleim tökéletes érzéssel tudták, hová kell hozniuk bennünket, amikor eljött az ideje. Szépséghez és művészethez minden együtt van az én szűkebb pátriámban. Élni kell csupán vele, akkor működni kezd az az erő, melynek létét előbb még megkérdőjeleztük.

Sajátos sors az egri íróé. A nyolcágú csillag fénye ráragyog, védelmezi, és annyi termékeny gondolatot sugall, hogy nem lehet neki ellenállni. El kell fogadni a sorsot, s ha már nem lázadsz ellene, ő s elfogad téged. Barátok lesztek vagy egymás szerelmesei, de a megbékélés, legalább életünk alkonyán, nagyon fontos.

Eger, 1996 nyarán

Az író feladata

Naplójegyzet, 1997

Az író feladata az igazság megkeresése, feltárása és megfogalmazása. Mindez legjobb tudása szerint. Minden író közös nyűge, félelme vagy fájdalma, hogy földi szerepében túlságosan tökéletlennek, kevésnek vagy műveletlennek érzi magát. Különösen nagy szenvedéseket okoznak ezek az érzések a zseniális művészeknek, akik minden egyes mozdulatukkal, minden szavukkal vagy gesztusukkal művészetet sugároznak. A magyarázat a művészet születésében rejlik.

Mikor egy műalkotás megszületik, az nem úgy történik, mint egyes „versfabrikáló művészek” képzelik. Teljes tudatváltás történik, átlépünk egy másik dimenzióba, „hazamegyünk” úgymond, és hajdani szeretteinkkel, túlvilági társainkkal kommunikálunk, átmentünk valamit a földi világ számára mindabból a tökélyből, ami ott uralkodik. Afféle prométheuszi tűzlopás ez, csak bennünket nem láncolnak sziklához ezért, nem tépetik a májunkat a keselyűvel, nem szabadít meg bennünket Héraklész, és nem húznak az ujjunkra vasgyűrűt kődarabbal, hogy soha ne feledjük leláncoltatásunk büntetését és a tehetetlen fájdalmat, a tépéseket a májunkon. Önkéntelenül tesszük, amit teszünk, ösztönösen, és azzal a boldog vagy fájdalmas vállalással, hogy hiszen nincsen más választásunk. Ezek vagyunk, tüzet lopni jöttünk, ugyanazzal a gesztussal, mint Prométheusz. Tudjuk, hogy akit megajándékozunk, nem lehet azon a félisteni szinten, mint a hajdani mitológiai hős, tehát a szerepünkkel felvállaltuk ezt a szintkülönbséget is: a kortársaink a művészetünkhöz képest most még afféle vademberek, barbárok, tehát fel se foghatják annak értékét, amit nekik ajándékba hoztunk. Éppen ezért értelmetlennek tartom, ha kortársainkat ostorozzuk ezért. Reználtn vagy bölcs mosollyal tudomásul venni mindezt sokkal szebb szerepvállalás. Persze, a művész földi pályafutásában benne van ugyanazon büntetés is, mint a Prométheuszében: földközélen, hétköznapi szerepben leláncoltnak érezzük magunkat, mert hiszen folyton belebotlunk a szűk látókörűek ostoba megjegyzéseibe, az elénk kitett lábakba, mert a leláncolt, mozgásában korlátozott ember mindig ki van téve ennek a környezetének részéről.

A büntetésünk meghatározott időre szól: földi pályafutásunk idejére. Félistenek, ha találkoznak, talán elviselhetőbbé válik mindaz, ami korábban kínozza a mitológiai hősöket, és földi analógiákat, a művészeket, nagy embereket. De ez nem mindenkinek adatik meg. Marad a bezártság, a röghöz kötöttség bénító érzése, a bennünket marcangoló jelenkor minden kíméletlensége (ne feledjük, hogy a keselyűnek Prométheusz mája csak egy kis csemege volt, miért lennénk mi másfélék a bennünket

érzéketlenül mardosó, csipkedő kortársak számára?) És ha feloldoznak bennünket egykoron, még mielőtt letelne ez a földi pálya, különféle gyűrűket húznak az ujjunkra, medáliákat aggatnak ránk, mint ízléstelen díszeket a karácsonyfára. Vajon jobb-e azoknak a kortársaknak, akik ezt a „megtiszteltetést” megérik? Inkább csak eltűri, akiben maradt még jóézés, de normális ember ezt nem élvezheti, mikor egy rakás futóbolonddal kell kezdet fognia, eltűnni, hogy hátba veressék, nagylelkűen leereszkedjenek hozzá, avagy „befogadják”. A gyűrűk vagy érdemrendek pontosan ugyanazt fejezik ki, mint Prométheusz gyűrűje: sose feledd rabságod emlékét! Tudd, hogy bármikor rabbá tehetünk ismét, ha nem úgy szólsz, ahogyan mi akarjuk. A kő, azaz nagydarab szikla, és a vaslanc lényed mélyén élnek, és neked naponta át kell élned azt a rettenetést, mely a menetrendszerűen érkező mardosások (manapság inkább rugdosódások, gúnyröhejek és diszkrimináció) formájában úgyszólván megérkeznek, és ettől a tudattól, míg csak a földön élsz, meg ne szabadulhass soha! Talán ez volna földi küldetésünk lényege? A hajdani lázadás emléke, és tökéletesedés a művészet szent kohója által? Nem tudom megmondani, de ebben a magányos, délutáni elmélkedésben úgy érzem, hogy a lényege valahol így van. A többit meg végiggondolják a kedves kortársak, a műértők és a műértelem híján tengődők egyaránt.

1997. március 9.

VII. Olivér és a politikusok

Szerb Antallal kicsit igazságtalan voltam. A VII. Olivér igazán érdekes könyv. Amiért éppen most kellett a kezembe vennem, annak egyszerű oka van. A regény egy ország kiárusításáról szól, illetve a kezdeti rossznak jóra fordulásáról. Az ifjú uralkodó, aki korábban azért mond le a trónjáról, mert nem hajlandó egy mocskos üzletbe belemenni, és ezáltal a hazáját áruba bocsátani, hanem inkább puccsot szervez önmaga ellen. Nem túl hosszú külföldi tartózkodás után kalandos fordulattal visszatér hazájába, mert rájött, hogy nem lehet mások szerepét játszani, ha egyszer másra születünk. Egy halászból soha nem lehet jó király, mint ahogyan egy királyból sem lehet jó halászt faragni. Mindenkit a maga helyére! Milyen jó lenne, ha ezt a konzekvenciát vonnák le a mi levitézlett politikusaink is! Persze ők nyilván a léhűtést tekintik élethivatásuknak. Igaz is. A vásárolt diplomák időszakában más egyébre talán nincs is szakképzettségük, azt hiszem. A hajdani pártiskolai oklevél vajmi keveset adott, ami a gyakorlati életben is hasznosítható lett volna. Így hát lett panamai diplomás pénzügyminiszterünk, állítólagos jogi diplomás Tocsikunk, aki milliárdokat sikkasztott az MSZP-SZDSZ koalíció számára, de ki tudja, melyik hamisító állította ki a diplomájukat? Néhány nappal ezelőtt a Friderikusz-show-ban nyilatkozott egy állítólagos hajdani csaló, aki okirat-hamisítással foglalkozott, de most már nem... Hiszi a piszi, de lényeg az, hogy egy jogi diplomát csekély százezer forintért megvehet bárki. Pár nap vagy pár óra kérdése az egész.

A Szerb Antal-könyv viszont happy endet kínál. A lemondott uralkodó nemcsak úgy simán tér vissza trónjára, hanem előbb jól megpumpolja az üzletfelét, és a népe számára kedvező feltételeket szab. Ilyen is van – a mesében... Ez a mai ember cinizmusa (vagy élettapasztalata?) Persze a valóságban is lehetne ilyen, ha az emberek még hinni tudnának. A mai mesék ezért nehezebben születnek meg.

.....

A szegénység mint megalázó élmény. Tegnap láttam egy férfit a városban. Ócska lemezeket adott el, elég sokat, s gondolom, hogy fityingekért. A ruhája kopottas volt, és szégyenkezve húzta össze magát. Zavarban volt. Halkan, hogy ne hívja fel magára senki figyelmét, érdeklődött, hogy más egyebet vesz-e tőle a kereskedő, aki mindezt fölényesen, lekezelő flegmával tűrte. Elnéztem őket. Mindkettőjük helyzete adott, akárcsak a társadalom által körülhatárolt lehetőségek is. A vizsga szempontja és koncepciója mindig az (az égiek szemszögéből, természetesen), hogy ezen belül ki hogyan viselkedik. Hogy mennyire méltó vagy méltatlan a szerepére. Az én életem lenyűgöző élményei közé tartozik az is, hogy láttam már parádés alakításokat, valamint jókora ripacsokat is mindkét oldalon, minden műfajban. Talán épp ezért lettem író. Elszorul a szívem, amikor ennyire szegény embereket látok. Azt hiszem, a megalázottságuk az, amit egyszerűen nem bírok látni. A másik oldalnak viszont a pökhendiségét találok elviselhetetlennek. A kettő együtt, ahogyan találkozik, valami rémség. Töprengek, miért tartja élénk ezt a tükörképet az élet? Hajdani bűneinkért? Jelenlegiekért? Ösztönözni próbál valamire? Vagy bennünket is vizsgáztat, mint azt a két, egymással szemben álló férfit a boltban? Most még nem tudom, de rá fogok jönni. Én mindig szembesülni akarok a gondjaimmal. Nem hárítok, nem hazudozom, nem odázom el a dolgokat "ad calendas graecas". Ha túl kell esni valamin, hadd jöjjön minél hamarabb! Hajt és ösztönöz, folytonos mozgásban tart az az érzés, amelyet a „La voragine” (Az örvény) c. versemben fogalmaztam meg. Ahogyan múlnak az évek, egyre jobban érzem, hogyan fogy az időm. A történések valahogyan gyorsabbnak, hirtelenebbeknek tűnnek, és úgy érzem, soha nincs időm a halogatásra. Amit elmulasztok, az már esetleg kimarad az életemből. Ezekért pedig nem akarok felelni valamikor valahol, amikor és ahol már visszamenőleg nem lehet változtatni semmin, mert hiszen a saját életünket is kívülállóként fogjuk nézni. Akkor már minden, ami velünk történt, élettrajzi adattá válik. Múlt idővé, amit csak szemlélni lehet, visszalapozgatni a történetünk lapjait, de bármit is hozzáírni vagy hozzáköltetni hazugság, okoskodó szépítetés volna.

1997. március 22.

(Huszonkét évvel a fenti jegyzet után ismét változtak a körülmények. VII. Olivér nyugodtan megköthetne bármilyen paktumot, senki nem ítélné el a sikamlós ügyletek levezénylése miatt sem, annyira belefásult az emberiség a hivatalossá tett, illetve intézményesített panama-bizniszek korában. Elfogadni ugyan nem fogadja el az emberi közösség, csak eltűri valamiért. Lustaságból, kényelemszeretéből, konfliktuskerülésből, vagy mert arra a következtetésre jutott, hogy jobb a békesség? A választ ki-ki önmagára nézve adhatja meg, mert a kifelé látható arcok mögött gyakran épp az ellenkezője húzódik meg, mint amit kifelé mutatnak. Nos, a lehetőség már nem adott, a pillanat elszállt, a regény pedig szintiszta fikció. S hogy mivé lett az akkori jelenkor máig túlélő politikai összefonódási rendszere, ahhoz egy újabb visszatekintés, szintén a 90-es évekből.)

.....

Tegnap vásári komédiába illő jelenet a világ politikai életéből: csúcstalálkozóra jöttek össze a világ legismertebb vezető arcai, akik a politikai zűrzavart terveztetik és hajtadják végre. Csak néztük és kacagtuk őket. Jelcin az elhülyült arckifejezésével, merev mozgásával, kocsmai duhajhoz illő hangjával. J. odasúgja nekem: úgy mozog, mint egy robot... Fő ellenlábas, Bill Clinton tolókoksin érkezett, mivel nemrégiben műtötték a térdét, szóval ő meg úgy állít be, mint egy nyomorék. A lehetetlen méretű és alakú Kohl kancellár, valamint Európa nagy kaméleonja, Jacques Chirac is képviselt ott valamit vagy valakit. „Már csak Horn Gyula hiányzik innen a hajdani „úrhajós” felszerelésével”, mondja J. Tisztára, mint a menekültek. Már se szellemileg, se fizikailag nem bírják az iramot, de még mindig ott erőlködnek a világ színpadán, mint békéltető pojácák, akik soha nem óhajtanak nyugalomba vonulni. Ezek az alakok jelentik ma a történelmet...? Hátborzongató.

Ami pedig végképp nevetséges az egészben, az az, hogy a korábbi gyűlölködő tirádák után (mármint hogy Jelcin semmiképpen nem egyezik bele a volt keleti blokk országainak EU- és NATO-csatlakozásába, most váratlan fordulattal bejelenti, hogy Oroszország is csatlakozni kíván az Európai Unióhoz. Szenilitás a köbön. Oroszország mindig is egy zárt világ volt, ugyanúgy, mint Kína. Nem minden országot lehet összefogni egy szövetségben, a tüzet a vízzel elegyíteni pedig fatális tévedés. A farkas nem lakhat együtt a bárányokkal, mert különben ez utóbbiak lesznek veszélyben, jóllehet többen vannak. Jelcin láthatólag teljesen leépült szellemileg (lehet, hogy sose volt egy északon? Igaz is, különben nem lett volna kommunista...) A normális érvelést ordítózással és fenyegetőzéssel próbálja helyettesíteni, ez pedig nem szalonképes, még akkor sem, ha egy orosz vezetőről van szó. S hogy ez nekünk mit jelent? Nagy sóhaj szakad fel most belőlem, mert ahogyan a saját tolókoksis társaságunkon is végignézek, nekünk se sok okunk van a derűlátásra. Hülyékből óriási a választék, de hol vannak a rátermett, értelmes emberek...?

1997. március 24.

(Jelcin, miután Gorbacsov nimbusza megkopott, a Szovjetunió pedig menthetetlenné vált, azaz senki nem akadályozhatta meg a széthullását, gyorsan elődje helyére lépett. Gorbacsovnak szerencséje volt annyiban, hogy őt nem részesítették azokban a drogos kezelésekben, amiknek tüneteit Leonyid Brezsnyev is láthatta az egész világ. Jelcin olyan népszerű volt eleinte, hogy a fanatizált tömeg még cárt is akart csinálni belőle. A feladat túl nehéz volt neki is. Az egész nyugati világgal kellett szembefeszülnie, az orosz gazdaság addigra már romokban hevert. Nem lehet egy gazdaságot ideológiai alapokon irányítani, megszervezni és működőképesnek megtartani. Mivel a volt kommunista államokban nem létezett az a minden hájjal megkent bankárvilág, nem volt tőzsde és a modern kapitalista lét minden intézménye, így nem is ismerhették annak buktatóit. Ezek után szinte törvényszerű volt, hogy sorra buktak meg a kommunisták és jutottak a csőd szélére a kommunista országok. Jelcinnek is hamar kitélt az ideje. Az alkoholizmus súlyos jeleit mutatta, amihez gyógyszerek

koktélnéljárt keverte, így egy idő után demenssé vált. Mivel mi, magyarok már túl sokat szenvedtünk azoktól a politikusoktól, akik az oroszok „keleti Muppet-show-jának” nem éppen szimpatikus alakjai voltak, az ironikus megjegyzéseken nem lehet csodálkozni. Épp abban az időszakban, a Horn-kormány idején a mi gazdaságunk is tönkrement, az infláció 35-40%-ra futott fel, bennünket is majdhogynem maga alá temetett. Azért hagyom változatlanul az eredeti szövegeket, mert a kor hangulatát ezáltal lehet visszaadni. A keleti nyitás után és annyi évtized elteltével az orosz kapcsolatok is normalizálódtak, tehát ma már sok tekintetben másként látjuk az orosz politikát és főként az orosz népet. Mivel rendhagyó történelemkönyvet ígértem, ezek a naplójegyzetek tükrözik hűen a kortárs véleményeket és magát a helyzetet, amiben éltünk, élesben. Az akkori válsághelyzet viszont sokkal inkább érzékelhető mindennapi valóságában, mint szikár politikai vagy történelmi művekből.

Idézet az olasz alkotmányból

35. törvénycikkely: „A Köztársaság védelmezi a munkát minden formájában és mindennemű alkalmazásában, támogatja a dolgozók képzését és szakmai felemelkedését.”

36. törvénycikkely: „A dolgozónak joga van a munkájának mennyiségével és minőségével arányos díjazáshoz, mely minden esetben elegendő kell legyen ahhoz, hogy magának és családjának szabad és emberhez méltó egzisztenciát biztosíthasson.

A munkanap maximális hosszát a törvény határozza meg.

A dolgozónak joga van a heti pihenéshez, valamint a fizetett szabadsághoz, és erről nem mondhat le.”

Az akkori napló kommentje:

A fentieket még korábban fordítottam le, és a kormány huzavonái juttatták az eszembe a különféle dolgozó csoportokkal. Amennyiben valóban európai mércével akarjuk magunkat mérni, tanulmányozni szükséges a civilizált világ (vagy amit annak tekintenek) alkotmánymodelljeit. Az idézet egyébként középiskolás szintű tananyag, én minden olaszul tanuló diákomnak megtanítom. Mikor a mások kultúráját tanulmányozzuk (márpedig a nyelvtanulás erre kitűnő alkalom), önkéntelenül is összevetjük magunkat, a saját kultúránkat az idegenekével. Itt, ebben az esetben igen hátrányos ránk nézve ez az összehasonlítás. A magyarázat, persze, a történelmi különbségekben rejlik. Az olasz törvényhozás nyilván a hajdani, híres, római törvényeken alapszik, mely a legtöbb európai törvénykönyvnek is modellje. *A római jog koncepciója egyfajta privilégium-gyűjtemény*, mivel római polgárnak lenni kiváltságnak számított. Ezzel szemben a magyar törvényeket annyiszor módosították régi, jó királyaink óta, és többnyire ellenünk szólt minden módosítás, mivel elnyomó hatalmak árnyékában élünk, élünk. A mai kor törvényei (törvénytelenégei) többnyire arról szólnak, hogyan lehet még jobban semmibe venni a tisztességes polgárok jogait, és hogyan lehet kizárólagosan érvényesíteni egy agresszív és pénzéhes, de amúgy maroknyi csoport érdekeit. A munkát büntetik, a lopást jutalmazzák és privilégiumokkal ruházzák fel azokat, akik ezen torz értékrendhez alkalmazkodnak. A valódi összevetés tehát: privilégiumgyűjtemény (olasz) kontra büntetések, szankciók kilátásba helyezése (magyar). A hunok óta folyton büntetni akarnak bennünket. Kirekesztenek, diszkriminálnak, afféle régimódi iskolamester módjára velünk szemben csak a nádpálcát akarják elismerni egyetlen fegyelmező eszközként. Persze ez is jobb, mint a deres vagy a guillotine, de akik ezeket az eszközöket folyton kéznél tartják, azokat senki nem ruházta fel ezek használati jogával. Önjelölt bírák, rossz tanítómesterek. Mindenképpen menniük kell. Nekik is, és a módszereiknek is.

1997. március 25.

A három bölcs majom: nem lát, nem hall, nem beszél Tōshōgū szentély, Nikko, Japán

Az átlagpolgár egyre jobban elszegényedik. Mindaz, ami korábban természetes volt a számára, most napról-napra elérhetlenebbé válik. Ez nemcsak a polgári jólét kellékeire, a korábbi életfeltételekre vonatkozik, hanem a társadalmi hovatartozásra és ezzel együtt az életérzésére is. „Ne egyél”, súgja a fülébe ez az ördögi rendszer, „mert az élelmiszer drága! Ne igyál, mert még a víz is luxus lesz maholnap! Ne fürödj annyit, mert szennyezed a környezetet! Ne használd az autódat, mert tönkreteszed az ózonpajzsot! Ne olvass, mert a könyv is immáron luxus, a kisember számára elérhetetlen... Ne utazz, mert minek az neked, te kis hülye?! És ne csinálj annyi gyereket, mert úgyse tudod eltartani őket!” Elképzelem, milyen is lehet az az ember, aki mindenben engedelmeskedik nekik és folyton az uralmon lévő gonoszságok trendjéhez igazodik... Éhes, szomjas, piszkos, rongyos, buta és műveletlen, szűk látókörű és röghöz kötött. De ez még mind nem elég ennek a minden emberi formától elrugaszkodott, cinikus rétegnek, melynek egyetlen célja az, hogy leigázzon bennünket, és ráadásul még gúnyt is űzzön belőlünk. Elvárja azt is, hogy mindehhez jó képet vágjunk, és amikor ő az arcunkba röhög, mi is engedelmesen, jó hülye módjára vele együtt nevéssünk, mert hát az ő szereposztása már csak ilyen. Hol van az a nép, mely ez ellen fel nem lázad? S valóban, mivé lesz az olyan emberi massa, melytől mindent megvonnak, otthon ül, és majd szétrobban az indulatoktól, mert se szólania, se cselekednie nem lehet? Előbb-utóbb valahol kirobban belőle a sok felgyülemlett indulat. Nekimegy annak, aki ezt vele művelte. Vajon erre is vágnak az alantas tervek kigondolói? Nem hinném. Nem látnak ők olyan messzire.

Nem tudom, mások hogyan érezhetnek. Gondolom, hasonlóan, mint én, legfeljebb nem fogalmazzák meg ennyire sarkítva, ilyen végletesen mindezt. Forrong bennük az indulat, de egyelőre még nem tudják, hová is csapjanak. A primitívebbje megveri az asszonyt, a gyerekeket. Ezt hallgatjuk, ha nem is naponta, de rendszeresen itt, a lakótelepen. A társadalmi változások zöme hirtelen, nagy lendülettel és elszántsággal szokott végbemenni. Tíz éve még senki nem hitte volna, hogy a szovjet birodalom egyszer összeomlik. Pedig azt óriási létszámú katonaság és titkosrendőrség, egyszóval gyilkos gépezet őrizte. Egyszer majd mi is elmondhatjuk: Sic transit gloria mundi, kedves elvtársak... De addig még vár ránk egy kis munka, mert hiszen az ilyesmit nem egyedül csinálja az ember...

1996. december 4.

Az EU-ban és mégis...

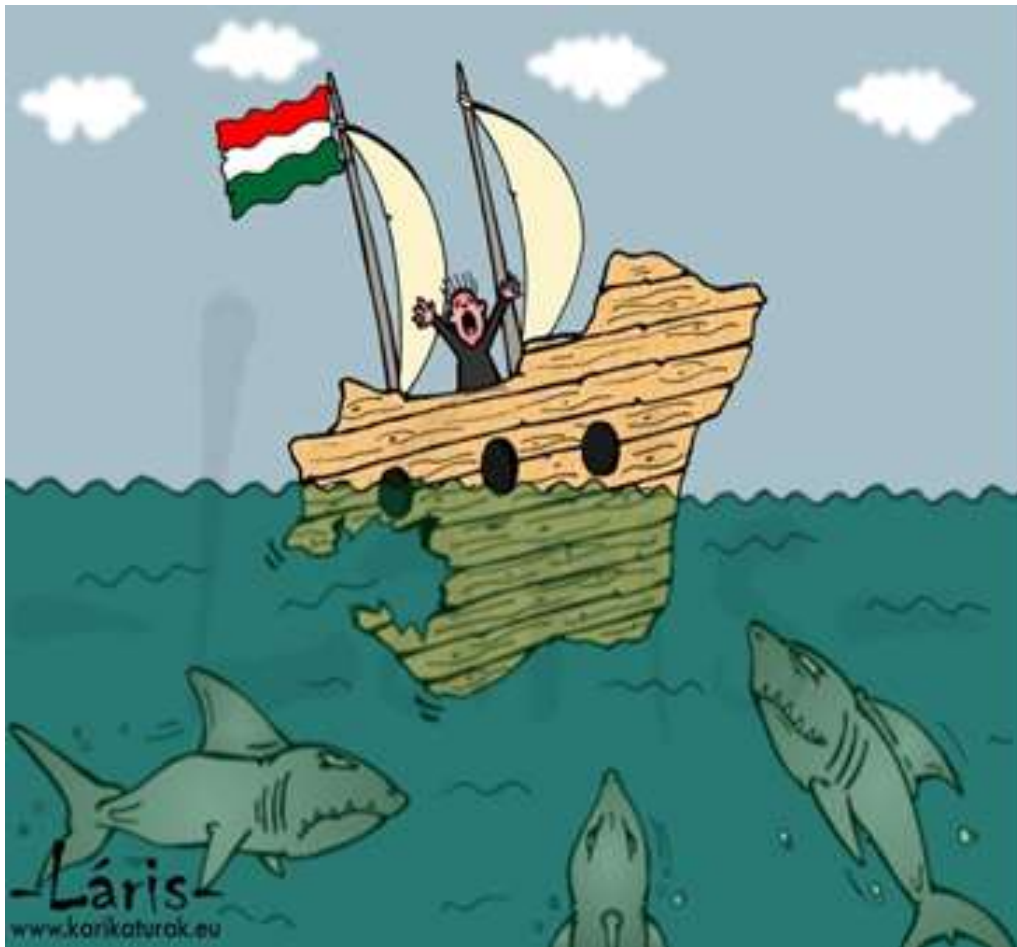
Másfél évtizeddel EU-csatlakozásunk után most úgy állunk, mint a válófélben levő házaspár a házassági tanácsadáson. Sokszorosan megtépázva, az erősebbik fél verbális agressziójától „nyert” szenvedések után/közepett, mégis álljuk a sarat. Mindkét fél fúj egymásra, a közös akol mégis nyújt valamit, amiről nem akarunk lemondani. Jobban mondván a családtagok unják már a sok csetepatét és jobb’ szeretnék, ha eldöntenék: együtt vagy külön.

A „két fél” fogalmat is tisztázni kell. A nyugati térfélen erősen eltér a közvélemény fogalma és összetétele attól, amit itt, Európa szívében és tőlünk keletre, északra, délre ugyanez jelent. Magyarország rendkívül egységes képet mutat a politikai véleménynyilvánítás terén, hiszen több népszavazás és országos, valamint EU-választás megerősítette a FIDESZ-KDNP-kormányt abban, hogy folytassa megkezdett reformjait és annak alapelveitől ne térjen el. Ne támogassa azt az öngyilkos migrációs politikát, amit nyugati kollégái folytatnak. Ez nem más, mint hogy a Rábától nyugatra direkt szembemennek a köz akaratával és továbbra is az illegális emberkereskedelempre teszik fel Európa jövőjét. Mert illúzióink ne legyenek: a népvándorlás, illegális migráció, vércsere, népcsere, avagy legújabb kori rabszolga-kereskedelem éppolyan lealázó minden résztvevő számára, mint egykor, a rabszolgapiacra állva, táblával a nyakukban és bármely nagyképű alaknak megengedve, hogy összefogdossa, mustrálgassa őket, majd alkudozzon rájuk, akárha malacok volnának.

Magyarországon is vannak EU-fanok, akik kritikátlanul végrehajtanának minden EU-s határozatot, ha az magyarellenes volna. Ők ugyanúgy szembe menetelnének a népakarattal, ahogy nyugati kollégáik, lényeg, hogy a hatalmat ők gyakorolhassák, még akkor is, ha az egész ország belegebéd. Így volt ez régen is, és ehhez kérnek folytatási engedélyt (mit kérnek! követelnek!) a helyhatósági választások alkalmából.

Miközben nyugaton már más szelek kezdtek fújni, és még a keményvonalas, volt NDK-s ifjú kommunista Merkel asszony is, aki eddig ellenirányba vonta volna az EU szekerét, enyhülést mutatott Magyarországgal és Orbán Viktorral szemben. Mindezt a páneurópai piknik évfordulója alkalmából, amikor ő is, beszédírói is belekomponálták a köszönet (elégé halk) hangjait a mondandójába. Ami megtörtént, megtörtént, a magyar nem bosszúálló fajzat, boríthatunk fátylat is a múltra. Annyit azonban elvárunk, hogy ne csak a piknik tényét tanítsák az iskolákban történelemórán, hanem azt is, hogy Magyarország és a benne élő magyarok nélkül nem jöhetett volna létre a német újraegyesítés. Talán voltak olyanok is, akik kiegyenlítettnek tekintették a számlát azzal, hogy Horn Gyulát kitüntették anno (miközben nem az ő érdeme volt a határnyitás, háromnapos delírium után eszmélt rá a történetekre), valamint hogy nagyobb honoráriumot kapott egy Németországban megjelent könyvéért, ami viszont épp ennek az ellenkezőjéről szólt. ***Ismételjük: nem a politikusok érdeme volt a határnyitás és az azt követő keletnémet exodus, hanem a magyar népé.*** Ugyanez a magyar népé, amely 1956-ban szabadságot követelt magának, tehát épp ezen az alapon érzett együtt a szabadság híján vergődő keletnémet néppel. Ha valaki, hát mi nagyon jól tudjuk, mit jelent idegen iga alatt élni évtizedeken, sőt évszázadokon át!

Nos, a „házassági tanácsadás” során megfogalmazandó kritikáknak tartalmazniuk kell úgy a felek sérelmeit, mint javaslatát a jövőre nézve. Hogy a sorozatos lealázás és antidemokratikus politika feltétlenül megérdemli úgy a kritikát, mint azt az elvárást, hogy a jövőben másként bánjanak velünk és hagyják abba az infantilis gúnyolódást, természetes és jogos a részünkről. Az, hogy rongyos koldusokként tekintettek ránk, az egyrészt a sajtónak, másrészt a politikának, de ugyanúgy a sovén hagyományoknak is köszönhető. Elég rátekinteni a korabeli gúnyrajzokra, hogy rájövünk: a később Willkommenskultur ránk akkor még nem vonatkozott.

»Herzlich willkommen!«

Hogy mitől változott meg annyira az EU-s honatyák, honanyák véleménye az újonnan jöttek befogadásáról, azt ők tudják, no meg a bankszámlájuk, ami ezen a bizniszen jócskán gyarapodott. Az üzletben nincsenek érzelmek. Pozitív érzések, barátság, hűség, ragaszkodás, úriemberi viselkedés pláne nincs, erre tanítottak meg bennünket azok a megveszekedett üzleti cápák, akik úgy vélik, ez tán is ők fújhatják a passzátszelet.

A változás mégis elemien tapintható. Utólag már nem érünk rá azzal foglalkozni, mi vette rá az érzelmileg és erkölcsileg vesztes felet arra, hogy erre tendáljon, lényeg a kompromisszumkészség. Ám ennek mindkét fél részéről állnia kell és hosszú távon érvényesülnie. A nagy család ne viselkedjen úgy, mint az újonnan beházasulót csak formálisan befogadó (gitt)egylet, amely alig várja, hogy a fiatalok összevevessenek és elváljanak! Voltak ilyen hangok is, amiben nem kis része volt a könnyen korrumpálható sajtónak. Most majd kénytelen-kelletlen változtatniuk kell, ha helyesen akarják feldolgozni a történelmi szelek megváltozott irányát.

Arra bizonyára nem szívesen gondolnak, sőt inkább elhessentik maguktól a gondolatot, hogy a nyugat gyávasága okozta a fent kigúnyolt népek szegénységét, lerongyolódását. Attól a tények még tények. A II. világháború után, az oroszok bevonulása után a nyugati térfélre, mindenki megrettent. Ám ez nemcsak afféle sajtó-gerjesztett rettenet volt, hanem nagyon is valós tapasztalatokon alapuló ismeret. Több millió megerőszkolt nő sikolya visszahangzott még a fülekben, kifosztott családok, málenykijrobotra (rabszolgamunkára) elhurcolt milliók keserű sóhaja. És az önmagukra ismerés döbbenete: mért hagytuk, hogy mindez megtörténjen? Ám a félelem is rossz tanácsadó, nemcsak a harag. Az egyik pszichiátriai eset után jött a másik, meg többek is sorban. *Őrültek irányították a XX. század történelmének alakulását, a nép pedig nem szólt vissza, Mao-Cetung ukáza szerint nem beszéltek ki a sorból, és Kovács László tanácsa szerint mertek kicsik lenni... Az eredmény... a mostani is, mert mindez következmény. Sorozatos vétkek és hibás döntések következménye.*

Diktatúrák idején bizonyára nehezebb megszólalni. Ám nemzedékem a megmondhatója, hogy akkor is lehet. Mindig lehet, amikor az emberség nem engedi meg a diktátornak, hogy egy bizonyos határvonalat túllépjen. Azt nem tanították meg a népnek, hogy a diktátor is azért olyan agresszív, mert ő is fél. A hatalomvesztéstől, imázsa megkopásától, ellenszegüléstől, lázadástól, és természetesen az örökös támadástól. Önmagát vetíti ki ezen beteges folyamat során, ezt nemcsak a pszichiáterek tudják jól, hanem már a kisdíjak is. A magyarság több nagy történelmi pillanatban mutatta meg, hogy ebben nagy. Ennek elvitatása értelmetlen. Jobb lenne, ha inkább követnék a jó példát és ahhoz igyekeznének csatlakozni, akik lelkiileg olyan erős, nem csupán fizikai erővel, erőszakkal védelmezi önmagát és birodalmát.

Az EU-ban lenni és mégis lenéztetnek, kirekesztettnak lenni nem könnyű érzés. Ám a fentiek átgondolása sokaknak segíthet az adott helyzet feldolgozásában. A kritika bizonyos szempontból érthető volt: amikor a rendszerváltozás után megnyíltak a határok, legelőször a Kádár-korszakban megtollasodottak, a nómenklatúra és kedvezményezettjeik özönlöttek ki nyugatra, hogy „bemutassák a magyarságot” a művelt, civilizált világnak. Nos, ezek a honfitársaink bevásárló turistaként hagytak maradandó nyomokat a Rábán túl. Gorenje, félholt nagymamák kicipelése, hogy nagyobb valutakeret legyen hozzá, szabadidőruhák behozatala és ünneplő gálaruhaként való viselése, hozzá olcsó sportcipővel, fehér zoknival (templomba, bankba, akárhová is), a határon túl pedig szétdobált csomagolóeszközök, kommunális szeméthegek jelezték ennek a primitív hadnak a vonulását. Ezen nem csodálkozunk, hogy megvetették őket. Ám a magyar társadalom nemcsak ezekből állt. Akiket ők mindig letapostak a főnök-titkárnő-sofőr egyeduralkodói rendszerében, azok anyagilag jóval elmaradtak tőlük, tehát később indulhattak útnak. Ma meg már... jobb a belföldi turizmus, mert itt legalább rend van. Nem kell a migránsok támadásaitól tartani, akik úgy tesznek,

mintha jogosan foglalták volna el a nyugati fővárosok köztereit, s hamarosan középületeit és parlamentjeit is. Ha nem tesznek ellene semmit.

Az senkit nem vigasztal, hogy akik a közös ügyek rendezésének jogát magukhoz ragadták, most folyton „elit klubot”, meg közös hajót emlegetnek, mármint hogy abban evezünk. Ahogyan az alábbi gúnyrajz tanúsítja, éppen nem ugyanabba az irányba... A franciák, lengyelek, románok, britek és még a németek is Amerika irányába húznak, egyfajta alárendeltségi helyzetet is eltűrve vagy elfogadva. Magyarország biztos léptekkel nyitott kelet felé, és nem járt rosszul. Keleten bennünket tekintenek a nyugat kapujának, mint ahogy az oszmán terjeszkedés idején is a török hadak, az akkori imperialisták. A magyar ellenzék, mely előbb az orosz mellényzsebekben képzelte el egész életének biztonságát, az Orbán-kormány keleti nyitása után heves támadásokba kezdett, és a Soros-birodalom elvárásai alapján átment ugyanolyan Amerika-imádatba, jobban mondva Soros-hódolatba, ami korábban orosz kapcsolataikat jellemezte: alattvalóként viselkedtek, hogy anyagi céljaikat elérjék, tehát érdekből. Így fordult a zászló keletről nyugatra a Plankenhorst hölgyek mintáját követve, da capo al fine... Nos, ebben a skizofrén tudatállapotban él a magyar ellenzék, színskálájukba egyaránt belefér a szélsőbaltól a szélsőjobbba minden (közös akolban). Fontos, hogy akihez csatlakoztak vagy csatlakozni kívánnak, az minél jobban fizessen. Az a tanulság még hátra van számukra, hogy a nagy „felvásárlók” nem szeretik a veszteseket. Őket rögvest le szokták cserélni (mennek a szemétre).

Külföldi kommentekből derül ki, mekkora szimpátiahullám kíséri a magyar sikereket. Hogy a győztes reálpolitika az igazi oka, vagy csak egyszerűen besokalltak a nyugati tévpolitizálástól, nem tudjuk. Fontos, hogy figyelnek ránk, s hogy velünk éreznek. Minden nehézségünk közepett, minden kivívott és kivívandó eredményünk birtokában, mert azt azért senki ne feledje, hogy a sikert nem adják ingyen. A tanulópenzt meg kell fizetni, nekünk pedig egész eddigi történelmünk egy nagy tandíjfizetés volt.

Hogy mások is így érzik-e azt akkor fogjuk megtudni, ha majd elmondják nekünk. Addig is álljon itt pár komment külföldiek részéről. Az talán a helyes irányba fog elvezetni mindenkit, aki nem visel EU-s fűldugót.

Az ifjú Orbán Viktor és Áder János

“Arrafelé már elkezdett lehullani a sötétség fátyla. Sajnálatos, hogy errefelé a demokrata liberálisok még mindig a sötétségben élnek, miközben azt hiszik, megvilágosodtak”. (ScaryTruth)

“Magyarország, semmiért nem kell bocsánatot kérnetek, jót cselekedtek. Az igazai európaiak mögöttetek állnak. Tisztelet!” (IceCube)

“Orbán Viktor újra és újra olyan kijelentéseket tesz, amelyek egyszerű igazságok és amelyek nyilvánvalók, az uniós együgyű kommunista nyomoroncok viszont a ‘radikális’ extrémizmus megnyilvánulásainak tekintik őket. A libtardáltak elmebaja az egyetlen extrémizmus”. (KeepKickingMarxists)

“Ilyen az, amikor egy valódi vezető beszél. Vajon elfogadnák érte cserébe Trudeau-t? Odaadnánk vele a Superman-pizsijét meg a ramadán-zokniját is”. (cdnukipper)

“Magyarország az egyetlen értelmes ország Európában? Mi történt a többivel?” (Michael Carney)

“Zseniális ez a fickó!” (Securing My Kids Future)

“Nemsokára nyugdíjba vonulok, Magyarország hirtelen rendkívül vonzónak tűnik. Muszlimmentes sziget lesz Európában, amely életben tartja Krisztus lángját az Európa egészére rászálló sötétséggel szemben”. (Rocinante44)

“Soha életemben nem gondoltam volna, hogy egy korábban a vasfüggöny mögött lévő ország vezetője lesz Európa józan esze”. (Patriot)

“Imádom ezt a fickót [Orbánt], évek óta követem, mióta elkezdett felszólalni az invázió ellen. Már mindenféle jelzővel illették, de nem hátrált meg”. (mlatt60)

“Jól csinálod, Magyarország! Nem politikailag korrekt, csak korrekt”. (ninetyoct)

“Nem tudok vitába szállni Viktorral. Rendszerint tökéletesen igaza van”. (Old Goat)

“Ateista vagyok, de teljesen egyetértek. A keresztény egyház és az általa terjesztett értékek a kultúránk alapjai”. (Tony Renney)

Eger, 2019. augusztus 23.

Balkán

(Naplórészlet)

Válsághelyzet a volt kommunista blokk tagországokban. Belgrádban Milosevics-ellenes tüntetések, a fehéroroszkok pedig Jelcin kegyencét kívánják melegebb vidékre, szinte állandósultak a tüntetések náluk. Nyilván ők rájöttek arra, amire a mi, szegény, béketűrő népünk nem, hogy a külföldi érdekszférák manipulációit csak úgy lehet féken tartani, ha időnként kinyilvánítják a népakaratot is, mely nyilvánvalóan nem kér többet az ódivatú zsarnokokból. Vagyis lehet ugyan egy darabig demokráciát játszani, embereket az orruknál fogva vezetni, választási eredményeket hamisítani és korrupt csinovnyikokat hatalmon tartani, de ez a végtelenségig nem megy. A legjámborabb nép is fellázad az ellen a népellenes, nemzetellenes politika ellen, mely az imént említett blokkban manapság hat és kíméletlenül uralkodni próbál. Azt hiszem, hogy a bennünket elnyomókat is egy olyan réteg irányítja, melynek ugyanaz az alapvető hibája, mint a férjüket lenéző, lekezelő asszonyoknak. Per „ez” próbálják kezelni a partnereiket, s nem veszik észre, hogy az is ember, nem tárgy, s nem statisztikai adat az aktuális politika vagy az aktuális történelem háztartási könyvében, melyet hol a „tartozik”, hol a „követel” oldalra írnak, mikor merre viszi a forgandó szerencse.

1996. december 10.

.....

Gyengécske illúzió az, hogy a zsarnokok jól felszerelt hadsereggel, rendőrséggel és az elnyomói rendszer mindennemű kellékével felszerelve védettek volnának. Mindez csak egy darabig működik így. Egy egész népet nem lehet leváltani, sem pedig eliminálni, mert akkor nem lesz, aki eltartsa a zsarnokokat. A természet sokkal takarékosabban bánik a tulajdon erővel, ezért inkább a kisebb pusztítást teszi lehetővé, azaz általában a diktátoroknak kell menniük, ha kenyértörésre kerül sor, s nem a tömegek ellen hatnak a felbőszült, azaz felbőszített emberi vagy természeti erők.

.....

Minél primitívebb az a kultúrkör, melyhez egy embercsoport vagy népcsoport tartozik, annál nagyobb a valószínűsége, hogy azt a „domináns hímek” uralta hegemonia jellemzi. Ennek velejárója az is, hogy annál agresszívebbek az ügyeik elintézésében, minél alacsonyabb a civilizációs szintjük. Időnként vannak látszólagos ellentétek abban a tekintetben, hogy ezek az emberek sokkal civilizáltabbnak vagy műveltebbnek néznek ki, mint amilyenek valójában. Esetleg, mert jólöltözöttek, vagy felszínes reakcióik nem a legalacsonyabb szintnek felelnek meg. A döntő jelek azonban mégis a lelki-érzelmi reakciók szintjén mutatkoznak meg. Egy majmot is fel lehet öltöztetni emberi ruhába, mégse válik tőle emberré. Ugyanígy a civilizálatlan ember a valódi műveltség belső tartalma nélkül csupán hegyi vadember, afféle nagyvárosi jeti lehet. Bárhogy majmolja is a „nagyokat”, mégis csak kiskorú marad lelkileg. Előbb fel kell nőnie a szerepéhez, s csak aztán lesz egy lapra sorolható másokkal. (Miközben ezeket a sorokat írom, Arafat ordibál a háttérben, majd palesztin-zsidó zavargások, bulgáriai és szerbiai képek kavarognak gyors egymásutánban a televízión.)

.....

Ha csak egy évszázaddal tekintek vissza az időben, a mi helyzetünk valamivel kedvezőbbnek tűnik. A századfordulót megelőzően természeti katasztrófák, járványok sújtották a várost (Egert), és amiből élt, a szőlőket. Filoxéra, kolera, árvíz, szárazság, éhínség, tüdőbaj... Az emberek egészségtelen körülmények között éltek fizikailag és lelkileg egyaránt. Az árvizek vizessé, egészségtelenné tették a

házak nagy részét, és ez megtizedelte a lakosságot. Olyan év is volt, amikor magasabb volt az elhalálozások száma, mint a születéseké. A hét év alatti gyerekek pedig a haláleseteknek többnyire az 50%-át tették ki, de volt 60 %-os mélypont is e tekintetben. Ugyanakkor újságok születtek és szűntek meg rövid időn belül. A szellemi gyermekek éppolyan rövid életűek voltak, mint az igaziak. Kinek a bűne ez? Ki tudja azt ma már? Vajon mi is csak efféle szellemi abortumok leszünk a mostani abortőrök jóvoltából? Vagy mi leszünk az elsők, akiknek ez sikerülni fog? Nos, ennyi a tét, se nem több, se nem kevesebb. „Harcolj, te nyavalyás!”, csendülnek a fülembe egy hajdani kis kanadai szomszédfiú, Jed szavai (miközben éppen az unokahúgával verekedett, amúgy fiúsan, tréfásan).

.....

Az élet pedig ugyanúgy megy tovább, mint eddig. Miközben az esti jegyzetemet készítettem, az alsó szomszéd tempósan, rutinosan verte a feleségét. Ahogyan máskor is szokta. Ez szolgál aláfestésnek, a politikai háttéren kívül, a helyzetképhez.

.....

Közben kisvárosi botrány: lebukott az egyik iskola igazgatója korrupció miatt. A titkárnője kenőpénzt szedett be a felvételre váró gyerekek szüleitől. A titkárnőt tegnapelőtt letartóztatták. A megyei TV-n egy héttel korábban egy órás riport jött le az intézmény igazgatójával, aki a nekiszegezett kérdésre, van-e korrupciós ügy vagy sem az ő iskolájában, sem igent, se nemet nem mondott, hanem az ellene összeszövetkezettek rosszindulatáról papolt. Nem nézett a riporterre, hanem mellé vagy fölé, máskor szemérmesen lefelé. Jellegzetes a szemjátéka, rejtőzködő emberre vall, nem pedig nyíltra. Az arca kövérkés, a szemhéja takarja a szemének egy részét, mert puffedt (alkoholizálhat), de ezen felül még össze is húzza, amitől teljesen beszűkül a szemrés, alig látni belőle valamit. A biztos fedezékből ő jól lát mindent, csupán az őt szemlélőknek nem enged látni semmit. Ennyit egy kétes alak mimikájáról.

Az egész ügyet persze jócskán fel is fújták, még hozzá nem minden szándékosság nélkül. Most folyik a Tocsik-per, melynek során kiderült, hogy az állítólagos jogász nő kapcsolatban állt a kormánykörökkel, az MSZP-nek szinte minden ismert politikusával. De a miniszterelnök még mindig tagad mindent. Mindenki benne lehetett, csak ő nem. Az igaz ugyan, hogy a pénznek egyharmadát az MSZP számlájára kellett átutálnia a nőnek, de az összefüggés maga az nem létezik. Akárha szellemi fogyatékosoknak szánják ezeket a kommentárokat... Ennyire hülyéknek nézünk ki?! Ilyen olcsó trükkökkel kijátszhatóknak látszunk? Ezért kell már végre felemelni a szavunkat. Ennyi szemtelenség láttán a külföldi közvélemény méltán tart lekezelhető kiskorúaknak bennünket lelkileg-szellemileg, ha mindezt még most is eltűrjük.

1996 január

„Forr a világbús tengere, ó, magyar...” Folyton ez jár az eszemben, amikor a világ híreit nézem a különböző hírcsatornákon. A szerbek és a bolgárok után most már a csecsenek, albánok, olaszok, görögök is fellázkodtak a sorsukat jelképező kormányok ellen. Kultúráról és vérmérséklettelől függően a konfliktusok szolidabbak vagy hevesebbek. Az albánok pl. lázonganak és verekednek az anyaországban és Koszovóban egyaránt. De ez most nem afféle mesterségesen szított belharcnak tűnik, előre megtervezett belviszálynak, polgárháborúnak, hanem olyan, mintha a kozmikus erők vezérelnék az embereket. Annyi nép egyszerre érzett rá a sorsára, és úgy döntöttek, hogy nem tűrik tovább az embertelen elnyomást, amely alatt tartják őket. Vajon mit szól most ehhez a művelt nyugat? Félnék, tartanak tőle, hogy ez őket is veszélybe sodorhatja? Vagy lenézik mindezt és legyintenek? Annyi agresszióhoz szoktatott bennünket a jelenkori történelem, hogy vagy nagyon új eseménynek vagy nagyon véresnek kell lennie annak a hírnek, ami bennünket felkavar.

Egy másik döbbenet képei villannak be hirtelen az emlékezetembe: Hitler bevonulása Rómába, ahol a Duce fogadta őt, meg az őket ünneplő népség. Az emberiség hogy nem ismeri fel őket, amikor egészen kézzelfogható és közérthető még a hülye számára is pl. a színszimbolikájuk...?! Mussolini emberei a fenyegető fekete színbe öltöztek. A fasizmus egyik jelképe, a merev karlendítés pedig egy látens homoszexuális gyenge kísérlete arra, hogy legalább a kezével férfiasnak tűnjön, ugyanis a „Heil, Hitler” és a hozzá tartozó karmozdulat egyértelmű fallikus jelkép. S hogy ezt egy nagynak tartott vezér, a Führer épp a vele egyenműektől várta el...

Nos, a politikacsinálók. A felbolydult „keleti blokk” fokozódó elégedetlenség hulláma azt mutatja, hogy nemcsak a helyi kiskirályok avagy főpolitikusok nem törődtek az alattvalóikkal, sőt ellenkezőleg. Cinikusan és arcátlanul vitték vásárra a mások bőrét mindig is, minden korban. De ami a legcsúnyább az egészben, az az, hogy ebben külföldi (nyugati) politikai és üzleti körök is támogatták (támogatják) őket. Az egyre kevésbé leplezhető látszat az, hogy ezek a körök segítették őket hatalomra, és még várnak, hátha tartható egy ideig a status quo, mert egy-egy új ember hatalomra segítése az nekik nagy rizikóval járhat. Hátha nem lesz olyan engedelmes bábu, mint az elődei?! Hátha valóban a nép akaratát teljesíti, nem pedig az övékét? Akkor mi lesz a szegény szent tehennel, a jelenkor nyugati bálványjaival, az aranyborjúval, mely immáron kergette marhakórban szenved, és maholnap kimúlik, de

még mindig azt hazudják, hogy nincs baj sehol, csak mi vagyunk pesszimisták...? Miféle erkölcsiséget vagy társadalmi rendet képviselnek ezek a megveszekedett ellenreformerek, akik irtóznak bármilyen változástól...? Mit nyújthatnak az emberiség számára, hogy el kellene őket túrni továbbra is a hátunkon...? Ez a mai házi feladat, ennek az eldöntése, kedves kiskorúsított társadalmak, se nem több, se nem kevesebb.

.....

Néha elgondolkodom, vajon tudják-e azok, akik primitív népekért tevékenykednek, hogy nemcsak jót tesznek, hanem ártanak is azzal, amikor kiemelik a környezetükből, s valamelyest felvilágosítják a négereket, indiánokat vagy másokat a civilizáció mibenlétéről. A baj nem is a felvilágosítással van, hanem annak részleges voltával. A vad körülmények között élő ember megtud valamit arról, hogy termelhet magának élelmet, és akkor nem éhezik. Nosza, nekiugrik, kiirtja a dzsungelt, és az így szerzett területen gazdálkodni kezd. De a földműveléshez nem ért igazán, így a rizsföldjét fél év alatt tönkreteszi a talajerózió. Irt hát magának másik területet, és lassan elsivatagosítja az egész országot. Ez egy modernkori rémtörténetnek tűnik. A fehér ember tanító expedíciókat szervez, hogy megtanítsa a feketéket önellátásra, megkímélve ezzel magát a túl sok színes bevándorló megjelenésétől (az expedíció olcsóbb, mint a bevándorlók fogadása). De a trópusi körülményekről ő se tud mindent, így az egész egy félresikerült kísérlet lesz csupán. A talajművelés mellé ugyanis környezetvédelmet is kellene tanítania. Ám erről ő se tud eleget, hiszen a saját hazája is rém szennyes környezet a számára. Így ugyan kevesebben éheznek majd, de túlszaporodnak, és a lepusztított környezet nem tudja ellátni őket elegendő élelemmel. Végül vissza fognak érkezni az eredeti kiindulási ponthoz: a gazdagabb fehér világnak meg kell osztania valamelyest a vagyonát azokkal, akik éheznek, és ezt minél hamarabb látja be, annál kevesebb veszteséggel ússza majd meg.

A baj nem is a hittérítőkkal és a misszionáriusokkal van. Őket csak tisztelni és becsülni lehet azért, amit tesznek. Mellettük viszont megjelenik egy kalmárkodó, ügyeskedő üzérkedő ember, jobban mondva a csirkefogó, aki jövedelmezőnek tűnő üzletet ajánl, és hozzájut a természeti kincsekhez. A többi mindenki elképzelheti, mert hiszen kinek a hazájában nincsenek már jelen ezek a figurák, akikre túl szép volna azt mondani, hogy olyanok, mint a commedia dell' arte állandó szereplői.

.....

Közép-Európa a nagy népvándorlások, nagyszabású társadalmi megmozdulások színhelye volt mindig. Ugyanakkor a legszélsőségesebb sovinizmusé, a legvadabb gyűlölködésé és a legostobább rögeszméké is. Itt bárki büszke lehet a nemzetiségére, csak a magyar nem. Idegbajos, hisztériás tirádákat vágnak le bármely nemzeti megnyilvánulásunk láttán. Pedig nem az a baj, ha valaki tisztában van a tulajdon identitásával, hanem ellenkezőleg: aki nem tudja, kicsoda, azt se tudhatja, hová tartozik. Egy szakállas viccet juttat az eszünkbe: A nagypapa meglátogatja az unokáit. Bekukkant a gyerekszoba ajtaján: „Na, ki van itt?” Az egyik gyerek odasúgja a testvérének: „Nézd már, az öreg milyen szenilis! Azt se tudja, kicsoda...”

Egy amerikai hordhat akár amerikai zászló mintájú alsógatyát, pólót, baseball sapkát, fújhatja az orrát ugyanilyen díszítésű zsebkendőbe, de az én kocsimról minden évben lelopják a szolid kis nemzetiszínű szalagot, mikor március 15-én ezzel díszítem. Pedig nem hivalkodom vele, egyszerűen csak szeretem ezt a színt.

Egy nemzetet, egy embert akkor tartanak tiszteletben, ha ő is tiszteli magát, s nemcsak másokat. Az önbecsülés legvilágosabb jele az, ha nem nyaljuk senki talpát, és ha tisztelünk valakit, azt önmagáért, a jelleméért tesszük, nem pedig a pénztárcájáért, a bankbetétjéért. Ellenkező esetben az fog történni, hogy zsebre vágnak, megvásárolnak bennünket. Egy eladott embernek pedig legfeljebb efféle

rabszolga szerepe lehet bármely társadalomban: nem szavazhat, s ha szól is, a szavára nem hallgat senki. Kigúnyolják, megvetik, s ha megunják, továbbadják egy másik alantas alaknak, aki szereti az úrszolga viszonyban kiélni minden alávaló hajlamát.

Szeretném egyúttal ráébreszteni azokat, akik bedőltek a mindenkori demagóg gépezeteknek, hogy az ő identitástudatuk éppoly fontos, mint az enyém. Nem küldöm el őket sehová, semerre, mint azt a sovének szokták, bár bennem is felmerült már a gondolat, hogy javasoljam nekik: ha szégyellik azt, hogy idetartoznak, akkor tartozzanak esetleg máshová. Ha a kereszténység derogál nekik, keresztelkedjenek ki, ha a magyarság, akkor vegyenek fel más állampolgárságot, amelyet nem szégyellnének. De az igazság az, hogy aki nem érti, miért fontos az identitástudatunk, az máshol, más környezetben se értené, tehát nem tudna helyesen belesimulni abba sem. A ruha, melyet kelleetlenül viselünk, összevissza lóg és fityeg rajtunk, szánalmassá és nevetségessé tesz. De hasonló a helyzet azzal az öltözéssel is, melyet csak azért vettek fel, hogy az épp aktuális divatot majmolják vele. Csak az a ruha ál jól rajtunk, mely, úgymond, belső lényegünkkel azonos, kifejez valamit abból, ami és amilyenek vagyunk. Így van ez az azonosság tudatunkkal is: csak az lehet tiszteletreméltó, aki felszabadultan, gátlások nélkül és egyfajta büszkeséggel tudja viselni önmagát.

.....

A hétvégén látványos választási győzelem Romániában: a levitézlett Iliescut most föl váltja a tudós Constantinescu, akit az erdélyi magyarság is támogat. Nem lehetett könnyű legyőznie a minden hájjal megkent vetélytársát, hiszen a kommunisták szokásos fogásai közé tartozik, hogy lefizetik a csőcseléket. A riportokból most is erre lehet következtetni. A legprimitívebb körülmények között élő emberek nyilatkozzák, hogy nekik Iliescu alatt milyen jó volt.

Elgondolkodom, vajon mi lehetett olyan jó nekik egy olyan politikusban, akit még sohase láttak testközelből, és aki nyilatkozat közben rendszerint nem néz a beszélgetőpartnerére szemébe?! Persze, a riportalányokat hasonló testbeszéd jellemzi. A riportert mellé néznek, mikor Iliescut dicsérik. Általában sok a sunyi nézésű, primitív ember. Nem nagy csoda, hiszen épp olyan diktatúrában éltek, amely teljes mértékben igényt tartott arra, hogy az emberi lelkeket megbékélyozza és minél nagyobb mértékben megnyomorítsa.

A riportműsor csúcса, amikor az ottani romák éltetik az épp leváltott nagyfőnököt. Az egyikük azt mondja, hogy Iliescu visszaadta a romáknak az ő aranyukat, amit Ceaucescu elvett tőlük. Nézem a nyilatkozókat. Mocskos, toprongyos kinézetű emberek. Lezüllött, lesüllyedt környezetből származhatnak. Ugyan miféle aranyakról beszélnek ezek? Akinek aranya van, az nem így öltözködik... Afféle keleti szóvirág lehet ez is. Az arabok, törökök szoktak ilyen túlzásokba esni. Na, igen. Ők jobban keveredtek a törökökkel, mint az anyaországbeliek. Bölcsőbbek voltak nálunk, azt szokták mondani. Ők sajnálták az emberáldozatot, ezért kiegyeztek mihamarabb. Nézem ezt a borzalmas genetikai masszát. Egy őszinte tekintetet, egy kedves mosolyt alig csíphetsz el, ha köztük jársz. Mindenki rejtőzködik. Benned is, a mondataid mögött is folyton a rejtett értelmet, a hátsó szándékot keresik. Ravaszkodnak, kupeckednek, és ha átráztak, úgy érzik, ügyesebbek voltak nálad. Ha az eredményt nézem, néha bizony jobb becsületesen ellenállni, és inkább harcban elvérezni, mint ilyen lehetetlen utódokat világra hozni. Elborzadok, ahányszor csak látom.

Afganisztáni képek. Rommá lőtt városok... vagy csak egy városuk van, Kabul? A hajdani épületek még ilyen állapotokban is őriznek valamit abból a kultúrából, melynek ma már nyomai sincsenek. Csupán az emberi gyűlölet tombol. Még mindig. A véres háborúból semmit nem tanultak. Most állítólag „békés természetű harcosok” vették át az irányítást... Na, igen... mintha a kettő szépen megférne egymással egyazon emberben... Olyan ez, mint a hajdani kommunista rögeszme, a békeharc. Ez németül hangozott a legpocsékabban: „Wir kämpfen für den Frieden!” (= Mi a békéért harcolunk!)

Ők harcolnak, a gyerekek pedig sorra-rendre felrobbannak a lépten-nyomon elhelyezett aknákon. Állítólag Kabul a leginkább elaknásított város most a földön. Szép kis rekord! Borzalmas nézni a kezetlen, lábatlan gyerekeket, felnőtteket. A háború látszólag közönyössé teszi az emberi lelket. Pedig csak egyfajta tompultság ez, a lélek önvédelme: ha intenzíven élné át ugyanezt, belebolondulna a pusztá tudatba, hogy ő most egy ördögi játszma közönséges kis játékszere, sakkfigurája. Akarata nem lehet, csupán elszenvednie szabad mindazt, amit művelnek vele.

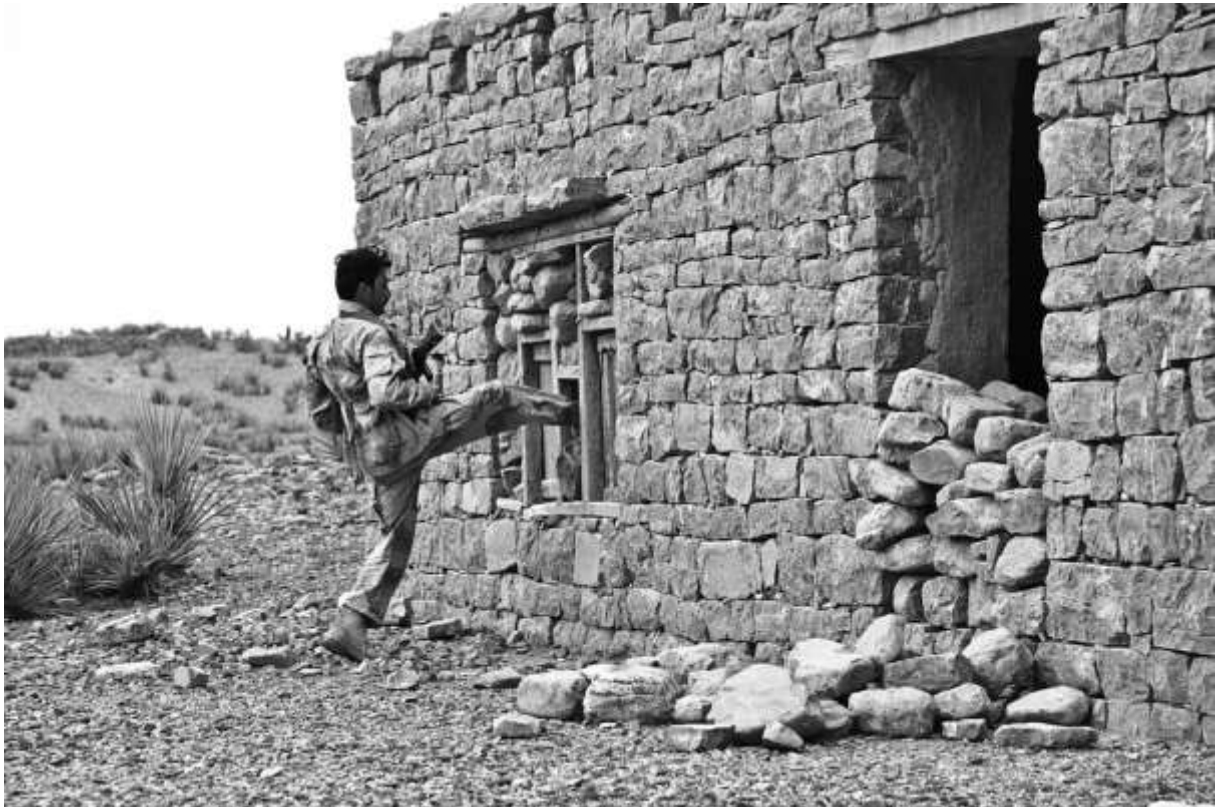

És közben a nyomor, mindenütt a nyomor látható jelei... Persze, milyen is lehetne egy háború sújtotta ország?! Mitől virágozna, ha a lakóit csak az éppen aktuális bosszúhadjárat érdekli? Egyetlen szép kép az egészben: a Kék Mecset. Lenyűgözően szép. Nemcsak a színei, hanem a formája, a harmóniája. Mint minden kupola, egy kicsit ez is az égboltot szimbolizálja. Pár pillanatra mutatják csupán, de feledhetetlen. Járai Judit tudósít fekete kabátban, fekete fátyollal a fején. Az iszlám kegyetlen terrort alkalmaz a nőkön is. Nyilván életveszélyes volna ellenszegülnie az ottani törvényeknek. A légkör a legdöbbenetesebb az egészben. Nem számít, hogy művelt, több nyelvet beszélő, európai nő, nekik akkor is ugyanannyit ér, mint bármely primitív, analfabéta honfitársnőjük. Az általánosítás, az egy kalap alá vétel mindig felháborító. Ne higgye senki, hogy én a muzulmán nők elnyomását természetesnek találom. Sőt. Én mindenféle diszkriminációt jogtalannak tartok. De aki benne él abban a közegben és legalább bizonyos mértékben elfogadja azt a jogrendet, nem lázad ellene, annak van felelőssége abban, hogy őt elnyomják. Aki soha nem szól, azt soha nem hallják meg.

Bennem legalább akkora döbbenetet szokott kiváltani az is, ha a fanatizált muzulmán nők csapatát látom kiáltozni, fekete csadorban, öklüket rázva üvöltözni-visítózni, valamiféle iszlám révület megszállottjaiként. Mert ugye van különbség aközött, hogy egy nőt bezárnak és otthon azt művelnek vele, amit akarnak, meg aközött, hogy valaki kimegy az utcára és fennhangon követeli, hogy őt ugyancsak nyomják el, mert ez a törvény, a megváltoztathatatlan... Más nép, más világ... Nekünk, európaiaknak ez egyszerűen megfoghatatlan, felfoghatatlan...

Azt hiszem, igazágtalan voltam egy kicsit. Talán nem is kicsit. Hiszen ha a jelen század történelmét nézem, ott is meg kell látnom, hogy a fasizmus és a kommunizmus is ugyanerről szól: a megalázott, emberi mivoltától megfosztott kisembert végül a gyalázat csúcspontjaként kiküldik az utcára, hogy teljesítse be a sátáni művet. Éltetnie kell azt, aki mindenétől megfosztotta, még az emberi tartásától is.

Hát igen, **Ha jól belegondolok, az egész emberi történelem is erről szól: gyalázat fenn, alázat lenn.** És végül minden rohadt rendszer megköveteli tőled azt, hogy a lelked is ajánld fel neki. Nem elég neki a fizikai jelenléted, azt is elvárja, hogy azonosulj vele. És itt jön mindig a választóvíz próbája. Akiben van ember jóérzés, az ilyenkor mindig szembeszegül. Végző menedékünk csak önnön lelkünk mélyén lehet. Itt bizony nem érnek utol. Fizikai mivoltunkat megsemmisíthetik, de a lelkünket nem érintheti senki. Az csak a miénk. És mégis ez az a részünk, amelyet legkivált védenünk kell. A mai ember ezt nem tudja. Vagy úgy tűnik, mintha megfeledkezett volna a legfontosabbról, a lelki önvédelemről. Ezért feszül benne akkora ellentmondás. Pedig végtelenül elesett és védtelen érzelmileg-lelkileg. Minden degeneratív társadalom ilyen hatással van az emberekre.

Afrikai menekültek hada. Szerencsétlen, rettegő emberek, akiket egyszerűen kiűztek az otthonukból. Most menedéket keresnek valahol, mert hát a világban kell lenni olyan helynek, ahol otthon érzik magukat. Botokkal tartják távol őket az élelmiszerraktártól, ahová a segélycsomagok azért érkeznek, hogy ők ne pusztuljanak éhen. A botozás ellen nem láznak látványosan. És ez a legdöbbenetesebb az egészben. Napok óta egyfolytában azon töprengek, mi is az, ami nélkülözhetetlen az ember számára ahhoz, hogy ne legyen állandó diszkomfort-érzése. Nem tudok egyebet megnevezni, mint az emberi méltóság megőrzésének lehetőségét mindig, minden körülményben. Enélkül nincs értelme az egésznek. Nélküle csak vegetálás van, silány emberi és társadalmi közeg. Ez pedig megfojt minden méltó emberi megnyilvánulást.

Ilyen a korszak, amelyben élünk. Az emberek számára ezt tudja nyújtani. De nem azért, mert másat, szebbet, méltóbbat nem nyújthat, ó, nem! Egyszerűen azért, mert nem is kíván másat adni. Ma már

ott tartunk, hogy az állam mindenünktől megfoszt bennünket, de cserébe még egy kicsinyke életteret se akar hagyni nekünk. Ez a korszak is csak a silány kisebbség terrorisztikus uralmáról szól a békés természetű, jámbor és hallgatag többség fölött. Ergo lázadni kell. Ki kell végre mondania valakinek, hogy mindez nincs jól.

.....

Néhány napja a városba mentem. A kocsim tele volt a ráhullott fűzevelekkel, mivel a fűzfa közelében parkoltam. Gyönyörű, verőfényes, de ugyanolyan hideg idő volt, mint ma. Ahogy gyorsítani kezdtem, a levelek szálltak, kavargtak utánam a szélben. Egy pillanatra olyan volt, mintha belőlem hullottak-szálltak volna. Mintha én hullatnám a leveleimet és készülődnék egy hosszabb pihenésre. A kocsí szélvédőjén, az ablakokon és a visszapillantó tükrön apró, gyöngyszerű vízcseppek csillantak meg ekkor, a természet apró, ámde csodálatos ajándékai. Nekem ennyi elég a jó közérzethez. Belesimulok a természet csodás világába, azonosulok vele, átélem azokat a hétköznapi, apró, de mégis felemelő hangulatokat, melyeket csak Ő nyújthat nekünk, és megfeledekzem mindennemű durvaságról, a jelenkor barbár tombolásáról, és csak a szépség létezik a számomra, a tisztaság világa, a fűvek, fák méltósága és lengése egyben, a madarak apró szemeknek bizalmat sugárzó, okos, kis csillanása, a kék ég derűje, és a napsugár aránya. Lehetek gazdagabb ennél...?

1996 november

Ady Endre és József Attila –félretanított változatban

A XX. század két lángos csillaga a két költőzseni, akiket egyaránt, de másféle módon tett tönkre jelenkora. Önmagukban és egymáshoz hasonlítva is szellemóriások. Adyt kanonizálta a kortársak – méltó – elismerése, a kritika és az irodalomtörténet-írás. Koszorús költő volt, ez kétségtelen, habár az ő fogadtatása se volt olyan zászlólobogtatós, gyönyörű fátylászmenet. Csípték, marták a retrográdok és kisajátították a szabadkőműves mozgalom beavatott tagjai, akik már akkor eldöntötték, hogy felforgatják az egész világot...

Juhász Gyula, Espersit János, József Attila, Móra Ferenc, Réti Ödön, Vertán Endre és Károlyi Lajos a makói Hollósy Kornélia Színház lépcsőjén 1924. szeptember 18-án

József Attila zseni-voltát is legfeljebb Horger Antal vonta kétségbe, jóllehet az ő szerepét, véleményét is szépítgeti, cizellálja az utókor filosztársadalma. Ő éhező zseni volt, akire ezáltal rámondhatta a jelenkora, hogy éhenkórász, s nagyjából olyasmi kategóriába sorolódott, mint egy évszázaddal korábban a vándorszínészek. Ki-ki a saját korához viszonyítva. Vagy mondjuk úgy, hogy békés fogvicsorgatás közepette.

A nagy emberek gyakran megosztják a kortársak vélemény-áradatát. Van, aki rajong értük, mások gyűlölik őket. Ez különösen érvényes a magyar közgondolkodásra, és még inkább a rendszerváltás utáni közvéleményre, mely politikai alapon erősen megosztott. Ez egy újkori kuruc-labanc vita volna, ám most nem róluk van szó. Sokkal inkább az 1945-1990 közötti korszakról, melyet több al-korszakra lehet osztani, a politikai haladás vagy hátramenet függvényeként, illetve a jellegzetes vezető egyéniségek neve után.

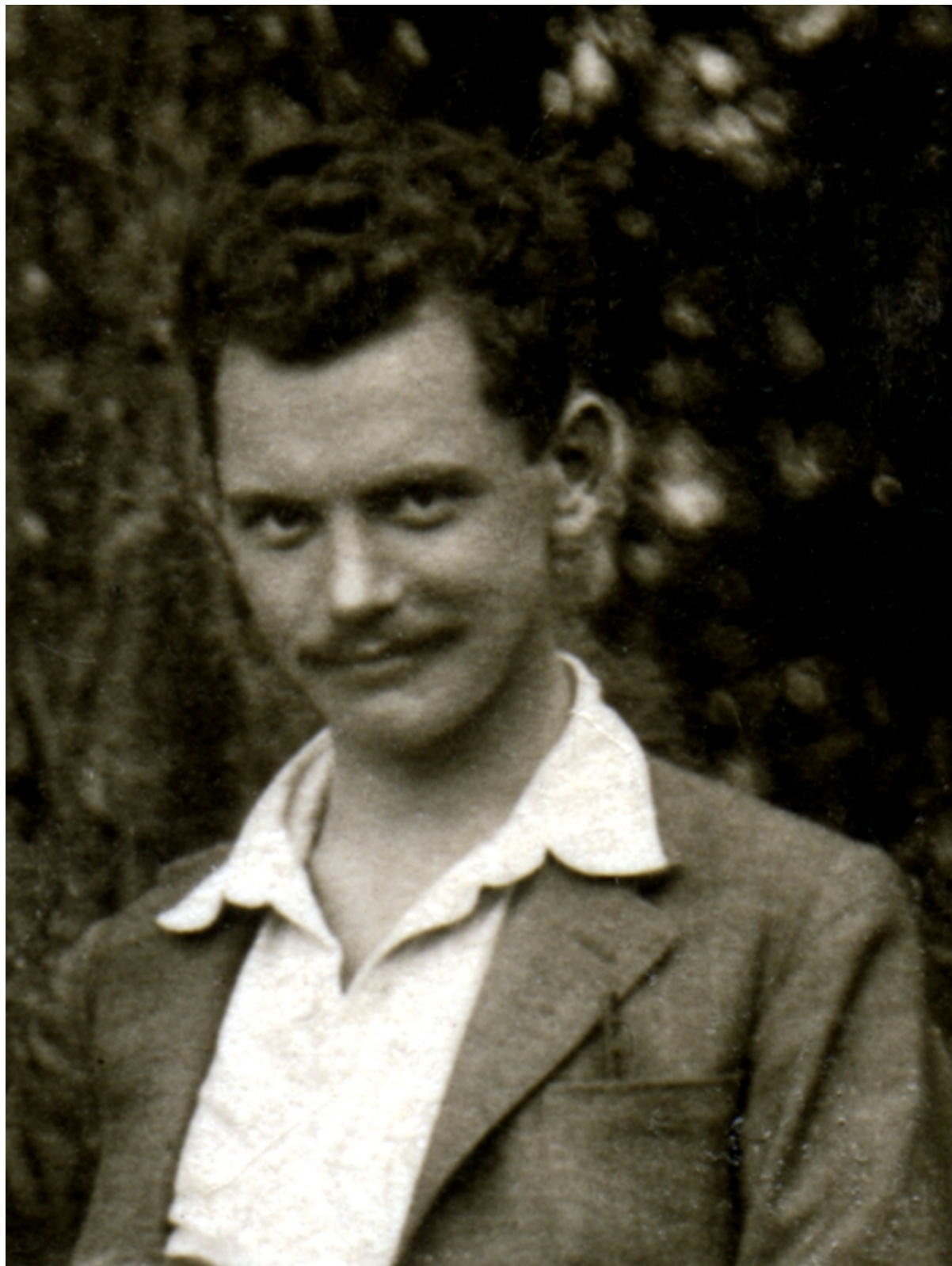

A kommunista irodalomtörténet, melynek már a kezdetekor kiadták az ukázt, hogy a szocreál kell megtenni egyeduralkodó és tévedhetetlen stílusiránynak, igyekezett megfelelni a kommunista párt elvárásainak, amit a diákok az iskolában magyar irodalom címszó alatt tanultak, az ennek megfelelően vált egyen-fazonúvá, sótlanná, unalmassá. Mindeközben még az írók és filozofok is csak találgatták, hogyan fogalmazzák meg a szocreál stílusjegyeit, hogy az egyértelműen definícióként is használható legyen. Ma már legyintenek erre a vonalas igényre, ám abban a korban, amikor a szemantizmus úgy szolgált, mint egy uniformis, majdhogynem jogos elvárás volt. Máskülönben mit adtak volna ki – párthatározatra – követendő modellnek?

Ady és József Attila lettek így hát a nagy forradalmár-költők. Mindig így tanították, s talán még ma is így tanítják sok iskolában. Természetesen azok, akik képtelenek voltak a változásra, saját véleményük revideálására, mely azóta is pártfüggő. Ne képzeljük, hogy csak a történelemszemlélet csontosodott meg egyes, sikeresen agyomosott értelmiségiekben (s nemcsak értelmiségiekben)! Az irodalom, mely erősen pártossá sikeredett a kommunizmus évtizedeiben, ugyanebben a gyermekbetegségben szenvedett. Még „nagykorúvá érése” után is, mára meg elmondhatjuk, hogy aggkorában hasonlóképp.

A két költőóriás forradalmárrá minősítése nem volt elég az elvtársaknak. Kommunistává kiáltották ki mindkettőjüket, merthogy mindkettőjüknek voltak kapcsolataik, elsősorban József Attilának, a XX. század legdestruktívabb pártjával. Még a fasiszmissal szemben is ki kell emelni, mivel iker-szellemével ellentétben a kommunizmus jóval tovább tartott, tehát több ideje volt arra, hogy megbéklyózza az emberek tudatát és fizikai mivoltát, és még több embert irtott ki, mint a fasiszták. Mindig akadnak önkéntes vitapartnerek, akik egy-egy újabb asszót vívnak az általuk pártolt szellemi vagy inkább anti-szellemi mozgalma mellett, és a vita máig nem dőlt el. A fenti megjegyzés is csupán annak szólt, hogy a mai ember hajlamos inkább számokban, mennyiségekben, afféle sztahanovista felfogásban mérni a megmérendőt, mint szellemi vonatkozásaiban. Igazodási pontjai inkább előítéletes alapúak, mint

józan megítélésűek. S ha már a szélsőséges gondolatoknál tartunk, azzal az erővel irredentának is besorolhatták volna József Attilát a Trianont ostromozó Nem! Nem! Soha! verséért... Ugyanúgy balfogás lenne, mint a kommunisztázás.

Mindkét költő megelégette egy idő után azt a lelki terrort, amit az őket behálózó rend vagy pártszerűség egy ideig lekötötte, ám nem lettek volna zsenik, ha ezt fel nem ismerik és tőle meg nem szabadulnak. A művész elemi igénye a szabadság. Hogyan is létezhetek volna sematikus keretek közé szorítva, idegen elvárásoknak eleget téve?! Ady nagyúri gőgje hogyan tűrhette volna a proletár internacionalizmust bármilyen formában is, hiszen ő jelképekben és víziókban örökölte meg belső örömeit és vívódásait, melyek egy költő természetes, mindennapi eszközei és alkotói szükségletei?!

Minden nagy költő, művész kialakítja a saját stílusát, mely mindenki mástól megkülönbözteti. Ady olyannyira sajtós, hogy szinte lefordíthatatlan idegen nyelvekre. Az ókonzervatívok mondhatták volna úgy is, hogy családja hétszilvafássá válása után Ady még tovább süllyedt, a proletárok világába, ám ezt sehogyan se tudták volna igazolni. Életmódja, felfogása, több társadalmi osztályt felölelő baráti köre mind megcáfolták volna ezt a prekoncepciót. Mivel mindig a modern művészek közé tartozott, útkeresésének egyik állomása volt a szocialista eszmékkel való ismerkedés, a sok szegénység pedig annyira égbekiáltó volt az ő korában, hogy művészi érzékenysége sem engedhette volna meg ezek fumigálását. Az útkeresés egyúttal kiútkeresés, hiszen Magyarországot magával rántotta a szétzilálódás felé a hazai labancok által konzekvensen rosszul megválasztott partner, Ausztria. Ady már súlyosan beteg volt, szenvedélybeteg, az összegzés nem rá várt. József Attila is súlyosan megbetegedett, s talán nemcsak a családi problémák és lehetetlen élethelyzete miatt. Egy beteg társadalom hogy is ne betegítené meg legértékesebb, legérzékenyebb szülőit, a költőket?!

Ha sorra vesszük, ki milyen destruktív betegségben halt meg, bele kell borzadnunk. Valóban így tükrözik egymás képét művész és társadalom? Ennyi volna a tükörkép oda és vissza?! Egymás reflexióiként élünk. Visszaadunk és rögzítünk valamit abból a jelenkorból, amelyet megélünk, mert benne élünk. József Attila is kora áldozata volt. Olyan mecenatúra, amely hamar felismerné a zseniális művész adottságait és első bátorlalan lépéseitől fogva pártfogolná őket, azóta sincs. Ha rubrikázás, kategóriákba szorítás volna a tét, nem is kell. Művészi szabadság híján semmi se kell. József Attilát, balszerencséjére, épp olyan gyógyszerrel kezelte Kozmutza Flóra, amelynek mellékhatása skizofrénia is lehet. Murphy törvénye szerint lett is, még ha a kezdő pszichiáter nő szándéka véletlenül se ez volt. József Attila nagykétes, boxeres jelenetei, dührohamai, depressziós összezuhanásai jellegzetesen drogos hatást mutatnak. A mai olvasó előtt nem ismeretlenek az efféle megnyilvánulások. A napi hírek jelentős részét teszik ki, de a pszichiátertársadalom még mindig nem emelte fel ellene a szavát. Az érzékenyítés, PC, vagy mi a fene jegyében nem tehetik közzé azokat a klinikai megfigyeléseket, amelyek pedig elvezethetnének a megfelelő következtetésekhez, majd törvényekhez, rendeletekhez, amelyek teljes érvényűen megtiltanák a kábítószeres, valamint a kábítószeres hatást kiváltani képes gyógyszerek forgalmazását. Magyarországnak még hány zsenijét kell feláldoznia, tönkre tenni hagynia, hogy megszabaduljon ettől a Horger Antal-i imáztól?! Nem vagyok túl szigorú; aki tudatában van egy találmány vagy egy nagy feltaláló, felfedező értékének, és ennek ellenére nem tesz semmit érvényesítése érdekében, az a hírhedt szegedi professzorral helyezkedik azonos platformra.

A rendszerváltás után egy egri képviselő azt követelte, hogy vegyék ki József Attilát a kötelező tananyagból. Mindezt azért, mert még mindig a kommunista irodalomtanítás dogmáin élt, és úgy vélte, hogy József Attila kommunista költő volt, tehát a kommunizmus bukása után neki is távoznia kell a köztudatból. Naiv és nem túl okos megnyilvánulás volt ez. Országos, azaz parlamenti jogkörbe tartozó ügyet helyi szinten megszavaztatni egyrészt tudatlanság. Másrészt, aki ismeri kissé József Attila költészetét, tudnia kell, hogy írt istenes verseket, szerelmes verseket, tiltakozott Trianon ellen, akkor hogy is volna begyömöszölhető ebbe az egy vacak kategóriába?

Adyt hasonlóan támadták és nem annyira preferálták a rendszerváltás után. Voltak, akik szabadkőműves kapcsolata miatt, mások hangoztatott szocialista nézeteiért. Ám ezek mind csak

afféle fekete-fehér, szimpátia-antipátia, zsigerből gyűlöködő megnyilvánulások voltak. Komoly irodalomtörténész soha nem adta volna a nevét egy ilyen ingatag alapú kritikához. Ady istenhite, istenes versei, valamint szimbolikája, sámánra, táltosra emlékeztető, döbbenetes képei semmiképpen nem férnek bele a szoci kategóriába, semmiféle sematikus rubrikába. Ő maga egyetlen széles mozdulattal söpörte volna le az efféle csipkelődőket, utólagos okoskodókat az asztalról, egy hatalmas nagyúri gesztussal, végérvényesen.

Aki pontosabban akar tudni erről a két zseniális költőről, jobban teszi, ha olvassa őket, s ha el nem is felejt, de félre teszi azokat a dogmákat, amelyeket iskolában tanult. Aki átélte a 'de profundis' élményét és a mélyből Istenhez kiált, azt nem a párt érdekli, s hogy fricskázzunk egyet a szűklátókörű filozofszerúségeken, maga a kommunista párt zárta volna ki soraiból, ha tagjaként istenes verseket ír. Az ötvenes években mindenképpen, még a hatvanas években is, de a nagy társadalmi lezúllás évtizedeiben (70-es, 80-as évek) is kapott volna nagy dörgedelmeket érte. Aki mégse tudna belenyugodni a történelmi igazságokba, valamint a későbbi igazságtételekbe, vagy amit annak neveznek, az vigye magával a sírba az efféle elmaradott eszméket. Rég ott volna a helyük. *József Attila: Imádság megfáradtagnak* c. költeménye méltóképpen utánuk szól, és ezúttal ő se tűr ellentmondást.

Eger, 2019. augusztus 25.

A fűzfa és az autó

A házunk előtt egy terebélyes fűzfa áll. Van már vagy tíz éve, hogy a házbeli férfiak segítségével odaültettem. Igaz, én eredetileg a patakpartra szántam, de rábeszéltek, hogy itt legyen a helye, s most itt áll.

A vízpartra álmodott fűz mégse maradt hiú ábránd. Az isteni gondoskodás teremtett oda is egyet. Óriásira cseperedett azóta, magasabb, mint a mienk, mert hiszen ott több vízhez jut. Szembenéznek egymással, mindkettő gyönyörű, s szinte egymásra rímelnek. Tavasszal elsők a virágzásban és lombfakadásban, ősszel utolsókként hullajtják el megbarnult leveleiket. Télen egészen áttetszővé válnak a vékony gallyaikkal, de a mienk még olyankor se pihen igazán. Az egyik ágára madáretető kerül, és alatta hintem szét a napraforgót az éhező-fázó, kis szárnyasoknak, melyek nem tudják használni az együgyű kis önetetőt.

Ma reggel kinéztem az ablakon. A reggeli párában és az egyre erősödő napsütésben kedves látvány fogadott: a fűzfám szinte gyöngédnek tűnő mozdulattal átölelte a tőle nem messze parkoló öregecske autót. Nagy egyetértésben állnak azóta is ott, öröm rájuk nézni. Egy boldog sziget a boldogtalanságban fuldokló világ közepén... Mikor is volt már, hogy ilyen egyetértésben éltünk? Úgy tűnik, ilyen nem is volt soha, pedig eredetileg mindnyájan a boldog egység szabad világában kezdtünk eszmélni.

Hová lettek hát az érzéseink és az emlékeink? Ki merészeli azt állítani, hogy ezek nem is voltak? Az emberiség szelektív memóriája utal leginkább arra, hogy mekkora mértékben lesüllyedt.

Nézem a fűzfát és az autót. Talán nem is tudnak róla, mi folyik körülöttünk, gondolhatnád. De a lelkes lények, a bennünket szerető és segítő erők hatalma nem erre vall. Mennyi fenséges erő van a fákban! Milyen komolyak és méltóságteljesek! Bármilyen elviselnek, mert lényük mélyét nem érintheti a világ semminemű piszkos dolga igazán.

Ettől olyan kedves a kép: az emberek között gyakran forgolódni kénytelen autót mintegy védelmébe veszi a nagy fa, mely mindezt a nyüzsgést csak nézi, de soha nem vesz részt benne, ezért független tőle. Magsajnálta az ugyanennek viszont kiszolgáltatott kocsit, és gyöngéd mozdulattal magához vonja: no, gyere, pihenj meg egy kicsit! Most még hűvös van, a gazdánknak esze ágában sincs kidugni az orrát a házból. Adok neked egy kicsit az erőmből, mert én még fiatal fa vagyok. Te viszont alaposan megvénültél, pajtás. De amíg n e k i szüksége van ránk, illik a legszebb formánkat mutatni.

Nézem a két kedves lényt. Így nevezem őket, mert az én számomra élő, eleven jelenség mindkettő. Megszólítjuk egymást, és válaszolunk, ha hozzánk szólnak. Tiszta, érdek nélküli kommunikáció ez egy olyan világban, ahol még az azonos nyelvet beszélő emberek sem értik meg egymást. Én tudom az okát, de ha megmondom nekik, nem hiszik el. Pedig a képlet pofonegyszerű. Szeretet helyett gyűlöletben élnek. Kölcsönös segítség helyett folyton csak gáncsoskodnak. Megoldás helyett megoldhatatlannak tűnő gubancokat csomóznak, aztán nyafognak, miért olyan kilátástalan a helyzetük.

Mikor a lény önmagára ismer és meglátja helyét a világban, egyszer csak megvilágosodik. Minden olyan egyszerűvé válik, és akkor önkéntelenül fakad belőlünk a mozdulat, hogy magunkhoz öleljük azt a másik szenvedő lelket. A helyzetét ugyan nem változtathatjuk meg, de talán könnyebben elviselhetővé válik számára az, ami az előbb még olyan nehéz volt.

-Szeretni és gyűlölni ugyanannyi energiába kerül – mondta egyszer egy barátom. – Ugyanazzal az erővel segíteni is lehet egymásnak, és akkor mindenkinek jobb. – Ez azért nem teljesen igaz. A szeretet sokkal kisebb erőráfordítást igényel, mint a gyűlölet. És míg az utóbbi egyaránt felemészti a gyűlölködő ember és gyűlölete tárgyának energiáit, egészen a végső összeomlásig vezetve őket, addig a szeretet megerősít, és egyfolytában építkezik. Lélektől lélekig ível a híd, de mint a sóhaj vagy az imádság, mindig felfelé vezet. Ami általa épül, az isteni eredetű, tehát isteni rendeltetésű is.

-Add meg a királynak, ami a királynak való! – töprengek el. – És add meg a léleknek azt, ami neki való, vagyis élj szeretetben! Rombolás helyett gyarapíts, építsd fel, bármilyen kicsinyke legyen is, a lelked szentélyét, ahová visszavonulva bármikor Istenhez szólhatsz. És ha már van egy fűzfád, melyet szeretettel ápolsz, mindig lesz „valakid”, aki gyöngéden és kedvesen átkaroljon, bárhogy szomorkodj is.

Ez egy mai mese, mely ősi igazságok ráolvasásával gyógyít. Ugye, te is jobban érzed magad tőle?

1996. szeptember 26.

Miért nem szeretem én a musicalt?

Provokatívnak tűnő kérdés, és nem sokan mernének efféle kijelenteni magukról a mai világban, amikor már szinte ez vált a meghatározó színpadi nyelvvé. Az egyetlen az operett mellett, ami széles tömegeket vonz be Thália sokáig elhanyagolt szentélyébe. Márpedig a kijelentés, bár kérdés formájában hangzott el, egyetlen teendőhöz hagy maga után: megindokolni ezt az ízlésbeli eltérést a sokéves átlagtól és korunk meghatározó trendjeitől.

Antik görög színpadi maszkok

Kezdetben volt a színház, parafrazálhatjuk a bibliai klasszikus mondatot. Ez Európában a görög színházi hagyományokon alapuló, klasszikus színjátszást jelentette, nem csak magát az épületet. Kezdetben hatalmas tömegeket fogadott be, mert valamiért szívesen mentek be oda az emberek, akik olyan kultúrát hoztak létre, amely évezredekig meghatározó volt a többihez képest kicsiny, de máig jelentős kontinensen. Még mindig dominál a kultúrában, és ebben kicsinyre ollózott hazámra hasonlít: aki Magyarországot ki meri hagyni a nagy művészek felsorolásakor, megcsönkítja vele a világ kultúráját is. Művészekben, tudós emberekben igen gazdag hely, mondhatjuk el mindkettőről, és ha a magyar földet nézzük, nagy valószínűséggel übereli még az egész kontinenst is a négyzetkilométere és egy főre jutó Nobel-díjas tudósok, feltalálók és nagy művészek tekintetében.

De ne térjünk el a tárgytól! Van egy választóvonal, ami az esztétikailag értékes és az attól odébb eső dolgok és területek között húzódik. Ezt régen jó ízlésnek mondták, a tudósok esztétikumnak nevezték, míg az emberek maguk közt, hétköznapi nyelven csak feldíszítették a „szép” jelzővel. Aki

tanult Arisztotelészt, az persze tudja, hogy az esztétikum fogalma ennél jóval bővebb. Lehet ábrázolni a szép mellett a csúfat, a fenséges mellett az alantaszt, a vonzó mellett az iszonyatosat is. Ezek nélkül színtiszta szirup borítaná a földet és a színház világát.

És ezzel érkezünk el a kérdésem lényegéhez. Van valami nagyon gejl, lehangolóan édeskés és mai nyelven szólva brutálisan égő, ahogyan a musical a rajongóihoz szól. Hiába vannak mára „klasszikussá”, azaz maradandóvá vált darabjai, mégis egy ponton a tagadása mindannak, amit Arisztotelész a számunkra megfogalmazott. Az operettben és a musicalben egy idő után elfogy a mondanivaló (ha egyáltalán volt), és akkor dalra fakadnak a színészek. Ilyenkor szakad meg a cselekmény felépítése, zökken a konfliktus, mely ma inkább civakodásból, hangoskodásból áll, mint valódi jellem-ütköztetésből. Dalolnak, táncolnak, s közben minden egyébre figyel a közönség, csak arra a kiengesztelhetetlen dologra nem, ami a szereplők között feszül. Valami megszakad, szétcincélődik a mese fonala. A táncosnők csinosak, az énekeseknek szép a hangja, szépek a kosztümök, a díszlet, de a feloldhatatlan helyzetről egyelőre nem beszél senki.

A könnyű műfaj szabályai szerint erről nem is igen kell sokat értekezni, majd jön a darab végén a happy end (a Deus ex machina helyett), és mindenki nyugodtan hazamehet, mert senki nem zavarta senki vizeit. Mit jelent ez lélektanilag? Azt, hogy az elején feldobott kérdésről, a problémáról elterelték a figyelmet. Mint egy óvodásét, hogy ne hisztizzen és ne verje magát a földhöz az utcán. Igaz, a tüske benn marad a gyerekekben, és a közönségben is. De ki foglalkozik ma már ezzel? Nos, ez az elsikkasztott katarzis és a gejl énekstílus az, ami erősen taszító lehet. Különösen, ha már egy klasszikussá kikiáltott darab sokadik utánzatáról van szó, melyben vázlatos a cselekmény, máskor egészen sematikus (ugye, mennyire utáltuk ezt a szocreálban is?)

A musical tipikusan amerikai színpadi műfaj, ami aztán bevette magát a filmvilágba is. És ahogy az inváziós fajokkal is történni szokott, előbb csak tért hódított, majd erőteljesen kiszorította maga körül a klasszikus és komoly műfajokat. Mára hegemónná vált, s ki tudja, meddig megy még el ebben a színpadi háborúban? Pontosan ez az, ami aggasztó benne, s nemcsak a szirupos zenei világ. A konfliktus a hétköznapi emberi helyzeteket képezi le. Ha távoli világban játszódik is a cselekmény, mindig lehet aktualizálni, azaz elvonatkoztatni tőle. Az aktualizálás természetesen nem azonos a politikai kabaré nyelvezetével, azaz a III. Richárdot, mondjuk, mindig az éppen közutálatnak örvendő vagy megutáltatni kívánt politikusra értelmezni, Leart pedig a neki kiszolgáltatót, szerencsétlen, félreállított vezetőre. Lehet, persze, így is, de ezt nem szabad a nézők szájába rágni. Az mindjárt megosztja a közönséget, a darab pedig részben sikeres lehet, másrészt nagy bukás. A nagy klasszikus művek időtlenek, és épp ettől időtállóak.

A hegemón helyzet ezért nem jó, nem helyes. Még ha divatos műfajról van is szó, és ha nagy kasszasikereket lehet elérni vele. Amerikában más volt a rendeltetése: közelebb hozni a szülők nemzedékének ízlésvilágától alaposan eltávolodott, lázadó ifjúságot a bibliai témákhoz, megértetni, életközelpbe hozni a számukra ezeket, valamint a klasszikus drámákat (ld. West Side Story, mely a Rómeó és Júlia modern feldolgozása, Bernstein mára klasszikussá vált zenéjével). A Jézus Krisztus Szupersztár hasonlóan lett világsiker. Nálunk ugyanezek utánzatokként kerültek be a köztudatba és a színházi repertoárba, mint külföldön divatos újdonságok. Az a közönség, amely az Operettszínház rendszeres látogatója volt a 60-as években, egyúttal Amerika-rajongó is, így az amerikai musicaleket és azok világát könnyűszerrel fogadta, náluk a My Fair Lady és a Hegedűs a háztetőn lettek az egyes számú kedvencek.

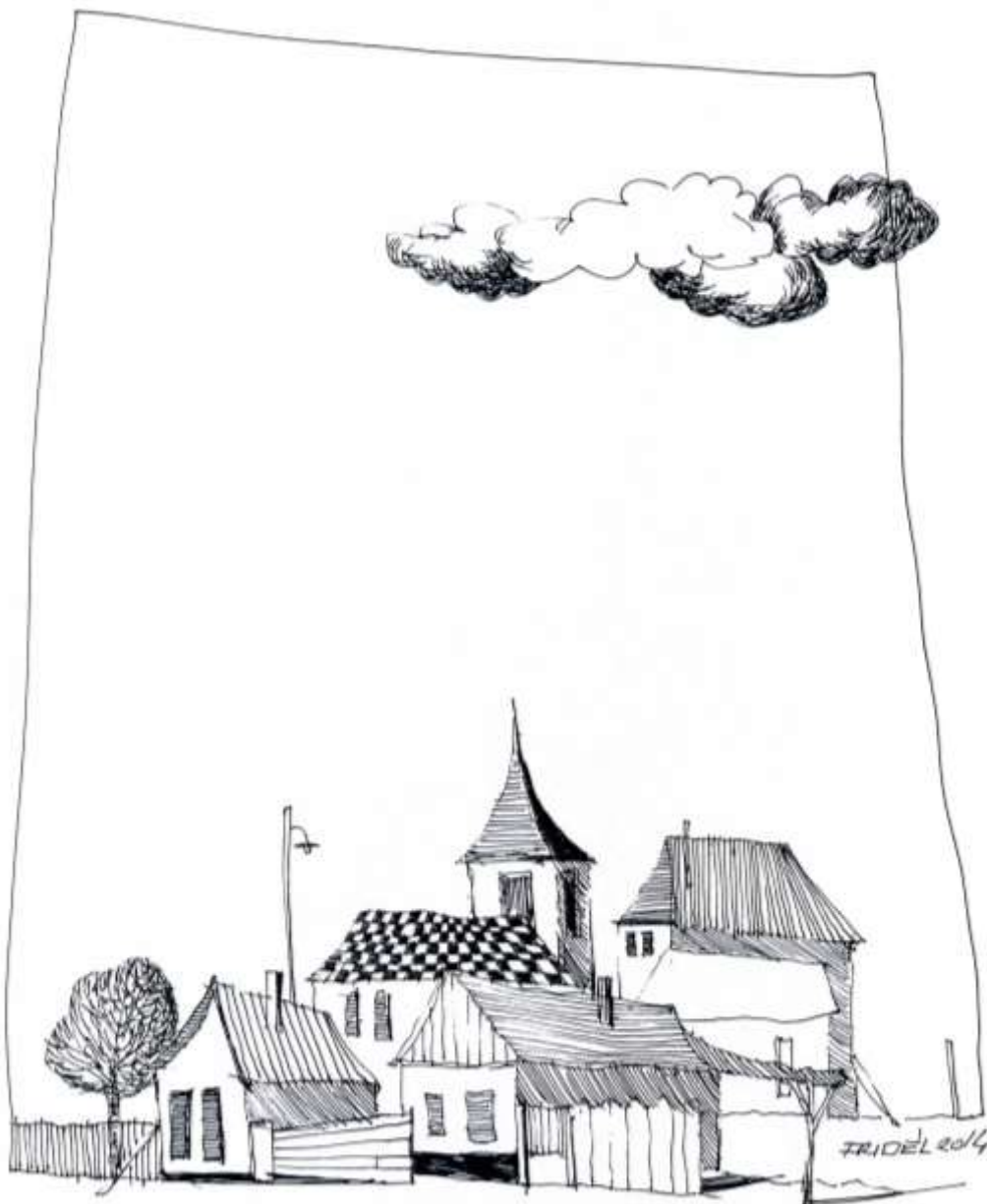

Bessenyei Ferenc (Othello) Kohut Magda (Desdemona), Nemzeti Színház, 1958

A komoly színház és opera világa talán azért nem olyan könnyen érthető a fiatalok számára, mert a szülők nem tanítják meg nekik, hogyan illik közeledni hozzájuk, hogyan kell színházban viselkedni, s hogy miért fontos az előadásokat megnézniük. Aki nem ismeri a Rómeó és Júlia alap gondolatát, az Othello értelmetlen, bosszútól és intrikától átszőtt világát, az a hétköznapi életben sem ismeri fel a bennük ábrázolt típusokat, tehát előlről kell kezdenie a tanulást, egészen az alapfokról, az életben. Az irodalom nem öncélú, soha nem tetszelgő vagy magamutogató műfaj. Ahogy a magyar színjátszás kezdetekor, a mi korunkban is tanítania és nevelnie kell a közönséget. Egészen a mesedarabok szintjétől a görög klasszikusokig. Aki ismeri a vérbeli drámák világát, átéli a katarzist, melyet nyújtanak, az pontosan érti és remélhetőleg tovább is adja másoknak ezek üzeneteit.

Nekem pedig talán már nem is szükséges megválaszolnom a feldobott kérdést, miért is nem szeretem azt, ami a klasszikus értékeket kiszorítja, mellébeszél és eltereli a figyelmet a lényegről. Nem a létezése a gond, hanem inváziós jellege, mellyel igénytelenséget terjeszt ahelyett, hogy igényességre nevelne.

Eger, 2019. augusztus 25.

Jegyzetek a rendszerváltás hajnaláról

Irodalom és politika

Ha a néhány éve kiadott irodalomtörténetet (A mai magyar irodalom története, Akadémiai Kiadó, 1982, szerk. Béládi Miklós) lapozom, értetlen elemzéseket találok, ami a külföldön élő (élt) íróinkat illeti. Zavarban vagyok, hogyan is tituláljam a korszakot. Itt és most szocializmusban vagyok, de ez sehogyan se illik rá, mivel semmiféle népjólétet nem hozott, csak egyre nagyobb népnymort, szociális intézményeit ő maga szünteti meg egymás után. Mik is voltak ezek?

A munkához való jog. Ma már van munkanélküliség.

Ingyenes orvosi ellátás. Jatt nélkül ez se megy.

Adómentesség. Az utolsó ingünket is lenyúzza az adóhivatal.

Korszerű ipar. Itt egy kis kacajnak kellene következnie, de az ember inkább sírna rajta.

A vas és az acél országa. Terveztünk volna inkább alumíniumra, az legalább **volt** nekünk.

Korszerű mezőgazdaság. Az erőltetett centralizálás után mégis csak kiderült, hogy a kisparcellán megy igazán az élet. Meg a termelés. No, legalább ahhoz jogunk van, hogy magunknak megtermeljük.

Dunántúli narancsliget. No comment.

Kedvezményes üdültetés, mint a szocialista ember pihenéshez való joga. Mindez ma már kedvezmény nélkül. És pihenni se érünk rá.

A kultúra mindenkié. Igen? Hány forintért? A mai könyvek ára a kisember számára szinte elérhetetlen. Színházjegy, operajegy? Drága és kinek kell? Az átlagembert lesüllyesztették az evés-ivás igény szintjére. Sőt ez utóbbi egyre nagyobb hangsúlyt kap az emberek életében.

Ingyenes népiskolák. Az ún. népiskolák ma már inkább a hivatalos bunkótenyésztés színterei. Az iskolákat egyszerűen megfosztották eredeti funkciójuktól: az emberformálástól. Itt hosszú évtizedeken át nem volt igény okos, talpraesett, karakán emberekre, egyéniségekre. Sőt mindez bűn volt. Kitenyésztették viszont a jófésült, lehetőleg megnyerő külsejű, akarat nélküli, de fejlett bólintóizmokkal rendelkező káderyereket. Az kellett nekik. Aztán csodálkozunk, hogy a karakternélküliség, a semmilyenség nem vezet sehová. És hogyan lehetett ennek színtere az iskola? Úgy, hogy a férfiakat kiszorították a pályáról az éhbérekkel. A nemzet napszamosai az amúgy is napszamosként megtűrt nők lettek. És ott, ahol a férfiaknak nyílt volna küzdőpálya, nők voltak, akiktől évszázadok óta a gyengeséget várják el, azonkívül ott a család, a gyerekek, a pénzgondok, és a nők egymást váltják GYES-en, GYED-en, beteg gyermekük ápolásában, és maximum a zsörtölődésig jutnak el a tiltakozásban. Egyszóval a nők nem szoktak az asztalra csapni. Ritka kivétellel.

Jövőnk letéteményese, a gyermek. Mit adunk neki útravalóul? Mindezt, ami változásért kiált? És hová lesz az állandóság, a stabilitás? Ezen érzés nélkül nem nő fel kiegyensúlyozott ember.

Ma már elég minden vétkünket megbánni, de semmiért se bűnhődni, semmiért se felelősnek lenni? Ki garantálja, hogy a ma esetleg meakulpázó öregurak nem fognak befurakodni az igazán megújulást kívánó emberek közé? Hiszen az ő könyökük már edzett.

Nyírő József

Szóval irodalomtörténet. Döbbenettel olvasom, amit Márairól, Nyírőről leírtak és kinyomtattak. Hogy Nyírő Zöld csillag-a értelmetlen ködszurkálás volna, hogy Máraiból fröcsög a gyűlölet, ha az itthoni magyar valóságról szól... Nem is tudom, hogy ez az ember olvasta-e valaha Nyírőt vagy Márait. Hiszen Nyírőnek egyetlen kihúzható mondata sincs. Élő klasszikus volt, aki megjárta a magyar értelmiségi szokásos kálváriáját, a hazájából kétszeresen is kirekesztettséget, a meg nem értettséget, a betegséget, a nyomort. És annál szebben csendül fel minden egyes szava. A mai, eltorzult, műveletlen, trágár nyelvtől fásult, fájó tudatunk spongyaként issza az ő tiszta székely stílusát. Gyönyörködve állunk meg egy-egy mondat, szellemes fordulat fölött: ilyen írónk is van? És ezt elvették tőlünk? Egy ilyen csodálatos magyart nem volt szabad olvasnunk? Hogy jön ahhoz valaki, hogy ezt lepocskondiázza? Hiszen ez előtt csak tisztelettel térdet-fejet hajtani lehet.

Márait pedig, ha valami is jellemezte, az a higgadt, kristálytisza stílus. Az embernek az az érzése, hogy szinte megveti az indulatokat, az indulatoskodást. Amit polgári gőgnek neveznek nála, az az arisztokratikus távolságtartás, mert a klasszikusság igényével írt, s ha bármit papírra vetett, mindig maga körül érezte az olvasók táborát, s ezt tiszteletben óhajtotta tartani. Tehát semmi intimitást, semmi érzelmességet vagy gyűlölködést, ami személyes és a magánélet szférájába utalandó, nem engedett meg magának. Talán gőgös is volt. Születésétől függetlenül született arisztokrata. Amit leírt, kellő tudással, alaposággal és megfontoltsággal írta le. Méltósággal. Írói és emberi jelensége, mint egy fenséges szikla. Valamit alaposabban, jobban, nálunk méltóbban tudott. Megengedi, hogy megmásszuk fenséges csúcsait, de ettől még nem alázza meg magát. Láthatjuk, megcsodálhatjuk, de nem ölelhetjük magunkhoz. Mert ő a magyar irodalom csúcseinak egyike. Mindannyiunké, de nem külön-külön valamelyikünké. Ezért nem ölelhetjük át. Csak kezet foghatunk vele – lélekben. Hozzá ez illik. Nem ereszkedett le soha a napi politika szintjére. Ahogy Naplójában Rajkéről írt, abban sincsen semmiféle személyes vagy személyeskedés. Ő, Márai Sándor ül a színházban, és előtte pereg a történelem. Ezt csakis az ő arisztokratikus távolságtartásával láthatta így: nem a mát, az egyes

személyt látja és láttatja, hanem a legközvetlenebb közelségből is a történelmi távlatot. Ezt bűnéül felróni? Gógösnek tartani? Hiszen ez egy csodálatos adottság. Higgadtnak és kimértnek maradni akkor, amikor mások a mellüket döngették, dicshimnuszokat zengtek vagy a fogukat csikorgatták és fröcsögő nyállal szidták az ellenséget, aki akkor úgymond mindenről tehetett.

Hja. Idővel mindnyájan megmértünk.

Márai Sándor és titkos szerelme, Tolnai Klári

Eger, 1988

Máraival „társalogva”

„Az írás és az államhatalom viszonya titokzatos. A hatalom tehetetlen a szellemi ember beleegyezése és helyeslése nélkül. A tömegek hatalma csak akkor föltétlen, ha a szellemi ember a maga különös, pogány, táltosos tekintélyével bizonyítja, hogy az a hatalmi rendszer, amelyről éppen szó van, jó hatalom és érdemes áldozatot hozni érte. Ezért az erőszakos hatalom – csábítások és fenyegetések alakjában – mindent elkövet, hogy a szellemi ember jóváhagyását megkapja. S ugyanakkor tudja a Hatalom, hogy ez a mágikus tekintély a pillanatban, amikor a megvásárolt vagy megfélemlített író odaadja a szavát a hatalmi rendszernek, a tömegek szemében elveszti hitelét és értékét. Ez az irodalom egyetlen, szomorú elégtétele.”

(Márai Sándor: Napló '46, 34. old.)

Szent Jeromos ugyanerről, tömörebben: *„Kár egy számár előtt citerázni.”*

Márai Sándor tisztában volt azzal, hogy íróként magányos szerepet vállalt. Talán nem is bánta, ahogyan én sem, hogy rövidebb-hosszabb időre el kell vonulni minden közösségi eseménytől, seregszemléktől, díjkiosztásoktól, nagy, kollektív eszmecseréktől. Ez nem lehetőség, hanem kötelesség. Írni nem lehet jól úgy, hogy körülöttünk zajlik az élet, folyton szól a telefon, mindenki búját-baját, követelését, szemrehányását meg kell hallgatni, és csupa olyan dologgal kell foglalkozni, ami nem az ő kompetenciája, csak mert elvárják, és ami egyre messzebbre tereli az író figyelmét a munkájától. Ha ez nincsen kellőképpen megrendszabályozva, az életünk tere agórává válik, ahol törvényszerűen átveszik az uralmat a kofálgodók.

Éppen ezért tiszteletben kell tartatni másokkal azt a teret és időt, amely, mint egy szentély, tiszta kell, hogy legyen az írás idejére. Sok sértődéssel, haraggal jár, de megéri, mert az eredmény, az a kristálytisztaság, lehiggadt stílus, mint amit Márai Sándortól is megismertünk. Az utókornak már nincsenek kétségei afelől, hogy megérte, amikor az író úgymond elzárkózott embertársaitól, és semmi mással nem törődött, csak az írással, illetve az arra való felkészüléssel. A „civilnek” tudniuk kell azt is, hogy amikor a költő vagy az író, aki gyakran egy személyben ugyanaz, még akkor is a következő művén dolgozik, amikor látszólag nem csinál semmit. „Döglöm”, összegezte Weöres Sándor ezt az alkotói időszakot. Fekhetem a hátamon, lődöröghetek az utcán minden cél nélkül, elutazhatok valahová, ahol nem érnek utol a hétköznapi zajok, mindez felkészülés a Nagy Műre, amelyhez íróként jogom van. S nemcsak jog ez, hanem kötelesség is. Ahogy a mérnöknek terveznie és kiviteleznie kell, a tanárnak tanítania, a gyári munkásnak termelnie, a földművesnek gazdálkodnia és előállítania az ország kenyerét, ugyanúgy az írónak is kötelessége írással töltenie az idejét.

Márai egyúttal az egész magyar irodalmat magányosnak találta.

„Mikszáth, Babits, Kosztolányi, Móricz prózai munkái megjelentek világnyelveken, de a magyar irodalom mégsem történt meg a világ számára. A nyelvi magány, a fordítók hiánya, mindez nem magyarozza ezt a süket sorsot. Valószínűbb, hogy a magyar irodalom legtitkosabb tartalmában – talán nyelvének, magányos, gyönyörű, de keleti és távoli nyelvének szellemében – valahol, valamiben nem kapcsol a világirodalomhoz.”

(Márai Sándor: Napló '47, pp. 47.)

Mindez csak részgazság. Igaz, hogy kevés volt a jó fordító, s igaz a nyelvi elszigeteltség. Egy másik titkot gyanítok én: elszigeteltségünk részben (vagy jórészt?) abból fakad, hogy írónk, szellemi embereink soha nem tudták magukat menedzselni külföldön. Az ismertté válás egyik kritériuma, ha kapcsolatot teremtünk és hagyjuk magunkat megismerni. A külföldön élő, vagy csak éppen ott tartózkodó magyarok sajátságos kolóniát alkotnak. Ez nem a nagy nemzeti összetartozásból ered, hanem azon prózai okból, hogy legtöbb honfitársunk egyáltalán nem, vagy csak csapnivalóan beszél idegen nyelveket. Egyfajta nyelvi szárnyaszegettség ez: az itthon magabiztos, vagdalkozó ember külhonban elanyátlanodik, és összebújik csendben, mint az ólba húzódott állatsereg. Művészeink között ritka volt az olyan poliglott ember, mint Márai Sándor, aki bárhol, bármely országban járva jól elboldogult volna Európában. A nyelvismeret is szabadságot ad, lehetőséget a leválásra, a függetlenségre. Aki beszél az ország nyelvét, ahová készül, nem érzi úgy magát, mint Márai eleinte Franciaországban (t.i. hogy őelötte folyton elhallgatnak valamit, s őt mindig kihagyják valamiből).

1989. január 4.

A véleményem és a helyzet is változott időközben, mármint a nyelvtudást illetően. Már többen beszélnek angolul, de többnyire **csak** angolul, mert ez egyrészt az európai közös nyelv, és máshol is használható világnyelv, s ez valahogyan ellustítja a fiatalokat. Nincs ambíció több nyelvet megismerni, beérik ezzel az eggyel, amelynek nyelvtana viszonylag egyszerű. Ezt az ambícióhiányt nyíltan be is vallják. Már használható szinten beszélnek sokan, de perfekt nyelvtudásról azért többnyire nincs szó. Nem vágnak poliglott, művelt emberekké válni, az erre való utalást fölényes flegmával (a tudatlan ember göggyével) lekezelik. Fogalmuk sincs róla, mekkora magabiztosságot ad a (több) nyelvismeret, s hogy mennyivel másabb a fogadtatás a külföldiek részéről, ha művelt nyelven szólnak hozzájuk, a saját anyanyelvükön. Természetesen mindenki maga dönti el, hogy milyen minőségben akar élni, s hogy törődik-e azzal, hogy mások elfogadják, befogadják-e, amikor idegen országokban jár.

Az átlagember meg beéri a konyhanyelv elsajátításával, azt is nagy valamiként fogja fel. Megint csak nincs viszonyítási alap, már az iskolában is mindentől kímélni kell, így nehezen tartható kordában, önfegyelme pedig többnyire csak a jó sportolóknak és a zenészeknek van (mivel nekik anélkül nem megy, és ezt is folyamatos edzésben tartják, nemcsak a fizikumukat). Jó, hogy a gyerekeknek már többet kell sportolniuk, ez elvárás is, bár gyakran öncélú, de ez talán javítani fogja a koncentrációs képességüket. Ha ez megvan, arra már stabilabb tudás építhető, a követelményt pedig nem fogják zaklatásnak venni. Tőlem gyakran kérdezték, amikor fiatalokat jól megtanítottam különböző nyelvekre, hogy nem félek-e a konkurenciától. Jókat mosolyogtam rajtuk, és mindig azt válaszoltam, már alig várom, hogy legyen konkurenciám, akkor talán előbb-utóbb visszavonulhatok „csak” írni. A helyünket törvényszerűen kell átadni a fiataloknak, mért akarnám én öregen is elfoglalni az ifjabbak helyét? De azóta is csak az bizonyosodott be, amit Kocsis Zoltán hangsúlyozott, hogy a világ elég nagy, elférünk benne többen is. Azon túl... nem dörömböl az ajtón a jól felkészült, sok nyelvet beszélő konkurencia... Még mindig gályáznom kell a szakfordításokkal, ahelyett, hogy visszatérhetnék a klasszikusokhoz, Shakespeare mesterhez. S aztán a saját darabjaimhoz, meg nem írt regényeimhez.

A nyelvi magány ténye, merthogy valóban ténynek kell tekinteni, annak is köszönhető, hogy a Márai által leírt és tömören jellemzett „hatalom” inkább félt és tartott a vérbeli művészekről, nem tudott mit kezdeni velük, s inkább elhallgatta és a háttérben tartotta, minthogy pártfogolta volna őket. A művésznek gyakran csak egy ajánlás hiányzik, ami magas pozícióban lévő embertől csekélység, semmibe nem kerül. Ezzel megtámogatva már elindulhat egy művészi karrier, a folytatás a művészre van bízva. Ha műve figyelemfelkeltő és visszhangra talál a külföldi értelmiség köreiben, mindjárt más lesz személyes, valamint szakmai megítélése, mintha hagyják csak úgy vergődni a maga

támasznélküliségében. Ez a legtöbb esetben a művészetpolitika hanyagságán múlik, mert nem megy utána az úgymondó kallódó művészeknek, nem veszi magának a fáradságot, hogy maga fedezze fel az értékes embereket. Ehelyett hagyatkozik a helyi ajánlásokra, amelyek, különösen a kommunista éra lecsengése óta erősen fertőzött területnek mondhatók. Az a szűk értelmiségi kör, amely kiszámítottan magának ezt a területet, továbbra is igényt tart arra, hogy hegemon helyzetét megszilárdítva tartsa. Azért vagyok kénytelen ezt a nyelvtanilag otromba kifejezést használni, mert ezt a státuszt már nem szükséges kialakítani, hiszen háromnegyed évszázad óta megvan és működtetik valakik, ennek a körnek a kedvezményezettjei, akik közül többen rég elitták az eszüket, mégis tovább tetszelegnek az önjelölt zseni szerepében, és egy vadállat őrjöngésével vetik rá magukat azokra, akik az ő engedélyük és jóváhagyásuk nélkül „merésznek tehetségesek lenni” és értékes műalkotásokat létrehozni. Velük kompromisszumot kötni, összebútorozni a legnagyobb butaság lenne, mert a körön belül is uralkodik egy bizonyos számléltra, s azon való felfelé haladást eleve kizárja a „beltagok” agressziója, mely természetesen félelmükből fakad. Abból a félelemből, hogy valamikor, esetleg a közeljövőben, kiderül, hogy ők csak felfújott hólyagok, a valódi tehetségeket pedig egészen máshol kell keresni, az ún. „népi fiak” kategóriában. Nos, hát ebből ered minden hangzavar, patvarkodás, baromfiudvarhoz méltó üstöktépés☺)) S ugyan hol van az az ember, aki ebben konkurálni akarna bármelyikükkel?! A batrachomyomachia szintjén. Ugyan, kérem...

2019. augusztus 27-29.

És megint visszalapozunk három évtizedet az időben.

Márai Naplóinak olvasása mindig újból hitet és erőt ad. Ami után a földi ember annyira fut, a pénz, a vagyon olyannyira nem ér semmit. A legpocskébb érzés persze az, amikor kalkulálni kell, pénzt rakosgatni, megspórolni, beszerezni, újratekenni, csak mert gyerekeim vannak. Magamért az egész nem érdekelne rég. S amiből az emberek nagy része olyan ügyet csinál: pár új, színes rongy beszerzése, amit aztán megúnnak, továbbadnak vagy eldobnak, szerkentyűk, divatos holmik, ezeknek a szemétre valóknak a beszerzéséből áll (Keeping up with the Smiths). Bezzeg, ha kultúráról van szó, nincs az a pénz, amit ne sajnálnának! Egy színes rongyért gondolkodás nélkül kiadnak ezeket, de a havi egy ezres kultúrára, az luxus, arról gond nélkül le tudnak mondani. Hát ezért is érzem magamat ebben a mai világban idegennek, távoli bolygóról idecsöppentnek. Karácsonyi ajándékaim közül a könyveknek örültem a legjobban.

Az „Országomat egy lóért!” fuldoklás a mai ember szájából így hangzana: „Lelki üdvömet egy divatos, új rongyért...”

Nagy mestereim, Weöres Sándor, Nyíró, Márai, Határ Győző, Pirandello mind arra tanítottak, hogy mindebben ne vegyék részt. Semmi áron, semmiféle célért.

1989. január 5.

„A Nagy Rendszerek »leírták« rég az embert, mint világalakító tényezőt. Nem törődnek vele, nyersanyagként tekintik. Remélni lehet, hogy itt bukunk el végül. Az ember nem közömbösíthető anyag, akármilyen hurkatöltőbe préselik, anyagában robbanékony, és egy napon felelni kezd, személyesen, a Nagy Rendszernek. Ez az utolsó remény.”

Márai: Napló '48, pp. 77.

„Szabadság nélkül nem érdemes élni. Ez igaz. Csak arról nem beszélnek, hogy a szabadságot kívülről nem lehet kapni. Az amerikaiak nem küldhetnek szabadságot, szeretetcsomagban. A szabadság az önként vállalt, jogosnak elismert köteleességek összessége. Minden más nem szabadság, hanem önzés és kapzsi túlzás.”

Márai: Napló '48, pp. 79-80

A XX. század nagy kihívása volt ez. A gólemmé felhízott nagyhatalmak erőszakos uralma a csupán békés életre vágyó népek fölött. A XXI. században ugyanez még fokozottabban érvényesül, mármint a gőgös, pöffeszkedő, alapjában tudatlan és műveletlen alakok hatalomátvétele és viláгурalmi mértékben való hatalomgyakorlása. Az elbutított népek, melyek megadták magukat a kutyü-birodalomnak, nem voltak eléggé óvatosak, amikor ez megtörtént velük. Úgy jártak, mint a zsebtolvaj által megkárosított személy a villamoson vagy a nagy forgalomban. Mire észbe kaptak, a tolvaj, szélhámos már rég elmenekült a bűncselekmény helyszínéről a szajréval, s ha még el is kapnák, az illető letagadna mindent, csak mert erre is módja van. Jelenleg ott tartunk, hogy egész generációk tartják értelmetlennek ezt a felvetést, mert rég behódoltak a Márai által Nagy Birodalomnak nevezett szélhámos társaságnak. Voltaképpen úgy jártak, mint az üveggyöngyökkel kifizetett indiánok a spanyol hódítókkal szemben. A különbség annyi, hogy szerencsétlen indiánok nem rendelkeztek ismeretekkel az erőszakos betolakodókról, a mai csupa-információ világban viszont csak ki kell nyújtani a kezünket, hogy pillanatok alatt beszerezzük – épp a felkínált kutyük segítségével – az ismeretek milliárdjait. Tehát a támadó eszközeivel tudnának visszavágni a nagy gólemnek, és saját fegyverével semmisíthetnék meg az immáron életükre törő, elszemtelenedett alakot.

A szabadság viszont, amelyet Márai a fentiekben olyan tömören összegzett, egyénileg elérhető, vagy egyénileg fel nem adható, becses holmi. Az emancipáció se küldhető szeretetcsomagban, hanem meg kell küzdeni érte. Egyénileg, egyes szám első személyben, végérvényesen. Az agresszív szándékú alakok is meghátrálnak a szilárd akarattal és jelentős műveltséggel szemben. A XX. századi ember viszont nem védte magát és nem verte vissza a támadásokat, amelyek őt és családját, nemzetét érték. Két förtelmes diktatúra részéről. Olyan volt ez az emberiség történetében, mint Pompeji és Herculaneum pusztulása. Igaz ugyan, hogy túlélte és több tekintetben öncélúvá degenerálódott az ókornak az a koncentrált szépsége és a maga nemében mégis csodálatosan megszervezett rendszere, a rátörő destruktív erő csak bevezetése, előjele volt a rá következő évszázadok kultúrarombolásának, illetve a túlélrettség miatt és által bekövetkező hanyatlásnak, a dekadencia évszázadainak. Csak zárójelben jegyezzük meg, hogy a romboláson az előző kultúra lerombolását értjük, nem pedig azt a középkori, majd reneszánsz kultúrát, amely ugyanolyan becses vívmánya az emberiségnek, mint az ókori, a sokak által ma is csodált, remekművek egész sorával romjaiban is pompázó, fenséges, kollektív műalkotás.

Az emberiség sok vétke közt szinte első helyre kerül, mármint a módszeres környezetpusztításon kívül, hogy a szabadságot egyes osztályok, népek sajátíthatták ki maguknak, míg másokat az ellenkező állapotba süllyesztettek. Módszeresen, következetesen, agresszíven, kíméletlen kegyetlenséggel. A két fél adottságai szembeszökően egyenetlenek. Jóval nehezebb helyzetben van az, akit előzőleg tönkretettek és elszegényedett, lenyomorodott helyzetbe szorítottak, mint az, akinek csupán meg kell tartania korábbi privilégiumait, a manapság sokat emlegetett és gyakran félreértelmezett status quo-t.

Napjaink égbekiáltó gazsága a szándékosan felgyújtott esőerdők jajkiáltása, melyet nem sokan hallanak meg. Ha így folytatjuk, az egész Föld egy lángoló, lepusztított területté válik, a fékezhetetlen profitéhség jegyében. Pedig mindig van egy pont, ahonnan már visszafordíthatatlanná válik a

folyamat. Most ezen a kényes ponton balanszírozik az emberiség. Még azt se mondhatjuk, hogy úgy kell neki, ha ilyen oligofrén aggyal akar egész világokat uralni, mert hiszen mindannyiunkat magával ránt a pusztulásba.

Az Európa ellen vezérelt afrikai tömegek is ugyanebben a kábulatban leledzenek, mint civilizáltabb társaik, a szervezett társadalmakban élők. Elkábítja őket a kezükbe adott mobiltelefonok, táblagépek világa, s közben nem veszik észre, hogy akarattalan eszközei egy náluk is agresszívebb erőnek, amelynek gonosz tervei vannak a Föld nevű bolygóval, s rajta az emberiséggel. Önmagával. Már nem is tudjuk, mire mondjuk elsősorban, hogy maga alatt vágja a fát, hiszen úgy tűnik, mindnyájan egy süllyedő hajó utasai vagyunk. A hajóskapitány, akár a Viking Sigyn kapitánya, észre se veszi, hogyan gázolja le az előtte haladó kisebb hajót, sőt a felelősséget is hárítja emiatt a gyalázatos tette miatt. A vízi üldözésnek, ami olyan volt, mint egy országúti üldözés, nincsenek nyertesei. A megmenekültek egy életre szóló traumával a lelkükben élték túl a balesetet, az első hajó kapitánya és utasainak nagy része kegyetlen halállal haltak, a vétkét beismerni nem akaró másik kapitány pedig egy életen át hordozza magában a letagadott vétkét és annak minden súlyát, amit a túlvilágra is magával kell vinnie. A szeretteiket elvesztett dél-koreai és magyar családokon is végzetes sebet ütöttek ennyi felelőtlenséggel, és bármennyi kárpótlást kapjanak is ezért, ez pénzen nem váltható meg.

Az emberiség, mintha csodában reménykedne, s közben elmulasztja egyetlen teendőjét, amivel kivághatná magát a kutyaszorítóból. Nem ragadja nyakon azt a kicsiny csoportocskának is alig mondható „elit” brigádot, amely mindent gátlástalanul tönkretesz maga körül. Fordulópont és újabb felívelési periódus csak ezen az áron következhetne be. Ezt nem leplezhetjük el a saját jószágunkkal, vagy amit annak tartunk. Egyelőre visszatartja a téveszme követőit a tőlük kötelezően elvárt hipokrizis, melynek jegyében semmi rosszat nem mond, semmi kritikát meg nem hall, és meg se mukkan, amikor mások telehazudják a világot. Ez ma Nyugat-Európa tragédiája, a legendás Három Majomé, melyet egyelőre csak a gettósítással próbál megoldani. Pedig az egyre népesebb migránshadak egy idő után ki fognak törni az otthoni körülményeikhez képest még mindig kényelmes gettókból, az általuk bevezetni kívánt törvények pedig nem fognak kegyelmezni az őket most még szívélyesen befogadó politikai köröknek sem, nemhogy a védtelen köznépek. A Közel-Kelet visszavág az ellene kiválóan felszerelt hadseregek kibocsátó országainak: ezúttal ők kívánják romhalmazzá lőni a „művelt Európát”, mely még a maradék romokat is rommá lőtte, amikor erre lehetősége nyílt. Igaz, a világ csendőre nem Európa volt, hanem az Egyesült Államok, de annyit még az ő titkosszolgálatuk is meg tud tenni, hogy ellenünk irányítja mindazokat, akik jobb híján belénk marnak, hiszen Amerika jóval messzebb van. A békétlenkedők lecsillapítására pedig ott vannak a kábítószerek (ezeket láthatóan a migránsok közül is sokan fogyasztják), ezzel tovább csillapítható a már túlszaporodott emberiség minden gondja...

Máraival vitatkozni nem lehet. Mindig neki van igaza. Az a szomorú, hogy több mint fél évszázad elteltével, sőt háromnegyed évszázaddal az ő briliáns mondatainak megszületése után sem okultak belőle azok, akiknek leginkább kellett volna. Az emberiség fejlődése negatív fázisába lépett lelki síkon, míg egyre fejlettebb eszközök állnak rendelkezésére fizikai síkon. Ezzel önmagát feszíti széjjel, ha nem tesz ellene, azaz a két szféra összehangolására semmit. Azt reméltük, hogy a XX. század lezárultával szebb, jobb kilátásokkal kecsegtető fejlődésre áll át, s nem hajszolja tovább a mulandó anyagot, mely, legyen akármekkora tömegű, mégse teszi boldoggá. Nos, a világból érkező képek egyelőre nem erről tanúskodnak, sőt, ennek ellenkezőjéről. A materialista „klub” még mindig csak az anyagban hisz, a mulandóban, a végül összemorzsolásra, pusztulásra ítéltben. Ezzel süllyeszti magát élő torpedóként egyre mélyebbre a világtengerek fenekére. Méltán, érdemelten, mert olyan kíméletlen volt, amilyen szeretetreméltónak és méltányosnak kellett volna lennie.

Eger, 2019. augusztus 28.

„A szolgaság akkor is szolgaság, ha szabadságharcból és forradalomból születik:”

(Márai: Napló 1948, pp. 71.)

„A bolsevizmus új vallás! De ennek a vallásnak eddig csak perselycsörgető papjaival találkoztam.”

(Márai: Napló 1948, pp. 71.)

Békés fejlődés

Voltak s vannak olyan időszakok az emberiség történetében, amikor pár pillanatra szűnni tetszik a permanens harc, melyet egymással vívnak a földlakók. Ha belegondolunk, a Teremtés bölcsessége révén élhetnénk akár egymástól elszigetelt területeken is, mit se tudva a többiek létezéséről. Éppúgy, ahogyan az afrikai tömegek vagy az ausztrál, pápua bennszülöttek se igen tudtak a fehér ember létezéséről, amíg az be nem tette a lábát a földjeikre.

Nos, a béke és annak fenntartása mindig is kötelessége lett volna az emberiségnek, már ha lehetséges ezt az összegző, összefoglaló kifejezést használni azokra a tömegekre, amelyeket Márai Sándor tömören csak „emberi fajzat”-nak nevezett. Az egymással folyton csak huzakodó, békétlenkedő, Heltai Gáspár szavaival élve kaporcskodó emberi hadak/hordák mintha nem akarnának továbblépni az őseMBER szintjéről. Folyton bunkót ragadnak (manapság fejlett hadi eszközöket), és csépelik egymást, majd végül azt is elfelejtik, miért fogtak bele az egészbe, hogy Rhett Butler klasszikus mondatával utaljunk minden háború törvénytelenységére és értelmetlenségére.

Márai rezignált megjegyzése a magyar irodalom elszigeteltségéről valóban elszomorító. Ha ismerné a világ azt a költőt, akit még a magyar irodalmi közvélemény se ismert, és aki szinte hangtalanul, némán múlt ki az emberi életből, Apor Elemért, akkor talán elröstelné magát és legalább egy percre megállna, hogy némán fejet hajtson a költő-vátesz bölcsességére előtt. Hogy mégse teljesedjen be rajta

a lokális átok, amelynek jegyében épp Egerhez kötötte a sorsát, hanem a város falain kívül teszi ismertté és híressé magát, akkor Eger is szívesen visszafogadná innen elkóborolt fiát és másfajta imázssal búcsúztatta volna el és őrizné meg kegyeletteljes emlékezetében. Nos, hadd álljon itt az a költemény, amelyet a föld minden lakójának ismernie és kívülről fújnia kellene. A tanulságát pedig érvényesítenie minden korban az agresszív kis csoporttal szemben, amelynek csak az extraprofit az éltető elme, fontosabb az oxigénnél és a víznél is.

Apor Elemér:

„Perazim hegyéről

Újabb jegyzetek Ésaías könyvének margójára

Perazim hegyén fölkéle az Úr
mivel látta
egyik galaxisban
tűztől és vértől forró
egy horpadt kis gömb.
Néhány millió nyomorult
kúszott, mászott
a pattogó rakéták közt
míg más milliók az
atombombák tüzében égtek.
Közelebb hajolván az Úr
elfintorítá orrát
mivel bűzös az égett emberi hús.
Összeparancsolta angyalait és mondá
szedjétek halomba az emberek fegyvereit
s a garmada hegyébe
ültessétek a világhódítókat
és fegyvergyárosokat.
Mikor pedig mindez megtörtént,
elsújtá villámain
és porrá égett a garmada.
Gondolá az Úr:
sikerült elpusztítanom

az emberek gonosz indulatait.
És amint ezt gondolta volna
megjelentek előtte az emberek
meztelen karjaikat nyújtogatván
mintha diszkóban volnának
és kiáltozták:
adj nekünk fegyvert!
Az Úr pedig haragra gerjedt:
mi az istennyilának kell az néktek
Ők pedig mondák:
attól félünk, hogy megtámadnak minket
Ő pedig megcsóválta ősz fejét
és imígyen szólott
Ismerlek benneteket farkasok
mindig azért támadtok
mivel féltetek, hogy a bárányok
megtámadnak titeket.
Ám legyen, de jól figyeljetek
amit kaptok, eszetekhez mértem
ez való hozzátok semmi egyéb.
És odutta vala nékik
az fegyvert
minek neve
bunkó.”

S hogy ne okozzon fejtörést az egymás nyelvét egyre kevésbé ismerő idegen ajkúaknak a fentiek megértése, hadd álljon itt egy hevenyészett fordítás az immáron szinte csak egynyelvűvé vált emberutódok számára. Innentől fogva nem mondhatják, hogy nem hallottak róla. Legfeljebb azt, hogy derék funkcionális analfabétákhoz illően ők nem szoktak könyveket olvasni. Sem nyomtatott verzióban, sem digitálisan.

From the Mount of Perazim

A New Note on the Margin of the Book of Isaiah

On the mount of Perazim the good Lord arose
as He saw
that a small dented planet
in a galaxy of His
is being hot from fire and blood
Some millions of miserable folks
were creeping and crawling
amongst the bouncing rockets
while other millions
were burning in the fire of atomic bombs.
The good Lord, leaning closer,
nuzzled his nose
as the burning human flesh stinks like hell.
He commanded his angels together and said
get a heap of the weapons of people
and get the conquerers of the world
and all the armourers have seated
on top of the heap.
And when all this had taken place
He cracked down his lightnings
and the heap burned to powder.
The good Lord thought to himself:
I succeeded destroying
the evil passions of people.
And while He was thinking all this
people appeared in front of Him
stretching out their naked arms toward Him
as if they had been in a discotheque

and shouted:
please give us weapons!
And the good Lord got angry
what the hell do you want that for?
And they replied
we are afraid of being attacked
And the good Lord wrapped his white haired head
then spoke
I know you, wolves,
you are always attacking
because you are afraid of being attacked
by the sheep.
Well, let it be, but listen very well
whatever you'll get is measured to your brain
this fits you nothing else
And He gave them
the weapon
whose name was
the mallet

Fordítás: Murawski M.

Egyetlen kifogásuk lehet ellene, mármint a nyers fordítás ellen, t.i. hogy a 'mallet' szó nem tükrözi a magyar 'bunkó' emberre vonatkozó szarkasztikus utalását, amit az angol inkább a 'bunker' vagy a franciás hangzású 'villaine' névvel illet, vagy szimplán 'uneducated, primitive folks' kifejezéssel, ami körülírásnak tekinthető, és semmiképpen nem illik bele egy költeménybe, amely egyébként is tömörítve, szublimáltan jegyzi közlendőjét.

Amiért ebben a rendhagyó történelemkönyvben helyet kellett kapniuk Apor Elemér gondolatainak is, az csak részben szól az ő méltatlan mellőzéséről. Aggastyánkorában, amikor már nem tartottak tőle, kidekorálta őt a város egy díszpolgári címmel, de az egzisztenciájáról nem gondoskodtak. Öregotthonban helyezték el – emberbaráti szeretetből, természetesen –, miközben a költő hazavágyott szerény otthonába. Ez még mind csak margójegyzet, de ha már felmerült a kérdés és a költő személye, azt is tudnia kell a Kedves Olvasónak, hogy nem a vidéki, tehát a pesti, felszínes előítélet alapján provinciális, divatjamúlt népnemzeti lantpengetés mestere, hanem mentora és útnak indítója a nálánál nagyobb karriert befutott Kálnoky Lászlónak. Költeményei inkább a Nyugat

harmadik nemzedékéhez kötötték, pályáját előbb a II. világháború törte derékba, majd a rá következő kommunista éra, annak minden előítéletével és agresszivitásával. Ma már mondhatjuk úgy is, hogy költőnek kitüntető figyelmet jelent, ha bebörtönzik, ez szinte kivétel nélkül jelzi, hogy jelentős szellemi emberről van szó (Márai Sándor definíciójával élve). Neki ez is kijutott, majd a rá következő újabb diszkrimináció, és talán csak végtelen szerénységének tudható be, hogy legalább emiatt nem fordult felé kellő figyelem a rendszerváltás után. Ötvenhatos szerepléséért véglegesen leírta, azaz a Tiltott kategóriába sorolta be az Aczél György nevével fémjelzett cenzori háttérrel. Ez, a rendszerváltás után is háttérben maradt, és ahol tud, ma is árt az általa kipécézetteknek. Ennek egyik kártékony vadhajtása a fentiekben említett értelmiségi csoportosulás és annak tevékenysége, amely holtáig nem nyugszik bele semmibe, saját tévedhetetlenségében pedig töretlenül hisz.

Nos, Apor Elemér elsősorban történelmi vonatkozású jegyzeteim között azért bukkant fel, mivel Perazim-verse történelmi tanulságokkal bír, de van egy másik vonatkozása is, hogy tudniuk kell róla a történelem iránt érdeklődőknek. Hosszan tartó diszkriminációja alatt jó ideig a Heves Megyei Levéltár munkatársa volt, ahol a poros (a rovarokat és rágcsálókat most nem részletezem) iratok közül előásott olyan egri vonatkozású feljegyzéseket is, amelyeket feldolgozva olvasmányossá és érdekessé, máskor humorossá tett s utóbbi kötetbe foglalt. Az Új Hevesi Napló közölte ezek jelentős részét, bár egyetlen korábbi kiadása, a *Város a felhők fölött* címmel megelőzte. Az Új Hevesi Napló digitalizált változatában elérhetők ezek az írások úgy a *Bródy Sándor Könyvtár*, mint az *Országos Széchényi Könyvtár* digitális tárában. A jogi végzettségű Apor Elemér nem volt egyedül az irodalom iránti szenvedélyével, Egerben ez afféle divat, városi hagyomány.

S hogy hozzánk, az őket követő nemzedékekhez hogyan kötődik mindez? A béke lehetősége mindig ott lebegett fölöttünk, ahogyan a háborúé is, bőséges ígéretekkel és fogadkozásokkal, különösen az ötvenes, hatvanas években, amikor épp a hidegháború legveszélyesebb időszakát élte az emberiség. Volt bőséggel 'békeharc', melynek keletnémet utcai feliratát, azaz neonreklámját már emlegettem a fentiekben. Az iskolai tananyagban szerepelt *Jevtusenka: Akarnak-e az oroszok háborút?* c. költeménye. A költő természetesen nem tehet róla, hogy utóbb ez propagandaanyaggá lett, éppen a sok későbbi lokális háború miatt, amelyért a vezető politikusok ugyancsak megérdemelték volna a Perazim-hegyi istenítéletet...

Volt koreai háború, vietnami háború, kubai konfliktus, *Ötvenhat*, *Hatvannyolc*, *lengyel Szolidaritás*, *Kambodzsa*, *Laosz*, *Kongó*, *Angola* és a fél afrikai kontinenst végigfertőző háborúsorozat, melynek során, majd azokat követően a fekete kontinens megmaradt háborús gócnak, tűzfészeknek, s talán úgy is mondhatjuk, hogy megszűnt a természeti népek békés, idillikus hazájának lenni. Ne feledjük ki a sorból a latin-amerikai államokat, ahol ráadásul megvetően banánköztársaságokat emlegetnek! Erről is többet tudhatunk meg a *Carla dala* (Carla's Song) c. skót filmből, mely a legmélyebb valóságában tárja fel a háborúk és háborúcsinálók valódi milyenségét és a titkosszolgálatok felforgató tevékenységét a célországokban.

A kisember számára maradtak az üres ígéretek, a háborús mozgósítások, behívók, majd a háborúk végeztével a megbélyegzés, a háborús bűnös címmel illetés, mintha ők lettek volna a felelősek a háborúkért, nem pedig azok szervezői, a Perazim-hegyi ítéletre rég megérett, piti alakok! Ma, mintha mégis abba az irányba mutatnának a trendek, hogy a politikai machinációkba belefáradt népek inkább a békés fejlődést igénylik, nem pedig az újabb és újabb háborúkat. Ezekről is kiderült, tehát minden okunk megvan a szkepticizmusra, hogy az ócska, lejárt szavatosságú fegyverek elhasználásáról, értékesítéséről szóltak, nem pedig azokról a mondvacsinált konfliktusokról, előre jól megszervezett provokációkról, amelyekkel telehazudták a sajtót, majd annak nyomán a történelemkönyveket is.

Nos, itt tartunk ma, az Úrnak 2019. esztendejében. Már csak egy nagyobb elszánás kell, hogy változtassunk rajta. Addig még visszalapozunk kicsit a 80-as évekbeli jegyzetekben. Talán nem lesz fölösleges és hiábavaló a hétköznapi naplójegyzetekre hagyatkozni – a politikai szlogenek helyett, melyek különben is alaposan megkoptak azóta. Csupán egy rövid gondolat álljon még itt, hogy ki-ki eldönthesse, béke- vagy háborúpárti akar lenni: ha az emberiség azt a pénzt, amit háborúkra, fegyverekre, környezetpusztító vegyi anyagokra pocsékol el, a békés fejlődés érdekében fektette volna be, paradicsomi állapotok uralkodhatnának a földön. Hogy miért nem tette, azt esetleg bevallanák azok az elvetemült alakok, akik ma is a fegyverkezésben érdekeltek, mert abban élük ki magukat. De hát hol van az az ember, aki ezt kiszedi belőlük?...

2019. augusztus 29.

És megint a napló:

Az oroszok lerohanták Litvániát, és tömegmészárlást rendeztek. Az emberi történelem mindig tele volt aljasságokkal, de ez azok közt is páratlan. Védtelen, fegyvertelen, békés tüntetőket mészároltak le, éppúgy, mint tavaly Grúziában. Ha mindezt az egység érdekében tették is, teljességgel értelmetlen. Az egész világ megveti őket érte. Ez a demokrácia ázsiai változata. Moszkva teljes hírzárlatot rendelt el – a glasznosztj nevében, bizonyára. A Kreml urai fedezékbe vonultak, mint a rossz kölyök, miután valami disznóságot követett el, és most vár, hogy a szülők haragja lecsendesedjen. Pedig népek viszonylatában nem olyan egyszerű a dolog: ezt nem lehet csak úgy elfelejteni, mint egy gyermekes csíny. Az ártatlanul kiontott vér bosszúért kiált, és átkot, gyűlöletet von a gyilkosok fejére. Ideig-óráig megúszhatják, de aztán éppúgy fogják végezni, mint a díszes Ceaucescu házaspár.

Döbbenetes képek a mészárlásról, a halottakról. A moszkvai TV-ben tipikus kommentár: az egész lövöldözést a litván parlamenti őrök kezdték. No, igen... és aztán tarkón lötték saját magukat... Újabb várható célpontjuk a litván parlament, eddig „csupán” a hírközlő szerveket foglalták el.

Közben nálunk is hírzárlat: a CNN-t nem lehet venni tegnap óta. Ma délután jönnek a tévések, szerintük az én tévém rossz. A város túlsó végén, ahol nem értik az angol híreket, a CNN jól vehető. Hogy ennek mi értelme van? A lényegét úgyis értjük: az oroszok durva agresszorokként lépnek fel. Történelmük is ilyen vérfürdőkből áll. Azért a litvánokat kihagyhatnák ebből. Bush elnök nyilatkozatát azért még hallottam: elítéli a tömeggyilkosságokat, a litvánokat bátor, hős népnek nevezte, a békés tüntetők legyilkolását mélységesen elítélte, és felszólította az oroszokat, hogy azonnal hagyják abba. Szankciókról nem ejtett szót. Egyetlen lényegi figyelmeztetés a németektől. Ők nem hajlandóak addig segítyeket adni, amíg az oroszok le nem szállnak Litvániáról.

Gorbacsov ma azt nyilatkozta, hogy ő nem tudott az akcióról. Sőt a védelmi miniszter, Jazov sem. De ezt ki hiszi el? Ha olyan balfácánok, hogy azt se tudják, mi történik az országukban, és a hadsereg nem engedelmeskedik nekik, akkor régen rossz nekik. De hát ez csak a szokásos szólam. Szemenszedett hazugság. A kiskolások talán még beveszik. De inkább ők se.

1991 január

És újból Márai Mester:

„Ahogy a buddhista az egyéniség megtartását, akár reinkarnáció alakjában nagy szerencsétlenségnek hiszi, úgy hirdeti a bolsevizmus, ez a másféle, pogány, immanens keleti vallás, hogy az egyéniséget fel kell adni a Nagy Kollektív Nirvána, a Párt és a Rendszer térfogatában – ez a kommunista üdvözlés...

... elképzelhetetlen ez a kísérlet a nyugati ember számára.”

Márai: Napló 1950, pp. 31.

Mindössze pár évtizednek kellett eltelnie, aztán az „új ideológiát” átkeresztelték globalizmusnak, de a módszerek tisztára bolsevisták. Az EU-ban hangadó bürokraták ugyanolyan csinoknyikok, mintha az orosz hírszerzés képezte volna ki őket, s mintha azt a régi rendszert szolgálnák. Nyelvezetüket már nem a szocreál blablák jellemzik, hanem az ún. PC, azaz politikailag korrektnek mondott beszéd, ami normális ember számára profi hazudozás, mellébeszélés. Európa népei viszont ébrednek már. Előbb-utóbb végérvényesen meneszteni kell őket, hogy ne okozzanak még több kárt szegény, sokat szenvedett kontinensünknek.

2019. augusztus 29.

Ekecs Géza mint történelem

Ekecs Géza, akit a legtöbben csak művésznevén, Cseke Lászlóként ismernek, a 90-es években többször is Egerbe látogatott. Teenager party-t csak egyszer tartott, az egykori tinédzsereknek, akik vidáman ropták a régi slágerekre a Megyei Művelődési Központban. Legelső vizitje személyes jellegű volt: engem mint volt kolléganőjét keresett fel, majd többször is visszatért, hogy családomat meglátogassa. Kedves színfolt volt az életünkben, egyébként tartózkodó fiaim is azonnal elfogadták. Később más városokban is tartott nosztalgia partikat, ezekről vagy levélben, vagy telefonon beszámolt. Még a 90-es évek közepén is élt és virágzott kultusza, melyet megnyerő modorának és kedves egyéniségének köszönhetően mindenütt megtapasztalt. Az ország szekere éppen nem jó irányba tartott. Az emberek tömegesen szegényedtek el, váltak munkanélkülivé, és azt se tudom, fizettek-e neki honoráriumot, s ha igen, az méltányos volt-e a kiadásaihoz képest. Németország és Magyarország akkori anyagi viszonyai még távolabb álltak egymástól, mint manapság. A minimálbér a béka feneké alatt volt, az infláció viszont 35-40 % körül mozgott. Géza ezt nyilván tudta. Elfogadta egykori konkurense, Komjáthy György meghívását is a rádióba, közös műsort készítettek együtt. Egy idő után ez is elhalt – mint munkakapcsolat, és mint állandó műsor. Nem valószínű, hogy a hallgatók közönye miatt, hanem mert az uralkodó rezsim nem szívelte Gézát, aki miatt – az elvtársak szerint – sok fiatal vált rendszerellenessé. Csupán egy hangyányi önkritika kellett volna hozzá, hogy felfogják, mindenkitől függetlenül rühellték őket a fiatalok. Géza csupán némi vigaszt nyújtott, és egy kis vidámságot a legvidámabbnak mondott barakk lakóinak.

Géza azóta már az égieknek szolgáltat vidám zenét, s reméljük, hogy ők is remekül szórakoznak, ha igénybe veszik. Ám lehet, hogy dolgos, hosszú élete után kapott egy kis pihenőt, és odaát már nem szenved álmatlanságban, ahogy itt, éveken át. Egri látogatásáról szóljon egy korabeli jegyzet.

2019. augusztus 29.

Egy korabeli jegyzet, 1997 nyarán:

Itt járt Ekecs Géza – Cseke László. Megosztotta velünk a sikerét és egy kis bohémséget hozott a hétköznapijaink monotonijába, mely többnyire munkából, hajtásból, sietségből áll. Rövidke időre megálltunk és elidőztünk egymás társaságában. Ha távolról jött vendég érkezik, valahogy mindig számot kell vetni az életünkkel, hirtelen, zanzásítva, pár mondatba, vagy egy-egy rövid beszélgetésbe sűrítve el kell mondanunk, mi is történt az elmúlt időszakban, amikor nem találkoztunk. Ha magunkról beszélünk, érzéseket osztunk meg, mert az események valahogyan a mi speciális tükrünkön vagy érzelmi szűrőnkön keresztül jelennek meg. Ehhez el kell gondolkodni önmagunkon is, mert sietség közben nem biztos, hogy ráérünk erre. Ezért van úgy, hogy most is úgy érzem, mintha sokat ücsörögtünk volna egymás társaságában, holott egy szédült rohanás volt az egész. A megszervezése is, és a program lebonyolítása is.

Géza nagy charmeur, ezért mindenütt szeretettel fogadják. A könyvesboltban gyönyörű kalocsai asztalt terítették neki, az MMK-ban ahogy beértünk, máris lerohanták az emberek, fotózták, filmezték, dedikált, egyszóval nagy sikere volt. Én igyekeztem a háttérben maradni, egyszerűen vele örültem az emberek szeretetének. A könyvesboltban odajött hozzá egy férfi, megszorította a kezét, és csak ennyit mondott: „Köszönöm. Nagyon sokat segített nekem.” Géza szótlanul állta a szeretetrohamot, nem kérdezett semmit. Később, mikor volt egy kis intervallum, csodálkozva mondtam neki, miért nem kérdezte meg, hogy miben segített annak az embernek? Géza viszont természetes egyszerűséggel közölte: hát abban, hogy túlélje és kibírja mindazt, amiben léteznie kellett. Számára ez egy megszokott jelenet, minden fellépésekor így fogadják. Engem izgat az átlagosnak tűnő mondat mögötti egyéni tartalom. Szeretném azt is tudni, milyen az illető, és miért érez úgy, ahogyan. Szeretem alaposabban is elemezni, ami egyszer csak hirtelen testközelbe kerül velem. Talán az emberek is vágnak erre, csak nem merik kimondani. De ha invitálják őket, közelebb merészkednek. Nekünk, magyaroknak ez különösen fontos volna. A magyar embert évszázadok óta ahhoz igyekeztek hozzászoktatni, hogy ő nem fontos, ő csak egy picinyke és jelentéktelen alkatrész egy nagyobb gépezetben, ami az emberiség vagy a társadalmi rend, tehát az se fontos, amit ő érez, gondol és mond. Beléfojtották a szót, ezért ha az érzéseiről, gondolatairól kérdezik, hirtelen elakad. Félénk, akadozó félmondatokat lehet csak kipróbálni belőle, azt is igen nehezen. A sovinszta szemléletű népeknél, mint pl. a francia vagy a német, ahol a nép, nemzet vagy egyes számú etnikum fölénye minden tekintetben egyértelmű, ugyanez elképzelhetetlen. Ők gátlástalanul legázolnak, leszólnak bárkit. Nekik nem gond a megnyilvánulás, mert állandó önimádatban élnek, a tulajdon kultúrfőlényükben, tehát az egójuk nincs elnyomva és megnyomorítva, mint nálunk. Az se

természetes, az se egészséges, de a látszat, a nyilatkozataik valahogyan mégis inkább épkezláb emberi lélekre utalnak, mint a mieink, ennek a lépten-nyomon megszegényített, lesajnált, mégis olyannyira tehetséges népnek az esetében.

Ez a látogatás bennünket is közelebb hozott egymáshoz, azt hiszem. Szűkebb pátriám tagjai most összejöttek, hogy tegyenek a nagyközösségért, ugyanúgy önmagukba tekintettek, mint én. Mindenki mást lát, mert az önismeret foka nem azonos bennünk, és mert a megosztottság még mindig túl nagy. A hatalom megszállottjainak épp az a célja, hogy az egészséges nemzeti tudat felébredését megakadályozzák. Túl könnyű préda az átlagember, ha a társai ellen akarják ugrasztani, ha a másikat kritizálni, leszólni kell. És mivel a külső kép torz, így a belső se lehet reális, mikor befelé fordulva a saját, külön kis világát keresi. A kettő csak egymással szerves egységben lehet normális, vagyis ha az egyén nem akarja magát mindenáron kiszakítani a nagyközösségből (vagy a kicsiből), hanem azzal együtt fejlődve, harmonikus egységben próbál meg nagyra vagy kissé nagyobbra törni. A társak ellen vezényelhető hazafi csupán ágyútöltelék lehet egy nemtelen háborúban, melyet esetleg nem is fegyverekkel vívnak, hanem lealjasult emberi érdekekkel és a gonoszság szavaival, melyeknek pusztító ereje talán még nagyobb, mint az ágyúk és a puskáké, tankoké.

Az utazás önismeretre tanít. Szeretteink látogatása ugyanígy. Mindkettő közös lényege ez: jó visszatérni, belesimulni abba a közegbe, melyet otthonunknak érzünk, és amely megadja azt a kényelmes komfortérzést, ami az otthon, a haza, a társak közelsége, egyszóval a másokhoz tartozás öröme. Jó, hogy nekünk nem kell elmenni innen. Jó, hogy nem kell szomorkodva epekednünk a mi szeretett Zágónunk után, hanem ha rosszul bánik is velünk és megsanyargat, akkor is ez a miénk, ez a kis koszos, ez a naponta lebalkánózott, lepocskondiázott, kis hely, Magyarország, és nekünk, egrieknek szűkebb pátriánk, Eger. Már csak egy dolog hiányzik a kellemes komfortérzéshez nekünk, és ez a felszabadult, természetes kommunikáció lehetősége, melyben a megszólított felek egyaránt kedvesen és magától értetődő természetességgel reagálnak a társak érdeklődésére. Egy olyan helynek szeretném tudni a hazámat és benne Egert, ahol nem rejtőzködnek és nem beszélnek folyton mellé – már azon a természetes igényen túl, hogy ne lopják ki a szemünket is –, hanem egy békés, boldog szigetnek, ahol pezsdítően felszabadító, édes, jó érzés élni.

.....

Gyakran reklámozzák a TV-n az egyik áruházlánc megnyitó ünnepségét, s vele magát a bevásárlóközpontot. A tulajdonost őfelségének titulálják, ami az egész nevetséges csinnadrattát még szájalmasabbá teszi. Ki lehet az illető? Nyilván valami ex-szatócs, aki összeharácsolt magának annyit, hogy ma már megvehette azt a területet és felépíthette azt az óriásüzletet, ahová fél Budapest majd vásárolni jár és naponta neki jattol. Ki az, aki efféle rangokra és címekre vágyik? Nyilván nem az, akit amúgy is elismernek és szeretnek, netán tisztelnek a tehetsége miatt, azzal, akinek amúgy is van rangja az emberek szemében. Ez a hőscincér hengegése a nagy vakondhalom tetején. Oka? Feldolgozatlan lelki komplexumok tömkelege, identitászavar, egészségtelen uralomvágy, mely a csúcson mutatja meg a leginkább magát: mikor övé a kör, irgalmatlanul belemar a másikba, és még le is köpködi, le is sajnálja. Vagyis, ha uralkodik, érdemtelenül teszi.

Az igazi uralkodó szolgál. De nemcsak a saját fajtáját, egy népcsoportot vagy felekezetet, hanem az egész emberiséget. Ez az áruházlánc és az amerikai filmipar pedig erről szól: minden ellenfelemet letaposom, megsemmisítem, ezután pedig mindenki nekem szolgál, nekem fizet, ha akarja, ha nem. Ugyanazon mozdulattal veszi lazán semmibe a szabad akarat törvényét, valamint az „Élni és élni hagyni” íratlan szabályát. Egy darabig valóban uralkodni és tündökölni látszik, aztán irgalmatlanul az orrára bukik. Befejezi pályafutását, utána pedig jön a következő perc-emberke, mert hát ez a fizikai síkon építkezés nagy buktatója. Azt hiszik, örökre szól a dicsőség és a hatalom, holott pusztá anyagból

van, amiről ugye tudjuk, hogy a legromlandóbb dolog a világon. Hatalmas és dicső csak az lehet, aki szellemi síkon építkezik. A legmegfoghatatlanabb dolog a világon a szellem, az értelem ajándéka, a lélek finom rezdülése. Nem mindenkinek, csupán annak, aki eszerint él, hiszen az önimádónak, aki a tulajdon létéből se fog fel egyebet, mint a test mivoltát, nem-létező és nemkívánatos. Ezért nem ápolja magában a legfontosabbat. A földi gazdagságban lelke senyved, az egész hűhó, amivel megszerezte és megtartja vagyonát, nem ér egy hajtófát se. Nem tudja igazán élvezni ő sem, mert közben folyton résen van, nem akarják-e elvenni tőle mindezt. Vagyis egy harpagoni rettenetben él. Minden gondolata a pénzesládája körül forog. Akkor hogyan lehetne hát teljes értékű ember, hogyan valósíthatná meg önmagát?

.....

A gonoszság nehezen kiismerhető, mert ezer arca van, és mindig a mások ruhájába öltözik. Valódi létét nem láthatod, mert rejtőzködik, a szándékait pedig nagy igyekezettel palástolja. A szeretet ezzel szemben egyszerű. Minden megnyilvánulása a parasztházak tiszta szobáinak rendjéből és a lélek mélyéből jövő tisztaságból őriz valamit. Sugárzik, mint a nap, és ebbe az állandó adakozásba soha nem fárad bele. Csak önmagával azonos, ezért olyan egyszerű benne és körülötte a rend. Akiben él effajta értékrend, azt vonzza magához. A gonoszsággal táplálkozókat viszont nagy erővel taszítja magától. Jobban mondva a romlott ember az, aki egyre távolabbra igyekszik kerülni attól a rendtől, mely szerinte talán parasztos, és mivel az ő lelke az ezer arc változatos galádságához szokott, hát az egyféle szépség sugarai mellett talán unatkozik. Nem érti, mert közelebbről soha nem vette szemügyre, hogy az egyféleség csupán látszat. Olyan, mint a homogén fehér fény: benne minden színárnyalat megtalálható. Csupán a felületes szemlélő véli úgy, hogy egyhangú az, amit lát, érez, tapasztal.

.....

Azt mondják, hogy ez már a piacgazdaság és fogyasztói társadalom. De az ember lépten-nyomon udvariatlan és kelletlen kereskedőkké botlik, akiknek alapfogalmaik sincsenek arról, hogyan édesgessék magukhoz a vevőket. A fogyasztói társadalom ezen változata pedig ezt a feliratot viselhetné a homlokán: „Ne fogyassz!” Valaha öröm volt a vásárlás és jó volt kiruccanni egy-egy ebéd vagy vacsora erejéig, hétvégén kirándulni egyet a hegyekben és közben betérni valahová, ha megéhezünk. A mai ember viszont egyszerűen úgy érzi magát, mintha gúzsba kötötték volna. Egy parazita, bürokratikus gépezet élősködik rajtunk, mely a beszédett pénzekért semmit se akar nyújtani.

Az adórendszerünk olyan, hogy nem veszi tekintetbe, hányan élünk egy fizetésből. Más az, ha valaki negyvenötezret keres tisztán és azt magára költheti, és megint más, ha ezt el kell osztani három- vagy négyfelé. Ez utóbbi esetben még a létminimum se jön ki fejenként. De ilyenkor az adóhivatal és a politikusok ég felé fordítják a szemüket, széttárják a karjukat és felsóhajtanak: nálunk ez még nem aktuális. Hozzátesznek, jobban mondva hozzáígérnek párszáz forintot a családi pótlékhoz, melyet úgyse fognak felemelni, vagy majd valamilyen ürüggyel eltörlik, és részükről már napirendre is tértek a dolog fölött. Ugyanakkor milliárdos vagyonokat harácsolnak össze, de azt senki ne emlegesse fel nekik, mert röhögve visszautasítják a vádakát és kijelentik, hogy ők nem felelősek semmiért, és nem érzik magukat bűnösnek semmiben. Hülyének, baleknak néznek bennünket, mert mindezt túrjuk, ezért immáron nyíltan is így bánnak velünk.

A társadalombiztosítási rendszer is elavult. Az embereknek immáron szinte semmit nem nyújt, mégis több mint ötven százalékot követel minden bruttó jövedelmünkből. Ennyi pénzből már egy svéd rendszerű társadalmat is működtetni lehetne, de nálunk ez nem így megy. Az államkassza és a bürokratikus gépezet kasszája egy feneketlen zsák, mely a Dárius kincsével se érne be. Ha azt

megkapná, még akkor is csak széttárt karral siránkozna, hogy bizony, nekünk semmire se futja, mert kicsi és szegény nép vagyunk. Az igazság ezzel szemben az, hogy mi tehetséges nép vagyunk, csupán azok a tökfejek, akik bennünket irányítani próbálnak, és mindig csak a biztos romlás irányába. Ergo nem arra kell menni, amerre ők mondják. Elvégre állítólag demokrácia van, és mi döntünk a saját sorsunkról. Miután ennek a rendszernek nincs semmiféle gazdasági koncepciója, már azon kívül, hogy ők, a hatalomba felkapaszkodott réteg meggazdagodjanak, még hozzá bármi áron, nem kell eltérni, hogy ők tovább gazdagodjanak, mi pedig tovább szegényedjünk. A parazitákkal csak egy dolgot érdemes csinálni: lerázni őket magunkról.

(1996-97, Horn kormány, MSZP-SZDSZ koalíció, rablóprivatizációs időszak)

Pár évtizeddel öregebben és tapasztaltabban mégis döbbenet visszatekinteni az emlékezetnek eme mély kútjába. Ma már név szerint ismerheti mindenki a nagy csalókat, szélhámosokat, csirkefogókat, sikkasztókat és hazaárulókat. A legdöbbenetesebb az, hogy mégse bűnhődtek meg azok, akik a fent emlegetett bűnöket elkövették ellenünk. A lopott vagyonukat senki nem vette vissza, hogy azt a nép javára fordítsák, amely alaposan megdolgozott és megszenvedett érte. Az őfelségének titulált vadbaromnak még a nevére se emlékszem. Annyival viszont gazdagodtunk ismeretekben, információkban, hogy megtudjuk, ki mindenkiel bántak ennyire elvetemülten. A korai kommunizmusban is, majd a szocializmussá áthazudott rendszer minden szakaszában. Csupán emlékeztetőül: ők minden vagyonát elkobozták azoknak, akiket az ellenségeiknek tekintettek. Ez gyakran még így se volt, csupán kinéztek maguknak jelentős vagyonokat és értékes tárgyakat, s ez elegendő ürügy volt a számukra, hogy aztán teljesen kifosszák az illetőt és családját. Nem volt ez előzmények nélkül: az inkvizíció is követett el hasonló gaztetteket, s ugyanezzel a módszerrel és címszó alatt. Ám ez nem menti fel őket az utókor vádja alól. Néhai nővérem szavait idézem: „Nincs annál borzalmasabb, mint amit az ember a másik ember ellen elkövet.”

Eger, 2019. augusztus 31- szeptember 1.

Szocialista erkölcs

Sokat emlegetett szólam valami olyasminak a hangoztatására, ami sose létezett, mégis annyira büszkék voltak rá az elvtársak. A szocializmus, illetve ósváltozata, a kommunizmus már eleve kizárta annak a lehetőségét, hogy magas erkölcsiségről lehessen beszélni. Az az ember, aki semmibe veszi embertársát, eleve nem tekintheti magát magasabb rendűnek, s ha mégis erkölcsöt prédikál másoknak, legfeljebb álszentségben vetekedhet azokkal, akik hozzá hasonló szellemben fogják fel az életet és élnek.

Hogy mégis legyen fogalmuk róla azoknak, akik olyan szerencsések, hogy nem voltak kénytelenek megismerkedni emberközlelből ezzel a destruktív rendszerrel, mert később születtek, megemlítünk pár gyakran hivatkozott frázist, amelyet sokra tartottak ezek hangoztatói, miközben a hallgatóság ásítozott vagy háborgó gyomorral tűrte a „szentbeszédet”.

1. **Hűség a néphez, hűség a párthoz.** Ebből legfeljebb az utóbbi valósult meg. Aki hűséges, jó hazafi, az soha nem ál össze a nép ellenségeivel. Azokat nem szolgálja évtizedeken át gerinctelenül, miközben szemet huny minden aljasság fölött, amit az elvtársai elkövetnek. A jó elvtárs jó párttag is egyben, s mint ilyen, köteles időnként elbeszélgetésre megjelenni

fölöttesei előtt, s ha azok kifaggatják ismerősei életéről, azokról kötelességtudóan jelent. Mindenről. Pletykákról, mások nemi életéről, sőt a sajátjáról is, mert fontos, hogy a párt szeme mindent lásson (ha már nem tudta überelni Istent, akinek ez spontán megy).

2. **Feddhetetlen erkölcs, szabályos családi élet.** A jó elvtárs már kora huszonévesként megházasodott, és házastársa mellett akkor is kitartott, ha kölcsönösen megutálták és megcsalták egymást fűvel-fával. Gyermekei előtt ez a „követendő példa” állt, így ne is csodálkozzunk, miért van annyi válás, különösen a hatvanas évek óta. A látszatházasságok egyik eklatáns példája a könnyűzene területén sokat garázdálkodott Erdős elvtársé. Története ma már szinte történelem. Csupán amióta kiderült, miket művelt, nem tudunk anélkül ránézni egyetlen korabeli énekesnőre sem, hogy először ne a szájára csodálkoznánk rá... Aki neki ellenállt, az Cserháti Zsuzsa sorsára jutott. Nem is értjük, miért nem ajándékozott a popzenei társaság Erdős elvtársnak egy gumibabát. Az mindent gombnyomásra megtesz, amit megkövetelnek tőle, és abszolút problémamentes, mert nem tudja megbuktatni a kéjsóvár öregfiút.
3. **A jó elvtárs tiszteli a feljebbvalóit.** Ezeket aztán időrendi sorrendben (rossz nyelvek szerint: elhalálózási sorrendben) követi felfelé a ranglétrán, míg a nála fiatalabbakat keményen visszatartja attól, hogy meg tudják előzni soron kívül ugyanezen az úton. Elég sokáig működött ez a rendszer. Előbb még tiszteletben is tartották az öregebbeket, mivel a régi nevelési rendszer működött. Miután azonban látták a sok „követendő példát”, elkezdtek jobbról előzni a fiatalok is. Okuk is volt rá. Míg az öreg szakik többnyire képzetlenek voltak, négy elemi, sőt Aczél et. Őket is alulmúlta a maga három elemis végzettségével, a fiatalok már legalább érettségiztek, mások főiskolát, egyetemet is végeztek, így jogos volt az elvárás, hogy ezt pozíciókkal is honorálja az Egypárt. A rendszerváltás előtt már gyakori volt a fúrás, az öregebbek kibuktatása a sorból, valami nőügy vagy sikkasztás miatt, amit nem volt nehéz kitudni, hiszen túlságosan is magabiztosak lettek, akik hozzászórtak a hatalomhoz.
4. **A jó erkölcsök jegyében a jó elvtárs mindenben egyetért a párt direktíváival.** „Nem pofázik ki a sorból”, Mao elvtárs axiómája szerint, hanem sorait mindig fegyelmezetten zárja, ha külső, ellenséges támadásnak van kitéve ő és pártja, amely őt ezért cserébe futtatja. Mindig „egyetért az előtte felszólalóval”, aki helyette úgymint mindent elmond, neki elegendő már csak rábólintania a vitás kérdésre, ami többnyire nem is vitás, mert nem ajánlatos kibeszélni a sorból.
5. **Hangulatjelentés.** Munkahelyén a jó elvtárs rendszerint megírja az éppen aktuális hangulatjelentést, és azt mielőbb eljuttatja a helyileg illetékes pártközpontba. Tájékoztatja a főnökeit, hogyan reagál a lakosság az éppen aktuális áremelésekre, népellenes intézkedésre, táncdalfesztiválra, „renitens zenészek” viselt dolgaira, csehek elleni invázióra, stb. Így, ha egy-egy vitás kérdés fel is merül, nem kénytelen a saját nevében vitatkozni, hanem a mások szájába adva adhatja elő, mivel nem értenek egyet embertársai.
6. **Pártszerelem.** Gyakran megesik az ilyesmi. Különösen a fiatalabb alapszervezetekben, ahol még nem járátódott be alaposan a rendszer. De ne higgyük, hogy csak a fiatalok természetes biológiai órája szerint alakul így! Egyáltalán nem. A legkanosabbaknak éppen az öregfiúk bizonyultak, akik már unták odahaza a kötelező műsort (amihez a párt is elvárta, hogy ragaszkodjanak), ezért ki-kiruccantak egyéb irányba is. Jó alkalom volt erre a szinte kötelezően elvárt vadászat, a városi vagy pártházi bulik, ahonnan a hangulat tetőfokán gyakran kitelefonáltak az erre szakosodott „kerítőknek”, hogy kérnek plusz 1, 2, x számú „titkárnőt”... Akiknek persze nyilván azt kellett lejegyezniük, amit az elvtársak részegen

összehordtak... Egyes pártserelmek aztán házassággal is végződhetnek. Ha a kis hölgy elég kitartó volt, akár megyei párttitkárfelenség vagy miniszterelnökné is válhatott belőle...

7. **A jó elvtárs marxista egyetemre jár, és azt el is végzi.** Hülyébbeknek elég volt a marxista középiskola is, ahol átbukdácsoltak pár év alatt. A negyvenes évek végén, ötvenes évek elején ezt szemináriumnak hívták, és akit csak tudtak, „beiskoláztak”, azaz rákényszerítettek, hogy a szocialista blablákat bevegye, majd vizsgát tegyen belőlük – egy erre szakosodott bizottság előtt. Az nem is kérdés, hogy kik végeztek vörös diplomával az efféle iskolákban. Még főiskolai, majd egyetemi diplomákat is össze lehetett szélhámoskodni ezen az úton. Mint tudjuk, a szocializmus út-ján... A marxista oklevelek birtokában nyitva állt előttük minden ajtó, és naná, hogy ők avansáltak legsikeresebben a ranglétrán!
8. **A még jobb elvtárs munkásórré is lesz.** Merthogy prikuliccsá már csak nem lehet... Havi rendszerességgel részt vesz fegyveres gyakorlaton, azaz lögyakorlaton, és egyéb militáris jellegű kiképzésen, hogy alkalomadtán parancsra lőni tudja a saját honfitársait. 1956 után szervezték őket népes számban, ám nemcsak munkások vettek részt ebben, hanem diplomások is, akiknek ez biztos belépőt adott a felfelé ívelő karrierjük során a legjobb helyekre. Hiánygazdaság idején minimum banán járt a pártházi büféből, még jobbaknak kedvezményes vásárlási jog a szovjet laktanyai kantinból, ahol „természetesen” minden olcsóbb volt, mélyen a piaci árak alatt. Nos, ezek az „elit alakulatok” minden 1956-os évfordulón mozgósítva voltak, ők képviselték a párt éber szemét, melyet egyfolytában rajtuk tartott.
9. **A legjobb elvtársakat beírárták az idegen nyelvi főiskolára, és/vagy moszkvai kiképzésre is kiküldték őket.** Nem önzetlenül persze, belőlük lettek a kémhálózat emberei, akiket aztán rendszeresen bevetettek külföldi akciókra, majd ha elég disznóságot követtek el, hazarendelték őket. Ezek aztán parancsra akár saját kollégáikat, barátait is megölték, mert akkorra már a legengedelmesebb láncszem vált belőlük egy hatalmas rendszerben, amelynek szálai a legmagasabb szinten Moszkvába futottak be. Ritkán nyugdíjazták őket. Aki túl sokat tudott, azt előbb-utóbb eliminálták. A forradalom felfalta a saját gyermekeit... is... Megint mások ezek közül idő előtt elitták az eszüket. És voltak olyanok is, akik kétfejű sást (kettős szerepet) játszottak, de ezek már elveszítették a jó elvtárs minősítést. Kinyírták őket vagy nyugatra távoztak.
10. **A jó elvtárs nem lop☺))** Legfeljebb sikkaszt, panamázik, vagy a maga módján károsítja meg a közvagyon, melyet természetesen a sajátjának tekint. Még viccet is csináltak belőle: „Ami a tiéd, az az enyém is. Ami az enyém, ahhoz neked semmi közöd.” Amíg el lehetett tussolni a dolgot, addig nem is derült rá fény. Addig kiterjesztette följük védőszárnyait az Egpárt. De amikor már túl nagy volt a botrány, mindenki félreállt mellőle, akkor kiközösítették, mintha velük ugyanaz nem esett volna meg. Csak ők ügyesebbek voltak, mert nem buktak meg vele...
11. **Szocialista összeköttetés.** A háború előtti régi protekcionista rend modernizált változata. A kommunisták ugyan teljességgel elítélték az uraknak minden cselekedetét, még azokat is, amelyek helyesek voltak, csípőből tüzeltek úgymond azokra, akik nem „az ő kuttyájuk kölyke”. A téma, az érdekeltség teljesen mindegy volt, a fontos, hogy idegenné deklarálták az illetőt és köreit. Akár a latin nyelvekben vagy a németben az 'idegen' fogalma, egyúttal furcsát, a saját kultúrkörtől idegent, eltérőt, tehát el- és be nem fogadhatót jelent, úgy viszonyultak az elvtársak is a tőlük eltérő értékrendű és más osztálybeli emberekhez. A szocialista összeköttetés egyébként annyit tett, hogy az egyre bürokratikusabbá váló államban már szinte semmit nem lehetett simán elérni, úgy, hogy az ember besétál a hivatalba, és

állampolgári jogon elintézi az ügyintéző, amit reklamál, vagy amit megigényel. Illet valamit ajándékot vinni (drága italt, bonbont, virágot, nagyobb dologért külföldi ruhaneműt, parfümöt, stb.), amivel megkönyékezték a titkárnőt. Rajta keresztül lehetett bejutni a főnökhöz, aki esetleg intézkedett. Ha mégse, következett az újabb kör, a főnök megvesztegetése, finomabban szólva lekenyerezése. Ez teljesen egybevágó volt az orosz rendszerű bürokráciával, merthogy az volt csak a korrupció melegágya! Miközben lenézték és folyton kritizálták az úri rendet annak minden anomáliájával együtt, túltettek minden elavult dzsentroid szokásjogon, sőt olyan tökélyre fejlesztették ezt a rendszert, hogy máig vannak túlélő maradványai: ld. egészségügy, szocialisták vezette önkormányzatok, minden létező terület, ahová „illik” ajándékot vinni vagy csúszópénzt adni. A korábban többször emlegetett szocialista „szentháromság”: a főnök – titkárnő – sofőr együttese Ennek megkerülésével eleve kudarcra volt ítélve minden jogos akció, elintézendő. Ahová bebetonozták magukat, máig él a rendszer, mert az emberek a kényelmesebb, rövidebb utat választják. Nem érnek rá strapálni magukat, hogy kivívják a nekik jogosan járó juttatásokat. Nem mentséggént, csupán a szikár tények lejegyzése végett el kell mondani, hogy Romániában ugyanez a „rendszer” még bonyolultabb szövevényé terebélyesedett. Náluk ugyanennek török hagyománya volt, mármint a török hódoltság idején kellett, s hozzászórtak, mindmáig ezt gyakorolják. Az olykor korrupcióval megbukott vezető politikusok csak azért jutnak arra a sorsra, mert valamelyik kollégájuk már nem bírja kivárni, mikor avanszálhat, őket úgymond jobbról előzve.

Nos, talán ennyi elegendő is a letűnt kor hangulatából. Nem kívánjuk, hogy a Kedves Olvasó is annyit undorodjon ezektől az emberi ferdeségektől, mint amennyit nemzedékünk kénytelen volt. Mindennapos dolgok voltak ezek, s ahogy teltek az évek, évtizedek, úgy vált egyre közönyösebbé a kisember velük szemben. Mások maradtak az undornál és a felháborodásnál, de ők se mentek vele semmire. „Vagy megszoksz, vagy megszöksz”, mondja a magyar közmondás, és amint az ország lélekszáma mutatja, a túlnyomó többség a maradás és a megszokás mellett döntött, mivel az került a legkisebb erőbefektetésbe és erőpocsékolásba az egyénnek és a családnak.

A tények feljegyzése viszont kötelességünk. Aki szépítget, visszamenőleg nosztalgiazik, az önmagának is hazudik. A dolgok nem oldódnak meg csak úgy maguktól, és az elhallgatás még nem megoldás. Ami rossz, azt ki kell vetni a történelem szemétdombjára. Ám nem azzal a szándékkal, hogy aki még használni tudja, az nyugodtan guberálja össze onnan! ***Éppen elég volt az a 1100-1200 év Európa szívében, hogy belássuk: nekünk nem a mások által elhasznált, elkoptatott, lejáratott rendszerek átvétele a feladatunk, hanem a saját jogrendünk megalkotása.*** S ebben nem nélkülözhetjük sem a Tízparancsolatot, sem Szent István vagy Könyves Kálmán törvényeit. Akinek ezekkel is baja van, annak odabent, a saját lelke mélyén kell keresnie a hibát. Erkölcs ugyanis nincsen erkölcsi normák, írott és íratlan törvények nélkül. Az íratlanokat a néplélek íratja a saját lelkiismeretével. Hozzáadja saját történelmi tapasztalatait, melyekhez nemcsak afféle fűszerként, csöppnyi ízesítőként használja a mélylélek tudását és a felmenők tapasztalatait, hanem kellő mértékben él is velük. Természetesen lehet mindent másként is, de erősen megfontolandó, hogy megéri-e. Az erkölcs nem hígítható fel afféle link szocialista erkölccsé, ami nem egyéb, mint a jó erkölcs paródiája, fenekestül kiforgatott módozata. Aki építkezik, az ne műanyag szemétből építkezzen, hanem szilárd alapokra helyezze építményét. A jó épület ugyanis legalább évszázadokra készül, ám ha van rá mód, akár évezredekre is. „Ércnél maradóbb...”, ugye tudjuk még az iskolai leckét...

Eger, 2019. szeptember 1.

Mazsolák – a rendszerváltás hajnaláról

Eszterházy Péter ezt írja a Magyar Narancsban: „Az idő vasfoga elszáll fölöttünk, majd visszaszáll...”

Ezek szerint kiütötték neki? De mitől száll vissza? Pingpongoznak vele? Ide illik Lengyel József megjegyzése: „A baj ott kezdődik, ha a költőnek a hormonzavarokon kívül képzavarai is vannak...”

1991. január 16.

.....

Az amerikaiak hivatalosan felszólították minden újságírót, hogy hagyják el Irakot a háborús veszély miatt. Ennek ellenére egy kb. 30 fős csoport jelenleg is Bagdadban tartózkodik. Hiába próbálják meggyőzni őket, B. Shaw, a CNN riportere is ilyesmivel érvel: vastagok a falak, van légóspinca. A direkt kérdésre, van-e gázmaszkjuk (az arabok harci gázokat akarnak bevetni), nyugodtan feleli, nem. Szédületesen naivnak és hiszékenynek nevelik az amerikaiakat. Mindig védettnek érzik magukat, amíg az első harci helyzetbe nem kerülnek, s megjárják a POW-k keserves útját. Ez a fiú nem érti, hogy a tomboló muzulmánok az első arab vér láttán nekik fognak rontani és felkoncolják őket. Még a legjobb esetben is túszként fogva tartják és kínozni fogják majd őket. Európai ésszel mindez felfoghatatlan, mégis mi tartja ott őket? A háború bármelyik percben kitörhet.

Ha ez így megy tovább, fantasztikusan csúnya háborúvá fejlődhet ki a közel-keleti incidens. A tegnapi elsöprő amerikai fölény ellenére az irakiak mára virradóra megtámadták Izraelt. Szörnyű, hogy a földi ember mindent csak az öklével, erőszakkal próbál elintézni.

1991. január 16.

Sajnos igazam lett. Nagyon csúnya háború kerekedett a kis Kuwaiton történt összecsapás után. Igaz, utána Szaddam Husszein, a kegyetlen diktátor is megbukott, de a megszállt ország destabilizálódott, és mind a mai napig ontja nyugat felé a migránsok tömegeit és a terroristákat. A kurdoknak mindig beígérik Kurdisztánt, mikor a segítségükkel le akarnak verni egy másik népcsoportot, de végül sohase kapják meg. Túl veszélyes lenne. Ennek az etnikumnak a lélekszámát ma már több tízmillió nagyságrendben kell mérni, tehát nem lehet figyelmen kívül hagyni. Nem is lehet tudni, melyik ország népessége közé tudnának integrálódni. Ők harcos nemzetnek tartják magukat, s ha megmérgelődnek, akárkinek nekimennek. Egy egyesített Kurdisztán sokkal nagyobb veszélyeket rejt magában, mint az újraegyesített Németország. A német nacionalizmus már két világégést okozott, mert soha nem férhettek egymástól a franciákkal. A kurdok meg nem férhetnek mindazoktól, akik körülöttük élnek, és úgy érzik, hogy veszélyeztetik az életüket. Külön téma, hogy a német nép egyre kevésbé ért egyet a vezető politikusaival. Egyre nagyobb támogatottságot nyer a migrációellenes politika, ám ezt a politikai elitjük nem veszi észre, vagy nem akarja tudomásul venni. Mára már egész Európa központi kérdésévé vált, hogy a népek a magyar mintát akarják követni, míg a politikusok foggal-körömmel ragaszkodnak korábbi politikájukhoz és a hatalomhoz. Nyugat-Európa már teljesen megtelt, és az őslakosok nehezményezik, hogy a migránsokat osztályon felüli ellátásban kötelesek részesíteni, miközben a nyugdíjasoktól, több évtizedet ledolgozott állampolgároktól vonják el a rávalót. A gazdaság ettől hanyatlik, az őslakosok nélkülöznek (ők most élnek át azt, amit én 1996-97-ben lejegyeztem a saját helyzetünkről), ám az érintett politikusok fontosabbnak tartják a saját kenőpénzeiket, mint azokat a választópolgárokat, akik a hatalomba juttatták őket, és ezért viszonzásképpen elvárnának valamit. Annyit minimum, hogy ne ellenükben politizáljanak, hanem a népet is tekintetbe véve. Anélkül minden a demokrácia megcsúfolása. De hát mit is lehet várni attól, aki tömény hazugságokon él, és ráadásul még nap mint a saját pofájába is hazudik...?!

2019. szeptember 1.

.....

„Vannak emberek, akiknek lelki hullámhosszán a Természetes üzeni tud a Természetfelettinek. Ezek a szentek, a költők, a művészek, aztán a műfajtalán, különös, magányos és erős emberek. Ők a médiumok, a közvetítők.”

Márai: Napló 1950., pp. 151.

És ők azok, tegyük hozzá, akikre soha nem hallgatnak a fanatizált tömegek és az őket agymosásban részesítő politikusok, aktuális hangadók. A két világháborút megélt Márai negyven évvel korábbról üzeni a még mindig csak háborúskodó és ökölrázó emberiségnek:

„Hinni kell, hogy az ember különbözni, gyűlölni, szeretni, égni akar... ahogy Dosztojevszkij hisz benne. Elképzelhetetlen, hogy a mániákusan, égően eleven orosz emberi anyagból a bolsevizmus konzervgyáraiban gyár- és ágyúöntelékét csináltak. Itt valahol megbukhat az egész bolsevista kísérlet.”

Márai Napló 1951, pp. 195.

Éppen itt bukott meg a kommunizmus, ezen a ponton, amikor már azt hitte, hogy valóban sikerült ágyúöntelékké formálnia egész nemzeteket. Nemcsak a sajátját. A mienket is, másokét is. Pont itt üt vissza neki a bumerángja. Az ember, a formálható testi, fizikai valóságán túl lélek is, s ilyen voltában nem egykönnyen alakítható. Az isteni ujjnyomokat viselő, anyagtalán, maradandó részünk többnyire akkor érinthető, és akkor hajlik a változásra, amikor magasabb rendűt, nemeset, isteni eredetűt érez a feléje közeledő mozdulatában. S ez egy olyan terület, mely az anyagelvű kommunizmus számára érinthetetlen.

1991. január 16.

„A megoldás nem a föld birtoklásának problémája, hanem a termelési módszerek, a munkabér és a termelt javak elosztásának problémája... A magánkapitalizmuson és a feudalizmuson, mint a kolhozos államfeudalizmuson belül a »megoldás« nem az, kinek tulajdona a föld, hanem hogy az ember, aki megműveli, reálbért kapjon, megkapja munkájának teljes ellenértékét. Amerikában ez a »megoldás« bekövetkezett. De a problémának ez a része, amiről sunyin hallgat – amíg tud – a magán- vagy államfeudalizmus.”

Márai: Napló 1951, pp. 156-157.

.....

A posta jóvoltából teljesen elszigetelődtem a külvilágtól. A leveleimre sorra nem jön válasz, s gondolom, nem azért, mert mindenütt söpredéknek tartanak. Ebbe a csöndbe próbálnak belefoglalni már kilenc éve. És időnként úgy érzem, hogy sikerül is nekik. Szellemi fejlődésemtől mindenesetre jókora lehetőséget vesznek el: a kollégákkal, a hasonszőrűekkel való kapcsolatot, az állandó eszmecesterét semmi nem pótolja.

1991 január

Így szakadt meg a levelezés, telefonkapcsolat Görög Rezsővel, Ekecs Gézával és másokkal. A posta, a hírközlés még sokáig „állam az álamban” formájú intézmény volt, akárhányszor is akarták valóságosan megreformálni a régi rendszert. Ez nagyon aljas húzás volt, mert a másik fél meg azt gondolhatta, én nem akarom tartani vele a kapcsolatot. Pedig csak a régi rend bürokratái akadékoskodtak. Félték valamitől, amit megbeszélhetünk egymással. Micsoda omlatag „rend” az ilyen! Ha pár szó, baráti beszélgetés összeronthatja, akkor miféle szilárd alapokon nyugodhat...?! A nagy blabla mint hivatalos ideológia sok mindent maga alá temetett. Sajnos csak részlegesen... Nekem viszont túl sokáig kellett ebben a szellemi sötétzárkában élnem, miután külföldről hazatértem.

2019. szeptember 1.

.....

Gyerekszáj. Beszélgetés hallatszott be a lépcsőházból. Az egyik szomszéd kislánya érdeklődik a házba nemrégén beköltözött orosz természetgyógyásról az édesapjától:

- És az az ember Oroszországból jött?
- Igen.
- És ők hogy beszélnek, milyen nyelven?
- Oroszul.
- És ők értik egymást?

A gyerek a szülei felfogása szerint értelmezi a dolgot a nyelvtudásról. A szülei nem beszélnek nyelveket, hát minden, ami idegen nyelven van, az számukra érthetetlen. Nincs tapasztalatuk, milyen az, ha valaki megért egy idegen nyelvű szöveget, netán más nyelven társalog. De... tündéri, mint minden gyerekszáj.

1991 január

.....

„Pazarlóan kell írónak lenni. Nem kell sokat törődni a nap feladataival, sem az egészséggel, sem az életkörülményekkel. Írni kell, feltétlenül és nagylelkűen.”

„S n o b s és p l e b s . Öt betű. Értelme ugyanaz.”

Márai: Napló 1952, pp. 193.

Ismét a jelenkorról

(Naplórészlet)

Van úgy, hogy nem engedem magamhoz a világ sokkolóan zajos és a halálos unalomig ismétlődő szörnyűségeit. Hihetnéd azt is, hogy ez félelem, de nem az, csupán egészséges önvédelem.

Mikor már nem bírom látni a sok vért, harcot, agressziót, az emberiség hülyeségeinek rémes következményeit, egyszerűen nem kapcsolom be a TV-t, rádiót, nem veszek újságot, és semmilyen formában nem veszek részt a közéletben. Úgy értem, nem megyek emberek közé, és nem veszem át azokat az információkat, melyek onnan beérkezhetnének.

Az emberiség marhasággal táplálkozik, és végtermékei, valamint melléktermékei ennek megfelelően alakulnak. Amit magából ezek után kibocsát, az olyan is. Talán még rémesebb, mint a kezdet.

Minden korszakban éltek és élnek olyanok, akik ennek ellenére mégis megpróbálják kultúrával táplálni és éltetni embertársaikat. A körülöttünk leszületett értékes lelkek számától függően alakul azon körnek a létszáma, mely erre vevő. Ezért van úgy, hogy vannak magasan fejlett kultúrájú korszakok és mélységesen lesüllyedtek.

Hogy a jelen korszak milyen, arról beszélnem önisméltés volna. Akikben még pislákol a kultúra, a művészet iránti igény, azoknak a gerincét rég megtörték vagy már eleve is akaratgyenge, lélekben erőtlenségek, tehát szövetségesként az effajta küzdelemhez használhatatlan. A kultúra pedig közös építmény; az egyes ember erőfeszítései meglátszanak ugyan rajta, de a mű csak akkor lesz teljes, ha a közönségünket, a partnereinket már felneveltük magunknak, avagy késői koron valahogyan felnevelődnek a megértésünkre.

Ettől magányos a művész, mikor túl korán érkezik, ettől vannak kimagasló remekművek, melyeket nemhogy meg nem értett, de mikor módja lett volna élő, kölcsönös kommunikációra, azt egyszerűen elvetette. Művészt és művét lepocskondiázta, kigúnyolta, kinevette.

Melyikük volt az ostoba? Kérdés ez egyáltalán? Ha a kontrasztot még érzékletesebben akarjuk látni, emlékezzünk vissza pár nagy emberünk hányódásaira, és úgy tegyük fel ugyanezt a kérdést. Csokonai volt hülye, vagy az akkori századforduló vedelő, zabáló, mulatozó nagyurak, akiktől

csekélyke támogatást kért és remélt, és akiknek egyedüli „műalkotásai” a vidék csendjébe beleordító orgiák, féktelen dorbézolásai voltak? Volt pénzük? Volt. És mire fordították? Arra, amitől egy bizonyos idő után rendre megütötte őket a guta, vagyis arra, ami a legjobban ártott nekik. Ha Csokonaira gondolok, nekem mindig eszembe jutnak ezek az úri bugrisok, akik nélkül bátran el tudok képzelni bármiféle társadalmat. Ami Csokonai műveinek kiadatására kellett volna, és amit a pozsonyi diéta idején Csokonai a főuraktól megkapni remélt, aprópénz volt ahhoz képest, amit a piros lámpás házakban két kézzel szórtak. Az akkor megnevezhetetlen, ma pedig rég ismeretlen frajlák budoárjában. Mindez nem túlzás. Ki ne ismerné az Egy magyar nábob szórakozási szokásait?!

Vagy nézzük Katona Józsefet. Jelenkora „jeles elméinek” fogalmuk se volt róla, kivel szívnak egy levegőt. Részeses jogászként ismerték, miután már lelkileg teljesen tönkretették. Elfordult tőle a korszak, s nem értékelte az ünnepelt színész sem. Senki nem tudta róla, hogy a magyar dráma mindmáig legnagyobb remekével ajándékozott meg bennünket (amikor a magyar dráma még meg se született). A kortárs urak? Dettó, mint Csokonai korában. A különbség csupán annyi, hogy Katonával együtt ittak. Csak ebben volt nekik partner. Szép kis jelenkor, nem?

Ady Endre. Ő némileg szerencsésebbnek mondhatta magát. Ünnepelt szépfiú és büszke nagyúr egy személyben. A nők rajongtak érte, és ez a tény elég széles olvasókört biztosított neki. Óriási „sleppje” volt, mindenhová kísérte az a holdudvar, mely időnként mulattatta, máskor idegesítette, merthogy lerázhatatlan volt. Mint a nagy királyok udvartartása: efféle kapcsolat volt Ady és az érte rajongók, őt majmolók között. Egy ekkora udvaroncseréget viszont el is kell tartani. Hiába volt a sztárgázi, a fennmaradásért folytatott küzdelem mégis egyenlőtlen volt. Nincs olyan jelenkor, mely ne élősködjön a művészeknek. És az is ritka, amely nem mocskolódik, mikor a nagy kortárs a közvetlen közelében él. Adyt kikiáltották k...hajcsárnak, részesesnek, nemzetgyalázónak, holott az ő korszaka se volt különbség a Csokonaiénál, Katonáénál. Vedelt, zabált, és szükségtelen sorolni, mi mindent csinált. Hogy miért tartotta magát különbnek Adynál, az számomra érthetetlen. A hipokrizis, az tette különbözővé őket. Ady legalább őszinte volt. A nőket hajtania se kellett, mert egyszerűen ragadtak rá. Nagy volt a költészete? Óriási. Soha ekkora talentumunk még nem született, pedig a magyar költészet igen gazdag. Ki volt hát az ostoba? Aki írta a megrendítően szép verseket, vagy aki nem értette őket?

Szívem szerint külön foglalkoznék Krúdyval és Balassival. Márai Sándort már nem is említve. De attól tartok, hogy ezen csodák kapcsán már egy valóságos vádirat kerekedne ebből az egyszerű kora reggeli jegyzetből. Pedig én soha nem vádaskodom. Egyszerűen annyit kívánok megjegyezni, hogy akit hajdanán kikiáltottak fajtalan költőnek, az kiemelkedő műveltséggel bírt. Ma hány írónk, költőnk van, aki kilenc nyelven ért, beszél és fordít? S vajon Balassi korában és végig az évszázadok során, mikor egynyelvű nemzet voltunk, hány ilyen talentum élt? Ma már két nyelv ismerete is tekintélyes produkciónak számít. Ismét megkérdem: ki volt az ostoba? Ki volt a fajtalan? Aki mindent felvállalt, a közmegvetést is, vagy aki csak úgy módjával, stikában művelte ugyanazt, amit a költő, de senki nem látta az éjszakai piti kocsmái és nőügyeit, hát ő leköpködhetette a korszak legműveltebb emberét...?!

Szegény Krúdy, a lírai próza egyedülálló, fenséges fejedelme... Szegény Márai, a mindmáig rejtélyes, magányos szfinx a magyar irodalomban! Szegény mindenkori elnémitott és kismizmizett, okos magyarok... Kinek a bűne mindez, hogy így volt, s hogy mindmáig így maradt? Csodáljátok-e, hogy időnként nem bírlak látni és hallani benneteket, mert iszonytatóan szadisták vagytok, és ugyanakkor rémségesen unalmasak?! Mondjátok meg nekem, most megint melyikünk az ostoba? Ti, akiknek vallása, kultusza a rombolás, „nagyurainknak” a szokásos zabálás, stb., vagy én, aki naponta összekészíti nektek a kis ajándékcsomagot versből, prózából,

olykor drámából, és aki szintén nemcsak egy nyelvet beszél...? Mikor ébredtek, mikor ébredünk már fel ebből a rossz álomból? Hiszen semmi különös nem kellene tennünk, mint egymást élni hagyni. Akkora nagy áldozat ez?

1997

Márai az írói munkáról

„Minden igazi szenzuális ember a munkában köt ki, mert itt lobog föl a gyönyör felsőfoka. A kéjenc csak a hulladékot kapja; a gyönyör mestere a munkát, mindennek a tetejét.”

Márai: Napló 1943, pp. 81-82.

„Az írói munka... Mennyi félreértés e fogalom körül! Látom a kíváncsi vidéki pillantásokon, hogy nem felelek meg az eszménynek, melyet rossz költők és a színházi hetilapok riportereinek közlése nyomán az íróról mint munkásról és mint társaslényről alkottak. Nem élek „regényesen”, nincsenek lengő fűrtjeim, s pontosan fizetem a számlákat!

Ha tudnák, milyen másféle a kaland, melynek gyanús visszfényét az írók homlokán látni vélik! Ez a kaland nem más, mint a kényszermunka egy neme. Órarend. A legszigorúbb napirend. A társaséletnek, étkezésnek, igen a nemi életnek is az írás szolgálatában való szabályozása. Reggeltől estig előkészület arra a másfél, legfőleg két órára, mikor dolgozni tudok... Olyan takarékoság az idővel, mely véges – míg a feladat végtelen – melyet nem érthet meg senki, aki nem ismeri ezt a parancsot...”

Márai: Napló, 1943, pp. 88-89.

„Mennyit adtak az írók ennek az országnak, s mennyire megveti, lenézi ez az ország az íróit! Hódol nekik, igen, mert tudja, hogy nemzeti hiúságának írókra is van szüksége, mint a parvenünek lakásában a képekre és nipperekre. De egy földművelésügyi miniszteri tanácsosra – aki, melleleg, az én adómból él pereputtyostul – mindenütt az országban többet szánnak, mint akármelyik élő vagy halott íróra, akinek köszönheti ez a nemzet, hogy van és magyar.

Nem haragudni. Nem panaszkodni, soha, senki előtt. Csak, mihelyst lehet, csendesen elmenni innen. Nem: ha francia vagy angol, nem, ha cseh, román vagy szerb lennék, egy nemzet szeretete segítene munkámban. Így inkább egy nemzet szándéka és akarata ellenére kell elvégeznem azt.”

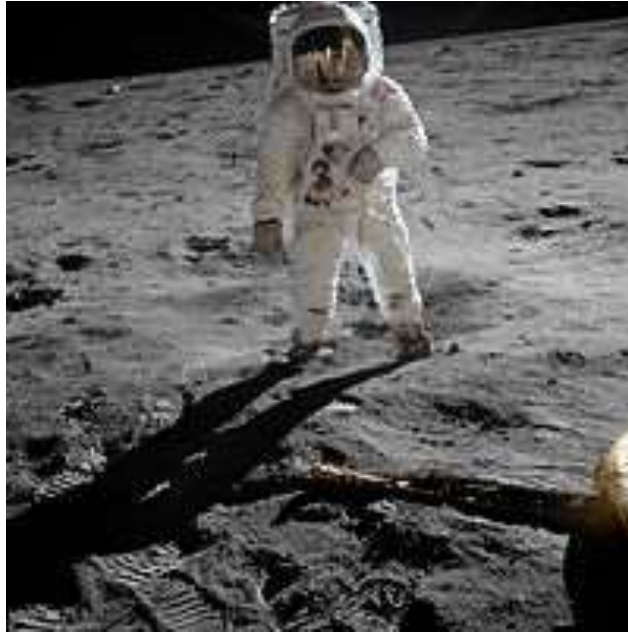
(Márai: Napló, 1943, pp. 82.)

„Csak egy igazi hazafiság van: ha valaki ott, ahol éppen él, teljes hűséggel és feltétlen erőlkövéssel helyt áll a munkájában. Ennek visszaható ereje van a hazára.”

Márai: Napló 1976-83, pp. 93.

„Lehetséges, hogy az ember, aki elment a Holdra, felhasította az atomot, évtizedekkel meghosszabbította az emberi életkort, remekművű szimfóniákat és könyveket írt, megrendítő szépségű képeket és szobrokat alkotott – ítélőképességében éppen olyan dedóba illő gyerek maradt, mint volt öt vagy tízmillió év előtt?”

Márai: Napló 1979, pp. 91.

Aldrin a Holdon

Az Ember, aki elment a Holdra, nem azonos azzal, aki nem ment el oda. Az Ember, aki remekműveket alkotott, sem azonos azzal az emberrel, aki nem alkotott semmit. Szférájuk, lételemük sem volt azonos soha. Az emberiség mindig egy massa volt, mely erőnek erejével magába akarta olvasztani a más-arcúakat, akik tőle eltérőek voltak. Sokakat sikerült is. Kis eltérés – kis gyúrás, nagy differenciák – nagy gyúrás. Volt azonban minden korban egy bizonyos fajta ember, aki egy darabig tűrte a gyömöszölést, majd egyszer csak váratlanul szárnyakat növesztett, és csodálatos pályát futott (szállt) be. S az ámuló embertömeg csak nézte. Egy részük szitkozódva nézte röptüket, mások álmétkodva gyönyörködtek benne: Íme, az Ember. Pedig nem az Ember szárnyalt, hanem az isteni ujj érintésétől megáldott Szellem.

Míndez emlékeztet a szárnyas hangyák röptére. De míg a hangyák első pillanattól fogva tudják, mely társukból lesz szárnyas példány, s éppen ezért különös gonddal ápolják, nevelgetik, addig a nyüzsgő embertömegnek halvány fogalma sincs ilyesmiről. Gyakorta csak halála után jönnek rá, milyen szellemi nagyságot veszítettek, de addig buzgón, egy életen át próbálják beletaposni kiváló társukat az össznépi masszába.

Murawski: Napló 1990. január 30.

Márai Sándor keserű szavait akkor jegyezte le, amikor már fél lábbal kint is volt a hőn imádott kis hazából. Kellettek ezek a gondolatok a nagy elhatározáshoz. Mintha előre meg lett volna komponálva a forгатókönyve, minden összejött. Mármint Fentről. És hátszelet kapott hozzá.

Hiába volt Lola asszony zsidó, hiába vonult ki úgymond Márai Sándor a társadalomból és nem vett részt semmilyen formában abban a Nagy Társadalmi Balfogásban, ami a II. világháborút jelentette, hiába tartották tiszteletben a bevonuló oroszok mint író és hiába figyelte távolról, alaposan a hatalmat magukhoz ragadó kommunistákat, neki már semmi köze nem volt ahhoz, ami a szovjet invázió után történt. Még leírja, milyen volt Rajk László, akit a színházban lát, semmi egyebet nem tapasztalt, mint ami valójában volt: az intézményesülő bugrisságot. Illetve még egyet: hogyan viszonyulnak a hatalomhoz a hirtelen nagy előnyhöz juttatott kommunisták és vezérek. Rajk még entellektüel volt a többihez képest, de belügyminiszterként felügyelte az ÁVO-

t, külügyminiszterként pedig az ugyanolyan gyilkos felépítésű és gyakorlatú kommunista kémhálózatot, mely a szovjeteknek volt alárendelve.

Márai ízig-vérig polgár volt, ezt vallotta, és ez volt gyanús a kommunistáknak. Ők nem tudtak mit kezdeni ezzel a fogalommal, mert csak a marxista szemináriumai és tankönyveik anyagát biflázták be szorgalmasan. Az csupa dogmát tartalmazott, s ezek semmilyen formában nem voltak kompatibilisek Márai polgárságával, ami tömören MŰVELTSÉGET jelentett. Nos, két ilyen távoli és érthetetlen fogalom, mint műveltség és polgárság sehogyan nem volt felfogható az elvtársak számára. Nekik azt tanították a pártiskolán, hogy a polgár az burzsoá, tehát rohadt kizsákmányoló, azaz leverendő, eliminálandó. Ha valaki felteszi nekik a kérdést, hogy milyen értelemben és formában rohadt kizsákmányoló Márai Sándor, bizonyára nem tudtak volna felelni az egyszerű kérdésre. Feldühödnek, odacsapnak vagy csúnyákat mondanak, de semmiképpen nem állnak le megvitatni a kérdést vele vagy mással. Az a korszak egészen másról szólt. Az ököljog, a munkásököl – vasököl idejéről, és ők bizony odacsaptak, de nem ahova köll, hanem csak úgy vaktában. Mindenkinek, aki mást gondolt a világról, és bárkinek, akit megrágalmaztak. Passzióból vagy párthatározatra, máskor félreértésből, mert akkor „nem volt idő” magyarázatokat keresni a számukra érthetetlen dolgokra. Elkapták, és már vitték is a szegény kipécézett embert. Márai és Lola asszony remek érzékkel használták ki szinte az utolsó lehetőséget, amikor még el lehetett menni innét, és Jánoskát is még idejében adoptálták.

Ha meg akarjuk válaszolni a fenti kérdést, el kell ismerni, hogy Márai önmagát zsákmányolta ki egyedül, amikor saját bevallása szerint is mindent az írói munkásságának szentel és rendel alá, már-már munkamániásan, ami persze sokkal több nála, mint a mai szenvedélybetegek függősége. Ha a kommunisták terminológiáját nézzük, M.S. nem rendelkezett semmiféle termelőeszközzel, amivel ők a burzsoáziát fémjelzik. Szóval mindenhogyan sántít úgy a terminus, mint a konkrét tevékenység.

Hogyan is illett volna bele Márai a nagy szocreál korszakba?! Mellőzött lett volna, s talán be is börtönzik. Nem azért, mert elkövetett valamit, hanem csak úgy, mert lehetett. A gyűlöletre többnyire nem oka van az embereknek, hanem lehetősége. Egy immáron hosszúú sikeredő élet tanulsága írhatja ezt le velem. Épp ennyi kellett hozzá, hogy végre megértsem, nem szükséges sem exkuzálni, sem magyarázkodni már senkinek. Vannak az életben érthetetlen, értelmetlen dolgok, amikre többé nem kell keresni semmiféle magyarázatot, és reflexiókra sincsen szükség. Vannak és kész. Akinek sietős a dolga, az sürgősen továbblép. Embertársai majd utólag szedelőzködnek és térnek észhez. Addig rajtuk ül a Nagy Szent Homály: a jelenkor vaksága. Tudomásul kellett venni, ahogyan Márai Sándor is tette. Nem történt más, mint levált egy fokozat az égi hordozórakétáról. Ilyen lehetett Márai Sándor távozása is, épp a Rákosi-korszak hajnalán.

2019. szeptember 4.

S közben ezt a márványba vésné kívánczó mondatot jegyzi le 1949-es Naplójában:

„Már csak kevesen írnak, akik tudják, hogy a »stílus« eleven energia, amely a szavak médiumán át érzékeny lüktető érveréssel továbbít egy személyiséget.”

.....

Tündéri anakronizmus. Márai 'ch'-val írja a 'kolhoz' szót. Arisztokratikus írásmód egy olyan intézmény esetében, amelynél alantasabb és durvább nem is létezhetett. Különösen a mód, ahogyan létrehozták, valósággal kiverték, kicsikarták az emberekből a formális hozzájárulásukat.

Mert azt mindnyájan tudjuk jól, hogy önként, jószántukból nem igenelték a földművesek. Jogi értelemben komoly bűncselekményt követtek el ellenük. Aki erőszakkal írat alá egy okiratot mással, az megszegi a törvényt. Az így keletkezett „okirat” egyszerűen hamisítvány, tehát okirat-hamisítást követnek el a végrehajtói, az erőszakos nyomoroncok.

Szellemes megjegyzés a spártai szigorral berendezett diktatúrák szellemi nyomoráról. A diktatúrák agyvelőszárító légköre valóban nem kedvezett semmiféle szellemi terméknek. De ha belegondolok, Weöres Sándort, Németh Lászlót azért nem hagynám lesöpörni az asztalról. Kodolányit, Hamvas Bélát sem. Hosszú ideig Szabó Magda és Szobotka Tibor se jutott szóhoz az irodalmi életben. Kálnoky kénytelen volt beérni a műfordítással, amikor szilenciumra tették. Igaz, a magyar irodalom sokat nyert az ő remek műfordításaikkal. Bár a terepasztal szintiszta kommunizmussal és szocializmussal volt simára tarolva, ezek az emberek valahol mégis meghúzódtak, élni és hatni tudtak. Az intellektuális ínycségekre vágyó ember mindig felfigyelt rájuk a sok egyen-kopasz seggfej között.

.....

Márai külföldi „honvágya”. Ezt magam is ismerem. Ő az olaszországi vásári lármázásból vágyik vissza a végtelen nyugalomra és fenséges fölényt árasztó Csendes-óceán partvidékére.

A Föld azon részén nem jártam, de Márai leírása annyira plasztikus, hogy teljességgel megosztja és átadja az érzést, mintha magam is részese lettem volna.

Külföldi bolyongásaim során éreztem hasonló „honvágyat”. Amerikából Ausztriába, Olaszországba vágytam vissza, Ausztriából Olaszországba, haza, itthonról pedig távoli helyekre, ahol korábban jártam, s kedvesek számomra.

.....

A Földkerekség történelme olyan, mint egy büntetőszázad a Világmindenségben. Mint annak idején Amerika vagy Ausztrália volt a Brit Birodalomban. Ahogy ott akkor sok volt a fegyenc, a prostituált, s elszaporodván alantas érzelmű, lelki igényű népséget hozott létre a kezdetekkor (ma már természetesen nem ez dominál, de időnként kiütözik rajtuk bizonyos viselkedésformákban), ugyanúgy a Föld országainak vezető politikusrétege is olyan, mintha egy távoli bolygó kitelepített, alantas lelkei, a fegyencek és a kurvák leszármazottai lennének. A férfiak fegyvert pufogatnak, az asszonyok pénzért árulják, amijük van.

A mi történetünk, magyaroké, ilyen szempontból egészen jellegzetes. Nálunk a politikus férfiak is feminin vonásokat vettek fel, és teljességgel kiárusítják az országot. Korrupcióban élen járnak, lerí róluk, hogy pénzért megvásárolhatók. A mi korunk hermafroditája Grósz Károly volt, aki fegyvereket is pufogatott, és ki is árusított. Émelyítő.

Egy mindenesetre bizonyos. A néppel ezt csak egy bizonyos ideig lehet csinálni. Utána fellázad, s maga rendezi a dolgokat. Ez nálunk is hamarosan be fog következni, ugyanúgy, mint nemrégiben a románoknál. Csupán kis idő kérdése az egész.

.....

Szép elemzés tegnap a tévén. Mihály András a Hovanscsináról beszélt. Mindig szerettem az öreg embereket. Olyan sok szép, nemes gondolat hangzik el a szájukból. Csak ülni és figyelni kell.

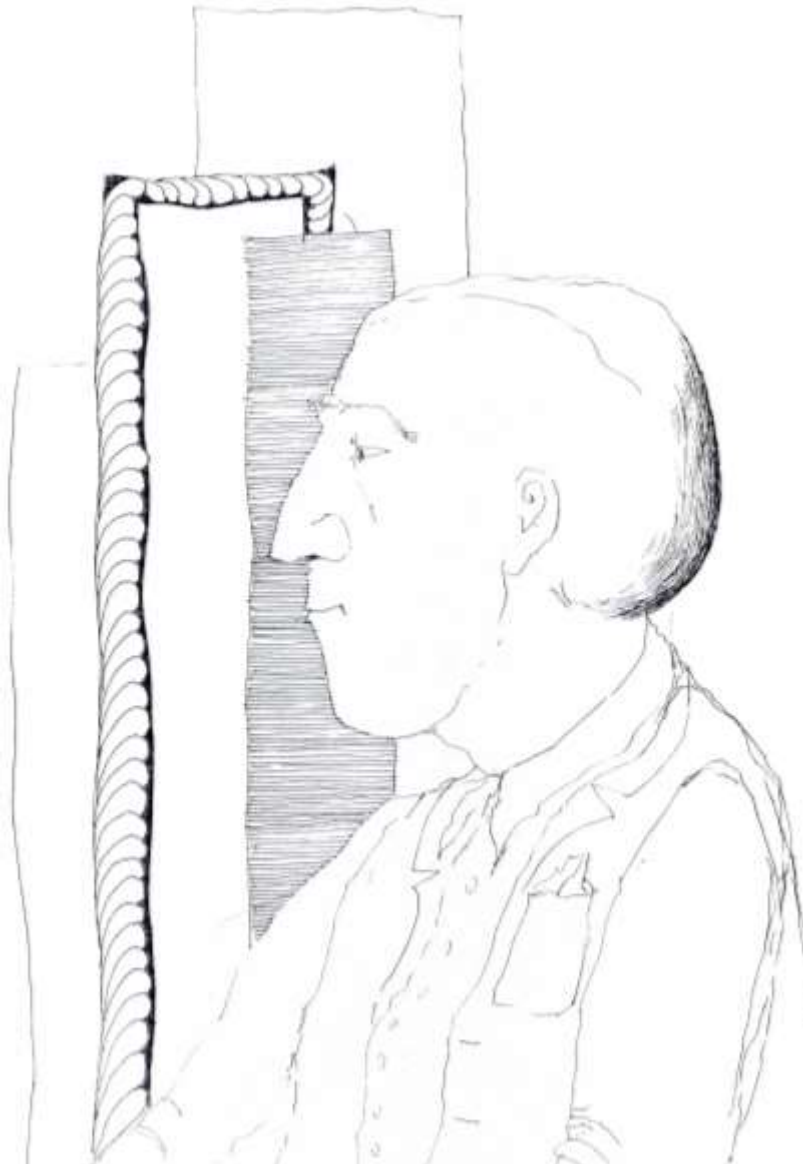
A hatalom és a nép viszonyának elemzése annyira időszerű ma is. Egyrészt az erőviszonyok, s a hatalom sajátosságai nem változnak egyik korban sem, másrészt az értelmes, érző ember mindig meglátja a lényegét.

Az uralkodó osztályok szemében a nép lenézni, megvetni való, orránál fogva vezethető állat-tömeg. Ma is az. Már a mohó buzgólkodásukból, hatalom körüli sürgés-forgásukból ez ordít: „Csak egyszer jussak a húsfazékhoz! De jó lesz **nekem**.” De olyankor még elfelejtik hozzátenni, hozzágondolni: „Akkor majd én is ugyanúgy le foglak sajnálni benneteket, mint az elődeim.” Pedig így van. Ergo: a sürgő-forgó, manipuláló politikus nemcsak nekünk hazudik – önmagának is ugyanúgy. Újító, nemes szándékai: rózsaszín ködfelhő. Valójában nem léteznek, s az első fuvallatra szertefoszlik minden illúzió.

Nemes érzelmek, tisztalelkűség kizárólag a népnek, az ő fiainak adattak meg. De ők nem is törik magukat, s nem handabandáznak látványos show-mutatványként a nép előtt. Egyszerűen és becsületesen teszik a dolgukat.

S ez így van jól.

1990. január 17-30.

Szobotka Tibor „kivégzése”

„Mi, kihalásra ítélt polgári, nyugatos írók bizonyos rezignált nyugalommal figyeltük ezt a folyamatot, mert a rendszer már nem foglalkozott velünk, szellemi halálraítéltekkel.”

Márai Sándor: A néma énekes

Volt valami elemien szadista abban, ahogyan az „emberarcú szocializmus”, vagy aminek hazudta magát, a saját állampolgáraihoz hozzáállt. Most nem a kivételezettekre, kedvezményezettekre gondolunk elsősorban, bár abban is volt némi ambivalencia, hanem azokra, akiket a perifériára igyekezett szorítani. Nem is akárhogyan, hanem jókora hévvel. Volt ebben valami keletiesen vad és kíméletlen, ami az európai ember számára felfoghatatlan. Minden művelt, civilizált ember és közösség számára elfogadhatatlan.

Szobotka Tibor bölcsészkaron végzett, ami az ő idejében igen komoly műveltséget jelentett. Később is, de ezen már sokat koptatott a kommunista korszak, mely még a legnagyobb tudású koponyákat se kímélte, ha a saját törtetéséről volt szó. Illetve részünkről soha nem arról volt szó, hanem a műveltség csiszolásáról és minél nagyobb tökélyre viteléről, de ők erről nem tudtak. A finom részletek felfogásához le kellett volna előbb csendesedniük, ami minden kontempláció és mélyebb megértés alapja. Rájuk nem a szemlélődés volt a jellemző, hanem az ész nélküli zajongás és a vonalasság, egyfajta idegen szemlélet ráerőltetése a saját népükre. Vagy az ő népük voltunk igazán?

Szabó Magdának és Szobotka Tibornak egyaránt volt lehetősége kitekinteni a tőlünk távoli nagyvilágba. Még ifjúságuk idején, amikor senki nem korlátozta a magyar állampolgárokat az utazásban. Szobotkának Anglia volt az első nagy élmény, míg Szabó Magdának Ausztria, a monarchiának minden maradványával, és a német műveltség tömbyszerű egységével. Előbb ugyan idegenkedett tőle, mivel hazafias nevelése alapját képezte a passzív rezisztencia művelése, elemi át- és megélése. Gyermekkorában nem fogadta a barátságos osztrák öregúr köszönését, sőt egy alkalommal majdnem széjjelverte a cukrászda berendezését, amikor az „ősellenség” süteménnyel kínálta meg. Ám Isten bölcs, és a civis város kollégiumi, majd bölcsészkaros nevelése után épp oda küldte el az ifjú Szabó Magdát, ahová korábban mérgezett nyilait lövöldözte: Bécsbe. A tanulási, művelődési lehetőség mellett kétkezi munkát kellett végeznie, tehát jó időre félre kellett tennie neveltetése lényegét, s nem éppen úrilányhoz méltó cselédmunkát végzett a korábban ellenségesnek tekintett kulturális közegben. Aztán a megismerés megértőbbé tette. Erről szólt az Isten által neki rendelt út.

De most nem róla van szó, hanem a mögötte háttérként, árnyékországként álló Szobotka Tiborról, aki ennél nagyobb áldozatot soha nem hozhatott volna senkiért. Egyszer ki is mondja *Bánom is én c.* naplójegyzeteiben, hogy ezt szívesen megteszi a feleségéért, akit kivételes tehetségnek tart. Bár előbb vágyott ő is a szépírói karrierre, ám ebben mindenképpen megakadályozták a kommunista korszak kultúrpolitikusai. Nevük rendszeresen felbukkan Szobotka naplójában, melyet Szabó Magda is csak férje halála után ismert meg. Tiszteletben tartották egymás privát szféráját is, így elképzelhetetlen volt, hogy egymás fiókjába belenyúljanak. Van mit tanulnia tőlük a mai, lezüllött világnak! Nos, az áldozat neve az a szeretetteljes szolgálat volt, amellyel alárendelte magát Szabó Magda karrierének, szinte maga előtt tolván a feleségét, amint alkalma nyílt, hogy kilépjen az ismeretlenség homályából.

Szobotka Tibor kitűnő szépírói vénával rendelkezett. Jólehet filozófusként, egyetemi tanárként sikeres lett, ez mégse elégítette ki. Ő is regényíró akart lenni, s hogy mennyire szép adottságai voltak ehhez, bizonyítják fennmaradt regényei, novellái, számtalan írása, mely őt is a Parnasszus felé vezette... volna... ha nem állnak ott mögötte a korszak sötét árnyai, a filozófusoknak, szerkesztőknek, kiadói főakárkinek álcázott nímándok, akik ezt nem engedték meg neki. S talán nem is önszorgalomból, nem féltékeny gyűlöletből, hanem fanatikus elkötelezettségük miatt egy már eleve romlott rendszer és ideológia iránt, mely törvényszerűen haladt az önmegsemmisítés felé. Igaz, ezt az időszakot jócskán prolongálta pár évtizedre, és annyit kivárni nem mindenkinek adatott meg. Mi pedig, bár őt olvasva végig neki drukkolunk, hátha mégis... de az életrajzi adatok már szikár tények. Olvasmányai főhősének azonban mindenki szoríthat, ez az olvasó privilégiuma. Még a legdurvább terrorkorszak se veheti el tőle ezt a jogot.

Szobotka Tibort eleve halálra, lassú elsorvasztásra ítélte a kommunisták féktelen dühe és haragja a polgárság iránt, melyhez neveltetése, foglalkozása és műveltsége által tartozott. Utólag már nehéz felfogni, hogyan rohanhatták le konzekvensen azt, aki megpróbált alkalmazkodni az adott, szűkös keretekhez, nem támadta őket, hanem élt annak a tudománynak, amelynek érintése megnemesített mindenkit – kivéve a kommunistákat. Ők törtettek, csörtettek a maguk számára kiharcolt vonalon tovább, letarolva mindenkit, akár a saját családjukat is. Szobotka Tibor, miután már egyetemi tanár volt, ideológiai képzésben részesült, sőt vizsgáznia is kellett, hogy eltűnjék. Elfogadásról szó se lehetett, hiszen a polgár a fanatikusok számára burzsoát jelentett, azaz gaz, bitang elnyomót, kizsákmányolót. Ennek a fals felfogásnak a jegyében eltökélték magukban, hogy úgy a polgárságot,

mint minden polgári műveltségű személyt felszámolnak. Márai Sándor ír erről legprecízebben *A néma énekes* c. esszéjében, melynek egy részét Naplójában publikálta. Műve olyan lélektani ábrázolása a korai kommunizmus rendszer-átalakító tevékenységének, ami párját ritkítja. A polgárságot eleve eliminálandó közegnek tekintették, míg az írókkal más volt az elképzelésük. „Az írókat nem bántották. Csak éppen elhatározták, hogy a «humanista szellemiséget» kiirtják az irodalomból. A nyilvánosság előtt még azokat az írókat sem bántották, akik tüntetően kiszolgálták a fasiszta rendszereket. Beérték azzal, ha ezek a «megtévedt lelkek» a nyilvánosság előtt bűnbánatot tartottak... A «polgári írókat» sem bántották. Nem zárták börtönbe, nem is éhezették őket. A kommunisták itt, a szellem emberei előtt, nem hőköltek meg, de sokkal óvatosabban viselkedtek, mint más támadási arcvonalon.” (Márai: m.f.)

Az írókkal más volt az elképzelése az elvtársaknak. Őket humanistáknak tartották, s mivel a humanizmus lényege a lélekben rejlik, ezzel nem tudtak mit kezdeni. Nem is lehetett, hiszen ők a lelket az anyag melléktermékének tartották, míg a hívő ember Istentől kapott legnagyobb értéknek, égi ajándéknak. A fanatikus és misztikus hajlamú embert tudták kezelni, mert ezek fanatizmusa és miszticizmusa „áthangolható” volt a kommunizmusra is. Sokakat át is neveltek, ám nem érték be a formális alkalmazkodással, a békés kivárással. Szobotka Tibor hiába végezte el a rá penzumként kirótt ideológiai tanfolyamokat és tette le a vizsgát belőlük, belőle megpróbálták kioltni a lelket. Bár ez lehetetlen vállalkozás, mégis sikeres volt, egy tekintetben. Egyre mélyülő depresszióba süllyesztették, míg végül feladta élete célját, rendeltetését, az írást. Ez törvényszerűen vezetett meghasonláshoz. Nem mással, mint önmagával és Teremtőjével. Az életfeladat feladása: jelképes öngyilkosság. Bár lázadása, lázongásai ez ellen az aljas verdikt ellen egyértelműen követhetők egészsége, jobban mondva kórképei olvastán. A pszoriázis mindig akkor tör ki rajta látványosan, amikor megsértik, megalázzák, és folyton olyasmibe kényszerítik, ami neki árt, amikor ambícióit megtörik. Az általa végzett műfordítások és a többnyire megrendelésre írott esszéi ugyan az ellen vallanak, hogy csakis és kizárólag szépírónak kellett volna lennie. Használták, felhasználták akkoriban, mert nem volt hozzá fogható műveltségű bölcsész, akire ugyanezt rábízhatták volna. Naplójegyzeteiből az is kiderül, hogy az akkori átlagfizetéshez mérten még csak nem is fizették rosszul. Ő és Magda asszony elég hamar „kipengették” az új lakásra és az új bútorokra valót, mivel mindketten gőzerővel dolgoztak: írtak és fordítottak. Feltételezhetően nem volt hozzájuk mérhető műveltségű és nyelvtudású ember, akire ugyanezt rábízhatták volna. Szabó Magda regényeit, bár elég sokat küldözgették őket egyik helyről a másikra, mégis kiadták, sőt egyre több külföldi kiadó is érdeklődött, majd német, francia, svéd, cseh, orosz, stb. fordításai is rendre megjelentek. A mai író, akit immáron nem az elvtársak nyomorítanak le saját szintje alá életlehetőségeit tekintve, hanem a globalistává lett kiadószerúségek, elképzelhetetlen magasságnak látja ezeket a lehetőségeket. Az íróházaspár mégis többre tört, mivel éveken keresztül nem publikálhatott, tehát sok volt az elmaradásuk. Ezért nem szabad bántó módon megítélni Szabó Magdának azt a kudarcélményét, hogy amikor a Freskó már úgymond sínen volt, a Bárány Boldizsár kiadását is sürgette volna, s ugyanígy a többi, utána íródott könyvét is. Rendkívül termékeny író lévén természetes elvárása volt, hogy műveit kiadásban láthassa. A korszak és a könyvnyomtatás, a háború utáni nyomor folytatódása közben olyan elemi gondokkal küzdött, mint pl. a papírhány. Ez ugyanúgy sújtotta a grafikusokat is, mint az írókat.

Nos, a pszoriázis mint kórtünet. A kiütéses betegségek fizikai megnyilvánulása azért látványos, mert a beteg kifelé igyekszik leadni bajai okát, a benne vulkáni erővel feltörő méreganyagokat. A magyar nyelv is segít ennek megfejtésében: a kiütés nem akármilyen visszavágás, hanem kiütéses győzelmet akar aratni az őt támadó valakkal szemben. A fizikai okok között ott van a táplálkozási, emésztési rendellenesség is, mint pl. esetleges lisztérzékenység, tejallergia, ám a döntő a lelki ok: nem hagyják neki, hogy megeméssze mindazt, amit hirtelen le akarnak nyomni a torkán. Az elvtársak nem érték be a látszólagos alkalmazkodással, egymás eltűrésével úgymond. Őket éltetni kellett, és nélkül lelkesedni azért a nagy nulláért, akik ők voltak. A humanistának ezt nem engedi a lelke. Márai elemzése szerint az írókat nem akarták bántani, különösen nem látványosan. Csendesesen betörni, vagy csendesesen eltüntetni a köztudatból is. Ez már az ő programjuk lényege. Szobotka Tibort se

utasították el egyértelműen, csak tologatták, halogatták művei kiadását. Volt úgy, hogy papírhányra hivatkoztak, máskor, hogy nem fért bele a negyedéves kiadói tervbe, vagy hogy írja át egyes részeit. Szobotka pedig úgy érezte, egyre jobban lemarad a felesége mellett – íróként. Igaz, egyiküket se szerette a rendszer, bizonyos értelemben mégis kénytelen volt túrni őket. Miután megjelentek írásaik, ösztüzet zúdítt rájuk a sajtó. Ugyanakkor közönségsiker volt egy-egy könyvük. Tehát a közönség nem értett egyet a kritikusokkal, sőt. A polgári irodalmat nemhogy nem vetette el, hanem bestsellerként fogyasztotta. Mikor Szabó Magda színdarabját játszották, ma már elképzelhetetlenek tűnő hosszassággal, teltházasan, a színikritikák rendre lehúzták. Pár kivétellel. Szobotka nem ír erről direkt módon, mégis erősen kivehető a háttérből Aczél György bajkeverő figurája. Hozzá képest a filozofok, szerkesztőcskéik senkik voltak (bár akadt, aki ÁVH-s múlttal, tehát titkosszolgálati jelennel...), mégis Aczél elvtárs szava volt a döntő. Ő maga mögött tudhatta Kádár János támogatását, Kádár viszont teljességgel tanulatlan és műveletlen volt (egy tapló az értelmiséghez mérten), tehát csakis az önjelölt tótumfaktum húzhatta keresztbe Szobotka Tibor írói érvényesülésének útját. Helyette maradt a szocializmus út-ja a kollaboránsok és talpnyalók számára.

Érdemes azért egy-két nevet megemlíteni a lelkes szekértolók közül is. Első helyre Illés Endrét teszi Szobotka és Szabó Magda is, Bóka Lászlót, akit későbbi jegyzeteiben már csak „a hülye”-ként emleget Szobotka, talán megfigyelőként rendelték melléjük, miután korábbi barátai úgymond elhagyták őket Szabó Magda kitüntetése, sorozatos kiadásai és külföldi szereplései után. Bár részben érthető, hogy az akkor szilenciumra tettek gyanakodva nézték a hirtelen feltörő életpályát, az íróházaspárt pedig azzal büntették, hogy nem gratuláltak Magda asszony sikereihez, sőt konzekvensen elmaradtak mellőlük. Szobotka úgy kommentálja, hogy irigykednek a feleségére (törjük meg ezt a szerénységet: rájuk), ám utólag nem lehet pontosan rekonstruálni ezt az érzést és hozzáállást. A művészlélek igen érzékeny hangszer. Hevesen is reagálhat arra, hogy valakinek a diszkriminációja megszűnik, renegátot sejtenek benne, és onnantól fogva gyanakodva tekintenek rá, akár elkövetett valamit, akár nem.

Szobotka Tibor naplójegyzetei 1961-ben szakadnak meg. Onnantól fogva nem örökítette meg mindennapjaik harcait. Talán, mert nem is voltak. Ő feladta írói terveit, beletörődött, hogy úgyis félre fogják tenni, írhat akármilyen jót, s hogy épp azért szánják neki a fordítói és egyetemi tanári státuszt, mert tudják, hogy ezeket rég megutálta. Ne feledjük, hogy a kommunisták, akikről beszélünk, végtelenül szadisták. Szabó Magda ezt írja kétségbeesetten: *„Éltél még huszonegy évet – soha nem folytattad. Ma, '82. május 4-én, mikor végigolvastam, csodálom a saját erőmet, mert ebbe, amit átélünk, ennek a rögzített rémfilmjébe olvasás közben bele kellett volna halnom.”* S hogy mi is volt ez a rémregény? Az, hogy minden közönségsiker ellenére a fejük fölött volt Damoklész kardja. Az ellenséges erők készek voltak bármikor lecsapni rájuk. Egy külföldön sikeres szerzővel ezt nem tehették meg csak úgy. Így hát folyton ígérettek, lebegtettek, halasztgattak, időhúzó taktikát folytattak. Talán csak szadista kínzásképpen, de talán, mert remélték, hogy előbb-utóbb úgyis kibillenthetik szívós munkával elnyert státuszukból őket. Szobotkát férjként, családfenntartóként is megalázták. Az akkori szokások szerint a férj köteles volt eltartani a feleségét. Amíg erre nem volt képes, nem is illett házasodnia. Amikor mindkettőjüket mellőzik, éheznek, nélkülöznek, értelmiségihez méltatlan körülmények között élnek. Mondhatja akárki, hogy hiszen mások is éheztek és nélkülöztek, hozzájuk méltatlan körülmények között éltek, de az írónak, akit még az oroszok is szentként tisztelnek, legalább minimális feltételeiben „biztosítódnia kellene”, hogy munkáját tisztességgel elvégezhesse. Az ötvenes években azonban békekölcsönökbe kellett „fektetnie” minden dolgozó embernek a fizetése tetemes részét. Mikor kapnak egy kis lehetőséget, azaz fordításokat, gőzerővel dolgoznak ezeken. Célzás se történik, miért éppen őket szemelték ki erre a feladatra, csupán sejtjük, hogy más nem tud úgy angolul, németül, mint Szobotka és Szabó Magda, és mert az akkori „feltörekvő értelmiség”, a gyorstalpalók és az önjelöltek pártvonalon igyekeztek érvényesülni, csak mert az volt a legkönnyebb. Annak, aki gerinctelen volt, és behódolt az új „uraknak”.

A kivégző osztag tagjaiként említi még Szabó Magda Tóth Dezsőt, aki kultúrpolitikus, irodalomtörténész, egyetemi tanár volt. Kardos Györgyöt, a Magvető Kiadó igazgatóját, aki –

mellesleg, vagy sem – hírszerző ezredes, tehát a kultúr-halálbrigádok prominense. Meg a fél irodalomtörténeti csapat, akiknek munkáit mi egyetemista korunkban alapművekként kaptuk, szíves tudomásulvétel/bemagolás végett. Arról sincs említés, hogy a kiadóhivatalok élére volt ávós tisztek kerültek, ezek aztán, Aczállal egy követ fújva tettek tönkre szépen induló karriereket. Életfogytiglanosok lettünk, konstatálhatjuk utólag, de ez éppúgy reménytelen, mint Szobotka Tibor esetében, mert nekivadult fanatikussal nem lehet vitatkozni, másrészt a már sikeresen derékba tört karriereket úgyis torzóban maradnak. Az ellopott éveket nem hozhatja vissza senki. A tönkrement egészséget nem adhatja vissza semmiféle rehabilitáció, melyre egyébként szándékot se látunk. Mindezt mégis érdemes feljegyezni, mert az utókor esetleg tanulhat belőle. A jelenkor már nemigen, mert el van foglalva a saját önmegvalósításával. S ha ebből kihagyja a neki fáklyaként világítani tudókat, akkor önmagát ítéli vakságra. Életfogytig.

Mikor a Szobotka-Szabó íróházaspár történetét olvassuk, el kell töprengeni, mekkora vitalitással, teherbírással végezték a nekik morzsákként odavetett feladatokat. Ma, amikor egészen csekélyke teljesítmények birtokában óriási melldőngetésekkel reklámozzák magukat perc-emberké, gyorsan el kellene csendesedniük, ha ráébrednek, mi is volt az a valóban nagy teljesítmény. Szabó Magda és Szobotka Tibor szinte heti rendszerességgel szállítottak le egészen nagy mennyiségű fordításokat, néztek át kefelevonatokat, készítettek recenziókat, esszéket. Szabó Magda Shakespeare-t fordított, Szobotka is, ő is Galsworthy-t. A Forsythe Sagát mindenki ismeri, de hányan tudják, hogy ezt a Szobotka házaspár fordította? Rekordidő alatt. Hogy Szobotka egyaránt fordított angol klasszikusokat és az akkor hipermodernnek számító James Joyce-ot is. Ha az egyetemen, ahová először csak titkársági alkalmazottnak vették fel, bármilyen fordítást, ismertetőt kértek tőle, rövid idő alatt megcsinálta. Fordításait, írásait aztán felhasználták főnökei, hogy saját életművüket építtessék a segítségével, de ezt csak a jó megfigyelő irodalmárszem látja meg, a közönséget erről nem szokták tájékoztatni. Utóbb, évekkel később, amikor már egyetemi tanári státuszban teszi ugyanezt, azaz fordít, előkészít, kiváló munkája elismeréseként felemelik a fizetését 200 forinttal. S még ennek is örülnie kellett.

Később, megint jóval később megtisztelik a József Attila-díjjal, ami jóval alatta van a Kossuth-díjnak, mint ahogy egy kisvárosi nívódíj is csekély elismerést jelent az országos kitüntetéshez képest, de hát a hályogos szemű jelenkor már csak ilyen. Labdázott, lökdösődött a nagyszerű műveltségű írójával, miközben futtatott közepes, vagy semmilyen tehetségű szerzeteket, akik viszont kitűnően tudtak helyezkedni. Az írónak pedig megtisztelőnek kellett vennie, ha meghívták különböző követségi rendezvényekre, fogadásokra. Feltételezzük, hogy ezt is azért, mert rajta kívül nem sokan tudtak volna kötetlenül társalogni az ott megjelent külföldiekkel. Merthogy az akkori nyelvkönyvek a gyári munkás főhősre, szövőnő főhősnőre épültek, gyakorlati hasznuk annál kevesebb volt. Természetesen bizonyára lehallgatták beszélgetéseit, mint ahogy az otthoni telefonjuk se maradt lehallgatatlan, de ez már csak részletkérdés két nagyszerű író és kiváló ember életrajzában. „S kit nem?”, mondhatja a cinikus kívülálló, és nem tudjuk rá a választ, hogy kit nem.

Szobotka egyre mélyülő depressziójának, elvagyódásának és időnkénti halálvágyának kórképét tehát felvázoltuk. Nagyjából, természetesen, hiszen mindez alaposabb tanulmányt is érdemelne. Mikor összeadjuk, mekkora honoráriumokat kaptak könyveikért, fordításaikért, az akkori jövedelmekhez képest tetemesnek számítottak. Ugyanakkor mindkettejük szüleit is támogatták, orvosi kezeléseiket fizették, és építkeztek. Mindent készpénzzel fizettek. Ezek a költségek folyamatosan nyomasztották őket, mert az öregek ápolása nem várható. Gyermekei kötelességüket teljesítették mindketten. És ez így példás. Az ember felkapja a fejét, mennyi színházjegyet, mozijegyet vettek, társaságba, étterembe, kávéházba jártak, tehát a saját alapkiadásai sem az átlagember szintjén mozogtak. Könyveket, újságokat, folyóiratokat vásároltak, amit mai értékén számítva legalább államtitkári szintű jövedelemmel rendelkező honfitársaink engedhetnek csak meg maguknak. A mai írók nem. Ilyen mértékben és ilyen gyakorisággal még kevésbé. Így élt hát polgári házasságban és idővel polgári életszínvonalúnak mondható körülményekben Szobotka Tibor és Szabó Magda. Mivel az író

publikációinak és külföldi terjesztésének száma egyre csak nőtt, Szobotka Tibor egyre jobban lemaradhatott mellette. Ez is kilátástalanná tette az életét, hogy a feleségét utol nem érheti. Holott fej fej mellett kellett volna haladniuk, ha a körülmények és azok alakítói igazságosak lettek volna hozzájuk.

A polgári irodalmat és a polgári írókat lassú elhalasztásra ítélte az akkori rendszer. Márai Sándor fent említett esszéje alapján ennek terve a Kremlben készült. Talán még a néhai Lenin elgondolása alapján, tegyük hozzá, majd jól képzett csinovnyikokkal kiviteleztetve. *„Tehetséges írókról, akik szép költői műveket ígértek, egy napon megtudta a közönség, hogy nem költő lesz belőlük, hanem országgyűlési képviselő vagy őrnagy. Minthogy az emberek általában meglepőek, e változatokon csak az avatatlanok csodálkozhattak.”* Így Márai Mester. De hallgassunk meg tőle egy hosszabb idézetet is, mely mérnökeink pontosan fogalmazza meg, miféle sorsot szánt a kommunista rendszer a hozzá hasonló íróknak:

„A «polgári, humanista irodalom» képviselőinek helyzete, az első eszmei és helyzeti zűrzavar múltával, szabályosan alakult. A rendszer nem «bántotta» őket, csak éppen egyfajta kíméletes halálnemre ítélte az irodalmat éppen úgy, mint annak íróit, így engem is. Ez a halálnem a kihalás volt. Egyféle végelgyengülésre ítélte a rendszer mindenkit, aki hitt a nyugati szellemben, az európai műveltségben, s a nyugati irodalom hagyományai, példái és formanyelve szerint képzelte el az irodalmi fejlődést. A rendszer az irodalomban is tökéletesen «újat» akart, de nem mondta meg soha egészen pontosan, mi ez az «új»? Nagyon pontosan és félreérthetetlenül megmondta ugyanakkor, mi a «rég», tehát mi az, amiről hallani nem akar többé. Nem akarta, hogy a nyugati szellem erkölcsi problémáinak jegyében szülessenek irodalmi művek. Az írók és írásművek elől, akik és melyek ezt a szellemet képviselték, a rendszer következetesen elzárta a nyilvánosságot. Személy szerint olvasnom kellett, amint lapjaikban és folyóirataikban megírták, hogy könyveim, s minden, amit valaha írtam, «kártékony» az új világ szellemisége számára. Könyveim elfogytak kiadóm raktárából és a hivatalok, melyek a nyersanyagot, a könyvnyomtatáshoz szükséges papírt, vásznat utalványozták, megtagadták az új kiadások számára a papírt. Amellett vigyáztak, hogy mindez ne legyen túlságosan feltűnő, mert

a rendszer tudta, hogy egy író, művész «üldözése» népszerűtlen a tömegek szemében. Egy alkalommal detektívek érkeztek kiadómhoz és több kiadványát – köztük egy könyvem – elkobozták. Ezt a könyvet – a nemzetnevelés kérdéseiről elmélkedtem ebben a kiadványban – annak idején a fasiszta lapok rendkívül heves hangnemben támadták. A kommunista detektívek most papírzúzdába cipelték ugyanezt a könyvet, sok más, «nyugati szellemű» író társam művével együtt. Egy másik könyvem, melyet a hitleri időben fiókom számára írtam és a náci lélek titkaival foglalkozott, különös visszhangot keltett most, amikor, a náci világ múltával, végre megjelent. Ebben az időben, 1947 végén, kiadómat még nem államosították a kommunisták, és a könyv a hivatalos helyekkel, cenzúrával és papírelosztó hivattal folytatott hosszas huzavona után végül megjelenhetett. A bolsevista lapok visszhangja meglepő volt: olvasnom kellett, hogy mindazt, amit Hitlerről és a náci lelkiségről írtam, a kommunisták magukra vonatkoztatják és a kommunista ember ellen intézett támadásnak, alattomos, jelképes antibolsevista vádbeszédnek tartják. A nyíl, melyet a náci időszakban Hitler ellen lőttem ki, hat év múltával egyenesen a kommunisták szívébe talált. Erre nem számítottam, de az eredmény tanulságos volt. Mindebből önként következett, hogy a rendszer engem is kihalásra ítél. Természetesen hajlandók voltak e csendes halálnemet megenyhíteni azzal, hogy valamilyen formában kegyelemkenyeret dobnak nekem is: de úgy véltem, egy írónak senki más nem adhat kenyeret, csak a közönség, mely írásait önként megveszi és elolvassa. Ezért egy napon az «államosított» kiadó raktárában hagytam mindent, amit valaha is írtam, s ez az otthon hagyott munka természetesen elkallódott a rendszer szellemi kazamatáiban. Minthogy nemcsak irodalmi művek kallódnak ebben a kazamatában, hanem eleven emberek is, azt hiszem, végül mégis velem bánt kegyesebben a sors.”

Márai Sándor a távozás mellett döntött. A Szobotka házaspár nem hagyta sorsára beteg szüleit, hanem maradt. Gyermeküket nem vállaltak, tudatosan nem. Nem akarták kitenni őket efféle sorsnak, és nem akarták, hogy valaha is zsarolhassák őket a családjukkal. Gyakori volt az efféle zsarolás. Számtalan szervezési történet vall beszédesen erről. **Szobotka Tibort pedig voltaképpen kivégezték.** Márai esszéje is erre utal, épp a fentiekben. Aki tudni akarja, ki mindenki járult hozzá és volt vétkes ebben, az olvassa el a „*Bánom is én*” naplójegyzeteit. A kommunista emberdaráló nemcsak fizikai megsemmisítés formájában foglalkozott az alattvalóinak tekintett állampolgárokkal. Lélekdarálója még embertelenebb volt. Lassan, tudatosan nyelte be áldozatait, úgy, ahogyan egy óriáskígyó, a maga tempójában. Akik ígérgettek Szobotka Tibornak, küldözgették egyik hivattól a másikig (ugyanazt tették Szabó Magdával is), azok jól tudták, hogy egyáltalán nem kívánják a megjelentetését, de azt már gondolatban se tették hozzá, hogy azért nem, mert a feletteseik se túrnék, vagy legalább igen haragosak lennének érte. Szobotka Tibor még egyéni ellenszenvnek vagy kiadói packázásnak vette ezeket az elutasításokat, lerázásokat, mi, kései utódok, látjuk az egyén mögött oszlopként magasodó hivatalokat, s magát A Pártot is, annak minden jellemtelen prominensével együtt.

Fentiek ismeretében kérjük, hogy soha többé ne emlegessék nekünk az emberarcú szocializmust! Mi ezt az állatias formáját ismertük, nemcsak a Patyomkin-falu kirakatába tett, tribünökön integető, röhögő elvtársi protokollt. Aki testközelbe került gyilkos szándékaikkal, az tudja jól, hogy nincs számukra mentség. Ők tudatosan meneteltek bele ebbe a kulturális és szociális gyaloghintóba, ebbe a történelmi zsákutcába (kinek melyik verzió tetszik jobban). A popzene mézárósa, Erdőss Péter nyilatkozta, hogy a lelkifurdalás szerinte természetlen dolog. Ezért nem érzett soha együtt áldozataival, s ezzel a cinikus megjegyzésével voltaképpen saját pártját és azon belül is a kultúr-klikkjét írta le igen plasztikusan. A szocialista embertípus, vagy amit annak neveztek, nem érezhet együtt senkivel, mert őt a pártbrosúrák éltetik, neki az a szellemi aortája, vagy mi a csudája. Azon keresztül kapja az éltető elixírt, a szocialista öntudatot. S mivel mérgeken él, amiket tudatosan vesz magához, akár a szenvedélybetegek, így kívülálló nem segíthet rajta. Minden leszokás, „tisztává válás” ugyanis azzal kezdődik, hogy az illető belátja tévedését, majd életmódot vált. Ha képes rá. Klinikai segítséget kaphat ugyan hozzá, de a lélek szándéka nélkül nincs megváltás. „...de vajjon hol van az/ Az ember, aki abban elhítté/ Magát, hogy ő **közikbe tartozik?**”, súgja Katona József.

Mivel egy rég elhalt, sikertelenné tetttségében egyre betegebbé vált írójáról beszélünk, illik, legalább kései utókorként, 47 év távolából mélyen fejet hajtani előtte. Kitartása előtt, mellyel nem hagyta el élete szerelmes társát, akivel egymásba kapaszkodva élték túl a kommunizmus borzalmait. Ennek a történetnek is itt kell állnia, és mementónak lennie: Szabó Magda nemcsak az a sikeres író volt, akinek szépsége és tudása előtt hódolt az egész bolsevik társaság is, ám soha nem bocsátották meg neki hűségét választott társához, s mindkettejük következetességét, mellyel mégis csak életben tartották a polgári irodalmat. Azt a rendhagyó értéket, amelyet – lelkükhöz hasonlóan – soha nem érinthetett az elvtársi rendszer, az őket is, és az emberi lelket is mániákusan tagadó. A mindenre elszánt.

Eger, 2019. szeptember 24.

Felemelkedés vagy lesüllyedés

A közösség ellen elkövetett bűnök miatt lehet a legnagyobbat süllyedni, és hasonlóképpen: az emberiség javára történő munkásság által lehet a legkönnyebben és legszebben felemelkedni, itt, a földön is, de elsősorban az égi régiókban. Nem mindegy, mire megyünk vissza, ha letelik a földi szolgálat. Dorgálás vagy dicséret, ugye, nem azonos értékű? A büntetés, vezeklés vagy a felemelkedés pedig pláne, hogy nem mindegy.

Az utunkat láthatatlan égi jelek mutatják. Ezeknek értése, érzékelése mélyen belénk ágyazva rejlik, mint lehetőség. A lélek tudása ez, melyet hosszú életek során összegyűjtött. Tanulás és tapasztalat, értékrend és annak szimbólumai, ezek vezetnek az olykor tétovázó lábat, bizonytalankodó kezét, hogy merre mozduljon.

A felfelé vezető utat az égiek teszik simává. Ha helyesen érzékeled, merre kell haladnod, mintha láthatatlan kezek egyengetnék az utadat: néma, hangtalan dicséreteket hallasz, az életérzésed pozitívvá válik. A lefelé vezető út viszont kacskaringós, tekervényes, mint a gonosz ember lelkivilága. Negatív erők húzzák folyamatosan lefelé, „épitményei” a pokolbugyrok, melyekkel gyakran itt, a Földön találkozik a földi halandó.

A világ legfurább ellentmondása az, hogy a felemelkedés útja földi szemmel nézve igen rögzös. Fájdalom, szenvedés, közmegvetés a plebsz által. Kevés ember van, aki ezt tudatosan felvállalja. A földi boldogság röpke, múló pillanatai, gyengécske örömbuborékai sokkal vonzóbbak az átlagos földlakó számára, mint az anyag burka miatt kevésbé vagy egyáltalán nem látható, nem érzékelhető túlvilági jutalmak és örömek.

Te melyiket választod? Tudod, vagy csak bukdácsolsz és keresgélpsz? Vonzanak a titokzatos, földöntúli energiák, vagy szívesebben merülsz el a sűrű, piszkos, de jó meleg anyagban? Nem kell, hogy válaszolj, nekem elég, ha benned, a lényedben visszhangzik valamiféle felelet, a biztosan zengő „igen”, a durván odavetett „nem”, vagy a bizonytalan „nem tudom”. Minden út a te utad, ha te választod. És minden út felfelé vihet, ha a lelked szándéka jó. Keresd a jót, és a negatív oldal taszító erejét használd fel a magad javára! Tanulj a rosszból is, és a lelkedben felhalmozott jóság erejével igyekezz kiegyenlíteni a negatív oldal tökéletlenebb energiáit! Ha egyensúlyra törekszel, óvod az emberiséget a tulajdon vesztébe rohanástól, már tettél érte valamit. Koncentrált rossz ellen koncentrált jóval hathatsz. A tétlenség pusztító erőivel szemben a tevékeny élettel. Hogy ez fárasztó?

Hogyne, hiszen minden munka az. De az alkotó ember soha nem a fáradságot, a gyötrelmeket nézi elsősorban, hanem a munkája eredményét, melyet előre gyakran csak ő lát.

A jövőnk szép lehet, ne hagyd hát, hogy a pesszimista ember sötétre fesse a képét előtted! Lásd meg a felhők fölött ragyogó napsugarakat, és mindjárt könnyebb lesz a sorsod, bármilyen nehéznek is éreztél még az imént.

1998

Századvég és pesszimizmus

Mielőtt a láthatatlan időgép átfordulna egy újabb időszámítási egységbe, új évszázadba, az embereken valamiféle pánikhangulat, de legalább is depresszió tör ki. A tudatlan ember félni kezd, mert nem látja, mi következik ezután, és örökölt (vagy belénevelt?!) ostobasága azt súgja neki: ne bízz! ne higgy!

Egyik évszázadból a másikba átlépni ugyanolyan, mint az óév után belecseppenni az új év ünnepi hangulatába. Ha semmit nem teszünk, akkor is megtörténik velünk, lévén, hogy feltalálták az időmérő szerkezetet, mely akkor is halad tovább a maga mértéke szerint, ha mi éppen alszunk.

Az idő mint tapasztalati egység igen relatív fogalom. Voltaképpen nincs is, az emberek mégis bíznak benne vagy félnak tőle. Egyszer késleltetnék, máskor siettetnék, a saját vágyaik szerint. „Bárcsak idősebb lennék már egy héttel!”, sóhajtanak, mikor életük nehéz időszakát élik át és nem szívesen szembesülnek valamivel. Mikor a vágyuk végre teljesül, észre se veszik, hogy az óhajtott terminussal lett rövidebb az életük. „Bárcsak örökké tartana ez a pillanat!”, kívánják máskor, és nem is sejtik, milyen szörnyűségre vágynak. A pillanat foglyaként, mozdulni, lépni képtelenül tehetetlen erőfeszítéssel kínlódnak, mégis benne bezárva lenni, mint kristályban a lélek!

A világ természetes állapota az, hogy pozitív és negatív egyaránt szerves része. A fény kísérője az árnyék, a jóé a rossz, a szívünk előbb kipumpálja magából a vért, majd pillanatra ernyedten megpihen. Ha nem lennének a negatív oldal lehetőségei, az egész egy fékevesztett rohanássá válna és megsemmisülne. Szóval kell a rossz is, az árnyoldal is, ha másért nem, azért, hogy büszkén összevethessük magunkat vele: lám, nekünk többre futja! A negatív oldal ernyedte hiánya készleten annál erőteljesebb összehúzóerő a pozitívra, ezt ne feledjük el! Lehet a világban gyűlölet nélkül is élni, el lehet fogadni a másik oldalt mindenféle bántó ítékezés nélkül is.

Mikor közeleg a századvég, az emberek riadtan visszahúzódnak, társadalmilag rém passzívak lesznek. Pesszimista hangulatú művek születnek, és minden kor azt hiszi magáról, hogy nálánál lesüllyedtebb korszak nem létezett az emberiség történetében. S hogy ezt honnét veszi? Az emberi történelem írásos emlékei mindössze párezer évet jegyeznek. Vannak olyan események, melyek viszont szájhagyomány útján, irodalmi, történeti vagy bibliai feljegyzések nyomán maradtak fenn.

Ilyen Atlantisz története. Egy egész földrész pusztult el nyomtalanul, a túlélők pedig szétszéledtek szerte a világon, és nagy kultúrákat teremtettek. Kína, Egyiptom, a mesés Kelet világa nem volt, nem lehetett előzmények nélkül! Az analógiák az építészetben, tudományban, a kultikus hagyományokban nem véletlenek! E g y emberfajta, e g y kultúra képviselői terjesztették el a világon. Az atlantiszi papok és tudósok legműveltebb és valóban kiválasztott képviselői tudták, hogy a civilizáció

túltengése a pusztuláshoz vezet. A náluk tudatlanabbak figyelmét is felhívták erre, de milyen az ostoba ember? Kineveti, kigúnyolja azt, aki többet tud nála, és akitől tanulhatna. Így volt ez a legendás kontinensen is. Mikor a lesüllyedt emberfajta kezd el uralkodni, ösztönösen és tendenciózusan a pusztulásba hajszolja a többit. A valódi tudományt hangzatos maszlagokkal helyettesíti, és mindent megtesz annak érdekében, hogy a másik oldal ne jusson szóhoz. Vagyis felborítja a természetes egyensúlyt, a pozitív és negatív oldal egyidejű működését, egyre inkább kiszorítva a másikat, míg be nem következik a katasztrófa. A fékevesztett rohanás után jön a robbanás vagy a becsapódás pillanata, majd minden elemeire hullik szét. Az anyagból, persze, egykor újabb anyag áll össze, de mennyi idő kell ahhoz, hogy a puszta anyag fölött egy új kultúra uralkodjék! Olykor évezredek vagy évmilliók.

Az emberiség története egyfajta kiszorítósi játék volt minden korban. Jött a harcias, macho, ősprimitív ember, a puszta izomerő képviselője, kardélre hányta a fél világot (vagy csak egy kicsinyke szeletét), majd kijelentette, hogy ő a világ ura. Ezt talán el is hitték neki egy darabig, de aztán megint jött egy másik harcias hím egyed, és ugyanazt állította magáról, így hát egymásnak estek. A puszta séma, ugye, milyen nevetséges? Enyém a vár, tiéd a lekvár! Az apró gyerekek is ilyesmit játszanak. De micsoda veszélyes játék tud ez lenni, mikor emberéletek, civilizáció és kultúra mindenek az ára!

Ha eljön az újabb Újév napja, beköszönt az új időszámítás, az emberiség fellélegzik. Rájön, hogy amitől félt, az nem is létezett. Hirtelen meglátja a számtalan új lehetőséget és fellelkesül. Kitér rajta a „hurrá optimizmus”. A századelő a megelőző századokhoz képest teljesen más. Ennek oka igen egyszerű. Mielőtt lezárnak egy fejezetet az életünkben, valamiféle összegzést, számvetést végzünk. Mögöttünk az évszázad minden bűne, fatális tévedése. Mögöttünk mindaz a szörnyűség, amit ember ember ellen követett el. Háborúk és forradalmak, társadalmi igazságtalanságok, az értelmes ember mindenkor elgáncsolása az ostobák hada által. Kifosztott gazdaságok és kismizett életek. Ki nem adott vagy megsemmisített művek. Hazugságra épült társadalmi rendek és ezek támasza, a még hazugabb ideológiák. Mindez természetesen összeomlik egyszer, de addig...?

S hogy mitől olyan izgalmas az új évszázad, új évezred? Attól, hogy hirtelen mindaz a szörnyűség, melyet magunk mögött hagyunk, megváltozik. Tabula rasa minden újrakezdés. Ahogyan az előbbi már csupán fatálisan befejezett tények halmaza, az új korban benne van minden jónak a lehetősége is. A bűntudatot hát felváltja az ujjongás, az emberiség újra hinni kezd önmagában. Néha alaptalanul, de hát hol van az a cinikus, lezüllött lelkű ember, aki a tulajdon hitványságában hisz?!

Nostradamust, a hajdani zsenit mindig századvégeken kapják elő hirtelen buzgalommal. És ahelyett, hogy a pozitív tanításaiból okulnának, minduntalan csak egymást ijesztgetik vele. Afféle mumust csináltak belőle. A negatív tettekről és negatív gondolatokról való átváltás helyett pozitív gondolkodásmódra és a korábbi rémtettek „eredményeinek”, – melléktermékeinek – kitakarítása helyett most riogatják az emberiséget. Mármint a világvégével.

Minden, ami egyértelműen csak negatív, kártékony. Egyoldalú szempontokra, féloldalas interpretációra vall. Aki a másik felet kihagyja a számításból, a legnagyobb bűnt követi el és feneketlenül ostoba. A félelemkeltés a fekete mágusok eszköze volt minden korban. A bejedit embert ugyanis könnyebb manipulálni. A fekete mágia modern képviselőit éppen ezért könnyű leleplezni.

Az elpazarolt, elrontott évszázad ügyében pedig egyebet is tehetünk, minthogy pesszimizmusba, önsajnálathoz süllyedünk vagy rettegünk. Ha a hibáinkat beláttuk, itt az ideje, hogy máris munkához lássunk. Nincs az a hiba, melyet jóvá ne lehetne tenni. Ha már most, a század végén, az ezredforduló előtt elkezdünk az új korszak előkészítésén munkálkodni, sokkal nagyobb esélyünk lesz arra, hogy a munkánk gyümölcsét hamarabb élvezhessük. Nincs végleg elrontott dolog, csak pesszimista, szűk látókörű, tenni képtelen ember.

1999

Gyermek-esztétika

Az emberek többsége azt hiszi, hogy a gyerekeknek az a legjobb közeg, amelyben felnőnek. A mai gyerekeknek egyszerű, könnyen érthető az autók, számítógépek, mindennemű gépezetek szerkezete és használata, és ebből azt a következtetést vonják le, hogy a mai filmek és rajzfilmek világa is abszolút értéként él bennük, s hogy annak a képi világát igenlik.

Az este egy összeállítást néztem Macskássy Gyuláról. A vége felé gyerekek szólnak meg és hasonlítják össze a régi rajzfilmeket a maiakkal. Az már szinte hétköznapi döbbenetnek számít, hogy a gyerekeknek mennyire nincsen szókincsük, s hogy nem tudják értelmesen-érthetően megfogalmazni a gondolataikat. A felvétel érdekessége viszont nem ez. A gyerekek folyton arról próbálnak beszélni, hogy a régi filmeket sokkal többre tartják. Elsősorban képileg – *esztétikailag*, merthogy kidolgozottabbnak látják, és ez imponál nekik. Más részük a gazdagabb érzelmvilág mellett voksol. A *két bors ökröcske* (de talán más Macskássy-filmek) tanulságaképp megfogalmazzák, hogy az emberek akkor több szeretettel voltak egymás iránt, a gyerekek iránt, és ezt a rajzfilmekkel is ki akarták fejezni. Egy kisfiú pedig kimondja a szigorú szentenciát a mai filmipar fölött: ezek csak erőszakot, agresszív indulatokat és háborúskodást tanítanak, sugallnak, tehát érzelmileg negatívak, ilyen magatartásformát sugallnak. A régi filmek viszont *pedagógiai értéket* jelentenek, mert arra inspirálnak, hogy a gyengébb, a szegény is győzhet.

A két bors ökröcske, Macskássy Gyula mesefigurái

Tehát ez az egyszerű szókinccsel megfogalmazott gyermek-esztétika is azt a nézetemet igazolja vissza, miszerint az ifjúságban igenis nagyon sok igény lappang. A mai gyerekeket is lehet igényesnek nevelni, csupán próbálkozni kell, és jó példát kell mutatni nekik. Ergo nem az ifjúsággal van a baj, hanem a nevelőkkel. Bárkit lehet kitűnő nevelésben részesíteni, és az ellenkezőjében is. De a jó iskola (és ezt a Macskássy környezete is igazolja) kihozhatja a maximumot a diákból, a közepes tehetségűeket is emelve ezáltal. *John Halas, Victor Vasarely, Macskássy* egy iskolába jártak egy időben. A Toldy Gimnázium volt az a hely. Mindnyájuk képi világban, képi látás- és kifejezés-módban kaptak akkora ajándékot a sorstól és a környezettől, mely töretlenül vitte a csúcs felé mindnyájukat.

Bennem a gyerekek szavai nyomán megfogalmazódott még egy gondolat. A gyerekek nem feltétlenül igénylik azt a filmkínálatot, esztétikai igénytelenséget, melyet a mai kor romlott mentorai eléjük löknek afféle szellemi moslák gyanánt. Nem minden gyerekeknek van arra késztetése, hogy ő maga is erőszakos legyen, sőt. Ha módja van választani a szeretet és a szeretetlenség között, szinte mind az előbbit fogja választani. Éppen ezért végtelenül aljasnak tartom azokat, akik koncepciózusan mindig az ellenkezőjét nyújtják nekik. Azt ugyan nem tudom előre eldönteni, vajon szándékosan, tudatosan rontják-e az emberek erkölcsseit ezáltal, vagy csak pusztán anyagi érdekből szolgálják ki az alantas hajlamúak igényeit, de tény, hogy ezt megteszik. Talán az utóbbi indíttatás mellett szól több érv, többek között az is, hogy ezen műfaj művelői maguk is primitívek lelkileg-szellemileg. Az igényesség ugyanis mindig az értékeesebb produkciók felé viszi, azok megalkotására sarkallja az alkotókat.

A mai kor erőszakos szemlélete, mondhatni erőszakkultusza jórészt a filmiparnak és a telekommunikáció erőszakos kifejezés-módjának köszönhető. Hozzájuk, az ő színvonalukra süllyedt le a könyvkiadás üzleties-alantas ága, ezért nehéz a mai gyerekek és a mai tanítók helyzete (Szándékosan nem pedagógust írok, mert ezt a fogalmat olyannyira lesüllyesztették, degradálták, hogy szülőben-gyerekekben egyaránt a tiszteletreméltó antonimájaként él, a mai világban kvázi közmegvetésnek örvendő szellemi-lelki toprongyossága és szolgálkúsága, valamint műveletlensége miatt). Aki ma még tud tanítani, és akar is, annak műveltsége teljes fegyvertárát be kell vetnie: egy tiszta és tiszteletreméltó világot kell kínálat gyanánt szembeállítani a bárdolatlan bugrisság gazdag jelmezbe öltözött sivárságával szemben.

A harc még folyik. A gyerekek nyilatkozata és a saját tapasztalataim viszont azt sugallják, hogy az arra hajlamos gyerekekben pozitív hatások nyomán úgyszólván kifejlődik az igények világa, az igényesség. A nagy átlag mindig műveletlen volt, és a művelt ember ettől mindig is szenvedett. Abban az egyben azonban nem vagyok biztos, sőt inkább kétlem, hogy más korszakok is ennyire legalizálták volna a tudatlanság igényét, vagy hogy ekkora mértékben művelték volna a bunkótenyésztést. A mai mindenképpen egy lesüllyedt korszaknak tekinthető. Mintha a szétesőben levő Római Birodalom minden lesüllyedt söpredéke ide igyekezett volna leszületni. Ezek pedig a maguk képére igyekeznek formálni az őket körülvevő világot. Ennyi romlottság láttán az emberek megcsömörlenek, s mivel nekik semmit nem nyújtanak, se anyagi, se lelki, se szellemi tekintetben, ezért dafke az ellenkező irányba fognak fordulni.

Ez egyúttal választ ad arra is, hogy a gyerekek hogyan fogják „lereagálni” az erőszakkultusz ügyét, a beléjük sulykolt borzalmakat. Elfordulnak tőle, és egy békésebb, szeretettel teljesebb világot fognak építeni maguknak. A XX. század öncélú rombolása, nihil-kultusza helyett az érzelmekre, az érzelmek által való építkezésre fogják tenni az életüket. Ismét kialakulnak az emberi szigetek, a családok.

A fellazuló kötelékeket meg lehet erősíteni, ez nem a rossz példákon múlik elsősorban, hanem a lélek szándékán. Márpedig ha sok léleknek közös akarata van, azzal szemben a diktátorok se tehetnek semmit.

1997

Pár mai kiegészítést kell a fentiekhez tennem. A századforduló halálfélelme ismét jelen volt, aztán teljesen elpárolgott. Igaz, voltak megint hamis próféták, akik megjövendölték a világ végét. Sokan fordultak hozzám már-már kétségbeesetten, valóban van-e mitől félniük. Akkor én mindenkit megnyugtattam, hogy ami az önjelölt jósokat illeti, én már túléltem pár „világvégét”. Ha akarnak, higgyenek nyugodtan nekik, de csak a saját életérzésüket rontják vele. Semmi nem indokolja, hogy a világvége épp egy kerek évfordulón következzen be, amúgy meg gondoljanak rá, hányféle naptár volt már forgalomban az emberiség történetében, és azokat hányszor korrigálták! Ha nem helyes az időszámítás, hogyan tudnák akkor kiszámítani – a helytelen számokra alapozva –, mikor kell lezárni az évek, napok múlását? Mikor az azték naptárra hivatkoztak, elmondtam azt is, hogy régen nemigen tudtak nagy számokban gondolkodni. Egy bizonyos limiten túl azt mondták: sok. Merthogy nem volt több számjegyük a még nagyobb szám jelölésére. A világvége egyébként nem a számok vagy a naptár miatt következik be, hanem mert egykor letelik az időnk, a Földé és/vagy az emberiségé, s utánunk majd jön egy másik bolygó, egy másik civilizáció. A Földdel egykor végezhet egy kozmikus katasztrófa, ennek irányítása nem a mi kezünkben van, hanem a legfelsőbb Hatalmakéban. Ez se azért következik be, mert ők most rettegnek, hanem mert kozmikusán így lesz megtervezve (és végrehajtva).

Soha nem értettem annak a logikáját, hogy akik rettegnek a világvégétől, miért lesznek öngyilkosok? Ha úgyis meg kell halni, nem mindegy, mitől és hogyan? Miért nem várják be inkább kíváncsian, hogy szemtanúi lehessenek egy kozmikus végítéletnek? Teljes mértékben illogikus számomra az, hogy valaki azért öli meg magát, mert fél a haláltól... S hogy ezt ráadásul csoportosan teszi, ahogy a megszállott szektavezérek hajtatták végre szektatagjaikkal. Van valami végtelenül sötét emögött. A tudatlanság és az alvilág sötétje.

A gyermekek fejlettebb képi világ felé fordulása tekintetében van még sok tennivaló. Amióta a fenti jegyzetet készítettem, még nagyobb és még agresszívebb dömping érkezett – kis készülékek formájában, amiket mindenki csak kütyünek nevez. Ezek olyannyira lekötik a kicsik figyelmét (sokan direkt erre a célra használták fel őket), hogy vele fordított arányban alakult a kezűességük, íráskészségük. Túl sok a diszlexiás és diszgráfiás gyermek, a szülők és a tanítók pedig nem figyeltek fel erre az összefüggésre. Pedig ha túl akarunk jutni a kortüneten és a betegségen (ez ugyanolyan betegség, mint más, mentális zavarok vagy fogyatékoságok, és ugyanúgy kezelhetők, sőt gyógyíthatók), akkor mielőbb neki kell látnunk a korrigáláshoz. [A gyógyír: rajz, gyurmázás, kézimunka, hangszeres tanulás, művészet, zenehallgatás, közös olvasás a szülőkkel.]

A megoldás legelső szintje a család. **Mindennek az első szintje a család.** Ennek eleven, alkotó közösségnek kell lennie, nem afféle gyermektenyésztő helynek, ahogyan sokan látják a kérdést. A műveltség alapvető szintjét a családtól kapja meg a kicsi, ez nem várható kívülről. A tanár nem arra való, hogy cipőt fűzni tanítsa a kisdiaót, vagy köszönni, mert azt se tud (hogyan kerülhetett ki akkor az óvodából?), sem arra, hogy a gyermek orrát segítsen kifűjni, mert az ehhez szükséges kulturáltsága sincsen meg. Nem kell ezeken a megjegyzéseken háborogni. Makovecz Imrétől tudjuk, hogy egyetemem végzett fiatalok kerültek úgy hozzá munkatársnak, hogy nem tudtak helyesen köszönni, az ajtón pedig berontottak, ahelyett, hogy bekopogtak volna. A fentiekben leírtakban semmi túlzás nincsen. A jelenség annak a következménye, hogy évtizedeken át oda-vissza mutogatás történt a szülők és a pedagógusok között, kinek mi a kötelessége. Az eredmény: háritás, a felelősség lerázása, a gyermek eközben neveletlen maradt, mert önként egyik fél se tette a kötelességét. Már egész generációk nőttek fel anélkül, hogy a fenti (óvodai szintű) ismereteket a maga idején, vagy ha akkor elmaradt, legalább később, megtanítsák nekik. A mindent megengedő liberális pedagógia következménye (eredménynek azért nem nevezném) az illetlen, arrogáns viselkedés, mely nem másból táplálkozik, mint a tiszteletlenségből. Azt, hogy a tanárt, a szülőt, az idősebbeket tisztelnie illik, a család tanítja meg alapvetően a gyermeknek, mielőtt közösségbe viszi. Az ő kötelessége, hogy

ne egoista méregzsákokat szabadítson rá másokra, hanem a civilizált viselkedés elemi ismereteivel rendelkező kis embert. A tanárnak aztán kötelessége, hogy ő maga is tiszteletreméltóan viselkedjék, s mindig jó példával járjon elől. Egyelőre azonban a több évtizedes lemaradás következményeit cipeljük a hátunkon kénytelen batyu gyanánt. Immáron több generációt kell megtanítanunk a helyes viselkedésre. S ez ne szorítkozzék a protokollra, hanem a mindennapi érintkezés szintjén is működni kell.

Az egyházi iskolák, intézmények ezt simán megoldják. Feltételezhető, hogy a szülők és az egyházi iskolák, óvodák, egyetemek személyzete közt is kölcsönös tisztelet a kommunikáció alapja. A sokat gyepált, s ettől nagyon megszenvedett családnak is újra kell tanulnia, hogy amelyik családban az apa nem tiszteli az anyát, ott a gyermekek se fogják tisztelni – egyiküket sem. Nem elég a szerelem, nem elég szeretni egymást, tisztelet nélkül nincs tartós és megbízható kapcsolat.

Ami a művészeti nevelést illeti, sok pozitív megerősítést kaptunk időközben. A fénixmadárként hamvaiból feltámadt Páva vetélkedők és a Virtuózok több éve tartó diadalmenetei bizonyítják a legékesebben, mennyi szép érzés és pozitív gondolat lakik a látszólag csak kütyü-nemzedéknek gondolt ifjúság lelkében. Mivel mindkét műsor a fiatal tehetségek egész sorát fedezte már fel, mentorokra találtak és megfelelő képzéshez jutottak a legkiválóbb fiatalok, gyakran már kora gyermekkorban, csodagyerekeként, bizonyára ez lesz a járható út a későbbiekben is. Nem naiv, öreges gondolatok és fölösleges aggályoskodások a fent leírtak, hanem mai Parainesis. Jó szándékkal íródtak, s egyúttal korrigálják az időközben eltelt több mint két évtized fejlődéstörténetének hibáit, tévedéseit.

Az egyoldalú érdeklődés mindig félműveltséghez, szakbarbársághoz vezet. Máskor egyenesen műveletlenséghez. Az ifjabb nemzedékeknek már versenyképeseknek kell lenniük technikai vonalon is. Attól még észrevehetik és értékelhetik mindazt, amit az idősebb nemzedékek tudás terén – számukra is – felhalmoztak. A tudástár az emberiség szellemi életára. Onnan mindent a szemétre dobni, vagy csak ott magára hagyva pusztulásra ítélni nem okos dolog. Mikor a műveltségben kiesik egy láncszem, ott komoly hiányosság keletkezik. Nem minden rossz, ami régi.

Kellene pár szót szólni a könyvek védelmében is. Ám ez külön fejezetet érdemel. Schlagwortokban: újra kell tanítani az Y, Z és nem tudom még, hányadik generációnak, hogyan leljenek élvezetet a nyomtatott könyvek olvasásában. S hogy ne legyenek egynyelvűek! Ahogy az egyik nyelv eluralkodik a világon mint egyes számú világnyelv, ugyanúgy vethetik félre egy másik fordulat idején. Csupán egy vázlat: szüleim nemzedékének németül kellett tudnia. A művelt embernek latinul, esetleg görögül is. Az én nemzedékemnek az orosz volt a kötelező nyelv. Igaz, ennek erőltetett volta és a két nemzet érzelmi-kulturális szembenállása miatt szinte az egész generáció úgy nőtt fel, hogy elutasította az idegen megszállók nyelvét, és nem is beszélte, elemi szinten sem. Így kerültek szemétre az orosz klasszikusok, s nemcsak Lenin művei, a rendszerváltáskor. Gyermekeim nemzedékének már angolul illik tudnia. Aztán slussz. Meg helyesen bánni a számítógéppel. Hogy mennyire nem ellentmondásos más nyelveket is megismerni, a saját érdeklődésünk és vonzalmunk alapján, bizonyítja: én mindhárom nemzedék kötelezően elvárt tudását egyesítem magamban. Beszélem a fenti nyelveket, számítógéppel írok, dolgozom, és mégse terhelt meg soha agyilag, hanem játszva tanultam akármelyiket, érett fejjel is. A fentiek felül egyéb nyelveket is. Volt rá igényem, érdekelt, a konkurencia soha nem bírt le. Pláne, hogy nem is volt rá igénye, nem méltányolta, csak irigyelte a már megszerzett tudást. Azt hiszem, afféle öreg sztahanovistaként csak a számukat fogta fel, mint afféle intellektuális numerákat, s nem a műveltségbeli értéküket vagy egzotikumukat☺))

Mivel a britek éppen távozni készülnek az EU-ból, könnyen meglehet, hogy a korábbi német-francia vetélkedés ismét feléled és magának követeli a primátust mindkét fél, azaz a németek korábbi

hegemóniájukat, a franciák pedig a XIX. századi művelt társalgás nyelvét, a sajátjukat tennék első helyre. Nos, akkor hová fognak kapni hirtelenjében a mostani egynyelvűség megszállottjai? Említhetnénk még az erőteljes kínai előretörést, melynek velejárója lehet, hogy egyre többen akarják majd megérteni, miről van szó egy üzleti tárgyaláson, ahol még a tolmács is tévedhet, mert csak kezdő a szakmájában. S ha még korábbra tekintünk vissza az időben, évszázadokig a latin volt a hivatalos nyelv Magyarországon minden hivatalos ügyintézésben. Széchenyi István korában valóságos sértésnek minősült, amikor először felvetődött a kérdés, hogy a magyar országgyűlésben beszéljenek magyarul. A művelt holt nyelv dominált még a német megszállók anyanyelve fölött is!

Amit lejegyeztem, soha nem a meggyőzés szándékával tettem. Beérem azzal, ha a Kedves Olvasók együtt gondolkodnak velem. Eltöprengenek a lehetőségen, mi lenne ha... akadnának páran, akik követnék a példámot. Nem mindenben, csak abban, ami iránt vonzódást éreznek. Az érdeklődés: fél tudás. A belekezdés az első lépéssel kezdődik. A másik láb aztán már könnyebben lép. Neki csak folytatnia kell, amit a párja elkezdett...

Eger, 2019. szeptember 3.

Kiskorúsított társadalom

Aki az életét a mások szolgálatának szenteli, az gyakran találkozik az életérzéssel: az emberek számítanak rá, függnek is tőle, és mindig várnak tőle valamit. Mint a kiskorú gyermek a szülőitől. Tudja, hogy számíthat rá, így terveibe rendszerint beleépül a függőség zavarba ejtő, ámde oly kényelmes érzése. Ha a kisujját se mozdítja, akkor is megvan az, amiről álmodott, neki csak várnia kell, olykor még kérés nélkül is meglesz.

A parazita hajlamú embernek ez kellemes, paradicsomi érzés. Amit munka nélkül ér el, azt a saját ügyessége netovábbjának véli, és fel se fogja, hogy néha csak azért „sikeres”, mert másik félnek egyszerűen az agyára ment, és inkább megcsinálja helyette, csak hogy megszabaduljon a kellemetlen partnertől. Nem látja, nem érti a kelletlen gesztust, mellyel kvázi eléje dobták az óhajtott portékát, kiszolgálták ugyan, de egyúttal a fejéhez is vágta valamit.

Vannak ettől eltérő hajlamú emberek is. Van, aki igényli a szabadságot, a függetlenséget, de a másik fél ezt sérelmezi, és nem engedi meg neki. Embertársa szabadságjogainak érvényesülését a tulajdon jogai megnyirbálásának veszi, ezért tüzzel-vassal irtja mindazt és mindazokat, akik és amik vélt céljai útjában állnak – mármint az ő felfogása szerint. „A kisember nagy tévedései” kategóriába kerülhetnének ezek a nemtelen dokumentumok, ha ugyan volna, aki gyűjtené s rendszerezné őket.

A kiskorú soha nem nő fel, ha nem hagyják. Akit nem tanítanak meg önálló viselkedésre, önellátásra, az nem is képes gondoskodni magáról és szeretteiről. Gyakran látni huszonéveseket, sőt harmincasokat is, akik a szüleik nyakán élőködnek, és eszük ágában sincs, hogy akár egy gondolat erejéig is megtörjék a tétlenség néma csendjét. A boldogtalan szülő néha panaszáradatot zúdít felé vagy környezetére felé, de ettől még a nevelési hiányosságok nem lesznek pótolva, a gyerek nem nő fel csak úgy magától. A földi javakról való gondoskodás csupán a porhüvely jólétét szolgálja, de ha a lélekkel nem törődik senki, az senyved és fejlődése hiányos lesz. Vagyis a látszólagos jólétben felnőtt fiataloknak nagy része érzelmileg „alultáplált”. A szülői tirádák pedig mindig erről szólnak: „De hát én mindent megadok neki! Miért nem értékeli?” A „minden” pedig nem mást, mint a fizikai jólét elemi

igényeinél valamivel több vagy jóval több fizikai gondoskodást, javakat jelent. Az állandóan hajtó, túlórázó, maszekoló szülőknek szinte soha nincs idejük arra, hogy a gyermekeikkel beszélgessenek. Akkor hogyan és milyen formában tudnak hatni a gyermekük lelkére? Mikor tanítják meg nekik, miféle tanulságokat vontak le a saját és szüleik, az elődeik életéből? Egyáltalán mikor beszéljék meg, mit várnak el egymástól? Az már közhely számba megy, hogy pénzért nem lehet egészséget vásárolni. Akkor miért nem látják be az emberek, hogy pénzért szeretetet se lehet venni?!

A kiskorúságban tartott fiatal életérzése rendszerint pesszimista. Módja nem lévén kitörni korlátai közül, a lázongásnak is együgyűbb formáit választja: nihilista, primitív megnyilvánulásai vannak, hóbörög, rombol valamit, de azt is csak úgy „kis lendülettel”, tehát nem módszeresen, csak alkalmi jelleggel, amikor épen beszívott vagy tetszeni akar hozzá hasonló társainak. Kukát rugdos, falat firkál, buliba megy, aztán zajong egy kicsit, majd mint aki jól végezte dolgát, hazamegy, és részéről a dolog egy időre el van intézve. Az idősebb generációk ilyenkor fordulnak a több ezer éves formulához: háborognak, „nem értik”, mitől ilyen „elfajzott” a mai fiatalság, és részükről elhárítanak minden felelősséget, mondván, hogy „ők gondoskodnak róluk”. Mások szidalmazták a szülők hiányos nevelési kultúráját, tehát „kétgenerációs kritikát” gyakorolnak, avagy finomabban „anyáznak”.

Ha a fent vázolt jelenség elszigetelt, egyedi, akkor valóban a szülőket, a családot lehet okolni a történetekért. De ha általános, és a fiataloknak nincs semmiféle alternatívája, ezért folyamodnak a „nihilista megnyilvánulások” elkeseredett próbálkozásaihoz, akkor a társadalom egészségét illeti a szigorú kritika. Az egészséges társadalom ugyanis mindig nyújt egyéb lehetőséget is az egyén számára, mint az ön- és környezetrombolás, és jó szülő módjára már jó előre gondoskodik arról, hogy csemetéje választhasson jó megoldást is. A rossz, a fogyatékos társadalom legkirívóbb ismérve viszont az önpusztító életforma burjánzása, a negatív értékek felülkerekedése, a paraziták korlátlan élősködése rendszeren dolgozó társaik fölött, az emberi jogok érvényesülni nem tudása, a társadalmi igazságtalanságok legalizálása önjelölt rendszerek által.

Mikor a problémák már több generációra nyúlnak vissza, és egy társadalom sorra-rendre csak érzelmileg fogyatékos nemzedékeket bocsát útjára, erősen el kell gondolkodni, miféle társadalmi renddel álunk szemben. Önkéntelenül jön néhány kérdés, melyet vagy meg tudunk válaszolni, vagy sem. Miféle jogrendben élünk, és annak formáit kik biztosítják számunkra? Kik gazdálkodnak az anyagi és emberi javakkal? A minőségileg magasabb rendű értékeket megbecsülik-e? Ha nem, miért nem? Akiknek hivatalból ez a feladata, egyáltalán kompetensek-e ez ügyben, vagy csak úgy vaktában hadakoznak, próbálkoznak? Milyenek az elosztási viszonyok? Akarják-e, engedik-e, hogy az egyén valaha is felnőjön a számára biztosított keretek között? Egyáltalán érvényesül-e az egyén elemi igénye, az adok-kapok törvénye, vagy csak legalizált fosztogatásról van szó, államilag hitelesített banditizmusról?

Az egyénről mint társadalmi lényről lehet svéd rendszerű jogrend kereteiben is gondoskodni, de ki lehet fosztani a proletár internacionalizmus jegyében is. Ne feledjük, hogy mindkét társadalmi forma önmagát gondos, jó szülőnek, jófajta államnak ítélte meg. De azt se, hogy mindkettő régesrég „befuccsolt”, működésképtelenné bizonyult. Alapvetően azért, mert partnere, a mindenkori egyén utasította vissza a vele való együttműködést, ő találta embertelenné mindkét „kiskorúsított rendszert”.

Aki arra vágyik, hogy a környezetében csupa kiskorúak legyenek, az törvényszerűen el is fogja érni azt. De az is biztos, hogy egyikük se lesz boldog. Az egészséges kapcsolat ugyanis mindig a felek egyenrangúságán, a törvény által is biztosított egyenjogúságon alapul. A kiskorúsító szándék mindig egy egészségtelen uralkodási vágyat takar, a gondoskodás leple alatt a másik fél leigázása a cél. Ezért rossz minden állam bácsi, ezért nem jó szülő az, aki a gyermeke helyett mindig mindent megcsinál,

neki mindent megszerez, mert hiszen miféle célokat hagyott akkor hőn szeretett gyermekének? Az önállóság útjára vezetett gyermek ugyanis a feladaton kívül egy életérzést is kap ajándékba: már ezt is tudom, meg azt is tudom... A kiszolgált gyermek viszont ezzel szembesül: semmit nem tudok... egyedül semmit nem tudok... „Csupán” ennyi az oka, miért választják a mindent megkapott fiatalok a parazita életmódot, s szenvednek az értelmetlen nihil életérzésétől. És ezért értelmetlen a szemforgató sopánkodás „a mai fiatalok gáztettei” fölött. Nincs más hátra: szembesülni kell az általunk teremtett vagy általunk is jóváhagyott, szentesített, megszavazott társadalmi rend fogyatékoságaival. S ha már a hibák okaira rátapintottunk, hát ne legyünk restek orvosolni is azokat!

1996

Műkincsek, jogok

A világ legnagyobb büszkeségei közé talán azok a műkincsek tartoznak, amelyeket gyűjteményekbe rendezetten megtekinthet a közönség a leghíresebb múzeumokban. Az átlagos szemlélőt nem is igen érdekli más, mint a vizuális élmény, s hogy személyes kontaktusba kerülhet, ha csak kis időre is, a nevezetes műalkotásokkal. A sznob önmagát középpontba helyezve mondja, hogy ő – és a Mona Lisa, vagy ő – és Dávid, ő – és a gízai piramisok, ami persze erős túlzás, piti nagyképűség. Különösen, ha egy piramishoz viszonyítva is nagyobbbnak véli magát a szerencsétlen időutas. Mások elolvadnak a gyönyörűségtől, merthogy ennyi szépség megadatott nekik múló életükben. És azok vannak a legtöbben, akik soha nem jutnak el ezekre a helyekre, legfeljebb internetről letöltve vagy képzőművészeti kiadványokban, könyvekben csodálhatják meg a reprodukcióikat.

Van, akit irigységgel tölt el az a mérhetetlen gazdagság, amelyet egy-egy helyen koncentráltan láthat. Mi lenne, ha mindez az övé lehetne? A gondolat, bár önző és kegyeletsértő, mégsem újkeletű. Ha jól belegondolunk, igen sok gyűjtemény épp emiatt jöhetett létre: eredeti gazdájuk harácsoló hajlama, annak kiélése miatt. Voltak egyének, akik erre törekedtek, mások dinasztikus okokból, háborús sarcként vették magukhoz azokat a szépségeket, amelyeket a művészek természetesen nem erre a célra alkottak meg. A háború törvénye mégis egyfajta dzsungeltörvény. Csakhogy a felbecsülhetetlen értékekhez nem machetével vezetett az út (a latin-amerikai konkvisztádorok kegyetlen hódításait kivéve), hanem karddal, puskával, ágyúval, majd a két világháború alatt modern fegyverekkel és közlekedési eszközökkel.

Seuso-kincs

Talán illúzióromboló a gondolat, hogyan is kerültek ezek a műalkotások arra méltatlanok kezébe, mégis ki kell mondani. Különösen azok után, hogy Magyarországot megint ösztűz alá vették az EU-s vízfejek, a nagy tirádák „erkölcsi alapja”, vagy amit annak éreznek, a tulajdon magasabbrendűségi érzésük (magyarul: rasszizmusuk). Nekünk, a letámadottaknak védekeznünk kell, és meg is tesszük, haladéktalanul, alaposan átgondolva mindent. Az összevetés mindenképpen szükséges, mivel Magyarország nem hódító háborúk rablásaiból harácsolta össze mindazt, ami a múzeumaiban található, hanem szorgalmas munkával, folyamatosan gyarapodva, sokat áldozva a jelenkorukban talán kevésbé értékelt műalkotások megvásárlásával. Elég egy pillantást vetnünk Debrecen felé, ahol ma már újból megtekinthető Munkácsy híres trilógiája, melyet úgy kellett visszavásárolni Amerikából, holott a kiemelkedő mesterműveket nem lehet csak úgy kivinni az ország területéről. Vagy ott van a megtalálójára végzetes sorsot hozó Seuso-kincsek gyűjteménye, mely szintén csak visszavásárolva juthatott el a magyar közönséghez. Hosszas tárgyalások után, s annak ellenére, hogy tudható volt az első pillanattól fogva, hogy akárki lett a gazdája átmenetileg, bűncselekmény révén jutott hozzá. De élnek a két világháború után még mindig gátlástalanul gyakorolt előítéletek – minden magyarral szemben –, ami miatt valami másodrendű személynek és intézménynek igyekeznek tekintetni bennünket.

Munkácsy Mihály: Krisztus Pilátus előtt

Kissé távolabb tekintve, a híres európai múzeumok irányába, hogy a Louvre-nál tovább ne is menjünk, nem feledhetjük Napóleon hódító hadjáratait, keresztül egész Európán, majd egészen a piramisokig, meg kell csóválunk a fejünket, milyen jogn is kerültek oda antik görög szobrok, kiváló olasz reneszánsz művészek alkotásai vagy egyiptomi leletek, hogy csak párat ragadjunk ki a végtelen gazdagságból. Nem marad ki a sorból Németország, sem Oroszország, melyet akkor éppen Szovjetunióknak hívtak, amikor magáévá tette (a sok szerencsétlen magyar nő után ezt is!) a sárospataki híres könyvtár könyvgyűjteményét, s aztán azt is úgy kellett visszavásárolni, holott tudható volt, ez is rablás útján került a későbbi „tulajdonoshoz”. Nem tudni, hányan tudtak magyarul, akik értették is, amit a (nem cirill betűs) becses könyvek tartalmaztak, a lényeg valószínűleg a

birtoklásvágy és annak érzete volt. Történetük a múlt homályába vész, s csak annyit sejthetünk, hogy Sztálin valószínűleg őket is kivégeztette, hálából, vagy miért...

A sorból kivette részét Amerika, és minden olyan ország, amely hódító háborúkat folytatott. Az előbbit átkozza mindmáig az Iraki Nemzeti Múzeum ókori gyűjteményének eredeti tulajdonosa, akinek becses értékei az emberiség történetének hajnalához vezettek egykor. Ma valószínűleg valamelyik gondosan elzárt széfhez pár amerikai, svájci vagy Isten tudja, melyik bank trezorjában.

Iraki Nemzeti Múzeum, babiloni szárnyas kapu részlete

Ez az írás nem vádirat kíván lenni, csupán figyelemfelkeltés és rendre intése azoknak, akik még mindig nem nyughatnak tőlünk. Erkölcsi alapja csak annak van az ítékezéshez, aki maga nincs érintve a fentiekben csak célzások formájában felemlített bűncselekmények elkövetésében, illetve azok palástolásában. Aki mentegetni próbálja a nagy műkincsrablásokat, az maga is a bűnözőkkel azonosul. Azonos platformra helyezkedik velük, tehát nem a morális győztes áll velünk szemben, hanem a piti bűnözők vagy nagy maffiások védelmezője, azaz az ördög ügyvédje.

Nincs felmentés arra, ha egy állam rabló szándékokkal és bűnözői hajlamokkal megverten rohan le és foszt ki egy másik országot. Magyarázat sincs rá, tehát ne tessék magyarázkodni! Embertársaim figyelmét arra szeretném felhívni, hogy amikor egy ország gazdasági szilárdságának alapját még mindig a közvélemény által első helyre tett aranymennyiség, valamint az általa birtokolt műkincsek képezik és biztosítják, tessék a felvilágosodás nagy mestereire gondolni, akik elsőként fogalmazták meg: a túl nagy magántulajdon alapját mindig lopás és rablás képezi. Mértéktelen lopás és rablás, tegyük hozzá mai ismereteink alapján.

Magyarország épített kultúrája, már ami fennmaradt belőle, rendkívül becses. Hasonlóképpen azok a műgyűjtemények, amelyek múzeumainkban fellelhetők. S ez mind csak töredéke annak, amit elődeink értékesnek tartottak és folyamatosan gyűjtöttek, felvásároltak. Itt most szükséges egy összehasonlítást is tennünk. Más az, ha valaki a magánvagyonából áldoz rá, és létrehoz egy értékes kollekciót, mint ha ugyanehhez rablással, erőszakkal, gyilkosságok sorozatával tesz szert. A hazánkban megtekinthető képzőművészeti alkotásokat, könyvgyűjteményeket, zenei tárákat és intézményeket mind mi hoztuk létre. Kicsik és nagyok egyaránt.

S megint más úgy megőrizni akár több ezer éves műkincseket, építményeket, ha az adott ország területén nem folyt háború, szemben azokkal az országokkal, amelyeket valósággal letaroltak az oda betörő idegen hadseregek, a műkincseket pedig előbb csak ládászám, majd kocsiszám, s végül egész tehervonatnyi rakományokkal hordták ki. Hogy egy példát ragadjunk ki a sok közül: máig nem tudni, hová kerültek a híres Corvinák, Mátyás király becses könyvgyűjteménye. Illetve sejtjük, de a fősvény, harácsoló egykori hadurak gondosan rejtegetik valahol magántulajdonként. S hogy is van ez? Ki fizette meg ezeknek a felbecsülhetetlen értékeknek az árát? Mátyás király, a néptől beszédett adókból. Akik maguknál tartják, azok az orgazdák, nemhogy nem fizettek érte egye fillért se, hanem rablókként érkeztek Magyarországra, majd ugyanúgy távoztak, gazdagon megrakodva kincsekkel. Az erkölcsi prédikációk mégis azoknak a szájából hangzanak el kenetesen, szemforgató ájtatossággal, akiknek hallgatniuk illene, majd megbánást tanúsítaniuk és visszaszolgáltatniuk a bizonyíthatóan magyar eredetű műkincseket. Meg a több vagonnyi aranyrudat, melyet a hazaáruló Szálasi-kormány idejében loptak ki, szintén nyugat felé, hogy azok is arra érdemtelenek kezére jussanak. Mindezt a magyar valuta teljes tönkretétele bánta, és még a magyar népet sarcolták évtizedekig, hogy ezen felül is önmaga alá pozícionálja magát, másokat viszont a rablott kincsek tetejébe ültetett, mert a háború törvénye már csak ez... Ugye, kedves magyargyűlölő EU-s főnökök? Akiknek hazája sunyiban elbirtokolt mindent, ami nem volt lebetonozva. Nem az oroszok kezdték, ők csak folytatták, amit a nagy észosztók fröcsögve kinyilatkoztatnak kicsinnyé tett hazánk ellen. Ez persze az oroszokat se menti fel semmi alól, de elődeiket, a nagy kifosztó bajnokokat sem. Még kevésbé, mint amazokat.

Szamothrakéi Niké, Louvre

A jelentős magyar műgyűjtemények alapját egy-egy mecénás nagylelkű adománya képezte, de a legtöbbjüket, mint ahogy a templomokét is, közadakozásból hozták létre. Emlékezzünk vissza a

kommunisták által lerombolt, majd évekig tarhált, de újból megépíteni soha nem akart Nemzeti Színház történetére! Az ún. téglajegyek sokáig gyűltek, majd ki tudja hová lettek... Illetve tudhatja mindenki jól, aki ismeri csak egy kicsit is a kommunizmus történetét. Aztán a sokat szidalmazott Fidesz-kormány építtette meg, a téglajegyek eltulajdonítóinak hangos huhogása közepett. Hasonló a története az Olof Palme Háznak, mely a Liget Projekt kiemelkedő „darabja”. Mármost hogy ezt se akarták azok, akiknek a Liget csupán a köznép számára rossz emléké május elsejét jelentette, langyos sörrel és mustáros virslivel. Elvtársi összeröffenésekkel.

Közhelyszámba megy, hogy Firenzében elég az utcán sétálni, mert az egész város egy szabadtéri képzőművészeti kiállítás. Ugyanez áll Budapest belvárosára, habár északibb változatban és elsősorban a szecesszió ragyogó alkotásai által ékesítve. Ne tessék csodálkozni! Magyarországot hány háború során dúlták fel és pusztították el, hogy jóval később tudja csak összeszedni magát és újjáépíteni, immáron más stílusban és korszakjegyekkel, városait, várait és kisebb településeit. Templomait, mert ezekre is adott mindig.

A felújított Olof Palme Ház, Budapest, Városliget

Erdély építésze különös ódon szépségeket kínál(hatna), ha nem estek volna áldozatul a román sovinizmusnak és a hírhedt Ceaucescu pusztító hajlamainak legszebb darabjai. Ami maradt, főként a sokat szidott és a háború után elüldözött arisztokrácia tette rendbe. Még mindig vannak megmentésre érdemes épületek és műemlékek. Berendezési tárgyak kevésbé, mert ahogy Wass Alberttől is megtudhattuk, sokat egyszerűen feltűzeltek az őket vademberekként megrohmozó románok, majd a háború alatt az oroszok is.

Károlyi kastély, Nagykaroly, Erdély

Bánffy-kastély, Bonchida, Erdély

Mennyi barbárság, és mégis mennyi fennmaradt érték! Már a második nagy világháború óta is eltelt háromnegyed évszázad. Műalkotások azóta is keletkeztek, még ha a kommunista korszakot inkább destruktívnak tekinthetjük. A művészek a művészetpolitika ellenére is alkottak és gyarapítottak. Új, modern gyűjteményeket lehetne létrehozni azokból a műalkotásokból is, amelyek szálla voltak a hatalom szemében. Vagy olyanokból, amelyek szinte ismeretlenül lappanganak múzeumok raktáraiban, pincéiben, vagy ócskásoknál. Ha nem is aratnak ma sikert, meg kell mutatni az utókornak, mi minden kallódott el és felejtődött el, csak mert a politika tótumfaktumai így akarták. További sorsokról döntsön az idő és a tisztelettudó utókor.

Zsolnay-kerámia

Végezetül engedtessek meg, hogy elismételjük: a Magyarországon nem rablásból és nem tolvajlásból létrehozott, hanem magánszemélyek kulturális elhivatottság-érzéséből lett műgyűjtemények értéke annál becsesebb, mert ezeket jó szándékú, becsületes emberek adták össze, ahogyan a falumúzeumok, skanzenek és különleges, nem mindennapi gyűjtemények anyagát is. Ezek gyűjtőinek nevét és áldozatkészségét mindenképpen meg kell őriznie az utódoknak, akik mindezt ajándékba kapták. Az előítéletektől hajtott és magyar hazaárulóktól feltüzelt külhoni ellendrukkereknek pedig szíves tudomásulvételként: nem ők fújják a passzátszelet, bár nagyon erőlködnek rajta.

Eger, 2019. szeptember 25.

A műveltségről

(Naplórészlet)

Az emberek folyton a műveltségemet emlegetik. Én viszont többnyire csak a korlátaimat érzem, a hiányosságaimat.

Azt mondják, hozzám lexikon kell, akkora tudásanyag rejlik a műveimben. Hogy engem többször újra kell olvasni, a mondataimon el kell töprengeni, ízlelgetni őket. Túl komoly, túl magvas, amit írok, egyszerűen nem vagyok könnyű műfaj.

Ha a saját neveltetésemre gondolok, én abban is a hiányokat látom, a bennem megmaradt hiányérzeteket érzékelem. A szüleim a lehető legjobb iskolákba írtattak, és sok jó tanárom volt, de a kulturális érdeklődés és az igyekezet ellenére is túl sokfelé apróztam szét magamat.

Egy magyarázat marad: a kortársaim talán műveletlenebbek nálam, ezért hökkennek meg az információanyag szerteágazó voltától, amit én „szétaprózásnak” neveztem az előbb. A mai kor csak egy ideig teszi lehetővé a polihisztor hajlamok kiélését, aztán jelentkeznek a szakmai, beszűkítő igények: specializálódni kell. Én ennek fittyet hányva maradtam a sokrétű érdeklődés mellett. Talán igazságtalan vagyok másokkal, de én szakbarbárnak tartom azt, aki csak egy területhez ért. Én a költészetben és a természetgyógyászatban is megtaláltam azt, ami közös, holott ránézésre teljesen távoli területen vannak. Számomra az univerzum minden rezdülése rokon a másikkal, ettől olyan izgalmasan különös az egész.

A földi tudás rendszerét viszont tökéletlennek, fogyatékosnak érzem, a szellemi régiókhöz képest. Az ember, anyagi korlátai miatt szűk látókörű lévén, mindent beskatulyáz, lezár, lehatárol. Az ellenkező tendencia igen ritkán volt megtalálható, vagy csak kevéssé maradt fenn olyan emberek műveiben, mint Leonardo da Vinci vagy Goethe. Ők is az egészet kutatták, a szintézis legmagasabb fokát művelték. De a többi, akár csak a tudomány is a földön, hiányos, csupán részismeretekre támaszkodik. Amit a tudósok, művészek, a szellem emberei hoztak a Földnek, csak afféle prométheuszi tűzlopás. Bár az isteni tudást dézsmálták meg, és ezáltal egy fantasztikus lehetőséget adtak az emberiség kezébe, az emberek ettől még nem váltak istenekké. Nagy részük buta és primitív szinten áll ahhoz, hogy felfogja az egyszerű ténnyt is: megajándékozták. Nem azt nézik, mihez jutottak hozzá, vagy annak segítségével mit érhetnek el, hanem primitív döbbenettel és idegenkedve méregetik a „tűz hozóját”, majd hamarosan megválaszolnak, ahogy tőlük telik: ütlegelni, marni kezdik azt, aki segíteni igyekszik rajtuk. Mintha egy pillanatra felfognák azt, hogy amit kaptak, az csak egy töredék, és dühösek lennének azért, mert nem az egészet nyomták a markukba. Bezzeg ők mit kezdenének vele, ha ők rendelkeznének az egész fölött! – csap ki a dühös láng olykor a megajándékozottakból. Nos, hát mit is? Rombolnának, ártanának vele, önös célokra, hatalomszerzésre és annak megtartására használnák, ahogyan azt sokan mások már megtették. Ezért kaphatják csak a részt, és azt is csak ritkán, mert még valamiféle ősemberi szinten vannak szellemileg és lelkileg. Értsd: a támadás, agresszió, a lebunkózás különféle formáival tudnak csak reagálni érzelmileg a „kultúrsockra”, mely gyökereikig megrázza őket.

Ezért kell hagyni az emberek nagy részét. Aki ezt a primitív létformát választotta, annak nyilván ez is kell. Hiába adnak a majom „kezébe” ecsetet, értelem nélküli pingálás lesz az eredmény (nem mintha a modern művészet címszó alatt nem tették volna meg ugyanezt emberek is...),

Egyszer talán majd teljesen meg fogom fejteni ennek a furcsa földi konfliktusnak az egészét. Most főleg azt érzem, hogy az embereket bántja a saját tökéletlenségük, mikor maguknál különbet látnak.

A művésznak privilégiuma az (mivel előzőleg már megdolgozott érte), hogy időnként átjárása lehet az égi szférák világába, és az ihletett pillanatok „eredményei” valamilyen művészi formába, földi anyagba öntve itt maradhatnak. Egy ideig vagy örökre, ki tudja azt? Míg a többi eszik, iszik, szaporodik, egyszóval a tömeget gyarapítja, és a genetikai, földi anyagot adja tovább, aztán nyomtalanul elmúlik a földről, 2-3 generáció után senki nem emlékezik rá, addig az „égi munkás” életet, lelket lehel az élettelen anyagba, és valamilyen formában az isteni teremtést ismétli. Talán a teremtő, alkotó erőt irigylik tőle? Sose éreztem igazán, miért nem tanulni igyekeznek tőle, hanem a legszívesebben megsemmisítenék mindenestül, úgy, ahogy van. Nyilván más a szándék. És alapvetően más a koncepciónk az anyagról.

Bár az anyagba bele vannak írva az égi információk is, a szellem emberének igazi hazája az anyagtalanság világa. A művész az anyagot korlátnak, akadálnak érzi, állandó hadakozásban áll vele. A földies szemléletű embernek ugyanez kényelmes otthon, a közös akol melege. Szeret jót hemperegni benne, és egy csöppet se zavarja, ha sáros lesz. Ha viszont szembesül a másik emberfajta világával, úgy érzi magát, mint a megszidott gyerek. Előtte jót hancúrozott, hempergett, de csak akkor jött rá, hogy sáros a keze, a ruhája, amikor az anyukája összeszidta érte. Daccal reagál. Csak azért is az ellenkezőjét akarja csinálni, mert hiszen neki a korlátlan szabadság tombolása kell, az öntörvényűség érvényesítése. Valami ilyesmi történik, ha kortársaink figyelmét felhívjuk a világ tökéletlenségére. Tudják, hogy sár van, mert hiszen benne dagonyáznak (és az nekik milyen jó!). De ha rájuk szólnak, jön a dacreakció: nem az a hülye, aki a kosz miliójét keresi, hanem az, aki ennek a fals voltára rá akarja döbbsenteni – szerintük.

Azt hiszem, most valamiféle befelé forduló időszakom fog következni. Meguntam a gyerekét összeszidó anyuka szerepét, és a háttérbe akarok vonulni. Hadd élvezze az a vásott csemete a sarat! De az én szerető gondoskodásom nélkül. Biztosan elleszünk így is egy darabig. Ők maradnak a dagonyában, én pedig valamiféle kikristályosodáson fogok keresztülmenni. A kristályban valami fantasztikus tudás- és információanyag van besűrítve. Amit tudok, most én is valamilyen kristályszerű anyagba fogom belezárni. Ha nem kell a tudásanyag, hadd maradjon kristályokba zárva! De magammal vinni, visszavinni nem akarom. A lehetőség hadd legyen adott másoknak is!

1998

Kurucok

A magyar történelem és népköltészet kedves alakjai ezek az önkéntes katonák, akik Rákóczi fejedelem szolgálatába szegődtek. Mindenkinek ez az első asszociációja, amikor ezt a nevet hallja. Még a XX. században is foglalkoztatta a művészeket, a korszak és hősei egyaránt. Minden olyan korban, amikor titkos üzenetekben, szinte rejtjelezve lehetett csak írni legkedvesebb történelmi hőseinkről. Példájuk akkor is szép és követendő, ha maga a szabadságharc elbukott, résztvevői pedig elbujdostak, vagy császári kézre kerülve az életükkel fizettek az osztrák császár elleni lázadásért.

A labanc épp az ellenkezőjét jelenti: hazaáruló, császárpárti, magyarellenes, népgyűlölő, az egyszerű embert megvető, csak felfelé hajlongó udvaronc. Maga a név is gúnynév, állítólag a loboncos kinézetű katonákat látták ilyennek a kurucok s a velük szimpatizáló, őket támogató nép. Loboncosból lett labanc, de honnan származik a kuruc név? Jóval korábról, a Dózsa-féle parasztháború idejéből, s azt előzőleg a keresztes háborúba indulók kapták ezt a nevet, szegény, megtévesztett katonák. Crux annyit tesz 'kereszt' latinul, ennek népies változata lett a kuruc név. A keresztes háborúhoz még valóban hozzáköthető, de honnan ragadt rá Dózsa katonáira is a megnevezés? Onnan, hogy

eredetileg ők is a Szentföldre indultak X. Leó pápa parancsára, ám itthon fontosabb dolguk akadt. Ezért csatlakoztak Dózsa Györgyhöz, akinek még az identitását is meghamisította utóbb az erősen elfogult történelemírás.

Dózsa György nem paraszt volt, nem jobbágy, hogy csak úgy rendelkezhetek volna az élete fölött. Székely nemes úr volt, aki élére állt annak a mozgalomnak, amely a magyar történelem egyik legvéresebb története lett. S talán a legkegyetlenebb. A hadak több irányból érkeztek, hogy egyesített erővel csapjanak össze Csáky Miklós csanádi püspök, illetve Báthori István nádor hadaival. Dózsát nem várták be a délen állomásozó seregek, és Dózsa már kész tényekkel nézett szembe. Csáky Miklóst kivégezték, ugyanúgy, ahogy a püspök is kivégeztetett volna mindenkit, afféle középkorból megmaradt szokások szerint. Dózsa tehát kettős bűnbe esett az akkori törvények szerint. Az egyház elleni lázadást a legszigorúbban büntették, nem tolerálták. Az inkvizíció még élő intézmény volt, habár Magyarországon nem követett el olyan szadista bűnöket, mit Spanyolországban. Utólag inkább afféle klerikális aberrációnak tekinthetjük, mely a túl sok egynemű ember túl sokáig tartó együttéléséből fakad, valamint az egészségtelen önmegtartóztatásból, különösen a heves vérmérsékletű déli népek között. Így a modern pszichoanalízis, mellyel nem vitatkozhatunk, mert nem értünk hozzá.

Görög Rezső: Dózsa beszéde Cegléden, 1514 (rézkarc, 1954)

Dózsa is mondott egy nevezetes beszédet Cegléden, ahogy később Kossuth Lajos. Sokakat mozgósított ezzel, és feltehetőleg volt miért lázongani szerencsétlen jobbágyoknak. Egy háború mindig sokba kerül. A rávalót pedig kitől szedik be? Az istenadta néptől, melynek amúgy se volt kenyere, ld. Tiborc panasza. Endre király nem véletlenül tiltotta meg előbb a keresztes hadaknak, hogy Magyarországon keresztülvonuljanak. Ő már tudott a keresztesekhez csatlakozott rablólovagok garázdálkodásairól, s talán még X. Leó pápa mesterkedéseiről is. A politikai intrika magasiskolája, ahogyan Bakócz Tamást úgymond behúzták a csöbe, majd simán előkészítették a Mediciek jelöltjének az utat a pápasághoz. A pápaság viszont erőltette a kérdést, fújta a harci trombitát, Endre királyunk pedig csak azután engedelmeskedett a pápai parancsnak, hogy a Vatikán kiátkozással fenyegette meg

őt és országát. Nos, ez az áldatlan háború még Dózsa korában is aktuális volt, a pápaság sok ellenséget szerzett akkor a Közel-Keleten a kereszténységnek. Talán még most is ennek szenvedjük következményeit, ha nem is keresztes háborúk formájában.

Csáky Miklós kivégzése pedig a korszak pikáns történetei közé tartozik. Az egyik kereskedő megvádolta a püspököt, hogy feleségét „elragadta és ágyasának használja”. Ezért húzták karóba, amit nemes ember ellen nem volt szokás elkövetni abban a korban. A kereskedőt utóbb keresztre feszítették, tehát oda-vissza ment az adok-kapok. Dózsa seregei sem támadókként léptek fel, hanem a nádor, Báthori csapatai rohanták le őket (Ők eredetileg keresztes sereg voltak, tehát igazi kurucok, akik a Szentföldre készültek). A túl nagy parasztseregtől a nemesség ijedt meg, és Bakócz Tamás esztergomi érsek rendelte el a lefegyverezésüket. Báthori, az akkori erdélyi vajda ezt nem várta meg, hanem lerohanta a parasztsereget, annak előhadát verte szét. A nagylaki várban ünnepelték győzelmüket, melyet a feldühödött parasztok rájuk gyűjtöttek. Csákyt elfogták, Báthori viszont el tudott menekülni. Valóságos sorstragédia forgatókönyve szerint peregték az események. Dózsa nem kapta meg időben Bakócz Tamás visszarendelő levelét, Báthori nem várta meg, amíg Dózsa hadai önként visszavonulnak. Dózsa seregei később érkeznek meg, hogy egyesüljenek az előhadakkal, Csáky akkor már halálfia. Dózsa még kegyelmet kaphatna, visszaléphetne, de nem teszi. Nem hagyja cserben népét, mely az előzmények után a nemesek csapatai ellen fordult. A folytatást már ismeri mindenki történelmi tanulmányaiból. Mindig, mikor erőfölénybe kerülnek és elrettentő példát akarnak statuálni a győztesek, előtör belőlük, valami szörnyű mélységből, az ősprimitív, a semmilyen bosszúval be nem érő, a dolgokat a legvégső végletig vivő pitbull-ember.

Dózsák Bakócz Tamástól kapták a híres vörös keresztes jelvényt, a keresztes lovagok jelét, ezt Csáky kivégzése után kiegészítették a véres karóval. A középkort idéző horror. Európa ekkor még közel se volt az az elpuhult szibarita, aminek manapság mutatja magát, és amely semmit nem tud kezdeni az ellene özönlő muzulmán hadakkal szemben. Vagy legalább is úgy tesz, mintha nem tudna.

Görög Rezső: Dózsa György Csanádon, 1514 (rézkarc, 1954, részlet)

A XVIII. századi kurucoknak ehhez annyi közülük van, hogy felvéve elődeik nevét, ők is elnyomóik ellen fordultak, és mivel a legfőbb elnyomó a Habsburg császári udvar volt, hát ezzel szemben akarták kivívni Magyarország függetlenségét. A II. Rákóczi Ferenc fejedelem által meghirdetett és zászlajukra tűzött „Cum Deo pro Patria et Libertate” jelszó hatalmas vonzással bírt. Ki is akarná megtagadni Istent és a hazát, mely szinte azonos értékű minden becsületes ember számára? S ha még szabadságot is hoz végül a szabadságharc, magyar uralkodót a haza élére, akkor nemcsak egyszerre dobban minden szív, hanem az életét is adja érte a felkelt seregnek bármelyik tagja.

Nem tudjuk egészen pontosan, mekkora nyomot hagyott a népben a keresztes hadba hívó szó és a vele kapcsolatos kudarc, hogy azt majdnem két évszázaddal később akarták folytatni. Talán az eredeti eszme, a tiszta fogalom, a hófehér mezőn hatalmas piros kereszt mozdította őket akkora erővel. De meglehet, hogy Rákóczi fejedelem tiszta és megnyerő egyénisége, családjának története, mely szintén véres áldozatokat adott a hazának. Akkor is a Habsburgok kegyetlen indulatainak jegyében. A két Zrínyi Miklós, Zrínyi Péter, Frangepán Ferenc, valamint ezeknek örületbe kergetett rokonai. A hős Zrínyi Ilona hányatott sorsa, majd felséges fia, a nagyságos fejedelem, II. Rákóczi Ferenc követi őt és őseit ezen az úton. S ne feledjük: mindnyájuk útját az udvari ármány, üres ígéretek sora, majd kegyetlenül lecsapó bosszú kísért végig útjukon...

Ne feledjük azt se, mekkora kegyetlenséggel csaptak le a „felszabadító” császári seregek a török kiűzése után! Nem az 1950-es években volt az első padláslesöprés Magyarországon, hanem 1686-ban és azt követően. A nemzet tudatába viszont csak az alaposan felfényezett Lotharingiai Károly képét igyekeztek belevésni. Minden háztartásban fellelhető volt a Buda megszabadítása reprodukciója, ám arról még feljegyzés is kevés maradt, nemhogy festmény, hogyan fosztották ki hazánkat az osztrák hadak, olyan mértékig, hogy „ideiglenes itt tartózkodásukat” éhínség követte. Az Ausztria éléskamrájának számítót Magyarországon! Igen, értem, már megint a bűnlajstromokat sorolom, de mit tegyünk, ha ezekkel van tele a magyar történelem?! Ki mindenki támadt ellenünk, akart végleg letörölni Európa térképéről bennünket, máskor lefegyverezni, az életben maradtakat gyávává, megalkuvóvá, alattvalóvá alázni... aztán még szóvá se lehessen tenni?!

Benczúr Gyula: Budavár visszavétele (olajfestmény, részlet, 1896)

A kurucság kapcsán nem feledkezünk meg Mikes Kelemen zágoni nemes ifjúról sem, aki soha nem vett részt fegyveres összecsapásokban, mivel ő fejedelmi írnok volt, II. Rákóczi Ferenc íródeákja, mégse kapott kegyelmet, azaz hazatérési engedélyt. Most hogy magyarázzuk ezt meg a mai ifjaknak? Hogy korai, rendkívül művelt elődjük nem mehetett oda, ahová akart, csupán egy irányba, Rákóczival együtt a bujdosásba. Esetleg ellenirányba, a Monarchia felé: a vérpadra. Miután a fejedelem meghalt, ő pedig igen magányossá lett, fejedelmi küldetése véget ért, nem térhetett vissza a saját hazájába, melyről Mária Terézia császárnőnek, akit ma családjával együtt túl sokat fényeznek, legfeljebb Madéfalva juthatott az eszébe, meg a neki nem parírozó székelők. Így hát rendezett egy szikuliádium nevű vérfürdőt, melyet se neki, se családjának nem felejtett el a székelőség. Mikes meg hányódott tovább Rodostó és Jenikő között, mikor hová parancsolta őt és társait a másik császár rendelete, az irádénak mondott iromány. Ott halt meg reménytelenül, utolsó szavait már csak a magyarul se tudó török szélbe suttogva. Ez is egy kuruc történet.

Jött később egy Thaly Kálmán nevű aranyos hamisító, aki remek kuruc nótákat, verseket szerzett nekünk. Tudjuk rég, hogy nem eredetiek, mégis szívesen hallgatjuk és éljük át őket. Ezek mű-kuruc műdalok, mégis annyira belevésődtek a szabadságvágyó magyarság emlékezetébe, hogy azóta se feledheti. A honi labancok meg idén, a Rákóczi-szabadságharc évfordulóján nagy Mária Terézia-ünneplést rendeztek, felújítva az előbb kurucpárti, majd készsleges labanccá lett Jókai Cigánybáróját, s beadták a szájtáti utódoknak. Lehetett, mert ők már nem tudnak ilyen régi dolgokról, pláne, hogy a történelemírás is folyamatosan osztrák források alapján íródott (hamisítódott). Amerikában még ma is az alapján tanulják a diákok, hogy Magyarországnak mindössze anyagi követelése volt Ausztriával szemben 1848-ban! Épp a szabadságszerető magyarok garasoskodtak volna, mikor ők életüket és vérüket ajánlották fel a gyermekét direkt sivalkodtató császárnőnek anno! Az urak meghatódtak, a nép meg fizetett, mint a katonatiszt... Mivelhogy a nemesség nem adózott... Hát ez is egy kuruc-labanc história, csak akkor már több évszázados gondos éheztetéssel biztosították, hogy a parasztság többé ne emeljen fegyvert urai s császárai ellen... a folytatás megint nagyon véres, tudjuk jól. De azért vágjunk jó arcot hozzá, mert amúgy nem komilfó, illetve mai kifejezéssel élve nem PC...

Még Ady is említi a kurucokat, és a zseniális ifjú Bartók is ad egy fricskát a Habsburg-háznak a Kossuth-szimfóniában. Csak hogy ne feledjék, minden reklám ellenére minden jó magyar tudja, emlékszik, miről is volt szó Világosnál, majd Haynau vérengzései idején, aki aztán beszólt Ferenc Jósának, amiért az minden kegyetlenséget rátolt. Holott a kised is tudja, hogy a Sisi felé érzelő, a magyarok felé szadista módon kegyetlen (Janus-arcú) Ferenc József, valamint a nála is zordabb és kegyetlenebb hajlamú Zsófia anyacsászárné tudta és akarata nélkül Haynau pisilni se mert volna, nemhogy tömeges kivégzési parancsokat osztogatni! S hogy valódi érzéseit bizonyítsa, kirúgatása után nem a kies Ausztriában telepedett le, hanem Magyarországon, ahol ennek ellenére nem szerették meg. Pedig a magyar szereti a feléje tett nemes gesztusokat...

Máig maradt a kuruc-labanc szembenállás, mert ez lett a hagyomány az idegen uralom alatt oly sokáig tartott Magyarhonban. Máig labancnak tartjuk a hazaárulókat, a folyton nyugat felé húzó, hazafelé köpködő, gyűlöletet fröcsögő, undok alakokat. Viselhetnek bármilyen rangot, rendelkezhetnek bármekkora lopott vagyon fölött, mégis renegát, mégis labanc a nevük.

A mi kurucaink meg velünk tipródnak, olykor nélkülöznek és senyvednek, bármilyen uralom alatt, bárki elnyomói szándéka érvényesítésekor. Mert ez a regula. Ha megalázták, kivégezték, megtizedelték (a Habsburgok kedvenc kivégzési és megfélemlítési módja), akkor se álltunk azok közé, akik mindebből csak üzletet csináltak (-nak). Ugye, sokat fényezett emléké, Esterházy Fényes Miklós, az Aranyok és fél Magyarország kifosztója, a császári udvar kegyence, utóbb ezen az alapon nagy mecénás és műgyűjtő?! Ugye, EU-ban száját tépő, felénk tüzet okádó, nagy nímándok?

Ferenc József osztrák császár

Mert ezt is el kellett mondani a kurucságról, melytől, mint látjuk, elválaszthatatlan a labancság intézménye is. „Szabad nekünk, jó katonák, Duna-Tisza közi,/ Labancságnak mert nincs sehult ottan semmi közi.” És ne feledjük azt se, hogyan felelt meg a jámbor Arany János a császári felkérésnek: „Ötszáz, bizony, dalolva ment/ Lángsírba velszi bárd:/ De egy se bírta mondani/ Hogy: éljen Eduárd...” Aki nem más, mint az európai nyomásra akkor már békülni kívánó Ferenc József, minden magyarok ferencjóska. Hogy is feledhetnénk, mikor olyan feledhetetlen?! S nem feledhetjük Liszt Ferenc emlékét, aki viszont meghajolt volna a császári kegy előtt, megírta a koronázási misét, amit besöpört elismerésként a császári pár, ám Lisztet mégse engedték be a koronázási szertartásra, a Mátyás-templomba. Nem vezényelhette a saját művét. Ő tehetett gesztust a császári párnak, azok soha nem viszonzták. Talán mert nem feledhették azt a sok Rákóczi-indulót, Liszt kedvenc koncertdarabját melyet Európa-szerte ünnepeltek, a Monarchiában viszont két évszázadon át tiltottak. Hát akkor kinek is volt igaza, Aranynak vagy Lisztnek, kedves magyarok? Kurucok és labancok... Ezt mindenkinek tudnia kell. Merthogy ma már nemcsak eb ura fakó, hanem eb ura EB járta, egészen a Nagy Nyugati Felismerésig, kinek is volt igaza abban a bizonyos kényes ügyben, amit annyi PC kommentár övezett, és amelynek főszereplőit megint megjutalmazta a nép. A maga módján. A karóba húzást egyelőre nem vezették be ismét. A saría veszélye viszont annál közelebb van... mert ők mindig, mindent jobban tudnak.

2019. szeptember 4.

Vannak gyászos emlékű dátumok Magyarország történetében: 1241, 1514, 1526, 1711, 1849, 1919, hogy a többit hadd ne is emlegessük! A legtöbbjüket idegen érdekeket szolgáló, sokszorosan lelabancozott történelmi (történelmietlen) figuráknak tudhatjuk be, de van egy, amely semmiben nem hasonlítható ezekhez, mert a leggyalázatosabb: 2006. Nem voltak éppen idegen megszálló csapatok az ország területén, tehát a hazát nem kellett megvédeni senkitől, mégis akadt valaki, aki erre a főszerepre aspirált, majd el is nyerte – végleg.

Gyurcsány Ferencnek hívták az akkori miniszterelnököt, aki nem éppen szellemi kvalitásaival vívta ki magának ezt a pozíciót, hanem erőszakos nyomulásával, amellyel mindig pontosan célba vette a hatalmat, s akit csak a közelében talált, sorra körbetorpedózta. Egészen addig, amíg el nem sülyesztette hajóstatul, mindenestül, majd ájtatos pofával, kenetes hegyi beszédekkel széket foglalt, és elmondta szűzbeszédét. 2006-ban ezen már túl volt, ám akkor is tudott egy olyan emlékezetes beszédet mondani, amin egy egész ország felháborodott, majd tömegestül az utcára vonultak az emberek, hogy a távozását követeljék. A hírhedt őszi beszéd volt az, ami Magyarország, sőt Európa történelmének a legsötétebb eseményei közé vergődte be magát, s azóta is rajta a bélyeg a már rég bukott miniszterelnökön: The Worst Liar of Europe, azaz Európa Legrosszabb (fazonú) Hazugja, de mondhatnánk így is: Európa Hány Jánosa. Ez olyan bombasztikus hatást váltott ki, az igen vegyes összetételű európai fórumon, hogy még a nem éppen kényes ízlésű Jean-Claude Juncker is kerülni kezdte Gyurcsányt, mint a leprát. Kizárták az EU-klubból.

Igaz, amikor a hírhedt beszédet mondta, éppen igazat talált szólni, ám ekkor ismerte be, hogy hazudott éjjel-nappal (meg akár mikor is életében). A hozzá hasonló történelmi hulladékok ugyan mindig az emberi feledékenységre apellálnak, amikor kis idő múltán újból visszakéredzkenek a hatalomba, ám 2019-ig nem sokan tettek volna rá akár egy lyukas kétfillérest is, a gyalázat mégis újból megisméltődött. Most Mrs. Worst Liar, alias Dobrev Klára ül az Európai Parlamentben és onnan próbálja ugyanazt a destruktív taktikát alkalmazni a saját hazája ellen, amit a hitese ura végzett KISZ-führer kora óta. Mivel valós programja nincsen, hát gyalázza minden lehető fórumon a riválisokat, főként a rendkívül népszerű miniszterelnököt, Orbán Viktort, akit már negyedszer választott újra az ország. Programja mögött támogatóul ott áll a kis haza, minden reményével, hogy ezúttal sikerül, most majd nem a csizmás talpak kerülnek felül egy sokat megsértett, megalázott nép fölébe, hanem a jól megkezdett siker-széria folytatódhat.

De tekintsünk vissza kicsit a gyászos emlékű évre, azon belül is szeptember 17-re, amikor a beszéd nyilvánosságra került, majd szeptember 18-ra, amikor a budapesti zavargások indultak. A dátum már túl közel volt a két októberi emléknaphoz, melyek a magyarság véres dátumait idézik, az elvtársak pedig túl erőszakosan kapaszkodtak a bársonyszékeikbe, hogy ez simán múljon el. Természetes, hogy olyan heves tiltakozásokkal reagált az ország, melyet simán lekurvázott, s éppen a miniszterelnöke, akit igen sokan szívből utáltak enélkül a megjegyzése nélkül is. Előbb csak megfigyelő állásponton voltak az elvtársak és akkori erőszakszervezetük, a rendőrség, valamint idegenből idehozott őrségük. A legaljasabb megoldást választották: a békés demonstrálókra támadtak, majd azokra, akik hazafelé tartottak a tüntetésekről. A Rádió Székház ostroma is hamarosan bekövetkezett, amiről utóbb sokan úgy gondolták, hogy valójában kiprovokálták, és beépített emberek mozgatásával érték el, hogy a sajtó nyilvánossága előtt úgy tűnjön, mintha footballhuligánok randalírozása lenne az egész tüntetés.

Erről igazából a rendőrségi akták beszélhetnének a legtöbbet, de nem teszik. Akkor még olyan irányítás alatt állt „A Szerv”, hogy véletlenül se a saját hazája védelmét szolgálta, hanem csakis a hatalmat bitorló kommunistákét. Gyurcsány védve volt. Neki falazott az EU-s vízfej is, mely fumigálta a történeteket, ameddig csak tehetette, a bejedit miniszterelnök pedig úgy viselkedett, mint a sarokba szorított patkány: harapott, karmolt, támadott mindenkit, akit csak ért.

Október 23-án békés megemlékezésre készült az ország. De nem úgy a Gyurcsány vezette karhatalom. Nevezzük bátran ezzel az ötvenes éveket idéző néven a hozzá hű elemeket. Még mindig nem volt elég, hogy egy egész ország követelte Gyurcsány Ferenc lemondását. 2006. október 23. Ötvenhat ötvenedik évfordulója volt. Nagy eseménynek számított, nemcsak a hazai megemlékezők készültek rá, hanem sok külföldi érkezett, hogy velünk ünnepeljen. Öreg ötvenhatosok látogattak haza, hogy a legtisztább magyar forradalomra emlékezzenek. Az egész világ fejet hajtott, ha csak utólag is, a forradalmunk és annak mártírjai előtt. Az ország fölött valami mélységes megrendülés és meghatottság honolt, s méltán. A helyzet adott volt: 1956-ban is, 2006-ban is olyanok basáskodtak az ország fölött, akiknek semmi keresnivalójuk nem volt a hatalomban. Alantas, káromkodó alakok

méltatlanok arra, hogy honatyáknak nevezzék őket. Ők nincsenek ennek tudatában, mert nincsen meg a kellő kulturáltságuk hozzá, a népnek azonban tudnia kell. Legalább ilyen tanulságok után mindörökre meg kellene jegyeznie, kiket nem szabad soha a hatalom közelébe engednie.

Bene László és Gergényi Péter, a rendőrség akkori irányítói

És a tiszta forradalom évfordulóján véres események tömegével emlékezett a bitorolt hatalom. Gyurcsány ugyan utólag mosakodott, hogy a parancsot nem ő adta ki, ám ha ez így lenne, akkor a saját alkalmatlanságát bizonyítaná, mert nem ura a helyzetnek. Ha meg tudta, ő volt a legaljasabb ember Magyarországon, aki nem tudta, s azóta se tudja, hogy a saját népét csak egy hétpróbás gazember löveti. Még csak az életét se kellett védenie, mert nem támadt rá senki. Gergényi rendőrfőparancsnok (a nevét illik megjegyezni) tökéletesen kiszolgálta főnökét, aki utóbb játszott a tudatlant, és mindent rá akart kenni, mint Ferenc József Haynaura a vérengzéseit, rászabadította az alakulatait a békés demonstráció után széledő tömegre. Meg mindenkire, akit csak értek. Étteremben ülő külföldiekre, Kanadában élő idős barátaimra is, akik ünnepelni tértek haza, válogatás nélkül mindenkire, aki az utcán tartózkodott. Gumilövedékekkel lőtték mindenkit, könnygázgránátokat, paprika spray-t használtak ellenük, gumibotoztak, viperáztak, vízágyúztak és minden „moslék módszert” bevetettek, mivel mindig az a legagresszívebb, aki fél. Megvakított, megsebesített emberek feküdtek az utcán, a letámadottak között volt országgyűlési képviselő (Révész Máriusz), olimpikon, sőt katolikus pap is. Rugdosták, a veséjüket verték le, s mindezt miért? Mert meg mertek emlékezni 1956-ról. Arról a forradalomról, amelynek vezetőjét, ha szobor formájában is, nagy ájtatosan ölelgette Gyurcsány: „Mondd, Imre, te mit tennél...”, stb., hogy minden ép erkölcsi érzékű ember hányingert kapott tőle.

Az erőszakos letámadások a külföldieket is felháborították. Ezt a gyalázatot már nem lehetett eltitkolni. „Say no, to this f..ing Gyurcsány!”, kiáltotta az egyik megtámadott utcai járókelő („Mondjatok nemet erre a kib...ott Gyurcsányra”). S mondta is a nép, majd nagy bosszúhadjárat indult mindenki ellen, aki csak vissza mert szólni, emlegetni merte a történeteket. Voltak koncepciók percek (jó lenne tudni a bírák nevét is, akik asszisztáltak ezekhez), kirúgatások, alantas hátba támadások. Gyurcsány Ferenc felsorakozott Ferenc József, Haynau, Bach, Bokros Lajos és a szikulicídiumot elrendelő Mária Terézia mellé. Mese nincs. Ott is marad mindörökké.

2006. október 23. Budapest

Egy darabig húzta-halasztotta a lemondatást az EU is. Aztán az is megtörtént. Ám Gyurcsány helyett jött a haverja. A Hajdú-Bét botrány elől külföldre menekült Bajnai Gordon tért haza, hogy átvegye hozzá hasonlóan „talpig becsületes” volt főnöke helyét. Aztán már tényleg észhez tért a nép. Vannak olyan történelmi pillanatok, amikor a diktátorok buknek, mert nevetségessé vagy lehetetlenné válnak szerepükben. Onnantól fogva senki nem hisz nekik. Azért ne szentenciázzunk: mindig vannak elvakult, fanatikus hívek, akik azért nem látnak, mert nem akarnak látni. A saját szemüktől sem. Nekünk viszont jogunk van ébernek maradni, és másokat is erre inteni. Bárányok közt nincsen helye a farkasnak.

Eger, 2019. szeptember 19.

Az emberi életkorok a történelmi korok tükrében

Az ember életének megvannak a sajátos szakaszai, és ezek semmiben nem különböznek a nagyobb léptékű, az emberiség egészét is jellemző életkoroktól. Az ember előbb csecsemőkorát éli, majd fejlődése során kisgyermekké, növekvő gyermekké válik, aztán kamasszá, és amikor felszereződik, ifjúvá. Felnőttkorában kiteljesedik életpályája (jó esetben), és ez addig tart, amíg el nem kezd vágyani a pihenésre. Ám az öregkor bekövetkezése előtt szervezete hanyatlani kezd, és úgy lelkileg, mint fizikailag megéri a visszaútra. Előbb visszalép a kamaszkorba, kissé szegénylőssé válik, esetlenné, mozgása és viselkedése már nem olyan magabiztos, akár a serdülőké. Nincs jóban a testével, de még nem tudja, mit kezdjen vele. Az öregek pedig már nem tudják. Ahogy öregszik, még „fiatalabbá” válik, elkövetkezik a második gyermekkor. Jó esetben humorosan fogja fel, és boldogan együtt játszik az unokákkal, ám az is megesik, hogy egy dolgos élet alkonyán jönnek a betegségek, és akkor gyámolításra szorul. Előbb, mint a gyermek, aztán úgy, mint a csecsemő, s legvégül, mint az újszülött: pelenkázva, elemi szükségleteiben is másokra szorulva. Szerencsés, aki nem kénytelen ezeket a fázisokat végigcsinálni, hanem méltó formában távozik az élők sorából.

Gustav Klimt: A három életkor

A hagyományos értelmezésben többnyire csak a második gyermekkorról beszélnek, ezt rajzban is ábrázolják, de a második csecsemőkort és a második kamaszkort senki nem említi. Pedig ezek is megpróbáltatást jelentenek az egyénnek, és nem mindenki elég erős hozzá, hogy helyesen viselje el. Ebből konfliktusok fakadnak, generációs ellentétek törnek ki vagy fokozódnak. A kiiregedett ember magára maradhat, különösen, ha érzékenyen veszi ezt az élethelyzetet és érzést.

A mai kor nem tesz olyan éles különbséget az életkorok között, sőt egészségtelen átjárások is vannak. A kiskamaszok már érett nők, férfiak akarnak lenni, de még éretlenek hozzá, s legfeljebb megjártsszák a magabiztos felnőttet. Ebből nemcsak konfliktusok adódnak, hanem felelőtlen viselkedésformák, túl korai elvagyódás a szülői házból, a felnőttek felügyelete alól. A kamaszkor aztán konfliktusok egész sorát hozhatja magával, ha a felnőttek nem tudják helyesen kezelni a kérdést. Nem könnyű, mert ebben az életkorban a fiatalok elsősorban a társak hatása alá kerülnek, és úgymond mindent jobban tudnak, míg a felnőtteket hajlamosak vén hülyéknek nézni, és akként is viselkedni velük. Provokatívák, arrogánsak, szemtelenek tudnak lenni, holott a lelkük mélyén segítségért kiált a még éretlen lény. Alapvetően az a baj, hogy a hagyományos életkor-szemlélet is változott, és több az elutasítás, mint az elfogadás. Pedig a szeretet pont erről szól: egymás feltétel nélküli elfogadásáról. Nem kalapáljuk, nem gypáljuk egymást, csakhogy olyanná degeneráljuk, amilyenné mi szeretnénk. Aki mégis ezt teszi, az boldogtalan lesz úgy a siker, mint a sikertelenség láttán. Ha nem sikerül: önmaga kudarcá gyötri, ám ha sikerül: a végeredmény, egy eltorzított jellem, egy boldogtalan ember, aki esetleg már nem is tud igazán a társa lenni. Hiába alkalmazkodott úgymond a másik fél igényeihez.

Weöres Sándor fogalmazta meg szellemesen *A teljesség felé* c. ciklusában ezt a jelenséget. A gyermekkor szabadságvágya, teljesületlenül tovább tolódik a felnőttkorra, amikor már a munkával kellene foglalkoznia. S ha ez sincs rendben, tovább terjeng az öregkorra, aminek lényege a nyugalom lenne. Jelenkorunkban mindennek keveréke kavargó értelmetlenül, csak mert a családok nem nyújtanak kellő alapot hozzá, a társadalom pedig egyen-fejékké igyekszik begyúrni a begyúrhatókat. Helyes ideálok híján az öregek is a fiatalságot hajszolják, jobban mondva annak illúzióját. Kellő önkritikával persze ez elkerülhető és rendbe tehető volna, de ehhez se szándék, se elegendő kritikai érzék. A tanulás lehetősége pár évtized óta rendelkezésre áll *Weöres Sándor* műve segítségével, de hol van az a szülő vagy nevelő, aki a fiatalok kezébe adja a megfelelő időben ezt a remekművet...?

A világ zűrzavaros voltával szinte naponta foglalkozik mindenki. A változást azonban csak az alaposan átgondolt koncepció hozhatná meg, mely nem szépítget tovább, hanem önmagának is az arcába mondja az igazságot. A népeknek és társadalmaknak is megvannak a maguk életkori szakaszai. Vannak gyermekkorukat élő népek, amelyek csak a játékkal vannak elfoglalva, azaz nincs még bennük kellő felelősségtudat ahhoz, hogy helyesen tudjanak dönteni a saját sorsukról (természeti népek). Ezek a társadalmak egy-egy tirannust ültetnek a saját nyakukba, hogy a felelősség egészét rátolva majd az döntsön helyettük. Nekik valamiféle gondoskodásra van szükségük, ezt várják el az egyes számú vezetőtől (patriarcha), s ezért cserébe megtartják őt a hatalomban. A társadalomnak ez az életkora még nem felnőtt.

A felnőtt ugyanis felelősen tud és akar dönteni önmagáról és honfitársairól. Ezt közösségi alapon teszi meg, a lényegi vitákat a megfelelő fórumokon végzi, intézményrendszere eszerint épül ki. Rendelkezik kellő önvédelemmel, mivel erre is szükség van. Az emberiség történelme ugyanis agressziók sorozata, háborúk, összecsapások, villongások és örökös rivalizálásoké. Az alulfejlett nép és társadalom irigyli a nála fejlettebbtől azt, amiye van, és ha teheti, igyekszik elvenni tőle. Mivel kellő felelősségtudata nincs, így a rablást is jogosnak és helyesnek tartja. Ha mégis alulmarad a konfliktusban, nem helyesen dolgozza fel a kérdést, és várja a lehetőséget az újabb összecsapásra.

Az előregedett társadalmak már legyengültek, „elértek”, nincs kellő önvédelmük, mert „immunrendszerük” úgymond legyengült. Egy darabig talán még próbálnak tenni ez ellen, majd lassan vagy rohamosan megindulnak lefelé a lejtőn, a leépülés felé. Ilyenkor szoktak támadni a még csak kamasz- vagy ifjúkorukat élő szomszéd vagy távoli népek, melyek terjeszkedő szakaszukban vannak. Lehet, hogy növelni akarják életterüket, mint annak idején Hitler a II. világháború eltervezésével és Lengyelország lerohanásával, máskor el akarják venni az ellenségnek tekintett

másik nép javait, szellemi értékeit, egyéb, értékesnek tartott holmiját. A harc többnyire a fiatalabb fél javára dől el. Mivel az öreg társadalom hanyatló életfázisába lépett, már nem fog tudni megbirkózni a rá váró feladattal. Feladja, vagy leverik, valahogyan ellene hatnak a dolgok. Megsemmisítik vagy bekebelezi egy új nagy birodalom. Kultúrája jó esetben táplálja az agresszív fiatalabbat (ahogy a görög kultúra a tőle kincseket, kultúrkinccseket, művészeket és tudósokat is elrablóló rómaiakét. Rossz esetben kultúrája is megsemmisül, eltűnik, elsüllyed valahová. Gondoljunk Egyiptom hanyatlására és végletes elszegényítésére! A muzulmán hódítás nem ismerte el más kultúrák létjogosultságát, és mai formájában ma sem ebben a szellemben létezik. Fanatizált híveinek jólétet, szabadrablást ígért, és szabadkezet adott nekik a lerohant területek teljes elpusztításához is. Mindezt egy vélt felsőbbrendűségi tudatban, mások semmibe vételével.

Migránsok tömegei Svédországban

Európa is effélével néz szembe, hacsak meg nem embereli magát. Az invázió kitervelőinek nemcsak a terület kell, mert túlszaporodtak és alaposan lepusztították, különösen értelmetlen háborúik révén, a saját területeiket. Európa testén vírusok élőködnek, szellemi, mentális vírusok. Ezek, mint minden parazita, jól kiépítik saját rendszerüket, és olyannyira szétterjednek a gazdatesten, hogy végül elpusztítják. A vírus neve a politikai korrektségnek hazudott frázisgyűjtemény. Ezzel beépülnek a gazdatestbe, és nem hagyják, hogy kellő immunválaszt adjon. Ám biztató kilátás, hogy vannak vírusölő, immunerősítő szerek. Ezek felvételével megkönnyebbül a szervezet és ellentámadásba kezd. Lehet, hogy mindez túlságosan fizikainak látszik, mégis meg kell látnunk, hogy az Univerzumnak megvannak a saját rendszerei és azok analógiái. Lehet tagadni őket, csak éppen értelmetlen. A jótékony szereken felül vannak jófajta orvosok is, akik tudják, hogyan lehet kivédeni a vírustámadásokat. Ezek nem egoista módon látják a világot, hanem egész népükre terveznek, a védelmet pedig nem hagyják másokra, ellenük szövetkezőkre.

Visszatekintve erre a fejlődéstörténetre, összegezni kell a tapasztaltakat és megfelelő stratégiát kell kidolgozni. Lehet éppen enélkül, vaktában is sikerre jutni, de jobb, ha ugyanezt szervezeten tesszük.

Erre is találunk jó példákat a történelemből. Nem feltétlenül az egyes személyekből kell kiindulni, hanem a sikeres stratégiából, helyes politikai lépésekből. A történelmet, annak sok eseményét újra kell gondolni, a régi, rossz interpretációkat, hamis tankönyveket és kiadványokat félre kell tenni. Ahogyan ez a könyv is épp azzal a szándékkal íródott, hogy helyükre kerüljenek a dolgok, és a sok hazugság helyett helyesen értelmezhesük át az általunk és sokat ostromozott népünk által tapasztaltakat, ugyanúgy mindenki önálló kutatásba kezdhet, hogy a hazug politikusok és szerzők ellenében az igazság hangja is megszólalhasson. Segít a tiszta gondolat, a tisztánlátás, valamint az „Élni és élni hagyni” elvének politikai gyakorlata is. Ha ez nincs, csak hegemoniára törekvés, addig egyetlen nép se érheti el felnőttkorát. Felelősségtudat és felelős viselkedés, cselekedetek nélkül mindez csak lázálom.

2019. szeptember 5.

Matteo Salvini

Erőszakos „demokrácia”

A démosz, azaz az istenadta nép mindig valamilyen közösségi lehetőségre szavaz. A „lehetőség” kiemelése feltétlenül fontos, mivel a neki álságosan felkínált sanszokat többnyire soha nem adják meg utóbb. Legfeljebb az ellenkezőjét. A négyévente ismétlődő történet mégis erről szól.

Harminc évvel ezelőtt, amikor a nép a változásra szavazott, megindult egy erjedési folyamat. Mivel az „alapanyag”, a kommunisták által lerontott, társadalmi maradvány végletesen legyengült állapotban volt, a társadalmi reformereknek nem új, friss, minden szépre és jóra alkalmas emberi közösséggel kellett megindulni, akkor még csak araszolva, visszafelé a lejtőn, hanem egy fáradt, kiégett, sokat csalódott emberi masszával, amely csak nehezen kezdett ismét egészséges nagyközösséggé érlelődni. A folyamat nem fejeződött be, a régi rend egykori nacsalnyikjai még mindig nem vették tudomásul, hogy gellert kaptak, ellenkezőleg: mindmáig úgy tesznek, mintha ócska ladikjuk nem süllyedne, őket pedig nem a nagy történelmi süllyesztő várná, hanem valami egyéb, amire vágyanak.

Mikor Magyarország az EU-hoz csatlakozott, sokakban élt az a hit, hogy ezúttal egészségesebb, jobb és prosperálóbb szövetséghez kapcsoljuk az életünket. A másfél évtizedes tagságunk azonban több csalódást hozott, mint pozitív élményt. Az EU legfelső grémiuma olyannyira elaggott és fejlődésképtelenné vált, hogy már csak a teljesen elvakult fanatikusok hisznek abban, hogy az államközösség fejlődését és jó politikai és gazdasági pozícionálását vinni tudja. Kellene a megújulás, de a szenvedélybetegségtől és egyéb problémáktól rég tönkrement „elit klub”, aminek vélik magukat, egyre mélyebbre süllyed morálisan, fizikailag, és egyáltalán... A legnagyobb csalódást abban okozták az újonnan csatlakozóknak, már azon túl, hogy lenéznek, lekezelnek és kettős mércével mérnek bennünket, az a le nem tagadható analógia, ami köztük és a letűnt rendszer kommunista vezetői között fennáll. Ugyanolyan durván és erőszakosan lépnek fel mindenkivel szemben, aki kinyilvánítja ellenvéleményét, mint a kommunista korszak kezdeti korszakában a pártfűhrerek. Ugyanúgy palástolják valódi szándékaikat, mint a kommunisták, és lassan már úgy fognak kinézni, mint egy nagy párttemető hazajáró lelkei. Mindig ugyanazt huhogják, viseltes lebernyegjeiket meg-meglibbentik a szélben, minden kecsesség híján, roppant temetőszagúan.

A fenyegetés most nem arról szól, hogy kizárnak valakit a vörös pártból, hanem hogy szankciókat alkalmaznak ellene, s hogy ezt elérjék, folyamatosan lebegtetik a legdurvább büntetés lehetőségét, melyet csak azért nem léptetnek életbe, mert utóbb, amikor végre ellenzékbe szorulnak, a mostani precedens alapján nehogy velük szemben is alkalmazni lehessen. Róka fogta csuka, mondhatnánk a magyar népi bölcsességet idézve, de süket fülekre találunk. Magyarország egyébként nem éretlen gyerek, akit a régi germán nevelési hagyományok alapján sarokba lehetne térdepeltetni kukoricára, hanem egészséges szabadságvágytól hajtott, másokat tiszteletben tartó, érett nép, bár sok keserves történelmi tapasztalat birtokában. Többek között arról is, hogy a most bennünket fenyegető EU-s bürokraták jelentős része az 1968-as nemzedék tagja, amely a mi kommunistáinkhoz hasonlóan fel akarta forгатni az egész világot. Ez már intő jel, amire figyelni kell. A nyugati kommunisták, vagy minek is lehetne minősíteni őket, mondjuk, „zöld vörösek” dühödten, fogcsikorgatva reagálnak arra a jelenségre, hogy a keletről jöttek még nem olyan fertőzöttek az ő PC-jüktől, mint a saját népeik. Immunisak vagyunk a sok alantas hazugságra, szemforgató kijelentésre, mert már rendelkezünk egy saját szótárral, ami pontosan lefordítja számunkra a különféle kecsgetető ígéretek. Hazudhatnak éjjel és nappal, ahogy levitézlett kollégájuk Gyurcsány Ferenc (és pártja) tette, bennünket nem tudnak beoltani ezzel a vakcinával. Ha egyszer már megvan a helyes immunválasz, akkor csak erőlködni lehet, hatással lenni miránk NEM.

A legmélyebb alapjaiban rázták meg az általuk sokat hirdetett, ám soha nem tisztelt és be nem tartott demokráciát és annak alapelveit. A demokrácia ugyanis soha nem lehet erőszakos. Nem követel, hanem megszavaztat. Kikéri a nép véleményét, lépéseit pedig annak határozatai alapján szabja meg a következőkben. A demokráciát tehát, amire állandóan ki akarnak oktatni bennünket, nem nyugaton kell keresni, hanem éppenséggel Magyarországon, ahol mindez létező alap, kőkemény valóság. A véleményünk tömören ennyi: aki a népre kíván hivatkozni, az legelőször is hallgassa meg, mit kíván a nép. Nemcsak a magyar, hanem az összes többi európai nép is. Ha ők is megnyerik a saját népeiktől azt a legitimitást, amit az Orbán-kormány a 2006 után hirtelen teljesen magához tért magyaroktól, akkor lesz miről vitatkozni. Addig azonban szenilissé válni kezdő öregurak dühkitöréseiről beszélhetünk, akik már nem tudják, mit beszélnek. Hogy röviden és tömören fogalmazzunk, és még a kutyáktól degenerálttá váltak is megértsék: DEMOKRÁCIA ≠ ERŐSZAK. Egy valódi demokrata nem fizikai erővel és lelki terrorral akarja elérni, amit maga elé célul kitűzött, ugyanúgy, ahogy egy nőt se ezzel a módszerrel kell meghódítani. Aki erről nem tud, az nagy pancser lehet – ágyban, asztalnál, parlamentben egyaránt.

Már csak ismételni tudjuk önmagunkat: aki vendéget hív a saját házába, az ne akarja átküldeni a szomszédba, hogy ott traktálják, míg ő továbbra is csak a partícédulák kitöltésével van elfoglalva. Ki-ki lássa vendégül a saját meghívottjait, s ne akarja a szomszédait erőszakkal rákényszeríteni, hogy ezt helyette megtegyék! Ha mégis ragaszkodik szenilis elképzeléseihez, ne csodálkozzék rajta, ha agyalágyultnak fogják tartani, őt pedig, az általa meghívottakkal együtt, kitessekélik onnan, ahová be akarnak nyomakodni. A határok egykori megnyitása nem azt jelenti, hogy minden csekély értelmű medvebocs ránk zúdíthatja azokat a „vendégeit”, akik számára is terhesek, de reális intézkedések helyett holmi PC-vel akarja kifizetni azokat, akikre a saját felelőtlenségei terheit rá akarja nyomni.

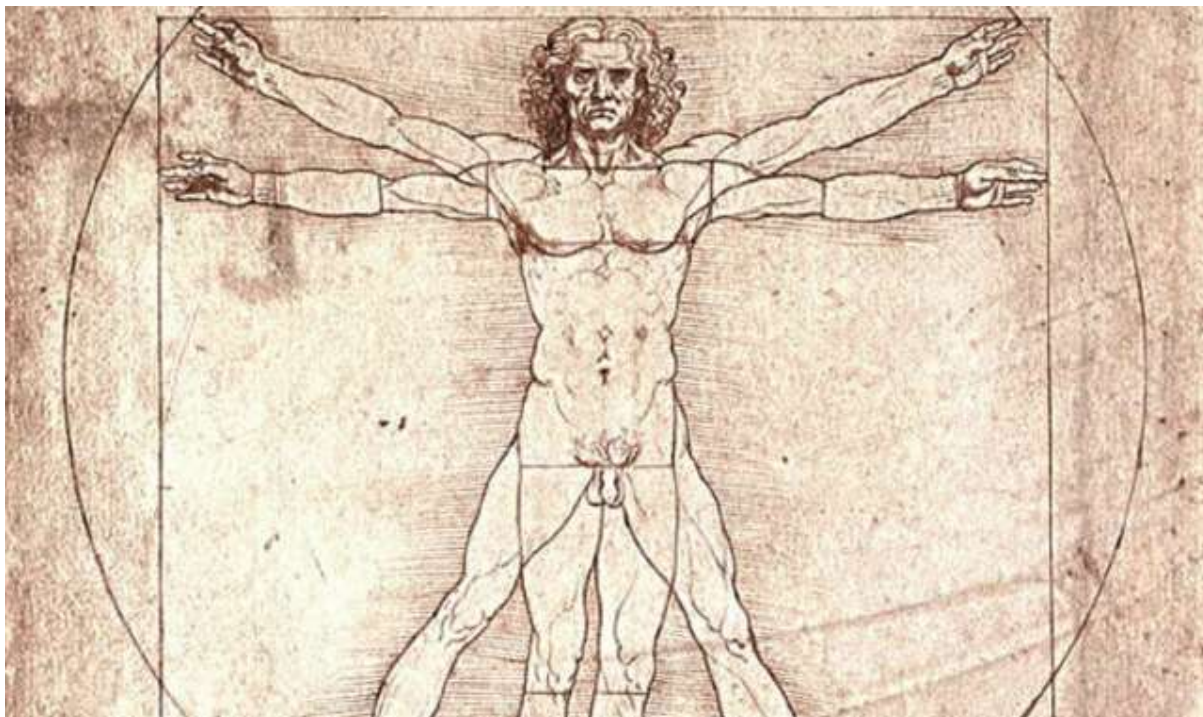
Az invázióknak mindig visszavágás szokott az ellenválasza lenni. Bárgyú szereposztás az, amely szerint az egyik félnek mindent le kell nyelnie, míg a másik ellene bármit elkövethet, és a megerősokoltnak még csak visszaszólnia, tiltakoznia se lehet. Ez a szemlélet a rabszolgatartó társadalmak felső osztályait jellemzi. Igaz, a jobbaknak még akkor is adott volt a felemelkedés lehetősége. A legkiválóbb rabszolgákat felszabadították, a legvadabb tirannusok pedig törvényszerűen elbuktak idővel. Nos, másfél évtizedes sorozatos megaláztatás és **jogsértés** után talán még türelmetlennek se mondhatnak bennünket, ha felszólamlunk a saját érdekünkben. Az iménti megjegyzés a jogsértésről teljesen helyénvaló, mert az, aki nem kapja meg a neki járó azonos jogokat, hanem folyton kettős mércével, elavult előítéletek alapján akarják megítélni – őt és tetteit -, az joggal érzi jogsérelemnek, amit ellene elkövettek.

Gyengébbek kedvéért elmondjuk azt is, hogy a DEMOKRÁCIA = NÉPURALOM. Bővebben kifejtve: egy olyan kormányzási rendszer, amelyben az állampolgárok szavazás útján gyakorolják a hatalmat. Közvetlen demokráciában az állampolgárok egységesen képeznek egy kormányzó hatalmat, és közvetlenül szavaznak minden egyes témában. A képviseleti demokráciában az állampolgárok képviselőket választanak maguk közül. Amennyiben a népet bármilyen formában kihagyják ebből a rendszerből, akkor az a rendszer megszűnik demokrácia lenni. Erőszakos pozíciófoglalás esetén zsarnokságról beszélhetünk. Első stádiuma a verbális zsarnokság, majd ezt követi a fizikai erőszak (ld. Gyurcsány-kormány gatzettei, 2006). Már amennyiben a nép nem lázad fel ellene, és el nem távolítja a hatalomból az antidemokratikus elemeket. Ld. még Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról. Hogy az elvtársak is emlékezzenek hajdan sztárolt költőjükre, és annak egy mondatára...

Eger, 2019. október 1.

Jelenkor, utókor

A művész helyzete, akár a híres Leonardo-rajzon, valósággal keresztre feszítve, széttárt karokkal áll a jelenkor megméretése előtt. Előre tekint, de egyúttal mindenhová: önmagát pozícionálja. Jelenkor és utókor határán. A múlt már adott, az nem változik, de a másik két idődimenzió még elég rugalmas, abban sok a lehetőség. Nem mintha a múltbeliekhez való viszonya nem számítana, sőt. Sokaknak komoly teher a nagy ősök teljesítménye. Ahhoz is kell mérni magunkat mindig. De a nagy harc, a kemény küzdelem nem velük folyik, hanem azokkal, akik így vagy úgy viszonyulnak hozzánk, az erőinket ehhez mérten veszik igénybe.

Mindenképpen teher ez az összevetés, különösen, amikor a művész fogadtatása nem egyértelmű. Van úgy, hogy jóval a saját kora előtt jár, és ilyenkor gyakori, hogy az értetlenek, akik még nem állnak készen a fogadására, vissza akarják húzni. Mit húzni, cibálni! Mert rájuk nézve is teher a nagy kortárs jelenléte: saját magukat hozzámérve (ez a kicsik privilégiuma) úgy érzik, mintha lekicsinyelték volna őket. Holott a kortársuk nem tett egyebet, minthogy a saját élethivatását teljesítette. Járt a maga útját, amiben biztos volt. Akit kellőképpen feltarisznyáltak az életre, az biztos mozdulatokkal tart a helyes irányba, senki nem tarthatja vissza onnan. A mindenkori jelenkornak ezt tudomásul kell vennie, ám a kicsinyke lelkek folyton le akarnak győzni másokat. Ha már szerényebb adottságokkal indulnak az életbe, legalább önmaguk előretolásával igyekeznek javítani a helyzeten. Ebből komoly konfliktusok adódnak. Ady olykor úgy rázta le magáról a követőit és megfigyelőit, mint a hatalmas vad a szelindekeket, hogy csak úgy röpködtek szanaszét a perc-emberkék.

A művész elsősorban az utókor számára dolgozik. Annak akar megfelelni, az őt már megfelelő távlatból látóknak, elsősorban Alkotójának, a Mindenhatónak. Az ő vigyázó szeme kíséri a művészek minden lépését, hogy érzékeny lelkű gyermekeit segíthesse pályafutásuk során. Gondos szülő az Isten. Még akkor se feledkezik meg rólunk, amikor végtelenül magányosnak és elhagyottnak érezzük magunkat a nehéz élethelyzetekben. Ő akkor súg a legszebben, amikor a 'De profundis' érzés kerít hatalmába bennünket. Kellenek ezek a szorongatások a szép művészi teljesítményhez. Bár úgy

érezzük, ártatlanul vagy jogtalanul kapjuk az egyre súlyosabb csapásokat, mégse lehetünk igazságtalanok azzal, aki teremtett bennünket és nehéz földi pályánkra elindított egykor.

S hogy miért fontos az utókor ítélete? A jelenkor szemét valami történelmi köd borítja, többnyire nem lát tisztán. Vannak természetesen látó kortársaink is, őket segítőként kaptuk, hogy pályánkat értő szemekkel követhessék, s ha szükségünk van rá, bátoríthassanak. Ha csekély is ez a megerősítés, mert hiszen a művész maximalista, amikor a tisztánlátókhöz méri magát, mégis fontos. Megerősít a mérce és a teljesítmény ügyében. Egyetértése vagy ráismerése öngazolás a sokat kételkedő művész számára. Még a legnagyobbakat is elfogja időnként ez a gyötrő érzés: talán mégse jó az, amit alkotott, bizonyára másoknak van igaza, amikor kegyetlen és kíméletlen kritikákkal illetik, és kvázi kiközösítik a normálisnak mondott társadalomból.

A művészi pálya rögzös. Közhelyszámba megy ilyesmit felemlgetni. Szinte mindenki tudja. Mégse tanulta meg eléggé az emberiség, hogy önmagát kontrollálja az adott helyzetben. Amikor kellene, akkor a legkevésbé segítőkész. Akkor fricskázza, rugdalja meg kéjelegve az érzékeny kortársat, csak mert lehet. Olyankor úgy érzi, na, most fölénybe kerekedett és megmutathatja ő is... De közben nem mutat meg semmit, csak a saját durvaságát és elmaradottságát. Mi hát a teendő? A művésznek semmi. Neki haladnia kell, a saját pályáivét bejárva. A jelenkor igazodhatna hozzá valamelyest. Ha már nem érti, legalább kísérelje meg, hogy jobban odafigyel, s hogy a saját szerepét méltóbban játssza annál, minthogy karate meccsé degradálja a kettejük viszonyát.

Az utókor? Nos, az utókor már levette magáról a fekete vagy a rózsaszín szemüveget. Sem túl sötéten, sem kritikátlanul idealizálva nem látja a művészt és annak életművét. Merthogy az életmű akkorra már kész. Lehet teljes egészében megítélni, észre lehet venni az összefüggéseket, a nüansznai árnyalatokat is. A művész rejtett üzeneteit, melyeket épp neki, csakis neki küldött rejtjelezve a műveiben. Őt már nem kötik azok a napi politikai kötelmek és összefüggések, amik a jelenkort korlátozták úgymond a cselekvési szabadságában. Mert bizony mindig a politika az, ami gátol. Az önös érdekek felülkerekedése, az alacsony szintű viaskodások, melyek akkor éppen fontosnak tűnnek, majd elvesztik jelentőségüket. Akár teljesen is. Az utókor ugyanúgy nem érti elődje érveit (*már*), mint ahogyan a jelenkor *még* nem érti azt, ami a jövőben törvényszerűen bekövetkezik, s ezáltal mindent átír.

A magyarázat: nem élhetünk egymás életterében. Nem vehetjük át egymás szerepét, még akkor se, ha nagyon szeretnénk. Egyedül a művésznek adatik meg, hogy önmagát egyszerre helyezze el a három idődimenzió között vagy azon belül. Veszélyes ez a játék, mivel vagy az egyik, vagy a másik erősebben köthet magához. Az elveszített egyensúly felbillentheti azt, ami a művész számára normális. Nem azért, mert ő annak tekinti, hanem mert éppen az az ő adott tere, amin belül mozoghat. Ki-kiléphet belőle, de mindig jól kell balanszíroznia. Ennyi a tét. Az életmű ettől válik értékesé, vagy veszítheti el az értékét. S ha a művész mégse tud a saját jelenkorában, azzal azonosulva élni? Az eredmény: meghasonlás, mégis hagyhat maga után kimagasló művészi értékeket és életműveket. Gulácsy Lajos, Csontváry-Kosztka Tivadar a festészetben alkottak lenyűgöző műveket és értékeket, a költészetben József Attila, a prózairodalomban Kodolányi János és Hamvas Béla. S nehogy elfeledjük megemlíteni a nagy magányos Márai Sándort! Ők mind bizonyosan tudták, mennyire helyes az, amit tesznek és alkotnak. Csupán jelenkoruk szeme volt hályogos...

A harc mindig a nagy művész javára dől el. Még akkor is, ha fizikailag megsemmisítik, mint Radnóti Miklóst vagy Szerb Antalt, Petőfi Sándort. Petőfi ebben a sorban rendhagyó, mondhatná a kandi olvasó. Ám csak annyiban, hogy őt már életében felmagasztalta a korszak. Rövidke életében elnyerte a koszorús költő minősítést, és azonnal tudta mindenki, hogy ő a legnagyobb. Mint ahogy Széchenyi Istvánról is tudták, hogy nincs nála nagyobb magyar, holott magyar beszéde sok kívánnivalót hagyott

maga után. S hogy honnan tudható a nagyság? Arról, hogy messze kimagaslik a többi közül. Ahogy Szent László öles természetével, nemes vitézségével, ugyanúgy Széchenyi nagyratörő terveivel, melyeket a nemzet szolgálatába állított. Adyról politikai támadások közepett is tudható volt, hogy nincs nála ragyogóbb, fényesebb csillag a magyar költészet egén. Petőfi önmaga mellé, egyenrangúként pozícionálta Arany Jánost, s ez így is maradt. A halhatatlan barátság és a két életmű is elvitathatatlan része a magyar költészetnek.

A különbség annyi, hogy van, akit, hosszas és jelentős munkásság után végül elfogad a közönség és a jelenkor. Ki is dekorálhatják kitüntetésekkel, érdemrendekkel. Másokat legszívesebben kidobnának a szemétre, csak mert kritikáikat nem tűrte a saját koruk. Egészen természetes, hogy ma Mozartot mindenki nagy zeneszerzőnek tartja, mégis mekkora pofonokat kapott az önmagát oly nagyra tartó Habsburgoktól, a megélhetéséért pedig önmaga agyonhajszolásával kellett megküzdenie. Bach se kapta meg méltó elismerését, sőt szolgaként bántak vele a gőgös német nagyurak. A művészt gyakran csak azért veszik semmibe, mert nem tud vagy nem akar lépést tartani a kordivattal. Nem tud úgy öltözködni, mint azok a körök, amelyek ugyanazzal az erővel akár pártfogásukba is vehetnék, ám nem teszik. Eltaszítják, és szívesebben veszik az előttük lakájként hajlongó középszert vagy az abszolút tehetségtelet. Megtehetik. A pénzükön azt vesznek, amit akarnak. Akár embereket is, az eladó fajtából...

Jelenkor és utókor végül is folyamatosan egymáshoz méri magát. Ad vagy nem ad, ítélkezik, megmér, azaz mérlegre tesz. A legnagyobbakhoz azonban nincs köze, abban a tekintetben, hogy nem érintheti nagyságukat. Kitolhat azokkal, akik ki vannak szolgáltatva neki – anyagilag –, ám ilyenkor messze lemarad azoktól, akikhez mérnie illene magát. Ha csak „kegyeskedik”, „szíveskedik” a nagy kortárssal, mélyen alulpozícionálja magát. Ha nagyon melléfog, akkor egyenesen a béka feneké alá. Oda meg ki vágyik? Igaz, utólag rá lehet fogni mindent a történelmi homályra, a híres ködre. Csak akkor még nem tudja, hogy Scarlett O’Hara agyi kapacitásával méri magát. Csak utóbb, és csak későn, elveszítve a legfontosabbat. Isten őket is megítéli. Előbb vagy utóbb.

Eger, 2019. szeptember 21.

A Művészet Etikája

Minden művészet sajátos jegyeket visel magán. Külön utakon, más irányban fejlődtek a kezdetekkor, mégis sokban azonosak. Elemien abban, hogy isteni sugallatra jönnek létre, kívülről erőltetni nem lehet, mert abból mindjárt erőlködés lesz. Ihletői tehát égiek, ám létrehozói földi emberek, akik mintegy médiumokként közvetítenek Isten és ember között. Sokan tagadják ezt, mert alapjában nem értik a dolgot. Vannak ugyanis a földiek által „felkentek”, akik ennek imitációjaként mesterségesen akarnak művészetet koholni, és az olyan is. Hiányzik belőle az isteni ujj érintése, az imitáció pedig félresikerült. Ahogy a rózsza színe, illata, formája, nemessége nem azonos a papírvirággal, ugyanúgy a művészet sem az epigonok dalolászásaival.

Aki ennek csak a morzsáját is felfogta, tisztában van azzal, hogy a legmagasabb erkölcsiség jegyében szabad művelnie bármely művészetet, s csak akkor, ha erre elhívták, azaz művészi tudattal és öntudattal ruházták fel. Mikor útjára indult, elvállalta az örökös tanulást is, ami nélkül nincsen művészi fejlődés. A tisztelet a kapott talentumokért kijár, a becses holmival szépen kell bánni. Durva lelkű ember nem léphet a művészetek templomába. A nagy zajongás ott nem megengedett.

A felkent művész nem fúrja a társait. A világ elég nagy, hogy több művészpálánta elférjen benne, és mindenkinek jut szerep, ha kellőképpen felkészült, és a mesterségét szépen gyakorolja. Természetesen nem mindenki rendelkezik azonos kvalitásokkal, mivel vannak fiatalabb és öregebb lelkek. Aki kevésbé felkészült, annak még tanulnia kell. A tapasztalt öreg lélek pedig nem verseng másokkal, hiszen nincsen is rászorulva. Azon kívül tudja, hogy a művészetben nem a verseny a fontos, hanem az elmélyült tudás. Ennek birtokában már egyre szebb műalkotások létrehozására lesz képes, és a munkája élvezet, nem megterhelő robot vagy kényszerű tevékenység.

Minden művészetnek megvan a sajátos nyelve, formakincse. A költőnek, írónak a szavak, a zenésznek a szépen zengő hangok, a táncosnak a válogatott lépések, a festőnek a színek, a szobrásznak és az építésznek a szilárd formák, melyek mégis éterien könnyűvé tehetik azt, amit a jól felhasznált pillanataiban világra hoz. A mestermű soha nem téveszthető össze a firkálmánnyal, a fércművekkel vagy a gicccsel. Mindnek megvannak a sajátos stílusjegyei, melyek alapján felismerhető és beazonosítható a művész, még akkor is, ha egy sokáig lappangott mű kerül elő és beazonosításra vár.

Aki a szavakkal dolgozik, annak tudnia kell, hogy a művészet különleges varázslat, és a művésznek mint ennek gondozására kijelölt személynek, nagy gonddal kell bánnia. A szó, ha már elhangzott, nem vonható vissza. Eltávozik az éter irányába valamerre, elindul, hogy megtegye visszaútját Isten felé. Merthogy a műalkotás egyúttal tisztelgés a Teremtő előtt. Neki akar tetszeni a művész, alkotásait Neki ajánlja, Isten pedig gyönyörködik az ő gyermekeiben és azok földi „játékaiban”, a mesterművekben. Igen, tekinthetjük játékoknak is a műalkotások létrehozási folyamatát, mivel a művészek kissé olyanok, mint a játszó gyermekek. Léleekben is fiatalok maradnak, játékaik kecsesek, légiesen áttetszőek, még akkor is, ha igen szenvedélyesek vagy elementárisan hősiések, akár egy Beethoven-szimfónia. A leírt szó mondatokká épül, a mondatok poémákká, regényekké, színdarabokká. Miután leírták őket, önálló életre kelnek. A fiktív figurák eleven lényekként járnak ki- s be mások életében. Ahány előadás, annyiféleképpen szólnak, folyton változnak. Mint a felnőtt gyerekek, ők is önállósítják magukat a szerzőtől, ami nem jelent teljes elszakadást, csak viszonylagos függetlenséget.

Az írónak mindig alaposan végig kell gondolnia, hogyan fognak hatni az általa kimondott, leírt szavak. Olyan éberséggel kell írnia, ahogyan a sakknagymeister sakkozik: több lépésben előre átgondolva teheti csak meg a következő lépést, azaz írhat le bármit. Ha sorai rossz, kártékony gondolatokat

sugallnának másoknak, mintegy rossz tippeket adva az alulfejlett lényeknek, ezeket a szavakat azonnal vissza kell vonni. Törölni kell, nehogy ártsanak az embertársaknak vagy bárki másnak. Ennek ellenpéldái a krimik, amelyek valósággal sugallják mindenkinek a rosszat. Negatív példákat állítanak a közönség elé, amely gyakran belesétál ebbe a viszonylag primitív csapdába. Helytelen viselkedésmoделleket tanítanak általuk, s ebből előbb tiszteletlen viselkedés származik, majd válogatott durvaságok, akár tettegesség is, majd ezek nyomán tönkretett, megnyomorított emberi kapcsolatok. Aki másokat szántsándékkal tönkretevesz, az felelős lesz a mások elrontott életéért, a nekik sugallt hibás modellek így hatnak és szállnak vissza a szerző fejére. Nem elég akarni és szeretni a jót, meg is kell cselekedni azt. A műalkotás pedig nem sugallhat aljasságokat.

A művészet és a műalkotás nem használható fel alantas célokra. A kész mű nem a művész magántulajdona, hanem a közösség számára rendelt tanulságszerzési lehetőség. Aki ezzel visszaél, akár úgy, hogy csak pénzkereseti lehetőségnek tartja a műveit, az nem érdemes rá, hogy további ihletet nyerjen. Visszaélhet vele továbbá az előadó, a rendező, aki kiforgatja magukból a műveket, és a saját céljaira használja fel őket. Ez is az érdemtelen kategóriába tartozik, mivel nem tartja tiszteletben az ihlet pillanatát, amelyben egy szép mű létrejött. A kiforgatás már paródia, csúfolódás, gúnyolódás eszköze, azaz nem nemes célokat szolgál, hanem destruktívakat, mert rombolni akar. Tönkre akarja tenni pl. a művész presztízsét. Hatalmat akar szerezni magának egy bizonyos területen belül, ahol kiskirályságra törekszik.

A művész soha nem használhatja fel hatalomszerzésre a tudását. Tudása csakis nemes célokat szolgálhat, az ezzel való visszaélés főbenjáró bűn. Tévutakra viszi a közönséget, megrontja, akár a pedofil, perverz alakok a még kialakulatlan lelkivilágú és fejletlen testű gyermekeket. Ahogy a klérus hatalomszerzése is visszaélés, mert megszegi azt az elemi követelményt, amit vele szemben támasztanak. A vallás és a papság Istent szolgálja normális esetben, míg a hatalom földi jogszerzés és anyagi kötelekeket jelent. Érdekszövetségeket, amik Istennel ellentétes indíttatásúak. Ugyanez áll a művészetre és a művészekre is.

A zenészeknek tiszteletben kell tartaniuk azt az alapelvet, hogy a zenének is megvan a maga nyelve, a hangszerekből vagy az énekesek torkából kicsiholt hangok Isten felé kell irányuljanak, nem pedig a kakofóniába, pokoliránt. A zene is szépen formált mondatokban beszél, nem handabandázik, nem kornyikál, nem gajdol, mint a kocsmai részegek. Mikor két hangszer vagy hangszercsoport egymásnak felelget, az ugyanolyan, mint két ember beszélgetése. A dallamokkal elmondott történet is történet, és éppen azért szép, mert nem szükséges lefordítani emberi szóval konkrét közlésekre. A zene sokkal elvontabb annál, hogy ilyen primitíven kellene felfogni és mindent szájbarágósan csinálni.

Ahogy az irodalom a kimondott, leírt szavakkal, ugyanúgy a szobrászat és az építészet is hat az emberekre, méghozzá elsősorban vizuálisan. Műveik állandóan közszemlére vannak téve, aki csak elhalad mellettük, mindenkire hatnak. Szépen vagy csúnyán, kinek-kinek ízlése szerint. Ám maga az esztétikum örök érvényű, univerzális. A nőideálok koronként változnak, de az arányok és az aranymetszés törvénye ezeket is meghatározza. A XX. század művészeti alapelve, a „valamit elrontani” vagy „mindent lerontani” csúnyán hatottak az emberi ízlésre és az emberi társadalmakra. Amíg hagyták őket békében fejlődni, a művészetek mindennemű beavatkozás és kultúrpolitika nélkül is ragyogóan fejlődtek. Függetlenek az erőszakos társadalmi rendektől és azok irányítóitól, ezért a művészeknek és környezetének alapvető kötelessége (volna), hogy tiszteletben tartsa ezt a függetlenséget. Sőt, kifejezetten támogatnia is kell, hogy valódi, értékes művészet születhessen az ő korában is. Minden, ami erőszakolt, ellentétes ezzel a trenddel, tehát törvényszerűen fog kihullani az idő rostáján. Igaz, azok, akik csak az érvényesülést keresik, még a művészetben is, nemigen törődnek efféle etikai elvárásokkal, törvényszerűségekkel. Két kézzel markolják az anyagot, s ez elvakítja őket.

Bármennyire is új-hozó, elemien megújító egy új korszak művészete, az alapokat soha nem szabad lerombolni. Csak az ősök, a felmenők tisztelete mellett szülehetnek újjá az újítók és alkotásaik. Ahogy a XX. század több művészeti ága is kakofóniába, eltorzulásba, csúfságba fordult, úgy forgatta ki magából az emberiséget is. Ez ma már sokkal inkább hasonlít egy széthullóban levő égitest törmelékéhez, mint szervezett, tervszerűen felépített és civilizált közösséghez. Rombolnak maguk körül, és még csak fel se fogják, mit cselekszenek. Művészeti szempontból ez teljesen inetikus. Az egymást váltó, helyesen fejlődő művészetek úgy kapcsolódnak egymásba, akár a DNS láncszemei, az aminosavak. Aki ezeket feltöri, torzszülötteket hoz létre. A képlet egyszerű, mégis naponta megszegik olyanok, akik az ellenkezőjében hisznek. Mégse tűnik úgy, mintha valami egetrengető nagyságokat hoztak volna létre.

Mindezekből látható, hogy a művésznak és művészetpártolónak egyaránt tisztelnie kell a közönséget, ezt pedig úgy éri el, ha legelőször is önmagát, az Istentől kapott lelkét tiszteletben tartja. Megbecsüli, mint becses ajándékot, amit megkapott egy élethossznyi időre, majd ugyanúgy meg is vonhatják tőle, ha rá érdemtelennek bizonyult, vagy ha más feladatokat kap – egy másik térben és időben. A tiszteletlenség afféle kamaszos dolog, azt normális esetben ki kell nőnie a művésznak és éretlen közönségének is. Az élet nem gegekből áll, nem stand-up comedy, hanem nagyon is, véresen komoly. A művésznak ehhez kell mérnie magát, és természetesen az „örök mértékhez”, aminek Weöres Sándor nevezte. Ez nem más, mint az égi mérce, melyet nem lehet csak úgy a földre rángatni, a porba, ahol a kezdetleges szellemiségű önjelölt művészpárlánya leledzik. A nekivadult hűrtépés vagy zongoracsépelés nem azonos Beethoven fenséges, magasztos és örökérvényű hangzataival. A poénkodó vagy csak eredetieskedő alakok sem azonosak Mozarttal, aki szintén hülyéskedett időnként, de hogyan! milyen magas színvonalon! Jelenkora fel se fogta igazán, miben van része.

A művészet etikája voltaképpen azt célozza, hogy ennek az éterinek és megfoghatatlannak vélt „dologból” nagyon is szilárd földi építmények jöjjenek létre. Vagyis ami előbb megvalósul szellemi szinten, az utóbb földi értelemben is megtestesül. Mivel ennek mérnökien pontosnak kell lennie, a „mérnök uraknak és hölgyeknek” is ehhez mérten alaposan felkészültnek és tehetségesnek kell lenniük. Ahogy egy híd építője nem hanyagolhat el részleteket, különben a műve összeomlik, ugyanúgy a művészek se lehetnek slendriának, amikor megtervezik, majd fizikailag is megalkotják mesterműveiket. Természetesen nem minden alkotás lesz mesteri, de azért legalább törekedni kell rá. A fejlődés lehetősége adott; ami elsőre nem sikerült, utóbb, a megfelelő fejlődési utat bejárva egyre jobb művek szülehetnek, hogy végül eljuthassunk a mesterművekhez. Ebben nincsenek kényelmi szempontok. Aki nem képes teljes lényét a Nagy Mű megalkotásának szentelni, az ne is fogjon hozzá, mert csak tökéletlenkedni fog. Ahogy Márai Mester írta, csak teljes odaadással, mindent az alkotási folyamatnak alárendelve szabad nekikezdeni.

A művészet tökéletesíti a lelket. Gyógyít, ha kell, helyreállítja azt, ami elromlott. Orvosolja mindazt, amit pancser, hozzá nem értő alakok elrontottak. Ezt ma már tanítják is, és alkalmazzák klinikákon. A mesterjelöltnek ehhez kell tartania magát. Csak mesteri fokon érdemes művelni, ha már művészetnek nevezzük. A Szépművészeti Céhből pedig ki kell zárni az ártani, rongálni, mindent lerombolni akarókat. A művész tartsa magát ehhez az íratlan illemkódexhez, amit már elemi fokon meg kellene tanítani mindenkinek, aki a művészetek bármelyikével kíván foglalkozni. Az igazi elit klubok nem azok, amelyek ostoba, szenvedélybeteg fajankókkal vannak tele, és kirekesztenek mindenkit, aki nem igazodik hozzájuk harácsoló terveikben, hanem a művészi közösségek, melyek egyénileg és kollektíven is teremteni képesek. A Föld nevű bolygó az ő kezükben van, s ezért tiszteletet érdemelnek.

Eger, 2019. szeptember 30.

Ideológiai skizofrénia

Keresztény ember nem gyűlöheti a zsidóságot, hiszen az általa tisztelt Jézus Krisztus is zsidó volt. Egy keresztény senkit nem gyűlölhet, mert vallása a szeretet vallása.

A ránk terhelt PC jegyében már mi is kerülünk bizonyos témákat, mert ellenkező esetben ösztüzet zúdít ránk a sajtó alantasabb világa és a politikai bulvár-valóság. Nem mintha okuk volna rá, csak élnek azzal a lehetőséggel, melyet kivívtak maguknak, s ennek segítségével szokták elterelni a figyelmet a lényegről.

Természetesen nem mi éltünk mindig rasszistaként, hanem éppenséggel azok, akik a magyarokat a II. világháború óta ezzel az olcsó eszközzel igyekeztek kordában tartani és elhallgattatni. A fajgyűlölők eddig is a magyarellenések voltak, akik ránk kivetítve ordították tele a világot rágalmaikkal, azaz saját bűneikkel. Közben senki nem szólt rájuk, bennünket meg nem figyelmeztetett: de hiszen ez a Rodolfo trükkje, nézzük gyorsan a kezét, mit csinál közben! No, hát mit is csinált volna? Ész nélkül lopkodott, amint a kései mérleg bizonyította minden hatalomátadáskor.

Ne kerteljünk, a magyarságot antiszemitizmussal vádolták, ha bármilyen kritikát meg mert fogalmazni elnyomóival szemben. A helyzet azonban az volt, hogy nekünk fogalmunk se volt róla, ki milyen származású, hacsak ő maga nem dicsekedett vele. És nem is ez volt a lényeg. A kései statisztikák azonban azt állítják, hogy jelentős számban képviseltette magát a honi zsidóság a kommunisták között. Már 1919-ben is, majd 1945-öt követően, amikor fontos pozíciókba kerültek, és közülük az elvakult, fanatikus egyedek akartak bosszút állni a magyarságon en bloc. De még ez is elfelejtődött utóbb, mert a kisember a megélhetési gondjaival volt elfoglalva, nem efféle mellékes információkkal.

Amit fel kell jegyezni, az nem is erről szól, hanem a különféle korokban tapasztalt torz szemléletről és annak folyományairól. Amikor a kommunista eszméket elkezdték terjeszteni Magyarországon, előbb az Oroszországot megjáró hadifoglyok között, majd idehaza is, a propagálói, zsidó fiatal emberek voltak, akik bejárták az országot és úgymond agitáltak. Maga az 'agitál' szó is jelentésmódosuláson ment keresztül, mert a latin nyelvekben eredetileg azt jelenti: felrázni, izgatni, vagyis lázítani. A meghirdetett demokrácia jegyében ez vagy tudatlanságot jelentett, vagy szándékos felforgatást. Hatalomátvételre irányuló szándékot, amit gondosan lepleztek elindítói. Az 50-es években fiatal értelmiségieket, aktivistákat küldtek vidékre, hogy a parasztságot úgymond agitálják (ekkori jelentése már: rábeszél) a téessze való belépésre. Előbb meggyőzésre törekedve, de ha nem ment, fenyegetéssel, aztán fizikai erőszakkal. Ennyi minden belefért egy rövid szócskába. Hogy pártiskolán, szemináriumokon szerzett felszínes tudásuk mennyit ért, elég visszatekinteni az őket előző XIX. századra, hogy rácsodálkozzunk: akitől ezeket az eszméket átvették, a német Marx Károly, hírhedten antiszemita volt. A vele együtt sokat emlegetett Engelst, aki viszont zsidó volt, Marx lenézte és megvetette, éppen származása miatt. Viszont sokat dolgoztatta. Hogy is volt ez akkor? Az új eszmék hirdetői egy őket gyűlölő ember tanait vették át és terjesztették világszerte? Nos, igen. A dolgot mindmáig nem tették helyre, gondoljunk csak a hatalmas Marx-szoborra, melynek tövén összegyűlt minden destruktív EU-s prominens (újabb anakronizmus: a tanulás és revideálást elvető, szellemileg elmaradott vezető), hogy megemlékezzenek nagy vezérükről és annak feledhetetlen tanairól!...

Aztán azt se feledhetjük, hogy Marx kegyetlenül gyűlölte a polgárságot, az általa is sokat emlegetett burzsoáziát. Gyűlölte a gazdag gyárosokat és azok világát. A kommunisták, akik szép, új világot

ígértek és hirdettek az embereknek, azok meg többnyire gazdag nagypolgárok és gyárosok gyermekei voltak. A szálaknak már az elején össze kellett volna gubancolódniuk, ám ezekkel senki nem törődött. A legkevésbé a magyarok, akiket folyton előítéletességgel vádolnak, miközben befogadta még ezeket a téveszméket terjesztő, meggondolatlan ifjoncokat is, nemhogy másokat.

Kicsit távolabbra is kitekinthetünk, a hajdani Szovjetunió felé. Lenint, aki szintén zsidó származású volt, kegyetlenül gyűlölte Sztálin, a vérszomjas grúz. Utóbb el is tetette láb alól, habár öröklött elmebaja és szerzett szifilisz fertőzése enélkül is megtette volna a magáét. Ám Sztálin, ahogy a többi vérmes kommunista, nem győzte kivárni, mert nagyon vágyott a hatalomra. Aztán úgy is lett, ahogyan akarta. Sztálin nem állhatta a zsidó Trockijt, és amikor az külföldre emigrált, bérgyilkost küldött utána, hogy a legkegyetlenebb kivégzésben részesítse.

A kommunista eszmék haladási útvonala már-már Karinthy Frigyes paródiájára emlékeztet: a fickós egysejtű végigjárja az evolúció minden fokát, s közben kiderül, mindenki mást szeret. Vagyis: a szemita Lenin beleszeret az antiszemita Marxba, annak tanaiba, majd a fertőzést továbbadja az antiszemita Sztálinnak (meg a fél világnak). Sztálin tovább fertőzi a szintén szemita Rákosit és társait, akik célba veszik egész Magyarországot, amelyet nem mellesleg antiszemitanak bélyegeznek, s közben vígan élnek, míg a nép nyomorog. A métely továbbmegy az eredetileg katolikusnak keresztelt Kádáron, az továbbadja pártunknak és népünknek, a KISZ-es ifjúságnak, az Ifjú Gárdának, a Munkásőrségnek és a '19-es szemita unokáknak, de előbb még nagyot rúg a zsidó Rajk Lászlón, hogy a munkásmozgalom ebbe a burkolt antiszemitizmusba torkolljon. Követői letámadják a minderről semmit nem tehető, református Orbán Viktort, a sort követik a mai szélsőségesek, akiket inkább nem minősítünk, és származásukat se firtatjuk. Karinthy irodalmi pamfletje azzal a poénnal végződik, hogy a begerjedt egysejtű nem más, mint a szifilisz kórokozója, amely végül a perditán keresztül eljut a kiskedveshez is, hogy alantas művét beteljesítse. Alantas? Igen, akár a fent vázolt eszmetörténeti zúrzavar, melynek rongyait még mindig szentként tisztelik és lobogtatják a skizofrén eszmeiségűek.

Az 1947-es hatalomátvétel után Magyarországon jelentős változás történt, hogy finoman fejezzük ki magunkat. Mivel lehetősége volt rá, a zsidóság jól pozícionálta magát. Ám nem a jóra való, polgári réteg, amely mindig is megtalálta a hangot a magyarokkal és jelentősen hozzájárult Magyarország ipari és kereskedelmi felemelkedéséhez, épített kultúránk megszépítéséhez, hanem a fent említett agitátorok kerültek hatalomra és alázták porig a most már en bloc háborús bűnösnek mondott magyarságot. Célpontjuk a szellemi élet irányítása volt, hogy ezen keresztül valósítsák meg az általuk megálmodott (ám sokak által egyáltalán nem élvezett) hétköznapi kommunizmust.

Fontos aláhúzni és hangoztatni: a túlélő zsidóság többsége továbbra is jó kapcsolatokat ápolt a magyarsággal, a hungarofób elemek, a szűkebb csoport meg ment a saját fanatizmusa után. A korábbi vallási különbségek eltűntek, amikor a félénk átlagember inkább titkolta, mint hangoztatta volna vallási hovatartozását, és elég sokan ateistává lettek. A későbbi ellentéteket a rendszerváltozás után korbácsolta fel a sajtó és ugyanaz a szűk politikai réteg, mely a hatalmát féltette. Eszköztárukba beletartozik az erőszak is, amit 1919-es apáiktól, nagyapáiktól örökölték és hagyományoztak tovább a szintén kis létszámú szélsőségesekre, akik megint csak jól manipulálják a sajtót.

Mindezt csak azért volt szükséges lejegyezni, hogy mindenki felfogja, mekkora eszmei zúrzavar uralkodik azoknak a fejében, akik szellemi vezérei szeretnének lenni a magyarságnak. Most megint ellenzékben, sokat hangoskodva és semmi értelmes programot meg nem hirdetve, csupán eszetlenül agitálva. A régi értelemben, azaz felfogatva. Szellemi vezérük kíván lenni az a Gyurcsány Ferenc, akinek kegyetlenkedő hajlamait végleg kiismerte 2006-ban Magyarország, meg az egész világ, és aki feleségével együtt egy szerencsétlen zsidó embertől elkönfiskált villában lakik mind a mai napig, miközben ő is antiszemitizmussal ordítja tele a világot. Békés együttélésben egy hajdani vérbíró

özvegyével, mert összetartja őket a kénköves magyargyűlölet. Teljes zűrzavarral a fejében, mely egyre jobban lerí róla és zavarodott megnyilvánulásairól.

Akkor hogy is van ez? Kinek a fejében nincs rend? Ki alkalmas egy egész ország vezetésére? Azok, akik ostorral, korbáccsal, bokszerrel a kezükben igyekeznek rendet tartani (hogy a modernebb viperákról és gumilövedékekről már ne is beszéljünk)? Épp azok, akiknek szeme előtt minden történelmi korban csak a permanens anarchia lebegett? A zavarosban halászás lehetősége? S ne feledjük, ugyanaz a Gyurcsány, aki privát meghívással kedveskedett Putyin elnöknek, utóbb kénkövet fújt Orbán Viktorra, aki üzletet mert kötni ugyanazzal a Putyinnal, aki előtt ő térden csúszott! Vele együtt ugyanazok a kommunisták, akik a rendszerváltás előtt lakájként hajlongtak a szovjet elvtársak előtt (és a protokoll szerint csókolóztak velük, mint Honecker Brezsnjevvel), most gyűlölik őket, mert azok elismerik és tiszteletben tartják a jelentős többséggel megválasztott miniszterelnököt, Orbán Viktort. Mi ez, ha nem színtiszta skizofrénia?! S ne feledjük azt se, hogy az Orbán Viktorról terjesztett vádjaik rendre erről szólnak: Orbán Viktort egyszer cigánynak mondják, máskor zsidónak. Ha úgy vesszük, aki őt gyűlöli, az antiszemita. Miközben a miniszterelnök se nem cigány, se nem zsidó, hanem református. De hát az ő feneketlenül buta „elméleteik” szerint akkor most saját magukat is antiszemitának kellene minősíteniük Orbán Viktorral szembeni averziójuk miatt.

Megoldás? A tiszta elme és a józan gondolat. Az avított eszmék hadd menjenek a helyükre: a szemétre. Hirdetőik meg kuporogjanak a lopott vagyonuk tetején. A leantiszemitázott magyarság még csak ezt se igyekezett visszavenni tőlük. Pedig hány tönkretett családot tehetnének boldoggá belőle, ha legalább öregségükre, jócskán megkésve is, tennének értük valamit...

Utószó: Mielőtt bárki félremagyarázná a fentieket, kérem, lapozza fel Csend c. trilógiám első kötetét, melyben zsidó barátainkról írtam, a kedves emlékű Mamiról és többekről. Gondolkozzon el azon, hogy sosem a megvádoltakkal és megrágalmazottakkal volt a baj, hanem azokkal, akik nem nyughattak tőlünk. Azokkal, akiknek a fejében és lelkében a fentiekben leírt zűrzavar uralkodott, és annak jegyében próbáltak agitálni, azaz anarchiát kelteni. Jól képzett orvosok talán még segíthetnek egy részükön. S ha mindez nem elég, hadd említsem meg Jarrow Rogovin amerikai zsidó üzletember barátunkat, aki harcostársam volt a néhai Görög Rezső (zsidó-német) grafikus barátunk fennmaradt munkáinak felkutatásában és visszaszerzésében. Ő bizonyára elmondja, mennyire nem vagyok előítéletes. Aki mégis tovább rágja a már tövig lerágott „antiszemita csontot”, az magára vessen! S ha még maradt benne a józan észnek egy morzsája, gondolja végig, ki mindenki hogy viszonyult embertársaihoz, a fentiekben, és azóta is, a végtelenségig!

Eger, 2019. október 3.

Történelmi igazságok

Döbbenetes dokumentumfilmet nézek a tévében. II. világháborús áldozatok beszélnek arról, ami velük és családjajaikkal történt akkor. Kevés már a túlélő, habár a fiatal lányok, gyermekkorúak életkoruk szerint még élhetnének. A történet arról szól, hogyan erőszakolták végig Magyarországot az oroszok 1944-45-ben. Kétféle véleménycsoport különül el markánsan: egyik az áldozatoké, s velük szemben az orosz tisztké, akik akkor közkatonák lehettek, majd sikeresen túléltek Sztálin tisztogatási akcióit, koncepciók pereit, gulágjait, s most nemcsak hogy opponálnak a szerencsétlen nőkkel, hanem sokszor vigyorogva mesélik el élményeiket. Azért feltételezzük, hogy inkább közkatonák voltak, mert az Európát megjárt és onnan valós információkkal bíró tisztikart többnyire kivégeztette Sztálin. Talán erről is írta Márai Sándor, hogy két nagy hibát követett el a vén ravasz grúz: egyrészt megmutatta az oroszoknak Európát, másrészt megmutatta az oroszokat Európának.

A teljes tagadás vérlázító. Rengeteg statisztika jelent meg már róla, mennyi lehet a körülbelüli áldozatok száma, ezek a mostanra magas rangú katonák mégis úgy tesznek, mintha mindez nem lenne igaz, s ha a következő mondatokban azt mondják, talán kis számban mégis lehetett, az egészet bagatellizálják. Máskor arról szól az általuk előadott történet, hogy a magyar nők igen mosdatlanok, ápolatlanok voltak, s hogy mennyi nemi betegséget terjesztettek az orosz katonák közt (sic!).

A magyar elemzők azokra az orvosi jelentésekre hivatkozva állítják, hogy több százezer nő esett áldozatul az oroszoknak, mely tényeket a nemibeteg-gondozó intézetek regisztráltak (min. 250 ezer). Ennyien egészen biztosan megfertőződtek, s nyilván nem rosszaságból, ahogy az orosz tiszték állítják. Jellegzetes a kifejezés is, amit ezekre a nőkre használnak: 'gyévuska', aminek eredeti jelentése nagylány, ám orosz szakos évfolyamtársaimtól tudom, akik megfordultak a „Nagy Szovjetben” egyetemi részképzésen, hogy ezt a mindenre kapható nőkre szokták használni. Olyanokra, akik a megismerkedésük első estéjén hajlandóak elmenni a férfikkal. Bár sokat fordítottam életemben, erre nem tudok hasonló magyar kifejezést. Nem felel meg a rosszlány szó sem, mert azt a prostituáltakra szokás mondani, és az oroszok ezt nem is pejoratívan mondják, hanem inkább huncutkásan, afféle összekacsintással maguk közt, elkönyvelve egy-egy újabb numerát.

Ha most félretesszük a fenti alantas gondolatokat is, amelyeket az egykori erőszaktevők sugallnak, hogy elkendőzzék infámis tetteiket, nekünk is van hozzáfűzni valónk. A szűzlányok és gyermekkorúak, akiket az orosz katonák tömegesen gyaláztak meg, még nem lehettek nemi betegek, ellenben a katonák, akik ugyanezt művelték minden országban, ahol keresztülhaladt a seregük, több bordélyházon is, annál inkább. Szörnyű hírük megelőzte őket, mindenütt számítottak rá, hogy neki fognak esni minden nőnek, aki csak az útjukba akad, különösen, ha lerészegednek. Ezért kendőzték magukat csúfnak, piszkosnak a nők akkoriban. Ronda ruhákban, cábáruul jártak, nehogy megakadjon rajtuk a szem valakinek. A lányokat, kiskorúakat pincékben, padláson, ólakban és vermekben rejtegették, ám sokszor ezt is kifigyelték a rabló hajlamú betolakodók. Akkor nem volt irgalom.

Magyarázkodhat bárki erről, senkit nem lehet felmenteni az elkövetett bűncselekmények alól. Az orosz tiszték abban a nyugodt tudatban jelentenek ki arcátlan hazugságokat, hogy nemigen készültek feljegyzések, jegyzőkönyvek, amiket utóbb elő lehetne keresni, ahogyan az orvosi jelentéseket is. Szóval nem maradtak dokumentumok, vagy ha igen, később pártrendelethez megsemmisíthették őket. A kommunizmus bűneit mindig azok relativizálják, akik maguk is sárosak úgymond bennük. Ismét ott tartunk, ahol a posztkommunista ifjoncok esetében: ők nemcsak hogy tagadják apáik, nagyapáik bűneit, hanem mentegetik, majd azonosulnak velük lélekben. Ez az a küszöb, amit soha nem volna szabad átlépnie civilizált embernek. Ha mégis megteszi, onnantól fogva azonosul az elkövetővel, tehát ledönti azokat az erkölcsi korlátokat, amelyeket egy normális ember sosem enged meg

magának. Röviden szólva az abnormitással azonosulnak, s ettől válnak ők maguk is abnormálissá, az épeszű ember számára elfogadhatatlanná.

A szomorú statisztikák nem foglalják magukban az erőszakot követően meggyilkolt nők számát, valamint azokat sem, akik ennek hatása alatt öngyilkosok lettek. Vannak adatok a gulágra elhurcolt nők számáról, de arról nem, hogy előzőleg hányukat becstelenséggel meg, illetve, hogy fogva tartásuk ideje alatt követtek-e el ellenük erőszakot. Arról még kevesebb adat lehet, hányan pusztultak el az embertelen körülmények között, vagy hogy hányan maradtak a Szovjetunióban, miután elbocsátották őket a nemzetközi egyezmények alapján a gulágokról. Ennek lehetett oka egy ottani kapcsolat, férjhez is mehettek. Mások viszont annyira szégyelltek magukat a történetek után, hogy nem mertek visszatérni. És sokan behaltak a kegyetlen ázsiai viszonyokba. Igen gyakori, hogy az áldozatokat megveti és kiközösíti a társadalom, ahelyett, hogy segítene nekik feldolgozni a feldolgozhatatlant. Nincsenek adatok az öngyilkosok számáról sem, illetve hogy a gondozatlan körülmények között, falun, tanyán, hányan haltak meg bábaasszonyok által végzett magzatelhajtás következtében. Mert ilyen is volt nagy számmal. Talán ennek elkerülésére is engedélyezték az abortuszt a háború utáni években. Nem tudjuk, mi lett a nemi betegé tett anyáktól szifiliszesen, gonorrhéusan, stb. született gyermekekkel. Másodlagosan, de ők is áldozatok. Nincs adat az édesanyjuk nevére anyakönyvezett orosz „kaukfiókákról”. Ezek egy része állami gondozásba került, mert az édesanyjuk nem kívánta egy életen át magával hurcolni egy kénytelen „találkozás” következményeit. Voltak, akik férjhez mentek, mások végleg megundorodtak a férfiaktól. És sokan, nagyon sokan frigidé váltak vagy megháborodtak az oroszok „szórakozásaitól”, amit az elkövetők utóbb – a dokumentumfilm bizonyítja – mosolyogva vagy ironizálva emlegetnek. Hasonlóan arcátlan stílusban beszélnek a meggyalázott nőkről a „felszabadulást” ünneplő magyar pártveteránok.

Az elemzők arról is szólnak, hogy az orosz invázió alatt a szovjetek privilégiumnak tekintették, hogy az ország elfoglalása után a nőket is magukévá tegyék. Ezzel részben a saját győzelmi tudatukat erősítették meg, másrészt a „Vae victis!” szellemében tudatosítani akarták a legyőzöttekben is leigázottságuk érzését. Primitív? Mi az, hogy?! Nagyon is! Hát ekkor alakult ki a magyar néptudatban az az ellenállás, amely megvet és kiközösít minden hazaárulót, aki szövetkezik, összebútorozik, összefekszik, vagy csak jóban van az ellenséggel. Ezért is volt olyan népszerűtlen a kommunizmus, meg a kommunistáknak minden neme, bárminek nevezték, és bárminek „keresztelték át” magukat azóta. Szétszakadhatnak millió pártocskára, akkor is piszok kommunista marad a nevük. Nem másért, minthogy önmagukat minősítik magukat épp annak, aki azonosulni volt képes a tömeges meggyalázásokkal, szemet hunyni a bűncselekmények iszonyatos száma és pusztító ténye fölött, sőt még együtt is mulat a bűnözőkként fellépő betolakodókkal, lakájként hajlong nekik, a nekik juttatott morzsákért pedig bárki ellen elkövet bármit. Mit kerteljünk, júdások voltak, akik összeálltak a hazánkat „ideiglenesen megszálló” csapatok tagjaival, és ezt semmivel nem moshatják le magukról. Hirdethetik magukról az unokáik, hogy ők már nem akarnak lopni, mikor mindenki tudja, hogy amit a kommunisták kijelentenek, annak mindig az ellenkezője szokott igaz lenni, ld. gázáremelés sztori Lendvai Ildikó szájából többször is világgá rikácsolva...

Azt nem szokás emlegetni, hogy a szovjetek voltaképpen törvénytelenül törtek be, majd tartózkodtak Magyarországon területén 1944-től. Egyrészt a saját hazájukat már sikeresen megvédték, tehát a honvédő háborút akár be is fejezhatték volna a saját határaiknál. Másrészt, ha már átvonultak, hogy bosszúból hazáig kergessék a német csapatokat, utána el kellett volna távozniuk innen, mert a nemzetközi egyezmények erre kötelezték a Szovjetuniót. Erre ugyan kaptak pár év haladékot, mert a magyar területeket áthaladási útvonalnak tartották fenn, hogy Ausztriában állomásozó csapataik ellátmányozásáról gondoskodni tudjanak. Így a dajkamese. De hiszen tudjuk jól, hogy az oroszok, valami középkori hagyomány alapján mindig a helyi lakosságot sarcolták meg, hogy csapataik ne éhezzenek! Magyarország is etette a monstre szovjet hadsereget pár évtizedig (közel fél évszázadig),

mert azoknak eszükben sem volt kitakarodni innen. A fenti történet azért is sántít, mert ha csak az ellátmányról lett volna szó, azt simán meg lehetett volna oldani vasúton keresztül is. Ám ez a történet is megszakadt 1955-ben, amikor Ausztria felszabadult, azaz az utolsó szovjet csapatok is elhagyták a területét. Ezt jelképezi a törött lánc az osztrák címerben a koronás sas lábán, s hogy senki ne feledhesse: még az 1955-ös évszám is ott áll mementóként. Hacsak el nem tüntették onnan azóta valami álságos EU-s PC jegyében... Onnantól fogva semmiféle jogalapjuk nem volt a szovjeteknek, hogy akár Ausztria, akár Magyarország területén úgymond ideiglenesen tartózkodjanak.

Magyarország azóta megtanulta a leckét. Igaz, elég lassan, mert az idegen megszállók épp azokat ültették a nyakunkra, akik a legjobban gyűlöltek bennünket. Kegyetlen bosszúvágy élt a helytartókban és megbízóikban egyaránt. Kiélhették volna rég, de aki abnormálisan viselkedik, annak soha semmi kártétel nem elég. S ebben szinte korlátlan a fantáziájuk. Nem tudjuk, hogy amikor senki nem látja őket, szoktak-e még álmodozni vagy álmodni a hajdani kizes, komszomolos, pártbulikról, ahol ők voltak a janik. Vagy a macák. Oroszul: gyévuskák. Velük minden megeshet, mert rég kivetkőztek magukból, tehát a fölöttes énjük nem tiltja le nekik az embertelen viselkedésformákat és a téveszméket sem. Így is múlik el a világ dicsősége a „kedves elvtáaaaarsak” fölött.

Mindez már a múlté, mondhatják a mindent relativizálni akarók, az örök sunnyogók. Meg is lehetne bocsátani, ha lenne, aki bocsánatot kér érte. Idővel feledni is, ha akadna, aki segít ebben, s ha nem ragaszkodnának elvadultan rögeszméikhez azok, akik elfertőzték vele a fél világot. Ám hogyan tehetnék semmissé a rombolást, aminek részesei voltak – anyagiakban és az emberi lelkekben?! Mert az ő meggazdagodásuknak a mások nyomora volt az ára. És az ő rögeszméiknek egy nemzet lelkének a megnyomorítása lett az eredménye. Mindössze ennyit tudnak felmutatni. Ha ezt eredménynek és fejlődésnek tekintik, hát forduljanak, ha nem is Pszmithhez, csak egy jól képzett pszichiáterhez!

Egy kuriózum. Budapest megszállásakor könnyű prédának számítottak az óvóhelyeken kuporgó, szerencsétlen nők a részegen randalírozó katonák számára. Volt olyan eset, hogy az onnan elhurcolt, majd ugyanoda megbecstelenítve visszatérő nőket kiközösítették a többiek. Pedig az ottmaradtakat mentették meg, akarva-akaratlan a hasonló szörnyűségtől. Senki nem vigasztalta őket, pszichológus pláne nem állt rendelkezésre, hanem még őket tekintették romlottnak, rosszfajtának. Máskor, hogy mentseik nőtársaikat, egy bordélyház lakói ajánlották fel, hogy elmennek az oroszokkal az óvóhelyen tartózkodók helyett. Miután viszonylag konszolidálódtak a viszonyok, a pincelakók segítették a prostituáltakat viszonzásul, hogy el tudjanak helyezkedni, rendes orvosi ellátásban részesülni, egyszerűen, hogy be tudjanak illeszkedni a társadalomba. Lakást szereztek nekik, szóval hálások voltak nekik azok az emberek, akikkel előzőleg azt közölték „a lányok”, hogy nekik nagyjából mindegy, kivel mennek el, hát szívesen megmentik őket.

Mennyi dráma! És mindez feldolgozatlan, mert nem volt szabad, vagy nem illett beszélni róla. A sebek újból felszakadnak, és nincs olyan magyar család, amelyiknek ne lenne valami háborús élménye az oroszokról, amit legfeljebb titokban, suttogva emlegettek. Többnyire az asszonyok maguk közt. Talán ez volt egyfajta terápia a gyalázatos múltra. Nos, ez is az elvtársak lelkén szárad, mert ők akadályozták meg, hogy a nép feldolgozhassa mindazt, amit ellene elkövettek. Perverz, szadista felfogás, amely még csak annyit se enged meg az áldozatoknak, hogy sikoltsanak, vagy hogy a történetek után kisíriák magukat. Hogyan is fogadhatta volna el őket a nép?!

A történelmet nem lehet relativizálva felfogni, sem átértelmezni. A tények szigorúak, és ebben mi se lehetünk engedékenyek, elkenve a dolgokat, mintha a történelmi bűnök nem is léteztek volna. Ami csúf és gyalázatos volt, azt nem szépítheti meg semmisesem. Az igazság pedig mindig kiderül.

Eger, 2019. október 5.

Ember és történelem

Az ember mindig elhelyezi magát valahová, valahogyan, mikor tisztázni szeretné feladatát és ehhez mértén pozícionálni próbálja magát. Merthogy erre szükség van a saját stratégia kiépítéséhez. Csak az tud jól munkálkodni az életben, aki szakszerűen, tervszerűen indul neki a dolgának, akár a mindennapi feladatainak is, nem pedig szervezetlenül, ostobán, kelletlenül és esetlenül végezve ugyanazt.

Így vetődik fel a kérdés, hogyan tekint önmagára és a világra, mikor földi feladatait keresi, majd a maga módján elkezd véghez is vinni azokat. Az értelmes ember hosszú éveken át keresi, kutatja életfeladatát, gyakran másokat kérdeztet, mitévő legyen, de amíg másokhoz fordul, addig mindvégig tévutakon jár. Az életfeladat sokkal fontosabb annál, semmint hogy másokra bizzuk ennek megfejtését. Amit a kívülálló „beleláthat” embertársa élethelyzetébe, az más perspektíva. Az az ő szemszögéből nézve helyes, ám a khárma egyszemélyes és kívülről nem manipulálható. Aki hosszas keresgélés után rátalál küldetésére titkára és annak mentén indul tovább, immáron saját útjára, hátszéllel halad tovább. Úgy érzi, segítik őt, s hogy „megtalálta önmagát”. Minden világossá válik, az illető megvilágosodik, s onnantól fogva befutott ember lesz. Nem földi értelemben, hanem égi küldetésére szerint.

Ilyen viszonyítási alap az ember és történelem kérdése. Hol vagyok én, mi a feladatom saját hazámban, a világban, az Univerzumban? Egy emberélet általában véve hangyányi tét, különösen ha a zsarnokok szemszögéből nézzük. Ők akárhány embert feláldoznak saját céljaikért. Amikor tömegek mozdulnak meg, hogy elmozdítsanak egy zsarnokot, olyankor emberáldozatok esnek. Olykor nagyon sok véráldozatba kerül a történelmi sorsforduló; az egész szempontjából, a nép, a nemzet fennmaradása érdekében, azért ez kicsiny dolog. Tízmillióból egy, negyvenmillióból tíz vagy száz, még mindig jó arány, hiszen a többi életben marad, sorsa pedig jobbra fordulhat. Igaz, a vesztes családoknak, nemzetségeknek ez jóval többet jelent. Minden elvesztett rokon, barát, szereteteink elhullta a legnagyobb csapás, ekként éljük meg.

Isten azonban nem ilyen szatócs módszerrel méri a világot. Minden lény az Ő teremtménye, tehát mindért Ő felelős, a veszteség Neki fáj a legjobban. A lények fizikai világa által él, ezért aki nekik árt, az a Mindenhatóknak is árt. Igen, tudjuk, a kérdés bonyolult, de soha nem annyira az, ha megértjük: mindezt a Szeretet Törvénye működteti. S aki életet tudott ajándékozni, az tud újabb életet is adni neki, miután elpusztult szegény, egy másik élettérben, más, esetleg távoli dimenzióban. Ezért fontos tisztelni az élet szentségét, úgy, ahogyan a buddhisták is tisztelik. Amíg az emberiség ezt meg nem tanulja, csupán bukdácsolni fog. Ám nem a mások kitett lábában, hanem a saját esetlen, engedelmességek nem akaró végtagjaiban, melyek még kamaszos idétlenséggel akadoznak összevissza. A nebulónak tanulnia kell. Addig nem léphet előre magasabb osztályba.

Az emberi történelem a bukott szamarak által elkövetett, majd számtalanszor újraismételt tévedések sorozata, da capo al fine... Az emberek rendre megválasztották maguk közül a legalkalmasabbnak tűnő vezért, aki maga is éretlen volt még a feladatára, majd megittasodott a hatalomtól, és többé nem vette tekintetbe saját hűségese katonáit, alattvalóit, azok érdekét, jólétét. A nagy vezérek, királyok, uralkodók élvezték kiváltságos helyzetüket, azt jócskán meg is szilárdították, egyfajta hűbéresi rendszert alakítottak ki maguknak, melynek csúcsán természetesen az uralkodó, a hatalmat gyakorló személy trónolt.

Nem is mindig választották meg őket. Régen inkább ők ragadták magukhoz a hatalmat, és szilárd kézzel, autokratikus alapon tartották maguknál, vagy háborúk révén jutottak hozzá (a hadjáratok

során összeharácsolt javakkal, kincsekkel együtt). Őket erős emberi pajzs vette körül és védelmezte: nemesség, magas rangú katonák, testőrség, művészek: a kivételezettek társadalma, amely önként behódolt a legfőbb Hadúrnak, vagy pedig felvásárolták, szavazatával, illetve mérvadó szavával együtt. Ne feledjük, mire int Márai Sándor! Akit a hatalom megvásárolt, övéi közé emelt, onnantól fogva nem ura a helyzetnek, elveszti tekintélyét a nép előtt. Szóval az így felépített rendszer, bármilyen szilárdnak is tűnt előzőleg, felbomolhat, s mint ilyen, összedőlhet. Addig azonban neki adóztak, neki hódoltak, neki tartoztak feltétlen tisztelettel és hűséggel. A jutalmazási és büntetési rendszer mindent megoldott, vagy legalább úgy tűnt. Egy darabig. Aztán jött az újabb despota, újonnan felépített uralmi rendszer, amit másnak hívtak, mint az előzőt. Így követték egymást a rabszolgatartó, feudalista, kapitalista, kommunista, majd megint ős-kapitalistává visszavedlett társadalmi formációk, ma pedig nem tudni, mire akarja kiforrni magát, amikor a széles tömegek mozgalmi konkrét beleszólási jogot követelnek maguknak, s nem érik be a részleges tényeréssel. S közben a világvezető uralkodói körök ismét visszaállítanák a rabszolgaságot.

Az egyén ugyanakkor pozícionálni igyekszik önmagát. Van, aki karriervágyból, mások félelemből, hogy a hatalom nekik eshet és elpáholhatja őket, ahogy annyiszor korábban is. Mások, mint az értelmiség, vezető szerepet követelnek maguknak. Joggal, hiszen jobban képzettek és műveltebbek, mint a politika szatócsai. Egy részük önös érdekből, karrierizmusból, míg mások nemzetmentő feladatokat véve magukra. Ez a réteg is sokat változott a történelem folyamán. Ne feledjük, hogy korábban a vezető szerep csak a privilegizáltaknak járt, ők pedig beleszülettek a lehetőségbe, s gyakorta nem érdemek alapján szerezték jogukat, hanem születési alapon. Még a születési jog is árnyalt volt. Az elsősülött örökölt mindent, testvérei neki voltak kiszolgáltatva atyjuk halála után. Anyajog nem volt, legfeljebb az illem kötelező szabályai kényszerítették ki az anyáról, lánytestvérekről és azok családjáról való gondoskodást. Nos, szóval az értelmiségnek egykor nem voltak jogai. Hiába volt jóval értelmesebb másoknál, főleg az írástudatlan nemességnél, szerepe a megtúrt éhenkórászé lehetett csupán. Az már csak fájdalmas történelmi tapasztalat, hogy mai szerepét sok harc, forradalom, polgárháború és egy sor véres esemény árán küzdötte ki.

Bár a fentiek alapján világosan érthető, mennyire a háttérbe szorult, vagy egyáltalán tekintetbe se vették az egyén jogait, csupán mint csoportérdek jöhetett szóba bármelyik társadalmi rendben, A vesztés háború, csaták után mégis kollektíven vonták felelősségre a történelemért. Magyarország lakosságát kollektíven büntették meg Trianonban, holott az I. világháborút Ausztria hadüzenete indította el, Magyarország és a magyar hadak nem voltak önállóak, hanem az osztrák hadsereg irányításának voltak alárendelve. A történelem után mégis minden magyarnak kellett volna egyénileg is szégyellni magát és megbánni azokat a bűnöket, amelyeket nem ő követett el, hanem az osztrák uralkodó család, a Habsburgok (immáron annyiszor a történelem során). Ugyanez ismétlődött meg a II. világháború után, amikor magyarok tömegeit telepítették ki Csehszlovákiából, diszkriminálták az antant utódállamokban, s ha a román politikai irányvonalon múlik, nemcsak ma ez az irányadó politikai zsinórmérték, hanem mindörökké így is marad. Ebben az esetben nem az egyén önazonossági képének helytelen vagy torzult voltáról van szó, hanem más népek, népcsoportok előítéletességéről, melyek segítségével rendre be akarják feketíteni az egész magyarságot, a saját bűneikről pedig egyetlen szó se hangozhat el. Ennek durva példái a rendszeres magyarverések, büntető intézkedések, rendszeres szankciók kisebbségben élő magyarok ellen, csak mert az uralmon levő körök mindezt megengedik maguknak, és mert kellőképpen primitívek hozzá. A demokrácia teljes semmibe vételével teszik ezt, amire egyébként éjjel-nappal monomániásan hivatkoznak. Ők is, és az őket ezzel megbízó, vagy hungarofób indulatoktól hajtott körök, melyeket az olthatatlan bosszúvágy hajt.

Judith Sargentini volt EP-képviselő, aki magyarellenes kirohanásairól vált hírhedtté

Adódik a gondolat: az egyén felelőssége egyéni döntésen vagy döntések sorozatán múlik. Ez így igaz is volna, ha békeidőről beszélünk. Nem vagyunk kötelesek részt venni olyasmiben, amit sérelmezünk, antihumánusnak, demokráciaellenesnek tartunk. Egyszóval, amit a lelkiismeretünk elutasít. Ám éles helyzetekben, amikor egy fiatalember vagy meglett ember egy hadseregbe besorozott egyénként kénytelen idegen tájak felé masírozni, ahogyan a II. Magyar Hadsereg katonái tették, nincs választási lehetőség. Parancsok vannak, haditervek és azok végrehajtása, s közben az egyén védi az életét, ahogyan tudja. Többek között úgy, hogy irtja a vele szemben fellépő, védekező hadsereg katonáit. Falni vagy felfaltni. Egyetlen ősi kérdés, mely nagyjából azonos a dzsungelharc törvényeivel is. Aki fellázad, ellenszegül, azt statáriálisan kivégzik.

Természetesen minden háborúnak voltak dezertőrei is. Ez ugyan katonailag főbenjáró bűn, de gondoljunk csak a vietnámi háború elől Kanadába menekülő, vagy drogossá, homoszexuálissá, krishnássá, tehát idegen vallásúvá váló amerikai fiatalok tömegeire (ezek révén alkalmatlannak minősültek a katonai szolgálatra)! Ők már értesültek a vietnámiak elleni háború értelmetlenségéről, az ott elesett, megrokkant, idegileg tönkrement amerikai katonák sorsáról, ezért kerestek másféle

utakat, hogy kibúvót találjanak. Akit elcsíptek, azokra lecsapott a törvény. Ennek sem statisztikai adatait nem ismerjük, sem pontos részleteit. Ki a felelős hát? Az, aki az értelmetlen háborúkat megszervezte, vagy a kisember, akit állatként vágóhídra hajtottak? Természetesen mindig az, aki felelőssége és a következmények teljes tudatában hozta meg a döntéseket.

A II. Magyar Hadsereg katonái Oroszországban, 1943

Csak a honvédő háború jogos háború. Az ún. megelőző csapások, legyenek bármilyen hatásosak akár, nem tartoznak ebbe a kategóriába. A hódító háborúk, a térfoglalók, területszerzők sohasem. Egy háború mindig igazságtalan és szörnyű, mert minden résztvevője köteles és kénytelen megszegni a Tízparancsolatot. A háborúkat férfiak szervezik és intézik a maguk feje és törvényei szerint, a legtöbbet viszont a nők és a gyermekek szenvednek tőle, benne, általa. Ragozhatjuk akárhogyan, nincs mentség a nők elleni erőszakra, sőt manapság már a gyermekeket se kímélik az elállatiasodott alakok. Ki mondja meg, ki a felelőse a gyermekkatonák „intézménye” feltalálásának ügyében, és ki meri leírni, mi mindenre nem nevelik és képezik ki őket, hogy aztán a legkegyetlenebb janicsárokká, szpáhikká, miegyébbé legyenek?! És ki kárpótolja a nehézbombázások közben idegileg megrokkant veteránokat, családjukat, barátaikat a történelemért? Ki kárpótolja az Afrikából egykor elhurcolt négereket a több évszázados rabszolgaságért? A valódi bűnösök, illetve azok leszármazottai, akik haszonélvezői voltak ennek a brutális rendszernek a fenntartása közben végig, jóléttel kecsgetetik és más népekre, olyanokra akarják áthárítani a szerencsétlenek és népes családjuk eltartási költségeit, amelyek nemhogy nem tehetnek róla, hanem ezekkel a népekkel párhuzamosan szintén elnyomatásban éltek. Pl. Magyarország az osztrák, török, majd szovjet birodalmak igájában. De erről nem illik beszélni, mert nem PC...

Miközben gyakran gondolunk a saját népünk helyzetére, kissé vissza kell tekintenünk a történelmi múltba, annak homályos részleteibe. A románok által Trianon óta elnyomott székelység, erdélyi magyarság és félig már asszimilált csángók korábban, a Magyar Királyság fennállása alatt kötelesek voltak védeni a határokat. Bizonyos privilégiumokért, melyeket úgy hívtak: székely nemesség. Ez ugyan nem járt birtokadománnyal, de legalább jobbgáysorral sem. Kompromisszumos megoldás volt, és a székelység derekasan helyt is állt, kelet felől nem tudtak gátlástalanul betörni a tatárok, törökök,

úzó, besenyők, kunok, mikor ki volt az éppen aktuális támadó. A csángók egy idő után feladták a harcot és elcsángáltak, védett helyeken húzták meg magukat, innen kapták a nevüket a rájuk megorrolt székyektől. Pedig eredetileg ők is székyek voltak. Mára azonban közülük sokan erősen elrománosodtak, anyanyelvüket is feladták. Egyfajta önazonosságihiányban élnek, behódoltak az agresszív elrománosítási politikának. Az erdélyi magyarság aztán számos rétegűvé változott. Ezek mibenlétét, milyenségét az anyaországi magyarság már nem ismeri, nem érti, ezért nem tudja kellő helyén kezelni. A mai ifjúságnak ez nyelvjárás, ízes fordulatokkal, táncház remek muzsikával, ősi táncokkal, és gasztronómia, a városi testvérek számára szinte ismeretlen és most felfedezendő ízekkel. Szóval bokréta a zászló mellé kötve, vagy a kalap mellé tűzve. Egy olyan korban, amikor a fiúk már nem is igen hordanak kalapot...

Visszatérve a történelmi felelősség kérdéséhez, meg kell kérdeznünk azt is, hogyan állnak a saját felelősségükkel azon országok állampolgárai, amelyek utóbb győztes pozícióba kerültek? Vagy győztes csatáik után, vagy mert sikeresen vertek és igaztak le más népeket, etnikumokat, vagy számos egyéb okért. Nemigen látni olyan nyugati embert, aki belátná ezeket a történelmi tévedéseket, pl. Trianon igazságtalanságát, sőt ha szembesítjük őket vele, rögtön hátrítanak, és mindenképpen ki akarnak hátrálni abból a helyzetből, mely védekező pozícióba kényszeríti, ha csak kis időre is, őket. Természetesen a fentiek alapján megengedjük más államok polgárainak is, hogy ne kelljen kollektív bűnösnek érezniük magukat, de az mindig felháborítja a jámbor hazafit, ha a tönkretett, megalázott, meggyalázott népek helyett a saját politikusaikat veszik védelembe, akik ezt nem érdemlik. Szóval önmaguk pozicionálása sértő, mert ők is a győztes helyébe képzelik magukat, és ha verbálisan is, de ismét letámadják a korábban annyit bántalmazott nép fiait. Hogy rövidre fogjuk: az agresszorral azonosulnak, tehát képletesen is, de ők maguk is agresszorokká válnak. Nem kénytelenségből, hanem önként. Ez már különbség. Ez emberileg leminősít. Aztán leöntik mindezt valami szirupos, humanistának tűnő és rettenetesen demokratikusnak mondott frázisgyűjteménnyel, amit a saját hazug sajtójuktól és „félreírt” történelemkönyveikből tanultak. A volt szocialista blokkban élni kényszerült polgárnak ez ugyanolyan blabla, mint amilyen a marxizmus volt. S főként, elsősorban visszataszító. Tömören: elfogadhatatlan.

Amikor ez a rendhagyó történelemkönyv íródik, természetesen el kell különöznünk magunkat ezektől az emberi eltorzulásoktól. Minden korban vannak apológéták, akik majd hangzatos beszédek

mondanak és telebeszélnek a képzetlen vagy műveletlen közönség fejét a saját tévtanaikkal. Mi más utakon járunk. Keressük az igazságot, ami természetesen nem egy emberé vagy népé. A torzításokra azonban fel kell hívnunk a figyelmet, mert azok olyanok, mint a hazugság: minél többet raknak egymásra, felépítmény gyanánt, kellő alapok híján annál inkább összeomlásra van ítélve az egész. Az igazság ezzel szemben olyan, mint a szeretet: isteni jellegű, s mivel isteni jegyeket hordoz magán, ember azt le nem ronthatja. Éteri, de szilárd. A legváratlanabb pillanatban előbukkan, ahogyan az izgalmas leletek kerülnek elő hirtelen egy-egy földomlás, ásatás, bányászati tevékenység vagy természeti katasztrófa után. S akkor már nem lehet visszaásni őket...

Iustitia, az igazság és jog római istennője

Az egyénnek mindig keresnie kell helyét a világban. Különös tekintettel arra, hogy a világ körülöttünk folyamatosan változik, tehát nincsenek bebetonozott pozíciók. Az egyensúlyi helyzetet tartani kell, már ha jól megalapozott és jogos. Az isteni igazságtétel viszont egyetlen mozdulattal tudja porrá zúzni a meg nem érdemelt helyeket, a rangot, vagyont, s mindent, ami anyagból van, tehát jellegére való tekintettel omlatag. Murphy cinikus törvényével szólva mondhatjuk, hogy ami összeomolhat, az előbb-utóbb össze is omlik. Csak ki kell várni. A kisember taktikája gyakran ez. A bátraké viszont a szerencse, vagy amit földi szavakkal annak neveznek. Hogy kinek mi éri meg? Nos, mindig ez billeg a mérleg nyelvén. Infámis tettekkel nagyon lefelé, jó cselekedetekkel erősen felfelé tudjuk elmozdítani a kényes serpenyőt Iustitia kezében. Zuhanni vagy emelkedni? Mindenki választ, a döntést pedig legfeljebb ideig-óráig halogathatja. Utána már a természet törvényei döntenek.

Eger, 2019. szeptember 2.

Tartalomjegyzék

Ajánlás	1
Történelemszemlélet	5
Bűnösök és üldözendők	9
Történelem és kollektívizmus	11
A félelem légköre: az ötvenes évek	14
Ihlet és szájtépés	23
Beszédhibák	25
Az elhallgatottak	27
Lélekvesztő	29
Úttörők, kizsések.....	34
Funkcionális analfabéták	37
Falu és város	41
ERDÉLY SZABAD!	43
A bosszú.....	47
1989: az eufória éve.....	51
A kettészakadt emberiség	54
Népköztársaság.....	57
Népbolt.....	59
1968.....	65
A 80-as évek.....	69
Ady Endre – egy költő-utód szemében, száz év múltán	72
Szabó Magda és Szobotka	76
Utazás az „emberarcúban”	81
Hidegháború	84
EU-fória.....	88
Naplórészletek	90
Maszek.....	92
Ideálok, értelemzavarok.....	94
Naplórészletek II.	96

Az író feladata (Naplójegyzet, 1997)	102
VII. Olivér és a politikusok	104
Idézet az olasz alkotmányból	106
Az EU-ban, és mégis...	109
Balkán (Naplórészlet)	115
Ady Endre és József Attila – félretanított változatban	123
A fűzfa és az autó	128
Miért nem szeretem én a musicalt?	130
Jegyzetek a rendszerváltás hajnaláról	134
Máraival „társalogva”	137
Békés fejlődés	142
Ekecs Géza mint történelem	149
Szocialista erkölcs	153
Mazsolák – a rendszerváltás hajnaláról	157
Ismét a jelenkorról (Naplórészlet)	160
Márai az írói munkáról	162
Szobotka Tibor „kivégzése”	167
Felemelkedés vagy lesüllyedés	174
Századvég és pesszimizmus	175
Gyermek-esztétika	178
Kiskorúsított társadalom	182
Műkincsek, jogok	184
A műveltségről (Naplórészlet)	191
Kurucok	192
2006	198
Az emberi életkorok a történelmi korok tükrében	202
Erőszakos „demokrácia”	206
Jelenkor, utókor	208
A Művészet Etikája	211
Ideológiai skizofrénia	214
Történelmi igazságok	217
Ember és történelem	220

Újabb kötet, melyben Murawski Magdolna fricskát pöccint a társadalmi hipokrizisnek és a mindenkori szemforgatók orrára. Történelmi jegyzeteket tartalmaz ez a kötet, melyek minden ízükben rendhagyóak. Bennük különös párbeszédet folytat a jelenkor prózaköltője és az immár történelemmé avanszált múlt. Nem időrendi sorrendben, csak úgy, ahogy eszébe jutnak a nagy történelmi események. S ha belegondolunk, hány ismert névvel fémjelzett korszak szemtanúja volt Murawski Magdolna! Rákosi-korszak, Kádár-korszak, Ötvenhat, 1968, a lengyel Szolidaritás kora, a Rendszerváltás, meg amit annak örve alatt műveltek a háttérben a nagylelkűen itt hagyott, s tovább szemtelenkedő,

destruáló alakok. Jelenkorunk, melyet utóbb Orbán-korszaknak fog nevezni a történelem, és amelyben tovább folyik a hatalomba visszakívánkozó, destruktív erők minden szappanoperája, vásári komédiája. Egy gond van: a közönség nem röhögni akar, hanem élni, gyarapodni és elfelejteni az átkos emlékű korokat, amelyekben kifosztottnak érezte magát.

Próza, esszé és szépirodalom elegendnek e kötet lapjain. Nem is lehet másként, mert Szerző nem is akarja különválasztani a kettőt. A magyar irodalom külön bukéja, pikantériája ez, ahogyan a két ellentétesnek tűnő fogalom (vagy még inkább: intézmény) egybeforró évszázadokon át. Az apolitikus költő: kifakult rongy lehet csupán a nemzetközi szárítókötélen. Külön emberfajta, nem szimpatikus. Kivonja magából a lényegét: a gyors, impulzív reagálást a mindennapi eseményekre. Képzeljünk el egy internacionalista Petőfit, egy globalista Adyt, absztrakt idomok mögé búvó József Attilát! Nem lehet képtelenségeket elvárni egy művésztől, mert ő nagy ambíciókkal indul neki mindjárt pályája elején. A lendületből, a hévből nem lehet visszavenni, törött szárnyakon nem lehet magasba röpdülni. Még Arany János kései kesergései idején sem.

Nos, a Történelem – másként, ironikus utalással a számítógépes korszak követelményeire és a benne élő emberre, valóban másképp fogalmaz, mint a száraz történelmi tanulmányok. A kötet szerzője és szerkesztője már a címválasztással is belevág – amúgy klasszikusan, in medias res – a dolgok közepébe. Minden dolog közepébe. Mert unja a hazugságáradatot, amelyet kénytelen volt hallgatni gyermek- és ifjúkorában, majd a remélt Nagy Változás után is, ami nem hozta meg sokak számára az igazi váltást. Még mindig harcolnak egymással azok az erők, amelyeknek árnyékában a kisember élni kénytelen. Volt, aki kiügyeskedte magának, mások túléltek, evickéltek, fennmaradásukért küzdöttek. És voltak, sajnos túl sokan, akik belehaltak, mert nem bírták kivárni, amíg a dolgok teljesen jóra fordulnak. Ám úgy tűnik, még vannak azok is sokan, akik várják ezt a rendhagyó történelem-interpretációt. Nem alulnézetből, mert a költő mindig jelentős távlatból, a madarak és az angyalok szintjéről képes látni a világot és annak lakóit.

Vehetjük úgy is, hogy ez görbe tükör, a vidámparkok kaján tükörszobája. Murawski azonban nem nyelvöltögető, csúfolódó színpadi alak, hanem tárgyilagos, higgadt stílusú szerző. Még akkor se tér el a tárgytól, amikor elkapja a szenvedély, vagy a Voltaire-i kolerikus vénája „bejelez”. Fogadjuk el, hogy nem meggyőzni, pláne nem győzködni akar, hanem közelképet adni, a lehető legtárgyilagosabbat általa is sokat bíralt jelenkoráról. Asszonyírótól ezt nem várná el senki, de ő nem a sok évszázados beidegződésekhez tartja magát, hanem a mindenkire kötelező (még ha sokak által be nem is tartott) Írói Kódexhez, az íratlan illemszabályokhoz. Ezt önmagától is elvárja, íróársaitól és kritikusaitól is. A problémákat nemcsak felveti, hanem megoldást is kínál. Lehet ez a jövő Ariadné-fonala is.

Lopes-Szabó Zsuzsa